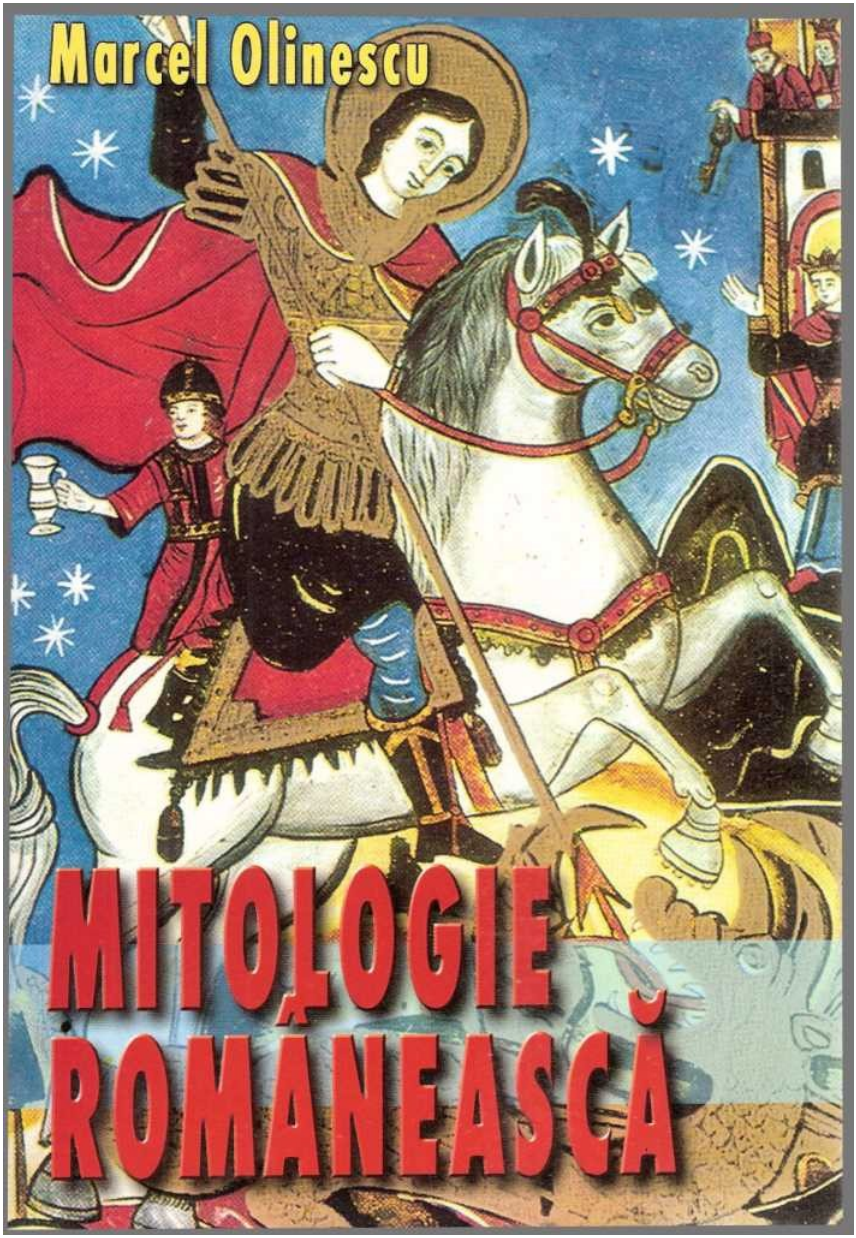
Marcel Olinescu
MITOLOGIE
ROMÂNEASCĂ

Sinteză originală – printre foarte puţinele de acest gen în cultura română – lucrarea lui Marcel Olinescu oferă cititorului o busolă orientativă în hăţişul credinţelor mitologice româneşti, deschizându-i ademenitoare perspective spre înţelegerea fenomenului în integralitatea lui. Interesul cărţii este sporit de desenele şi xilogravurile autorului, care o ilustrează, făcând-o atractivă pentru toate vârstele, dar mai ales pentru tineret, datorită valenţelor ei formative.

Interzisă în timpul ultimei dictaturi, lucrarea se reeditează pentru prima dată după aproape şase decenii de la apariţie.

NOUTĂŢI EDITORIALE

AIC iorănescu, Dicţionarul etimologic al limbii române, format 17 x 24 cm, 1056 p.

Florin Marcu, Dicţionarul explicativ ilustrat al limbii române, format 17 x 24 cm, 800 p.

M. Eminesca, Opere, vol. V, ediţia Perpessicius reprodusa anastatic, format 29, 5 x 24 cm, legat, cartonat, 720 p.

M, Eminescu, Opera dramatică. 1. Lucrări originale, 336 p.

Gh. F. Ciauşamt, Superstiţiile poporului român, 336 p.

I. Oprişan, B.P. Haşdeu sau Setea de absolutâumultul şi misterul vieţii, 592 p. + 16 planşe hors text;

D. Micu, Istoria literaturii române, format 17 x 24 cm, legat, cartonat, 832 p. *D. Micu*, Timpuri zbuciumate. Reconstituiri subiective, 352 p;

Mihnea Romalo, România în al doilea război mondial, 224 p.

Stan Velea, Literatura polonă în România, 480 p.

Giuliano Bonfante, Studii române, 276 p.

Constantin Trandafir, Poezia lui Bacovia, 144 p.

Dan Grigorescu, Civilizaţii enigmatice din Nordul Americii, 320 p.

Florin Marcu, Marele dicţionar de neologisme, legat, cartonat, celofanat, format 17 x 27 cm, 960 p.

Hans-Christian Huf, Sfinx. Tainele istorici, l-11, 464 p. III-IV, 384 p. *James Churchward*, Simbolurile sacre ale continentului Nu, 224 p. *Jérôme Clark*, Enciclopedia fenomenelor inexplicabile, 560 p.

Philipp Vandenberg, Secretul oracolelor antice, 256 p.

Mihai Gheorghe Andrieş, Orizonturi misterioase. Aventuri în cea de-a patra dimensiune, 224 p.

Mihail Gr. Romaşcanu, Tezaurul român de la Moscova, 208 p.

Os Kuhlen, Sistemul ocult de dominare a lumii. Istoria secretă a umanităţii, 304 p.

Ovidiu Drâmba, Ovidiu. Marele exilat de la Tomis, 224 p.

Paul Ştefănescu, Enigme ale istoriei române, 304 p.

Paul Ştefănescu, Enigme ale istoriei universale. I-II, 352 + 320 p.

Pierre Grimal, Dicţionar de mitologie greacă şi romană, format 17 x 24 cm, 592 p.

Ştefan Zgândăr, Dicţionar enciclopedic pentru rebus, integrame, scrabble, 320 p.

Istoria literaturii române în evocări, propusă de I. Oprişan, 464 p.

L Oprişan, G. Călinescu. Spectacolul personalităţii, dialoguri adnotate, 480 p.

O radiografie a exilului românesc. Corespondenţă emisă şi primită de Grigore Nandriş. 1946 – 1967, 464 p.

Tom Tit Tot, Basme şi poveşti populare englezeşti, 208 p.

Părinţii isihaşti, Iubirea de linişte, 160 p.

ÎN CURS PE APARIŢIE

Hans Biedermann, Dicţionar de simboluri, 528 p.

Nic. Densuşianu, Istoria militară a poporului român, 336 p.

MARCEL OLINESCU

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Coperta de I. OPRIŞAN

Coperta I: *Sfântul Gheorghe ucigând balaurul* Icoană pe sticlă, datată 1872, provenind din Ai pasul de Sus, datorată, probabil, lui Savu Moga (apud Cornel Irimie-Marcela Focşa, *Icoane pe sticlă*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1968).

Coperta IV: întruchipare demonică* Fragment dintr-un scaun bisericesc, sec. XVIII. Partea de jos, pe care înalţii ierarhi stăteau cu picioarele. Muzeul Satului Vâlcean, Bujoreni, Rm. Vâlcea.

Editura SAECULUM L.O.

ISBN 973 – 9399 – 56 – 8

e Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

Lucrarea a apărut cu sprijinul

MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR.

MARCEL OLINESCU

MITOLOGIE

ROMÂNEASCĂ

Cu desene şi xilogravuri de autor
Editura SAECULUM I.O. Bucureşti, 2001

Ediţie critică şi prefaţă de I. OPRIŞAN

Motto:
„Lumea asta nu-i a mea.
Cealaltă nici aşa.
Lumea asta-i cum o vezi.
Cealaltă cum o crezi”.
(Poezie populară)

O sinteză singulară asupra mitologiei române Marcel Olinescu[1] reprezintă un caz cu totul

1 Născut la Dorohoi, pe data de 4/17 septembrie 1896, Marcel Olinescu a urmat cursurile şcolii primare în localitatea de obârşie, gimnaziul - la Pomârla şi liceul
la Botoşani. Din 1919, devine student al Şcolii de Arte Frumoase din Iaşi (secţia Sculptură), pc care o termină la Bucureşti, în 1923, Funcţionează, între 1923-1926, ca profesor de desen la Liceul „Avram Iancu“ din Brad. în anul şcolar 1926/1927 sc reîntoarce ca profesor la Liccul „August Treboniu Laurian" dîn Botoşani. între 1927-1937 e profesor la Şcoala Comercială de Băieţi din Arad, iar din toamna lui 1937 sc mută la Bucureşti, unde predă desenul până la pensionare. Se stinge din viaţă în 1992. Ca pictor şi gravor a desfăşurat o bogată activitate, participând aproape anual la expoziţii personale, de grup sau colective, în ţară şi străinătate. Prima expoziţie, Dîn Ţara Moţilor, e vernisată în 1925* la Bucureşti. Cea mai importantă dintre ele, retrospectiva din 1967, poartă titlul Sub semnul mitului. A publicat două volume dc versuri: Eu şi Păreri de rău. Este cofondator al„Ateneului

aparte în cultura română.

El nu este un specialist, în înţelesul propriu-zis al cuvântului, în mitologie şi nici măcar în folcloristică. Ei nu şi-a elaborat singura lui lucrare importantă – *Mitologie românească* – la capătul unor asidue cercetări filologico-mitologice, de urmărire a circulaţiei motivelor mitice şi de descifrare a profundelor semnificaţii implicate în cadrul acestora. El vine în folcloristică dinspre artă.

Artist plastic, manifestându-se îndeosebi ca gravor[2], Marcel Olinescu s-a apropiat de folclorul şi de mitologia românească din tendinţa firească de a-şi personaliza naţional creaţiile.

Pe linia îndemnului lui Mihail Kogălniceanu din fruntea *Daciei literare*, reactivat într-un fel de *Gândirea*; el descoperă în mitologia populară nenumărate subiecte de inspiraţie, iar în cele din urmă, are revelaţia (nu fără înrâuriri din partea unei personalităţi ca A.C. Cuza, „magul nostru de la Iaşi” – cum îl numea în prefaţa cărţii) a

---

Popular*1 din Arad (1932). înfiinţează (în colaborare) revista Hotarul (1933) şi ziarul Duh (1934) la Arad. Iniţiază gruparea litcrar-artistică Pro-Arte (Arad, 1936).în 1935, lucrează cu echipele sociologice conduse de Dimitrie Guşti în satele Sâmboteni şi Cuvejdia. A ilustrat numeroase volume. Cele mai interesante rămân cele de folclor: Mioriţa (1940), Colind de fereastră (1947), Descântec de dragoste (1949), Legenda Mănăstirii Argeşului. (Cf. Simona Vărzaru, Studiu introductiv şi Tabel cronologic la voî. Marcel Olinescu, Peisaje, Editura Sport-Turism, Bucurcşti, 1983).

2 Dan Grigorescu, Un artist al sufletului românesc, în Vieaţa Nouă, serie nouă, I, nr. 1, martie 1992, pp. 58-62.

frumuseţii cu totul ieşite din comun a mitologiei române în ansamblul ei.

„Părerea noastră – scria el în «cuvântul lămuritor» cu care prefaţa cartea – e că mitologia românească e tot aşa de încântătoare ca şi mitologia scandinavă sau greco-romană şi că are aceeaşi savoare poetică şi artistică întocmai ca poeziile noastre populare. De altminteri, valoarea baladei *Mioriţa* nu e atât în forma duioasă, cât în miezul mitic al morţii ciobanului moldovean*O* Sau încă şi mai accentuat: „Noi, românii, avem o mitologie foarte variată şi de o frumuseţe nebănuită[3]

Ferm convins de acest fapt, Marcel Olinescu încearcă4 să imprime artei româneşti o direcţie naţională prin exemplul propriei creaţii de maturitate, clădită aproape în exclusivitate pe baze mitico-folclorice.

Dar, cu toate că arta interbelică revine din multiple perspective. Rodnice mereu spre izvoarele tradiţionale spre a-şi trage sevele de propensiune în universal şi modernitate, Marcel Olinescu e nemulţumit şi i se pare că ea e „filoxerată”.

De aceea, într-o a doua fază – sau poate chiar concomitent, căci e de presupus că elaborarea lucrării *Mitologie românească* a durat câţiva ani buni – el caută mijloace mai eficiente de

3 Op, cit., p. 6.

familiarizare a artiştilor cu comorile mitice româneşti.

Soluţia cea mai fericită i se pare a fi alcătuirea unei sinteze – el o denumea „manual” – accesibilă şi atractivă totodată pentru oricine, care să cuprindă ca material ilustrativ propriile-i gravuri inspirate din miturile analizate.

Căci, deşi folcloristica română – *o* recunoştea el însuşi – poseda numeroase cercetări „destul de merituoase”, precum cele ale lui Simeon Florea Marian, ale Elenei Niculiţă Voronca, sau ale lui Tudor Pamfile şi Artur Gorovei – ele i se păreau a avea un caracter prea ştiinţific, „conţinând un material foarte bogat informativ, variante şi amănunte, care obosesc!”. Ele cuprind „studii comparative şi [o] bibliografie vastă, care îi onorează, dar [îi] îndepărtează pe toţi cei care ar căuta motive de inspiraţie şi de creaţie românească” 6.

Tributar unui mod simplist de înţelegere a procesului extrem de complex al „inspiraţiei” artistice, Marcel Olinescu lasă să se înţeleagă că o prezentare succintă, dar vie, a fenomenului mitologiei române ar fi suficientă pentru ca artiştii să descopere, întrucâtva instantaneu, rădăcinile benefice ale afirmării naturale, plenare, la nivelul marii arte.

Crezând mai mult în înrâurirea livrescă, decât în forţa experienţei de viaţă, a cunoaşterii directe

la sursă şi a trăirii în ambianţa desfăşurării nemijlocite a fenomenului arhaic popular – pe care, întrucâtva, nici el nu-l cunoştea în plenitudunea lui – autorul proiectează o lucrare cu caracter precis îndrumativ, gândită ca o schiţă orientativă pentru artişti în sferele mitologiei naţionale, deci o expunere didactică, „un îndreptar” „Manualul acesta de mitologie românească – scria autorul, în prefaţa cărţii – are, aşadar, singurul scop de a da putinţă artei noastre de a se încopcia pe linia de tradiţie şi de credinţă românească, pentru ca să fie, într-adevăr, ceea ce s-a vrut dintotdeauna: o altoire a formelor de artă apuseană pe trunchiul tradiţiei autohtone/”[4]

Din fericire, realizarea finală depăşeşte intenţiile iniţiale, înzestrat cu o bună intuiţie a faptelor, mergând adesea spre esenţe, Marcel Olinescu surprinde, în linii mari, cu justeţe coordonatele de bază ale mitologiei române şi schiţează o structură coerentă care se susţine în pofida tuturor criticilor ce ar putea fi aduse cărţii.

Ideea sa fundamentală, întru totul valabilă, e că mitologia română constituie o reflectare, o materializare poetică, a unei concepţii mito-filosofice specifice – a unei viziuni, am spune noi dualiste, în sens multiplu, asupra lumii şi vieţii. Nu atât bogomilică

— Întrucât bogomilismul se limita la lupta şi

4 Op. cit.t p. 7.

conlucrarea concomitentă a forţelor diriguitoare ale lumii: Binele şi Răul –, cât mai cu seamă a conştiinţei existenţei paralele a lumii de aici cu cea de dincolo.

Nu întâmplător autorul alegea drept motto, pentru cartea sa, foarte sugestivele versuri populare:

„Lumea asta nu-i a mea.
Cealaltă nici aşa.
Lumea asta-i cum o vezi.
Cealaltă cum o crezi”.

În prefaţa lucrării, el a încercat să-şi expliciteze viziunea teoretică, lăsându-ne, poate, una dintre cele mai profunde reflecţii asupra atitudinii spirituale a românului în faţa vieţii: „Arta românească – observa Marcel Olinescu – trebuie să fie, aşadar, o continuitate a liniei de creaţie populară şi greşit s-a mărginit această artă la forme prozodice şi decorativ-plastice, când ea trebuia căutată în concepţiile mito-filosofice despre cele două vieţi şi despre dumnezeire, ce se desprind din credinţele acestui popor. Arta e mai mult o atitudine şi nu o măiestrie; o spiritualitate şi nu o îndemânare. A fi artist român nu înseamnă a picta hore şi ţărăncuţe şi nici a scrie doine sau poezii cu Feţi Frumoşi şi Ilene Cosânzene. Nu Sau prea puţin. Cât înseamnă a spiritualiza creaţia artistică prin concepţia dualistă a vieţii, a moralei şi a creaţiei divine. Citiţi cu atenţie miturile

româneşti şi veţi vedea până în cele mai ciudate variaţii mereu repetată această concepţie şi o interpretare filosofică prin mit a oricărui fapt. Mitul este o vulgarizare a concepţiei filosofice a lumii şi Lucian Blaga a repus mitul acolo unde îi era locul.”[5]

În spiritul acestor consideraţii, autorul orchestrează materia prezentată într-o multitudine de sfere interconectate, care se individualizează ca elemente de sine stătătoare, dar se şi interferează cu altele până la a se îngemăna şi a-şi pierde aparent configuraţia proprie.

Evident, substanţial formative – vizibile până în cele mai fine nervuri ale întregii structuri mitologice – rămân forţele opuse şi totodată conlucrătoare ale dualităţii: Dumnezeu şi Diavolul (analizate pe larg în capitolele *Facerea lumii* şi *Uneltirile Diavolului contra înfăptuirilor lui Dumnezeu*).

Oameni ţi] vechi prefigurează Omul, iar Legende despre Hristos

— Sugerează Omul ideal (divinitatea întrupată sub chip de om).

Intre existenţele demonice sau derivat-demonice (uriaşii, căpcăunii, jumătate de om) şi Hristos (Dumnezeu materializat în formă umană) – Omul reprezintă calea de mijloc, dimensiunea normală, perfect inteligibilă fiinţelor care au dat

5 Mitologie românească, ed. citp. 7.

substanţă proiecţiilor mitologice.

La hotarul dintre cele trei nivele de reprezentare mitică, Marcel Olinescu interpune *Duhurile nevăzute* (cap. VIII) şi *Făptuirile de basm* (cap. IX), care cuprind, în grade diferite, elemente divine, umane sau demonice.

acelaşi lucru este valabil şi pentru figurile mitologice personificări ale forţelor naturii, prezentate în capitolul *Timpul*: Norii, Ploaia, Fulgerul, Vânturile, Volbura, Roua., Grindina, Curcubeul, Anotimpurile etc.

Indiferent de materializarea lor, toate aceste elemente trăiesc într-un unic plan – cel fabulos-fantastic.

Singur Omul, prezentat în capitolele: *Crearea Omului*, *Viaţa Omului* şi A doua *viaţă*, cunoaşte o dublă (sau chiar multiplă) trăire

— Cea reală şi cea imaginară, vieţuirea cotidiană cu greutăţile, necazurile şi bucuriile ei şi cea închipuită, transcendentă, de după trecerea marelui prag, întrevăzută ca o răsplată sau o pedeapsă a faptelor săvârşite în plan imanent.

Din succinta schiţare a osaturii lucrării, nu-i greu de observat ca ea a crescut şi s-a înălţat dintr-un spirit organic, nesofisticat de pseudo-probleme ştiinţifice sau filosofice; şi că ea s-ar fi putut dezvolta într-o lucrare temeinică, de referinţă a culturii române.

Din păcate, însă, autorul amestecă planurile,

nesesizând diferenţa dintre diversele forme ale imaginarului etnico-folcloric: cutumiar, ritual, epiconarativ, sacral-religios, superstiţios.

În special capitolele dedicate nemijlocit omului şi vieţii sale cotidiene suferă de o mitologizare forţată* Neexistând prea multe prelungiri mitologice propriu-zise despre traiul de zi cu zi al omului, Marcel Olinescu alunecă spre prezentarea ciclului vieţii în perspectiva descrierii ritualurilor de trecere la naştere, nuntă şi înmormântare.

De asemenea, sărbătorile de peste an – care i-ar fi putut îmbogăţi lucrarea cu fructuoase sublinieri ale variatelor şi neaşteptatelor interferenţe dintre legendele hagiografico-biblice şi substratul păgân autohton – sunt reduse la o simplistă enumerare a superstiţiilor practicate cu prilejul lor.

Înseşi datinile (care îşi au la origine un incontestabil suport mitologic, pierdut), perpetuate doar în virtutea unui automatism ritualic colectiv, sunt înfăţişate doar sub latura desfăşurării lor concrete.

De altfel, în totul ei, cartea se constituie într-o naraţiune ad-hoc, de cele mai multe ori agreabilă şi coerentă, a viziunii poporului român asupra lumii şi vieţii aşa cum a înţeles-o autorul.

Ea evită speculaţiile şi refuză orice încercare de trecere dincolo de aparenţe, spre profunzimile

adevărate ale miturilor invocate.

afară de structura interesantă a cărţii – care rămâne faptul pozitiv cel mai important al contribuţiei lui Marcel Olinescu în cadrul folcloristicii române – lucrarea se cantonează, într-o bună măsură, în zona operelor de popularizare. La aceasta contribuie, evident şi lipsa trimiterilor la surse, ce lasă uneori vaga impresie a fabulării în gol.

Măsura adevăratei forţe de circumscriere a fenomenelor şi de intuire a semnificaţiei lor ne-o da Marcel Olinescu doar în studiul *Cutremurele în mitologia românească* (publicat de noi în *Addenda*), ce-i trezeşte cercetătorului regretul că spiritul în care a fost scris nu a tronat şi la elaborarea cărţii în ansamblul ei.

Totuşi, dincolo de lipsurile semnalate şi de multe altele, ce ar mai putea fi formulate, cartea lui Marcel Olinescu rămâne printre puţinele încercări viabile de abordare globală a mitologiei române. Ea poate încă oferi publicului larg deschideri generoase spre ansamblul fenomenului (între altele şi prin materializările plastice ce-o

Ea poate încă oferi publicului larg deschideri generoase spre ansamblul fenomenului (între altele şi prin materializările plastice ce-o ilustrează)[6], iar cercetătorului – interesante

6 „Poet al verbului şi al imaginii* \ cum îl caracteriza cu îndreptăţire profesorul Dan Grigorescu în studiul citat, Marcel Olinescu s-a bucurat

sugestii de felul cum trebuie sau nu trebuie direcţionate investigaţiile în această zonă inefabilă a spiritualităţii naţionale.

Publicarea lucrării *Mitologie românească*, după mai bine de o jumătate de veac de la apariţie, se vrea nu numai o recunoaştere a valorii ei, ci şi – sperăm – un prilej de impulsionare a exegezelor atât de necesare asupra mitologiei naţionale, în care mai stau încă ascunse numeroase taine privitoare la trecutul poporului român.

L. OPRIŞAN

Notă asupra ediţiei

Repunem în circulaţie o carte devenită rară, chiar şi în marile biblioteci.

Pentru reeditare, s-a luat ca bază ediţia din 1944, completată, în *Addenda*, cu studiul *Cutremurele în mitologia românească*, publicat în *Revista Societăţii Tinerimea Română* (LIX, nr. 5 – 8, ianuarie-aprilie 1941, pp, 104 – 121).

Nu am putut descoperi manuscrisul lucrării, dacă se va fi păstrând pe undeva.

---

de aprecieri măgulitoare în epocă asupra artei sale. Elocvente ni se par consideraţiile lui Ion Frunzettî, din 1940: „O experienţă îndelungată şi stârnitoare este pusă în slujba unei viziuni deosebit de interesante...; uneori fondul mitologic al artistului se combină cu viziuni realiste. Copacii par atunci balauri solzoşi şi fumegând, norii execută sabaturi vrăjitoreşti. Viziunea fantastică a lui Marcel Olinescu se colorează cu duh dc baladă"1 (Universul Literar\ 28 sept. 1940).

Nu au fost identificate fragmente revizuite, republicate în presa vremii, în timpul vieţii autorului.

Nu ne-a parvenit nicio informaţie despre eventuale prelucrări manuscrise făcute de Marcel Olinescu în vederea republicării cărţii.

În stabilirea textului, s-au aplicat normele utilizate în genere la majoritatea ediţiilor critice apărute în ultimele decenii (cu deosebire cele utilizate în ediţiile îngrijite de noi).

Textul a fost transcris, astfel, după regulile ortografiei în vigoare, păstrându-se particularităţile de limbă ale autorului.

S-a păstrat, de asemenea, intactă ortografia citatelor din diverse producţii folclorice (în cazul în care se urmărea cu dinadinsul transmiterea particularităţilor de pronunţie dialectală).

Cuvintele prescurtate au fost întregite constant, între paranteze []. Ex.: Dumnezeu D[umne]zeu, Sf. Sf[ântul] etc.

S-au transcris cu majuscule denumirile corpurilor cereşti care au funcţie de personaje mitologice: Soarele, Luna, Pământul, Luceafărul etc. Acelaşi tratament s-a aplicat şi Dracului (partenerul de creaţie al lui Dumnezeu). În schimb, s-au demajusculat formele pronominale marcând dumnezeirea: „Fiul Său”, „Mintea-I” „Fiul său", „mintea-i”.

S-au corijat tacit, fără vreo evidenţiere

grafică, toate greşelile de tipar sau greşelile asimilate greşelilor de tipar.

Corijările de exprimare absolut necesare, spre a se da sens frazei sau proprietate expresiei, au fost marcate prin paranteze drepte [] Când simpla adăugare de cuvinte între paranteze drepte [] nu a fost suficientă, şi au trebuit modificate flexionar cuvintele autorului, s-a precizat în subsol forma greşită, între ghilimele: în text”…” (*n*, *ed*.).

S-au unificat trimiterile, optându-se pentru formele corecte. Din păcate, citatele n-au putut fi confruntate cu lucrările din care au fost reproduse, întrucât autorul nu a precizat decât foarte rar sursele exacte.

S-au unificat, de asemenea, modul de marcare grafică a citatelor – totdeauna cu petite (corp 8).

Când, fie dintr-o deficienţă de redactare sau de tehnoredactare a lucrării de către autor, fie datorită unor greşeli de tipar s-au omis titlurile de capitole sau de subcapitole, am căutat titluri adecvate conţinutului, pe care le-am dat între paranteze drepte.

Pasajele reduplicate, datorită greşelilor de tipar, s-au eliminat.

Lucrările indicate în bibliografie au fost date conform normelor de citare bibliografică, completându-se de multe ori informaţiile privitoare la anul şi locul apariţiei.

Prin toate aceste întregiri, unificări, corijări şi adaptări la normele de editare contemporană, ne-am străduit să dăm fluenţă textului şi să-l facem inteligibil cititorului interesat de mitologia română.

I. OPRIŞAN

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu. În continuare se dau ca vignete ilustraţiile autorului la *Mioriţa* de V. Alecsandri, Bucureşti, 1940.

Marcel Olinescu

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Legenda Mănăstirii Argeşului.

UN CUVÂNT LĂMURITOR

Toţi intelectualii au fost vrăjiţi de frumuseţile mitologiei greco-romane într-atâtv încât şi-au apropiat-ot nu ca o credinţă în sensul antic, ci ca un mod de exprimare poetică. Nu există stil înflorit în orice limbă cultă, care să nu pomenească frumuseţea Venerei, temperamentul războinic al lui Marte ori aventurile extraconjugale ale lui Jupiter

Religiile păgâne au învăluit credinţele lor în legende atât de sugestive, de atrăgătoare şi de plastice, încât; în toate timpurile, miturile au salvat credinţa contra atacurilor ştiinţei

pozitiviste. Mitul greco-roman a căzut în faţa credinţei creştine, caret şi ea, la rândul ei, a folosit mitul ca armă de propagandă şi de apărare. Ca formă primară de credinţă, mitul poate însă fi pus cu toată onestitatea pe aceeaşi treaptă poetică cu poeziile populare. Dar mitul greco-roman a încântat într-atât intelectualitatea culturii medievale, a Renaşterii şi chiar a timpurilor moderne, încât a fost preferat povestirilor mito-istorice a Vechiului şi Noului Testament chiar de către predicatorii Bisericii Creştine. De aceeaşi importanţă sunt şi miturile germano-scandinave, care au prilejuit acele opere de o solemnă măreţie ale ciclurilor wagneriene. Miturile slave sau scoţiene au frumuseţile lor, care pot egala în minţile artistico-creatoare ale popoarelor respective miturile antichităţii eleno-latine* Părerea noastră e că mitologia românească e tot aşa de încântătoare ca şi mitologia scandinavă sau greco-romană şi că are aceeaşi savoare poetică şi artistică întocmai ca poeziile noastre populare. De altminteri, valoarea baladei Miorița nu e atât de duioasă [în pasajele ei poetice], cât în miezul mitic al morţii ciobanului moldovan.

Pentru vulgarizarea mitului creştin, cu rădăcini păgâne sau biblice, nu s-a făcut mai nimic la noi. Dacă pentru mitologia greco-romană în limba românească avem atâtea opuri de vulgarizare, de la Ispârescu şi până la cele frumos

editate şi bogat informate ale d [octo]rului Chiriac şi ale prof[esorului] Longinescu, pentru cel românească avem numai încercările destul de merituoase ale lui Tudor Pamfile, S. FI. Marian, [al d[oam]nei E [lena] Niculiţă-Voronca, şi ale domnului Artur Gorovei. Dar toate acestea au avut un scop pur folclorict sunt opere ştiinţifice, conţinând un material foarte bogat informativ, variante şi amănunte, care obosesc, studii comparative şi bibliografie vastă, care îi onorează, dar îi îndepărtează pe toţi cei care ar căuta motive de inspiraţie şi de creaţie românească.

Cartea noastră are cu totul alt scop. Arta românească, aşa cum a precizat atât de magistral magul nostru de la Iaşi – prof. [esorul] A.C. Cuza – nu se poate prezenta în mod original, demn şi-n acelaşi timp interesant pentru cultura universală, decât inspirându-se şi folosind numai

Specificul etnic românesc. Dacă Panait Isârati şi Petre Neagoe şi-aufăurii un nume atât de frumos în literaturile franceză şi americană, e tocmai pentru motivul că au fost români şi au scris româneşte în operele lor; Chiar în literatura românească, unii scriitori de talent şi dintre cei de frunte, V. Voiculescu şi Ion Pillat, au folosit cu nepreţuit efect artistic elementele mitice româneşti.

Căci trebuie să accentuez. Noi românii, avem o mitologie foarte variată şi de o frumuseţe

nebănuitălhiar dacă în concepţia metafizică nu ar fi întru totul originală, forma dualistică a înţelegerii vieţii prin lupta necontenită între bine şi rău şi continuitatea vieţii în moarte prin suflet au primit, în fantezia populară, o plasticizare într-o lume aparte, cu tipuri şi fapte ce pot rivaliza cu toată cinstea, în inspiraţia artistică, cu lumea mitologică greco-romană. Legende romane sau asiatice s-au întreţesut pe pământ dacic cu mituri şi credinţe tracice, care au dat apoi, pe iia credinţei creştine, acele minunate înfloriturii de o armonie şi frumuseţe, ce se vor desprinde cititorilor din paginile acestei cărţi.

Manualul acesta de mitologie românească are, aşadar, singurul scop de a da putinţă artei noastre de a se încopcia pe linia de tradiţie şi de credinţă românească, pentru ca să fie într-adevăr, aceea ce s-a vrut de întotdeauna: o altoire a formelor de artă apuseană pe trunchiul tradiţiei autohtone. Arta românească trebuie să fie, aşadar, o continuitate a liniei de creaţie populară şi greşit s-a mărginit această artă la forme prozodice şi decorativ-plastice, când ea trebuia [să caute rădăcinile] în concepţiile mito-filosofice despre cele două vieţi şi despre dumnezeire; ce se desprind din credinţele acestui popor. Arta e mai mult o atitudine şi nu o măiestrie; o spiritualitate şi nu o îndemânare, A fi artist român nu înseamnă a picta hore şi ţărăncuţe şi nici a scrie doine sau

poezii cu Feţi Frumoşi şi Ilene Cosânzene. Nu. Sau prea puţin. Cât înseamnă a spiritualiza creaţia artistică prin concepţia dualistică a vieţii, a moralei şi a creaţiei divine. Citiţi cu atenţie miturile româneşti şi veţi vedea până în cele mai ciudate variaţii, mereu repetată această concepţie şi o interpretarefilosofică prin mit a oricărui fapt Mitul este o vulgarizare a concepţiei filosofice a lumii şi Lucian Blaga a repus mitul acolo unde îi era locul.

Încercarea mea este de a repune arta românească pe bazele ei adevărate de viaţă [de] a da rădăcini româneşti vieţii nefiloxerate a formelor de artă cultă. Pentru aceasta, pe lângă o înşir are, pe cât s-a putut de cursivă şi logică a miturilor, am înşirat paralel creaţiile mele plastice

— Inspirate de aceste mituri –, în gravuri în lemnt deoarece consider gravura în lemn mai apropiată de esenţa însăşi a artei miturilor româneşti. De 10 ani de când miturile româneşti au devenit motivele de inspiraţie ale artei mele, ele mi-au dovedit bogatul material, ce-a stat părăsit de mania noastră de a imita tot ce e străin.

În alcătuirea acestui manual m-am folosit de lucrările lui Tudor Pamfile, [ale] d[oam]nei El [ena] Niculiţă-Voronca, Artur Gorovei, Sim[eon] Fl[orea] Marian şi de nenumăratele colecţii de folclor Slăvită fie memoria acestor pionierit ce-au scos la lumină adevăratul aur român case.

Pentru arta românească [ofer] acest îndreptar!

În text: „căutată” (». *Ed.*).

FACEREA LUMII

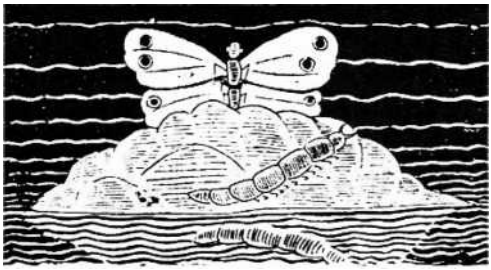

DUMNEZEU HĂUL

La începutul începutului, înainte de Moş Adam şi chiar de Dumnezeu, n-a fost pe lume decât întuneric beznă. Nu era nici Pământ, nici Soare, nici Lună, nimic altceva decât o mare de apa, ce se întindea în tot hăul cel fără de margini. Oriâncotro te-ai fi întors şi te-ai fi uitat, era numai apă. Apa aceasta stătea nemişcată ca o oglindă. Odată, nu se ştie când şi nici cum, că n-a fost nimeni să vadă, apele au început să se mişte încetul cu încetul, aşa cum ar sufla cineva pe suprafaţa apei. S-au ivit atunci cercuri mari, aşa cum se fac pe faţa unui lac, când cade o piatră sau se aruncă o broască în ea. Cercurile astea izbindu-se unele într-aâtele au format valuri şi pe luciul întunecat ca de metal al acestei nesfârşite ape, au apărut valuri înspumate, mişcându-se de ici-colea. Valurile au purtat spuma lor, adunând-o în

ostroave albe, ca spumele de săpun pe leşia unei albii. Mişcarea necontenită a valurilor le-a împins înspre mijlocul acestui hău de ape, unde s-a adunat şi s-a strâns toată spuma ca o uriaşă floare de nufăr în spuma aceasta s-a fost rătăcit un fluture şi un vierme, care, se zice, că au venit din lumea de sub noi, de pe celelalte tărâmuri.

DUMNEZEU

De la o vreme, fluturele şi-a lepădat aripile şi s-a întruchipat într-un fecior tânăr şi frumos, de se lumină întunericul în jurul lui. Şi acesta a fost Dumnezeu. Iar viermele, la un timp după asta, s-a prefăcut şi el într-o altă făptură, în El, Dracul sau Diavolul. Şi el a avut la început înfăţişare de om, dar nu lumina. Şi pentru că se născuseră la fel şi erau pe atunci singurele fiinţe Vieţuitoare ale acestui nesfârşit hău de apă şi beznă, trăiau la început în bună înţelegere.

DIAVOLUL

Dracul înţelegea, însă, să fie amândoi deopotrivă şi-i spunea lui Dumnezeu: „Fârtate”, dar lui Dumnezeu nu-i plăcea asta şi-i răspundea: „Nefărtate”. Pe semne că îi mai rămăsese ceva din firea viermelui, că pizma începuse să-l roadă încă de pe atunci şi ţinea morţiş să fie frate cu

Dumnezeu. Şi cum Dumnezeu îl tot nefârtăţea, Dracul se supără şi când îl văzu pe Dumnezeu că se schimbă într-un porumbel ca să zboare deasupra apelor – că Dumnezeu se poate schimba cum vrea ei – îşi făcu trei rânduri de aripi şi, cuibărindu-se în apă, zise înciudat:

— Fa tu văzduhurile, că eu iau apele! – numai ca să fie şi el stăpân pe ceva.

Aşa au început lumile acestea…

Dumnezeu, după ce-a făcut toate câte sunt în cer, pe pământ şi în ape, continua să locuiască tot pe pământ. Numai după ce o femeie i-a aruncat cu gunoaie în cale şi a strigat după el, a văzut că nu-i bine să se amestece cu fetecine şi şi-a făurit nişte palate în cer. De venit însă tot mai venea pe pământul acesta, pe care-l îndrăgise şi, împreună cu Sf. Petru, mai cerca sufletele oamenilor.

De pe vremea aceea datează povestirile. Seara, înainte de a se culca, Dumnezeu punea pe Sf. Petru să-i spuie câte-o poveste, ca să adoarmă mai bine. Dar, cu vremea, înrăutăţindu-se peste măsură firea oamenilor şi mai îmbătrânind şi el, nu s-a mai coborât pe pământ, unii zic că de la potop, alţii că mai dincoace.

CHIPUL LUI DUMNEZEU

Dumnezeu e întruchipat ca un om bătrân, sfătos, căci numai bătrânii sunt plini de

înţelepciune, cu faţa albă frumoasă, încadrată într-o barbă tot aşa de albă ca zăpada şi de un păr bogat şi căzut în plete pe spate, ca la bătrânii şi cucernicii preoţi. Deşi bătrân, e totuşi plin de vigoare şi conduce treburile lumii, ca şi la începuturile ei.

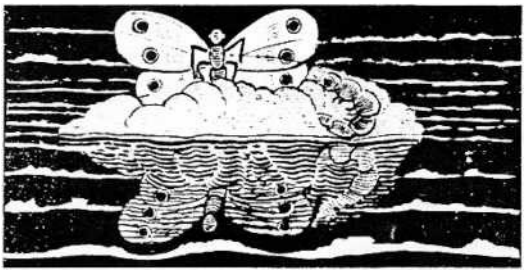

Înainte de facerea lumii

Dumnezeu ca porumbel

TRONUL DE AUR

În cer, el stă pe un tron cu totul şi cu totul de

aur, într-un palat, cum nu se mai află şi cum nu-şi poate închipui nimeni.

Numai cleştar şi aur şi pietre preţioase, încât ar orbi cine l-ar vedea.

CĂRŢILE LUI DUMNEZEU

Lângă tron stă Sf. Nicolae, sfetnicul său, iar în jurul lui îngeri şi heruvimi, care stau gata să-i îndeplinească poruncile. Dumnezeu citeşte tare mult în cărţile sfinte, din înţelepciunea cărora împărtăşeşte şi unora din muritori, pe care îi crede el mai buni şi vrednici de încrederea lui, prin vis. Unii zic că aceste cărţi el singur le scrie, după ce stă multă vreme şi se uită la cele ce se întâmplă pe pământ. Căci în odaia în care stă Dumnezeu e tăiat jos în podea o fereastră acoperită cu un geam de cleştar, prin care poate să vadă tot ce se petrece pe pământ. Apoi, după ce se satură privind, mai stă la sfat cu sfinţii apostoli, după cum arată, o colindă bătrânească:

SFATUL SFINŢILOR APOSTOLI

La un colţ de masă Scrisu-i jelţurel, Jelţ de aurel.

Bunul Dumnezeu Mai d-a rând în el, Scrisu-i jelţurel.

Jelţ de arginţel. Cine şade-n el?

(Divanul dumnezeiesc)

Doamne, Iar.

Ici, în ceaste curţi şi-n ceaste domnii, Sunt tot case-nalte, Nalte, minunate.

La mijloc de case sunt tot mese-ntinse, Făclii albe-aprânse.

Şeade Moş Crăciun. Mai d-a rând cu el Scrisu-i jelţurel.

Jelţ de chiparos cu miros frumos.

Cine şade-n el?

Şeade Sfânt Ion şi d-a rând cu el, Scrise-s jelţurele.

Jelţuri mărunţele.

Şed sfinţii pe ele:

Beau şi ospătează Din guri cuvintează:

— Noi bem şi mâncăm şi nu ne-ntrebăm:

Care-om fi mai mari şi mai de demult.

Grăi Moş Crăciun:

— Despre-a mea mărire Io oi fi mal mare şi mai de demult Despre bătrâneţe, Grăi Sfanţ Ion:

— Io oi fi mai mare şi mai de demult, Căci când s-a născut Iisus pe pământ.

Io m-am prilejuit. De l-am sprijinit n poală de veşmânt; Sus l-am ridicat.

Sus la reghion.

La sfanţul Oson, Nume de Iisus, şi de Domn Hristos; şi i-am dăruit Toiag de argint.

Ca să stăpânească Cerul şi pământul, Lumea şi norodul şi pe noi d-a rândul.

Sau au discuţii ca într-un adevărat divan al înţelepţilor, cum se găsesc în ceastălaltă colindă:

De-ntreabă – şi întreabă Sfinţi pe Dumnezeu:

— Doamne milostive, Din ce este fapt

Vinul şi cu mirul şi rumenul grâu? Domnul le grăia:

— Sfinţi nepricepuţi şi nechibzuiţi.

Vreţi să m-ispitiţi!

Că voi bine ştiţi Din ce este fapt

Vinul şi cu mirul şi rumenul grâu. Când ei m-au gonit, Câinii de jidovi.

Tot din casă-n casă şi din measă-n measă şi ei m-au ajuns Sus la Rusalim în seara de-ajun, n casa lui Crăciun, şi m-au răstignit. Pe cruce d-măr dulce, şi ei că-mi băteau Prin taple.

Prin palme.

Tot cuie de fier, Ţinte de oţel Ş-und le ţintuia Sânge că curgea, Tot vin se făcea.

şi ei mă-mbrăca cu cămeaşie verde Verde de urzică, Rău trupul băşică; Ş-unde mă-ncingea – Cu brâu de măceş; Ş-unde mă strângea, Sudoarea-mi curgea.

Tot mir se făcea.

Da-n cap ce-mi punea? Cunună de schini.

Schini şi mărăcini; Ş-unde-o aşezau Lacrămi ciuruiau.

Se rostogoleau Tot grâu se făceau. D-atuncia s-a dat Vinul la bătrâni.

Dumnezeu în cer

Ziua de Crăciun Ş-a de Bobotează când preoţi botează, Norod creştinează.

Grâul la norod, Mirul la preoţi, Să ne miruiască, Rar la zile mari.

DUMNEZEU TATĂL;

DUMNEZEU IISUS

Din această colindă se vede că foarte adesea românii confundă pe Iisus Hristos cu Dumnezeu Tatăl Aci, Dumnezeu e acela care suferă toate chinurile crucificării. În foarte multe colinde, de altfel, Dumnezeu este văzut ca o singură fiinţă, care poartă şi numele lui Hristos şi al lui Dumnezeu Tatăl – chiar în cuprinsul aceleiaşi colinde – şi care au aceleaşi atribute şi ale căror

fapte se confundă şi ele în mitologia poporală, nu există o demarcare bine stabilită între Dumnezeu şi Fiul lui.

VIAŢA ÎN CER

*

În lumea deosebită a colindelor, ni se arată viaţa din cer sub aspectul intim ai unei petreceri cuvioase, asemănătoare celei din chinoviile mănăstirilor noastre, între fraţii călugări. Astfel, într-o colindă din Ardeal, Dumnezeu e înfăţişat dormind la umbra unui păr „cu perele de argint”, ca un călugăr obosit de muncă, ce-şi face „amiazur, odihnindu-şi oasele la umbră. Sântion însă veghează în timpul acesta şi când vede că oamenii s-au înrăit, nevăzând ochiul lui Dumnezeu păzitor peste faptele lor, se duce să-l deştepte:

Cu cărtuţul cu botezul Tot jurând şi prejurând. Pe Dumnezeu deşteptând:

— Scoală, scoală, Doamne sfinte

Că de când ai adormit Iarba rea te-a îngrădit, Florile au năpădit.

FAMILIA DUMNEZEIASCĂ

În altă colindă, această viaţă familiară e descrisă mult mai real:

Colo sus ia răsăritu.

Este-un măr mândru-nfloritu. La tulpina mărului.

Este-o masă de mătase.

Dar la-ntââul colţ de masă Şade Zău cu Dumnezeu.

L-ai doilea colţ de masă şede Pătru şi San Pătru, La al treilea colţ de masă şede Ion şi sunt Ion.

La al patrulea colţ de masă şede Maica Preacurată, C” Un fiuţ micuţ în braţă. Fiu-nce pe a se scânci…

O viaţă familiară, aşa cum s-ar întâlni în oricare sat… Gospodarul cu femeia şi cu copilul scâncind în braţe, stând de vorbă cu doi cumetri, la umbra mărului. O imagine idilică, ce apropie pe

Familia dumnezeiască

Dumnezeu de lumea reală a satelor. Într-o altă colindă, viaţa aceasta idilică, e descrisă cu mai multă poezie:

Sus, la poarta Raiului.
Paşte turma Tatălui.
Bate vântul frunza lin
Linu-i lin şi iarăşi lin.
Dar la turmă cine stă?
Stă chiar Miaca Precista.
Bate vântul frunza lin
Linu-i lin şi iarăşi lin.
Lângă ea un legănel.
Cu un copilaş în el.
Bate vântul frunza lin.
Linu-i lin şi iarăşi lin.

Aci, Maica Preacurata paşte pe un tapşan, lângă poarta Raiului, turma Tatălui, ca o adevărată ciobăniţă, în timp ce îşi leagănă Pruncul Slant. Scene din acestea, în care Sfânta Familie nu se deosebeşte întru nimic de oricare familie românească, abundă în folclorul nostru.

După cum se vede, Dumnezeu îşi împarte timpul între îndatoririle familiale şi cele de stăpân al cerurilor şi al pământului. Stând la sfat cu sfetnicii săi mai bătrâni, a aflat Dumnezeu că Iuda a venit şi a furat Soarele şi lucrurile sfinte din Rai şi le-a dus în Iadul lui. Tot la masa lui, se pun la cale cele de cuviinţă pentru bunul mers al

împărăţiei lui Dumnezeu. În sfaturile acestea, care nu se deosebesc de sfaturile de odinioară ale bătrânilor satului, punea la cale Dumnezeu vreo raită pe pământ. Căci, deşi a plecat scârbit de pe pământul făcut de el, deşi s-a hotărât să nu mai ştie nimic de oamenii care i-au răsplătit binele cu răul, totuşi Dumnezeu, în bunătatea lui, se scoboară des pe pământ, fie singur, fie însoţit de Sf. Petru, de Sf. Ioan, sau de vreun alt sfânt, ori chiar de Fiul lui, Iisus Hristos, ca să vadă cum trăiesc oamenii şi dacă se poate, să mai dea vreo mână de ajutor sau vreo pedeapsă, unde trebuie. Prin gura poporului umblă nenumărate povestiri cu faptele şi întâmplările lui Dumnezeu, în vizitele sale pe pământ. Dăm o povestire şi o colindă, care ne arată unele din faptele lui.

CĂLĂTORIILE LUI DUMNEZEU PE PĂMÂNT

Cică, de mult, tare de mult, s-a fost hotărât într-o zi Dumnezeu să se coboare pe pământ, să mai vadă cum mai merg lucrurile.

— Hai, Petre, în plimbare pe pământurile noastre, să mai vedem îşi mai aduc aminte oamenii, de mine şi de cuvintele mele, ori, m-au uitat cu totul?

şi au pornit-o ei, bătrâneşte, pe meleagurile noastre, preschimbaţi în doi moşnegi cerşetori. Au dat de un saţ, în care lumea huzurea de bine, căci

Dumnezeu, în bunătatea lui, lăsase din plin bunătăţi pe toate locurile şi numai să fi întins mâna să fi cules, că era ce. Şi dacă erau toate din belşug, oamenii se învăţaseră să trăiască în bine, o duceau numai în petreceri şi uitară de Dumnezeu. Pe la biserici nu mai dădeau, încât preoţii stăteau singuri şi rar îşi mai aduceau aminte şi ei de binefacerile Celui Atotputernic, Nimeni nu mai zicea un „Bogdaproste”, un „Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne”, sau vreun „Doamne, ajută”. De rugat nu se mai rugau. Până şi semnul crucii îl uitaseră. Petrecerile ţineau înanţ, iar Dracul se lăfăia ca la dânsul acasă, pentru că putea să-şi facă mendrele, cum voia el, într-o lume care uitase de Dumnezeu. Se-ngrăşase Bată-l crucea, căci îşi făcuse crâşmă la drum bun, şi cine intra la el, al lui rămânea.

A umblat Dumnezeu în toate părţile, prin văi ca şi pe dealuri, prin oraşe şi prin sate, dar niciodată nu şi-a auzit numele pomenit măcar o dată.

— Rău îi măi Petre! S-a-nrăutăţit lumea, cum nu se mai află. Nici nu mai ştiu de mine. Pot pleca înapoi. Asta nu-i lumea mea!

— Ei! Prea milostive, asta nu mai de acolo vine, că oamenii aceştia n-au cunoscut sărăcia, nici răul, nici durerea, nici suferinţa, nici lipsa. Tot ce-au vrut, au avut. Şi pentru că le-au căzut toate din plin nu s-au întrebat de unde vin, cine le-a făcut, cine le dă. Ia, lasă-i puţin în lipsă, ia fă-i să

cunoască durerea, suferinţa, năcazul, grija zilei de mâne, să vezi atunci cum au să se-ntoarcă spre tine.

— Crezi, Petre? Hai să fie şi precum zici tu.

şi dete Dumnezeu o secetă grozavă, de se uscară toate ierburile şi fierbea apa în bălţi, de muriră toţi peştii. Se uscară toate pâraiele, încât umbla lumea ca nebună, după un pic de apă. Muriră mulţi de foame şi de sete, iar din atâtea mortăciuni, care stăteau neîngropate, se iscară o mulţime de molime. Oamenii credeau că a sosit pieirea lumii şi se rugau prin toate colţurile:

— Dă, Doamne ploaie! Iartă-ne, Doamne, că greu am greşit! îndură-te, Doamne, milostiveşte-te, Doamne, Doamne miâuieşte-ne, se auzeau în toate părţile. Bisericile erau pline şi fumul tămâiei se înălţa şi zi şi noapte de pe altarele lor.

Dumnezeu le văzu toate de sus şi dădea din cap supărat, dar şi mulţumit:

— Hei, omule, omule! numai când dai de rău, îţi aduci aminte de mine. Eu aş vrea să te văd totdeauna mulţumit, de aceea ţi-am dăruit Binele.) ar se vede că aşa ţi-au ursit ţie Ursitoarele: În binele meu, să te gândeşti şi să te închini la Diavol, iar în Răul lui, să te gândeşti şi să te-ncluni mie.

şi de atunci a hotărât Dumnezeu ea Binele să fie câştigat cu sudoarea frunţii, pentru că numai astfel să fie preţuit şi el şi Bunătatea lui

Dumnezeu. Şi aşa şi e, până-n zilele noastre şi va fi până-n ziua de apoi.

Florile Dalbe, în mijlocul satului, Florile Dalbe, în casa boagatului. Florile Dalbe

Iată acum colinda:

Coborât-a, coborâtu.

Florile Dalbe.

Dumnezeu p-acest pământ.

Florile Dalbe.

Dumnezeu cu Sfântul Petru.

— Bună seara, om bogatul

Florile Dalbe Gata-i cina de cinatu? Florile Dalbe

— Gata, gata» pentru noiu

Florile Dalbe Nu pentru calici ca voi.

Florile Dalbe Dumnezeu şi Sfăntu Petru, Florile Dalbe. Se luară şi plecară.

Florile Dalbe la marginea satului”.

Florile Dalbe la casa săracului:

Florile Dalbe

— Bună seara, om săracu’.

Florile Dalbe Gata-l cina de cinatu? Florile Dalbe

— Gata, gata puţinea.

Florile Dalbe Poftim, Doamne» lângă ea.

Florile Dalbe Dumnezeu cu Sfăntu Petru Florile Dalbe. Se luară şi plecară»

Florile Dalbe şi pe drum se întrebară: Florile Dalbe

— Uite Petre-n stânga mea
Florile Dalbe Uite, Petre, ce-i vedea? Florile Dalbe
— Văd casa bogatului.
Florile Dalbe Sub tălpile Iadului.
Florile Dalbe
— Uite, Petre, – n dreapta Mea
Florile Dalbe Uite, Petre, ce-i vedea? Florile Dalbe
— Văd casa săracului.
Florile Dalbe în mijlocul raiului.
Florile Dalbe Tot cu mesele întinse.
Florile Dalbe cu făcliile aprinse.
Florile Dalbe Dumnezeu cu Sfântu Petre, Florile Dalbe. Se luară şi plecară.
Florile Dalbe şi la cer se ridicară.
Florile Dalbe

CHIPUL LUI DUMNEZEU CÂND SE ARATĂ OAMENILOR

Dumnezeu, în plimbările sale pe pământ, nu se arată niciodată în înfăţişarea lui adevărată, pentru că, lumina ce-ar răspândi chipul lui, ar arăta orişicui cine e. Pe mulţi, chiar, i-ar orbi, căci nimenea nu a văzut faţa adevărată a lui Dumnezeu, afară de sfinţi şi de îngeri. Muritorii nu au văzut şi nici nu pot să-i vadă faţa lui. De aceea Dumnezeu, când vine pe pământ şi vorbeşte cu

oamenii, totdeauna li se arată lor, sub înfăţişarea unui om, în genere bătrân. Drumeţ ori cerşetor, sărac sau bogat, Dumnezeu nu vine pe pământ decât să pedepsească sau să răsplătească; să pedepsească pe cel rău şi mai ales pe cel bogat şi zgârcit, neomenos cu cei săraci şi lipsiţi şi să răsplătească pe cei buni, pe cei care ospătează pe drumeţii obosiţi, pe bătrânii neputincioşi şi pe văduvele sărace. Dă bărbaţi buni fetelor vrednice şi neveste inimoase celor urâţi, dar cu sufletul bun; iar când oamenii sunt în luptă cu Necuratul, adesea intervine Dumnezeu şi-i scapă chiar din ghearele lui, când credea că a pus mâna pe ei.

Când umbla Dumnezeu pe pământ

Românii nu încep lucrul, fără să cheme ajutorul lui Dumnezeu, fie făcându-şi numai cruce, fie zicând: „Doamne ajută”, fie zicând o scurtă rugăciune, îndeosebi *Tatăl Nostru*. Dumnezeu e

invocat în orice nevoie: „Doamne, apără-mă, Doamne, fereşte-mă de rău, Doamne, miluieşte-mă”, sunt invocările cele mai obişnuite* Nu e bine să pomeneşti numele lui Dumnezeu, când înjuri, iar cine înjură de Dumnezeu, face mare păcat.

NUMELE LUI DUMNEZEU ÎN POPOR

Lui Dumnezeu românii i-au dat foarte multe numiri, după anumite împrejurări. Astfel, i se mai spune: Atotputernicul, Atoate-Făcătorul, Atoate-ştiutorul, AtotPutintele, AtotŢiitorul, Ăl-de-Sus, Bunul Părinte Cerescul Tată, Cel-Drept, Cel-fară început, Cel Veşnic, Cel-fâr-de-Margini, Cel de Sus, Domnul, Domnul Tăriilor, Domnul Puterilor, împăratul Slăvilor, împăratul Lumii, împăratul Bunătăţilor, Luminatul Tată, Luminatul Părinte, Măritul Domn, Marele Părinte, Milostivul Domn, Milostivul Savant, Milostivul, Mult Slăvitul, Mult îndurătorul, Părintele Cerurilor, Părintele Slăvilor, Părintele Tăriilor, Părintele Milei, Preasfântul, preamăritul, Prea Puternicul, Prea înţeleptul, Prea Bunul Părinte, Prea Slăvitul, Prea Milostivul, Stăpânul, Stăpânul a Toate, Stăpânul Lumii, Stăpânul înţelepciunii, Stăpânul Milei, Stăpânul îndurărilor, Stăpânul Slăvilor, Stăpânul Cerurilor, Sfântuleţul, Sfântul Domn, Slăvitul Domn, Slăvitul Părinte, Slăvitul Tată.

Slava Slavilor, Savaot, Tatăl, Tatăl Ceresc,

Tatăl a Toate, Tatăl Nostru, Ziditorul Lumii, Vistierul Bunătăţilor, Doamne, Doamne.

Numirile acestea nu se dau oricând. Astfel, când te rogi ca să ţi se ierte păcatele, i se spune: Prea Milostive, Prea Bunule Părinte, Milostive Doamne; când vrei să-i arăţi puterea: Atotputernicul, Stăpânul Lumii, Domnul Tăriilor; când se vorbeşte de făpturile lui se zice: Atotfăcătorul, Ziditorul Lumii, Cerescul Tată; iar când se arată bunătatea lui se spune: Bunul Părinte, împăratul Bunătăţilor, Milostivul Domn.

SUPERSTIŢII

În legătură cu Dumnezeu, românul are foarte multe credinţe superstiţioase, Aşa, se zice că, pe timpul când umbla Dumnezeu pe pământ, i-a zis unei femei să-şi arunce copilul născut peste cap, dar femeia nu un şi de atunci Dumnezeu a lăsat ca copiii [şic!] să nu umble decât numai la un an, pe când puii vitelor să umble imediat după naştere. Când se cutremură pământul, se uită Dumnezeu la el şi de frică tremură. Să nu-ţi ponegreşti darul, că superi pe Dumnezeu. Când trăsneşte în cineva, se crede că Dumnezeu l-a omorât, ca să scoată pe Dracul din el, dar sufletul lui i-l duce la rai. Când sfârâie un tăciunea în foc, să nu scuipi, că atunci sfădeşte Dumnezeu pe Dracul; dacă scuipi, prinde Dracul curaj. Când fulgeră, fără să trăsnească, se

zice că aprinde Dumnezeu lumânarea ca să caute pe Drac şi să-l detune. Găina când bea apă ridică în sus capul, ca să mulţumească lui Dumnezeu. Pe cel care ascultă în noaptea de Sf. Vasile ce vorbesc animalele, Dumnezeu îi ia viaţa, căci el nu vrea ca oamenii să ştie treburile dumnezeieşti. Să nu vorbeşti când iese popa din altar, că-ţi ia Dumnezeu graiul. Dumnezeu aşa împerechează pe oameni, încât un om harnic ia o femeie leneşă şi unul frumos o nevastă urâtă şi pe dos. Când mănânci cu căciula-n cap, atunci râde Dracul şi plânge Dumnezeu. Cine mănâncă cu stânga, Dumnezeu nu-i va primi crucea cu dreapta. Când vine cineva şi te găseşte la masă, să-l pofteşti, că e trimis de Dumnezeu. Să nu mergi cu spatele înainte că mânii pe Dumnezeu şi bucuri pe Dracul. Femeia care nu are copii, nu e bună la Dumnezeu. Femeia care moare din facere, îi iartă Dumnezeu toate păcatele. Când ninge cu fulgi mari, se zice că ninge cu obiele, pentru că se desculţă Dumnezeu, Cine fură un ou şi tăgăduieşte, îi dă Dumnezeu 7 ani de sărăcie. Să nu ţii pasăre închisa în colivie mai mult de trei ani, că altminterea te pedepseşte Dumnezeu. Când copiii râd prin somn, văd pe Dumnezeu şi pe Maica Domnului. La vremea de apoi Dumnezeu are să facă altă lume cu nişte oameni aşa de mici, încât doisprezece, or întoarce cu drugii un ou.

DIAVOLUL

CHIPUL DRACULUI

Diavolul sau Dracul s-a ivit pe această lume în acelaşi timp cu Dumnezeu, – ceea ce dovedeşte că răul e totdeauna în preajma binelui dintr-un vierme pe ostrovul de spumă. Dracul are înfăţişare de om, numai că e negru la faţă şi urât – urât ca Dracu’ – zic românii. Pe cap are două coame întoarse ca la ţap, şi urechi lungi şi ascuţite. Ochii îi sunt roşii şi lucesc noaptea ca la lup. Are picioare de Jap, păroase şi cu copite, iar dinapoi are o coadă lungă ca la vite. În iad e totdeauna gol, dar pe pământ are putere să ia orişice chip ar vrea. Îndeobşte se schimbă în animale şi păsări negre. Având aripi, poate zbura ca liliecii. Locuieşte în iad şi noaptea e împărăţia lui. Dar numai până la cântatul cocoşului, când poftele lui de a face rău nu mai au nicio putere, pentru că atunci se coboară îngerii din cer, şi răsare Sfanţul Soare.

LUCIFER

Dracul e grozav de ambiţios. În mitologia populară se mai crede că Dracul s-a ivit mult mai târziu pe lume şi că la început a fost îngerul cel mai iubit al lui Dumnezeu, Lucifer, încât a ajuns

până la rangul de sfetnic. Dar, ca toţi sfetnicii, a început să creadă că de fapt el le face pe toate şi, ros de ambiţie, s-a răzvrătit şi a vrut să-l răstoarne pe Dumnezeu din domnia lumii, Dumnezeu însă l-a învins şi l-a aruncat pe el şi pe toată armata lui în iad. Ambiţios a rămas şi până azi şi tot ce face, ce plănuieşte, numai din ambiţia de a-l întrece pe Dumnezeu le face. Şi când vede că nu poate – ca Dracul e un ambiţios prost – atunci caută să facă rău, să strice ce-a făptuit Dumnezeu în bunătatea lui şi să-i fure cât mai multe suflete de oameni, învăţându-i să păcătuiască şi să săvârşească cele mai grele răutăţi. Păcatul e tot ce a dăruit el omului.

Dracul are o armată întreagă de draci şi de ajutoare. Babele, vrăjitorii şi spiridusii sunt ajutoarele lui pe pământ. Cu ei ţese în jurul omului tot feiul de răutăţi şi-i caută pierzania. Căci el duce împotriva lui Dumnezeu şi acum, din fundul iadului, un război de nimicire; iar de orice păcat, pe care-l săvârşesc oameni, Dracul se bucură pentru că e o victorie de a lui.

NUMELE DIAVOLULUI

Dracul are o mulţime de nume în limba românească. Unele din ele însă se confundă cu numele unor ofiţeri de-ai lui. Acestea sunt: Belzebut, Aghiuţă, Ăl-din-Scorbură, Ăl-din-Baltă,

Bălţatul, Bazaconia, Bată-I-Crucea, Bată-l Sfăntu, Cornea, Comilă, Cel cu Coame, Codilă, Colţatu, Horilcă, Henchea-Penchea, Iuda, împieliţatul, Michiduţă, Mititelu, Nefartatul, Necuratul, Nagoda, Neobrăzatul, Nelegiuitul, Nichipercea, Naiba, Neogoitul, Năpustul, Osânditul, Osânda, Piedicaşul, Plesnea, Pistruietul, Scaraoschi, Sarsailă, Slutul, Slomnea, Stopu, Şchiopu, Ştima Banilor, Tărtărău, Trăsnitul, Talpa Iadului, Ucigă-l-Crucea, Ucigă-l-Toaca, Ucigă-l Mânia lui Dumnezeu, Vrăjmaşul, Iaca-cui, Uciganul, Ucigaşul, Negrul, întunecatul, Codaciul, Dimonul, Hicleanul, încornoratul, întunecilă, Luciper, Luţifer, Mohorâtul, Neprielnicul, Sfantăniţă, Ducă-se pe Pustii, Satana, El, Bată-l-Toaca, Benghea, Zbenghea, Urgisitul.

DRACUL ISTEŢ

Românii cred că Dracul pornit să iscodească mereu tot alte rele, ca să poată amăgi pe cei slabi şi să-i atragă de partea lui, e tare meşter la toate, isteţ şi iscoditor. Meşter „ca Dracu’” spun de vreunul, care la toate ştie să găsească capătul. Dar pe cât e de isteţ, pe atât e de încrezător în vorbele oamenilor. Basmul lui Dănilă Prepeleac e numai unul din cele multe, foarte multe cazuri în care Dracul e înşelat de oameni. Dar mai mult ca bărbaţii, femeile îl înşală mai uşor. Nu degeaba

spun românii că femeia-i Dracul gol, ori femeia-calul dracului şi că femeia a înălbit pe Dracu’. Dar de babe le e frică dracilor mai mult decât de cruce. Pentru că babele sunt mai draci, decât dracii şi totdeauna dracii au fost înşelaţi de babe. Dăm câteva povestiri, din care se vede ce-a păţit dracul de la femei şi mai ales de la babe.

POVESTIRI CU DRACI ŞI BABE

Un om avea un petec de pământ lângă moşia unui drac. Dracul tot mereu lua din Jocul omului, mărindu-şi balta sa. La urma urmelor, omul se năcăjeşte şi se ia la ceartă cu dracul. După multă ciorovăială se invoaesc, făcând o prinsoare şi anume: dracul să slujească la om un an de zile şi să facă tot ce i-a porunci. Dacă dracul va împlini cu bine tot, ce i se va cere, atunci locul să rămâie al lui. Slujeşte dracul pe om, făcându-şi slujba bine şi în toate, astfel că rămăseseră numai câteva zile până să împlinească anul. Omul speriat că va rămâne fără pământ, se dădea de toţi pereţii cu gândul, cum să-l dovedească. Atunci, la nevoie, ceru omul şi sfatul nevestei.

Of, of, of, săracu’ omul meu, că de n-aş fi eu, ţi-ar fi luat dracul şi sufletul, nu numai pământul. Lasă-l numai în treaba mea, că-i dau eu de lucru”, şi smulgând un fir de păr de la subsuoară, îl dă dracului, cerându-i să-l descreţească. Dracul ia

părul şi cearcă în tot felul să-l îndrepte. Îl trage cu dinţii, îl încălzeşte la foc, îl bate cu ciocanul, îl calcă cu fierul, dar firul mai rău se răsucea. S-a muncit dracul de-l treceau toate năduşelile şi se făcuse o apă în jurul lui. Dar firul tot sucit rămânea. Aşa se zăpăcise dracul, încât, văzând că nu se mai îndreaptă, o luă la sănătoasa şi „ţuşti” vrei să se zvârle în balta lui. Dar rămase pironit locului, când se văzu în oglinda apei. Sărmanul drac de năduf şi de năcaz, că pierde rămăşagul, i se înălbise

Dracul părul. Când se văzu şi cu părul albit, crăpă dracul tocmai pe marginea bălţii şi rămase omul şi cu pământul şi cu balta. De atunci a rămas vorba, că femeia şi pe dracul l-a înălbit.

Alta:

Fost-a fost, când o fi fost, că de atuncea mult o fost; fost-a odată şi-unde, un drac tare ciudos pe nişte bieţi însurăţei, care tineri şi frumuşei, mult se iubeau şi bine trăiau* Cât făcuse bietul drac să-i învrăjbească, să se certe şi la urma urmei s-ar fi mulţumit şi c-un „du-te dracului” spus de unul din era dar degeaba. Tinerii tot mai mult se iubeau, şi dracului îi crăpau ochii de ciudă, când îi vedea cum se giugiuleau ca doi porumbei. Cum sta şi se învârtea în jurul casei acestor tineri şi făcea spume la gură, bolborosindu-şi năcazul, aşa cum îi venea la sufletul lui cel negru şi râu, iată că dă de o babă bătrână, bătrână, care se sprijinea în două cârje, roase pe jumătate de atâta umblet, pentru că cotoroanţa naibii, cât era ziulica de mare, mergea de la o casă la alta, ia numai aşa, ca să ştiricească câte ceva şi să capete de-ale gurir Cum erau cârjele de roase, umbla baba încârjată spre pământ, că mai, mai, dădea peste oameni în drum.

Dracul, posomorât că nu-i merg treburile, mergea cu capul în piept şi se gândea ce să mai facă şi baba câijoiată de vreme, se lovesc nas în nas şi se opresc la mijlocul drumului. Dracul supărat, dă să păşească pe alături; baba însă se uită, ca găina la uliu, şi-l opreşte cu cârja.

— La-n mai stai, fârtate, că mi se pare că te cunosc!

— De unde şi până unde mă cunoşti, babo?

— D-apoi eu să nu te cunosc? Că doar eu am

cunoscut şi pe tătucu matale, Scaraoschi cel bătrân şi pe moşu mătăluţă, Sarsailă, şi tot neamul cel drăcesc» că de multe ori m-au ajutat la multe bunătăţi în lume.

şi bucuroşi, că s-au găsit prieteni, se mai întreabă de sănătate şi mai apoi, dei, ca prietenii, care nu s-au văzut de mult, încep să-şi spună năcazurile şi-şi spune şi drăcuşorul nostru păsul lui.

— Păi, numai atâta te supără, Stiopuşorul babii? Las pe mine, că ţi-i fac de-şi scot şi ochii până diseară, drăgăstoşii ăştia. Da1 ce-mi dai dacă-ţi fac trebuşoara asta?

— Păi, tu, babă, să-mi faci trebuşoara asta, când eu de cinci ani îmi rup opincuţele pe aici?

— Ei, iaca eu, asta care mă vezi! îmi dai o pereche de buşmachi noi să ţi-o fac, oii”. iaca îmi văd de treabă! şi dă să plece.

— Îţi dau, babo, îţi dau. Îţi dau şi trei numai să mi-o faci.

şi repede se-nvoiră cei doi tovarăşi de rele, hotărând ca a doua *zi* dimineaţă să-i aducă dracul buşmachii babei. Şi plecară, care încotro.

Dracul era cam cu îndoială în suflet, că nu prea se-ncredea în vorba babei, că vedeţi dracul era pui şi încă nu avusese treburi cu muierile. Baba se duse puşcă la casa gospodarilor celor tineri.

Cum intră în casă, nu găsi decât pe nevastă,

care sta cam tristă şi torcea din furcă.

— Da ce ţi-i, sufletul maichii, de şezi aşa de jalnică şi obidită, de parcă tot ţi-ar ninge şi ţi-ar ploua? Râzi, maică, că aşa îţi stă bine.

Ei, mătuşă, nu-s supărată. Numai că sunt singură, că mi-i plecat omul la plug şi nu mai vine şi-a fi flămând şi obosit

— Hei, da, asta ar fi cum ar fi – oftă baba – dar alta şi mai mare poate să te îngrijească!

— Da1 ce poate fi, mătuşă?

— Apoi vezi, draga bunicăi, că din câte ştiu eu, – că de! sunt bătrână şi de multe ştiutoare, nu cum mă crezi şi mă vezi – da bărbatu tău l-am văzut de câteva zile schimbat la faţă şi tare mă tem de viaţa lui.

— Araca-n de mine, da’ ce poate să aibă?

— Ce să aibă, puicuţa babei! Păcatele cele grele, ale lui şi ale altora. Se vede că aşa i-a fost scris. Da eu te-oi învăţa ce să-i faci, ca să-l scapi de orice întâmplare năprasnică.

— Învaţă-mă, mătuşico, şi ţi-oi da cât mi-i cere.

— Apoi de mi-ai da năframa ceia de pe aşternut, tot te voi învăţa de bine.

şi gospodina, haţ! năframa şi i-o dă babei. Iar calul dracului o învăţă aşa:

— Draga bunicăi, când a veni bărbatu-tău acasă, să-i spui că ai vrea să-i cauţi în cap; dar tu să-ţi pregăteşti la îndemână briciul lui, cu care se

rade duminica şi sărbătorile şi pe când îi căuta în cap, să iei sama că ai să găseşti chiar în creştet trei fire de păr alb. Atunci să scoţi încetişor briciul, fără să-l vadă bărbatu-tău şi să-i tai cele trei fire de păr, că numai aşa are să scape de moarte năprasnică.

— Aşa am să fac, mătuşă dragă. Mulţumesc şi să-ţi ajute Dumnezeu!

— Ba Dracu'! îşi zise baba în gând şi o şterse repede să-l întâlnească şi pe bărbat. Îl întâlni, şontâc, şontâc – cum putu de repede – la marginea ţarinei şi, căzând în genunchi, îi strigă:

— Omule, omule, nu trece până nu mi-i asculta, că la moarte te duci, fără să ştii.

Omul rămase încremenit locului şi crezând că-i nebună o întrebă binişor:

— Ce-ai spus, babo?

— Iaca ce spun: tu te duci acasă la gospodăria ta, dar tu nu ştii ce pacoste te-aşteaptă… Iaca, nevastă-ta se iubeşte cu cinovnicul satului şi s-a hotărât să-ţi rapuie zilele numaidecât.

— Ai înnebunit, babo?

— Ba nicidecum, şi începu să se jure… De n-a fi aşa, să mă spânzuri, când mi-i întâlni. Şi iaca cum s-o sfătuit. Când te-i duce acasă, după ce-i ospăta, nevestica ta are să-ţi caute în cap, da ea are să aibă lângă ea ascuns bricul cu care te razi tu. Şi pe când ţi-a căuta cu o mână în cap, cu

cealaltă are să-ţi facă, hârşti! gâtul. Şi pe urmă are să te îngroape în dosul coşerului şi să chefuiască cu cinovnicul ei.

Bărbatul, care ştia cât preţuieşte nevastă-sa, scuipă pe babă şi porni repede spre casă. Nu crezuse ce-i spusese baba, dar în sufletul lui, pe drum, răsunau cuvintele babei şi inima îi bătea mai tare.

Ajunge acum omu' acasă. Nevasta bucuroasă că-l vede, îi dă de mâncare şi până aci totu' merse bine. Dar n-apucă bărbatul să se ridice de la masă şi nevasta îi şi zice:

— Bărbăţele, bărbăţele, nu-i vrea tu să stai puţin cu capu-n poalele mele şi să-ţi caut în cap?

Omului i-a şi sărit inima din loc. Dar fiind tare de fire, nu se arată şi se lasă să vadă până la sfârşit ce-a fi. Şi se lungi pe laiţă şi-şi puse capul în poate la nevastă-sa. Nevastă-sa începe a-i căuta şi caută şi caută, până iaca găseşte nişte fire mai bălane. Atunci, încet, încet pune mâna la spate să ia briciul şi-l deschide.

Dar omul care pândea, văzând că nevastă-sa a scos briciul şi l-a deschis chiar lângă gâtul lui, odată sare de pe laiţă, trânteşte o fleaşcă nevestisei, de-i sare briciul tocmai la uşă, ş-apoi o înşfăcă de cânepa dracului şi dă-i şi dă-i, de ţipa biata femeie, de auzi şi dracul pitit în balta lui.

A doua zi dimineaţă, dracul sta ghemuit lângă grajdul jităriei şi aştepta să vie baba, să-i deie cele

trei perechi de buşmachi, care i le făgăduise. Da când o văzu că se apropie, îl cuprinse o frică aşa de mare de babă – care făcuse într-un ceas, ce n-a fost în stare să facă el în cinci ani încât puse buşmachii ceia legaţi în vârful unei prăjini lungi şi aşa, de departe, îi întinse ca nu cumva să se atingă de el, căci de! drac era, dar mai îndrăcită era babomiţa.

LEGĂMÂNTUL CU DRACUL

De aceea românii şi acum cred, că babele – şi, mai ales, acelea care se ocupă cu vrăji şi farmece – au făcut legământ cu Dracul şi şi-au vândut sufletul lui. Legământul ar consta în aceea, că baba, în schimbul ştiinţei vrăjitoreşti, îşi vinde sufletul Dracului, care, ia moarte, vine şi-l ia cu sine în iad. Zapisul se face pe un anumit timp, adică Dracul îi mai dă babei zece, douăzeci de ani de viaţă şi numai după aceea vine şi-i ia sufletul. De aceea, babele acestea trăiesc mult şi îşi ştiu sfârşitul Modul cum se face acest legământ nu se prea cunoaşte, pentru că nicio babă nu-l spune. După câte se ştiu şi se cred, Dracu’ s-ar iubi mai întâi cu ele şi numai după aceea le-ar propune târgul Zapisul se scrie cu sânge, iar Dracul îi dă într-o băutură făcută din fel de fel de ierburi ştiinţa vrăjitoriei. Pe deasupra, îi dă şi un spiriduş, care să-i ajute. Legământul acesta îl face Dracu’ şi

cu alţi oameni, vrăjitori, oameni răi „oameni ai Dracului”.

Oamenilor le e frică de Drac, dar cred că-l pot îmbuna. De aceea, pe cât pot, nu-i atrag atenţia decât la mare nevoie şi năduf. Se crede că dacă nu i se pomeneşte numele, Dracul nu vine. De aceea, românii nu-i pronunţă decât rareori numele, ci îi spun pe ocolite: Necuratul, Ucigă-l-Crucea, adică una din nenumăratele porecle, pe care *i* le-a născocit fantezia poporului.

Unul din cele mai frecvente şi mai uşoare necazuri, pe care le pot face dracii oamenilor, e să-i facă să piardă ceva. Asta-i treaba lor cea mai uşoară şi n-o fac decât dracii cei mici, care atunci se-nvaţă la rele. Când a pierdut ceva, românul înnoadă un nod de la cingătoare şi zice:

Scoate, Drace, ce-ai furat că de nu, barba ţi-oi înnoda şi la fusul morii te-oi spânzura.

Cu fiarele plugului. Pe pâiţile spatelui.

şi înnoadă de două ori, iar când vrea să înnoade a treia oară, trebuie să găsească lucrul, căci Dracul se teme de 3 noduri. Iar dacă a găsit, desface nodul. Sau, cum fac în genere copiii: scuipă în palmă, fac cruce cu tăiuşul mâinii, şi spun:

Scoate, Drace, ce-ai furat că te-oi bate spânzurat.

Taie, lovind o dată tare în podul palmei şi încotro sare scuipatul, într-acolo e lucrul pierdut.

Scaraoschi, în ftiria lui contra lui Dumnezeu şi vrând să câştige mai multe suflete, făcând cât mai multe rele făpturilor lui Dumnezeu, nu-i lasă pe draci să se odihnească niciun minut. În tot minutul, trebuie să fie de veghe şi să prindă momentul, când un suflet e gata să cadă şi să vie să-i dea brânci să cadă mai repede.

Românii spun de cineva, că-i „slab ca Dracu', tocmai pentru că cred că dracii de atâta muncă, sunt costelivi şi subţiri ca fusul.

Dracii ştiind că, prin femeie, îşi pot mai uşor face treburile, pentru că femeia e mai slabă şi mai supusă ispitelor, sub diferite chipuri, intră în dragoste cu ele, până-şi fac mendrele. Dar din legăturile acestea cu Dracul, femeile nasc de cele mai multe ori nişte monştri. Orice copil anormal se crede că e făcut cu Dracul. Naşterea unui monstru era privită altă dată, ca o prevestire de nenorociri apropiate.

DESCÂNTECELE

Tot în urma legăturilor femeilor cu Dracul s-a născut şi descântecul Descântecul a fost făcut de Dracul şi dăruit femeilor, care s-au vândut lui, pentru ca prin el să tărrâăduiască sau să strice sănătatea, averea şi norocul cuiva. Toate farmecele şi vrăjile de la Drac sunt pornite. Tot prin descântec, aceste femei pot chema pe Drac

unde vreau ele şi să-i dea diferite însărcinări. Pentru a face acest greu descântec, ele se duc, la miez de noapte, la margine de hotar, lângă bălţi, sau la răscrucea drumurilor, se dezbracă în pielea goală şi-şi fac descântecul

Se spune că Maica Domnului, când a văzut câte rele pot aduce descântecele acestor femei, a învăţat şi ea pe femeile credincioase descântece cu care pot scoate pe Dracu' şi toate bolile aduse de el. Aceste descântece se cunosc pe aceea, că ele invocă totdeauna pe Maica Domnului să le stea într-ajutor.

Ispita Sfântului Antonie

LOCUINŢELE DRACILOR

Locuinţa dracilor e în iad, însă în timpul cât stau pe pământ îşi fac sălaşuri în scorburi, în case ruinate, în piatră seacă, în bălţi, în locuri pustii de

obicei. Dar şi în oameni se vâră, şi cel stăpânit de Dracul, nu mai e stăpân pe mişcările lui, dar nici chiar pe mintea lui. Epilepsia – ducă-se pe pustii – e boala obişnuită a celor care sunt posedaţi de draci. Cei loviţi de dambla, cei ai căror corp tremură mereu, cei cu faţa pocită sau strâmbată au pe Dracu' în ei. Contra lor se face o mulţime de vrăji şi descântece, cu care se crede că se poate scoate Dracul din oameni.

CUM SE SCOATE DRACUL DIN OAMENI

Iată unul din aceste descântece: Se pune bolnavul pe o masă afară şi i se pune sub cap o perină. Atunci femeia ştiutoare se roagă:

Doamne, Dumnezeule, Mă rog, Doamne, ţie! Ascultă cuvântul meu să scot pe Iuda din N.N.

Să se ducă în mare şi-n nisip. Când o număra nisipul din mare, Atunci să vină-napoi!

Atunci şi nici atunci!

Apoi se zice de 12 ori *Tatăl Nostru* şi se stropeşte bolnavul cu apă sfinţită. Atunci dacă e, cu adevărat, E) racul în el, iese sub forma unui fum pe urechi.

CUM SE SCOATE DRACUL DIN BALTĂ

Se ia o vergea de sânger, căci numai asta e bună, şi se merge seara pe la 10 la balta din

apropierea unei fântâni. Cu descântătoarea trebuie să fie şi fata, pentru care se cheamă Dracul, ca să facă de dată. Cu vergeaua se bate balta şi spune de 9 ori: „Să ieşi duh necurat şi să te duci la data fetii aceştia.

Că eu nu bat apa aceasta.

Ci bat pe Dracul.

Dracu’ să bată data me.

Să meargă-n lume şi-n ţară, Nouă zeci şi nouă de hotare, Până unde o găsi data me. Alinată şi aşezată, şi nu-i dă stare, nici alinare şi nu-i dă cină, nici hodină, Numai la mine să vină.

Să-şi ia gândul de la tată-său şi mama sa, De la fraţi şi de la surori.

La mine să nu gândească Până nu vine să mă peţească.

De aci se vede că Dracul ascultă de anumite femei, care ştiu să-i poruncească. Legătura dintre femeie şi Drac se exprimă, de altfel, tare bine şi în numeroase poezii populare din care nu dăm decât acest prea cunoscut fragment:

Sub călcâiul cizmei mele şede Dracu’ şi-o muiere, şi mă-nvaţă să fac rele.

CHIPUL DRACILOR

Dracii rar se arată ochilor omeneşti. De obicei lucrează pe ascuns şi cu ajutorul altora. Când apar în faţa oamenilor, atunci, fie că se arată

aşa cum sunt, negri roşietici la culoare, uraţi ca noaptea, cu barbă şi coame de ţap, cu ochii sticlind, cu picioare de cal şi şchiopătând de un picior şi lăsând în urma lor un miros de pucioasă, fie că se prefac în tot soiul de animale necurate.

Cele mai cunoscute animale, sub înfăţişarea cărora apar, sunt: câinele negru, pisica, capra, ţapţul], gâscă, berbecţul] şi boup]. Când îţi iese un animal de acesta în drumul tău, mai ales aproape de miezul nopţii, e bine să faci repede cruce, chiar cu limba, dacă eu mâna nu poţi şi să scuipi, zicând: „Ptiu! bată-l crucea!” pentru că niciun drac nu se poate apropia de locul unde este cruce nouă.

RĂSCRUCILE DRUMURILOR ŞI TROITELE»

Să te fereşi, mai ales, să te găsească noaptea pe la răscruci sau la margine de hotar, pentru că acolo îşi ţin dracii adunările. Tocmai ca să alunge spiritele necurate din aceste locuri şi să dea un sprijin celor care îi apucă noaptea prin aceste locuri, românii au pus troiţe, rugi sau simple cruci de lemn la răscrucile drumurilor şi la capătul hotarelor. Când simte omul pe Drac aproape, e destui să se apropie de cruce, că atunci Dracul şi lasă în pace.

PENTRU CE SE ADUNĂ DRACII LA HOTARE

Se zice că de aceea se adună dracii la hotare, pentru că oameni au pus ogoarele şi satele lor sub adăpostul sfintei biserici, prin rugăciunile lor şi prin crucea pe care o fac plugarii, ori de câte ori încep vreun lucru la câmp. Numai hotarele dintre sate şi ogoare, rămân mai puţin păzite, pentru că pe acolo nu calcă omul, nici boul, nici plugul. Şi nici sămânţa lăsată de Dumnezeu nu ajunge pe acolo. De aceea hotarele sunt ale lor, ale dracilor; pentru hotare se ceartă oamenii între el, ajungând chiar la bătaie şi la crimă. Tot aşa şi la răscrucile drumurilor. Acolo se întâlnesc drumurile de la diferite sate şi locuânu e al nimănui. La răscruci se întâmplă cele mai multe prădăciuni, cele mai multe omoruri, când se-ntorc ţăranii cu bani de la târg. Dacă oamenii nu sunt destul de prevăzători să ridice troiţe şi rugi lui Dumnezeu, atunci Dracul pune stăpânire pe ele şi face hanuri şi crâşme. Şi atunci răscrucea e a lui.

CASELE RUINATE

Dracii se mai adună şi în case ruinate, mai ales în biserici ruinate. Când oamenii părăsesc biserica, pune Dracul stăpânire pe ea şi-şi face lăcaş pentru el Acolo îşi face imediat cuib cucuveaua, pasărea lui, apoi, dintre pietre, răsare scaiul şi măsălariţa şi alte buruieni de ale Dracului, în bisericile ruinate, vin strigoii, moroii,

stafiile şi toate armiile nenumărate ale Diavolului. Şi pentru ca bucuria Diavolui să fie mai mare, în ruinele bisericilor, pe care bunii creştini n-au fost vrednici să le grijească, în aceste ruini îşi fac dracii sabatul lor, în noaptea Sf. Andrei. De aceea, se bucură ei grozav, pentru că au luat o casă de a lui Dumnezeu şi cu asta cred ei că l-au învins.

SABATUL DRĂCESC

Sabatul lor se face o dată pe an, pentru că Dumnezeu ar fi fost îngăduitor cu Scaraoschi, şi i-ar fi spus: „Iată, fie ziua astaa ta”. Şi atunci se adună toţi dracii din împrejurimi într-un singur iGC, aşa cum se adună credincioşii la hram. Acolo vin dracii, duhurile necurate şi toţi cei care şi-au vândut sufletul dracilor, adică vrăjitorii, babele fermecătoare, oamenii cu spiriduşi şi întind un chiolhan, de vuie [ştie] pământul. În noaptea aceea, a Sf. Andrei, pun la cale toate răutăţile de peste an şi îşi împart oamenii, satele şi locurile. Pe urmă, se dau la petrecere şi la dansuri deşănţate, până cântă cocoşii a treia oară. Atunci toţi se-mprăştie şi se duc la locurile lor.

CUM SE APĂRĂ OAMENII DE DRACI

Contra dracilor se poate apăra omul în mai multe chipuri. Mai întâi, cu crucea şi rugăciunea*

Pe cel care se roagă mai mult şi, deci, e mai devotat şi mai credincios lui Dumnezeu, pe acela şi Dracul îl ispiteşte mai mult. Când omul simte că Dracul îl îndeamnă la rele, că-i şopteşte cuvinte ispititoare la urechi, să-şi facă cruce şi să se roage! Dracului îi mai este frică de usturoi, ca oricărui duh necurat. Aceleaşi puteri mai au şi leuşteanul, muşeţelul, odoleanul, avrămeasa şi împărăteasa* Dracul mai fuge de agheazmă* în casele cercetate de duhuri necurate e bine să se cheme preotul, să facă rugăciuni şi să stropească cu agheazmă. De agheazmă fug dracii, pentru că e apă sfinţită. Tot aşa, dacă, din întâmplare, ar lovi cineva pe un Drac cu sfeştocul de busuioc de la aghiezmătar, pe loc l-ar omorî. Dracul nu se aşază în casa unde este icoană şi candelă. Dracul fuge de lumină. De aceea. În întuneric. Dracul e voinic, e îndrăzneţ, dar la lumină e slab şi repede îl poţi răpune. Toţi cei care au prins pe Dracul şi l-au făcut servitorul lor, punându-l la munci, au făcut-o ziua.

Dracul nu se apropie de oamenii care au la ei un obiet de fier. Fierul, sub orice formă, alungă pe Drac, iar omul care are la sine un cuţit, un amnar şi orice alt obiect de fier, e sigur că de el nu se va lipi nicio vrajă şi niciun duh necurat. De aceea, la nuntă, atât mireasa cât şi mirele, poartă la ei câte un obiect de fler: cuţit, spelcă, brăţară, pentru ca vrăjile potrivnicilor sau potrivnicelor să nu se

lipească de ei Copiii nebotezaţi nu se lasă niciodată singuri, ca să nu-i fure Dracul, iar când mama trebuie neapărat să-i lase singur, atunci pune peste copil, în leagăn, un obiect de fier: o andrea, un ac, un cui sau chiar o spelcă.

Femeile se mai apără în contra lor cu scuipatul* Când se întâlneşte cu un duh necurat, scuipă de trei ori în sân.

Ca să nu se deoache copilul mic, căci şi deocheatul e lucrare diavolească, femeile obişnuiesc să le facă un benghi pe frunte, cu scuipat şi cu tină culeasă de pe talpa picioruluul. Benghiul acesta, se zice în unele locuri, că apără pe copil să nu-l ia Benghea, care desigur nu e altceva decât alt nume al Dracului.

STINSUL CĂRBUNILOR ŞI DEOCHEATUL

Tot ca să nu se deoache, i se sting copilului cărbuni în apă şi se unge cu această apa pe frunte, făcându-i-se semnul crucii, apoi se stropeşte în sân şi i se dă să bea din ceaşca în care s-au stins cărbunii. Unele femei scuipă pe copiii lor, ca să nu se deoache, pe buric* Oricine întâlneşte o femeie cu copil mic, scuipă peste el, zicând: „Să nu fie de deochi”. Tot aşa fac cei care vin la botezul unui copil Deochiul provine de la cei care au căutătură rea, de la cei încrucişaţi» de la cei cu sprâncenele îmbinate, de la cei care au un ochi de un fel şi

unul de alt fel Deocheatul se manifestă prin dureri subite de cap, slăbiciuni în tot trupul, săgetători prin corp şi greţuri. Toţi cei care deoache sunt oamenii Diavolului. Nu poţi scăpa de deocheat decât prin descântec* Iată un astfel de descântec:

Vine ciuta de la munte Lingându-şi puii pe frunte* îi linge pe pistricei şi pe cei frumuşei.

şi eu pe N.N. Îl ling – De deochi.

Dintre ochi.

Cât o sta vântu-n gard, Atât să stea deochiu-n cap. Şi să fugă prin sat

Ca un câine turbat.

Cu coada îndoită.

Cu gura căscată şi unde-o cădea Acolo s-o frângea.

Acolo o muri.

Pe N, N, să-l lase Curat luminat.

Cum Dumnezeu l-a lăsat!

După cum se vede din acest descântec, nu numai că-l scuipă, dar unele femei îl şi ling pe frunte pe copilul deocheat.

Tot în contra duhurilor necurate se mai apără oamenii prin zgomote. La întunecimi de lună sau de soare, când adică vârcolacii muşcă din ele, oamenii fac zgomote cu clopote, cu tălăngi, cu fiare, cu pocnete de puşcă. Tot pocnete de puşcă se trag şi la Bobotează, ca să îndepărteze duhurile de apa sfinţită. La nunţi şi la boteze se face la fel.

Alt mijloc e focul şi tămâia. Când se-ntorc

oamenii de la înmormântare, trec prin foc, ca să se cureţe. Cu tămâie se afumă casele, când se-ncuibă Necuratul în ele. Cu fum se afumă vitele, ca să nu li se ia mana şi să nu se prindă farmece de ele.

Alt mijloc de îndepărtare a Dracului din calea noastră e suflarea.

Suflarea este sufletul nostru, care fiind părticică din suflul lui Dumnezeu, este – până nu-l întinează Dracul – sfânt. Cu el putem îndepărta orice duh necurat ce ne-ar ataca, E destul să suflăm de trei ori pentru ca duhul să fugă, ca şi cum l-am fi stropit cu apă sfinţită. Cu suflarea noastră alungăm duhurile din apa rămasă peste noapte afară, iar peste orice apă adusă dimineaţa de la fântână, este bine să suflăm, ca să îndepărtăm duhurile ascunse acolo peste noapte. Tot aşa, când se face un descântec contra duhurilor Necuratului – căci toate bolile nu sunt altceva decât duhuri născocite de Scaraoschi, ca să nimicească creaţiile lui Dumnezeu – pentru ca descântecul să fie cu leac, se suflă de trei ori peste bolnav. Tot aşa se suflă peste copilul speriat, ca să-i întărim sufleţelul lui slab.

DUHURILE DIAVOLULUI

După cum vedem, Diavolul, în furia lui de nimicire a tuturor creaturilor lui Dumnezeu, a

născocit – în afară de armia lui diavolească – o mulţime de duhuri necurate, care îi stau în ajutor. Duhurile acestea sunt: Bolile, Spiriduşii, Ielele (Şoimanele), Zmeii, Rusaliile, Vidmele, Ceasul Rău, Piaza Rea, Joimăriţele, Nălucile, Muma Pădurii, Moşu şi Fetele Pădurii, Volburele, Ciuma, Holera, Vâlvele, Stimele, Halele, Sperietorile, Pâca şi alte nenumărate duhuri mai mititele, pe care nu le mai cunoaştem.

APĂRĂTORII OAMENILOR ÎN CONTRA DIAVOLILOR

Contra lor ne apărăm cu mijloacele pe care le-am arătat mai sus. Dar nu suntem singuri. Însuşi Dumnezeu veghează asupra noastră şi ne apără. Dumnezeu, în bunătatea lui, a dat fiecărui om un înger păzitor, care şade pe umărul drept, şi ne povăţuieşte de bine, în timp ce drăcuşorul de pe umărul stâng ne îndeamnă la rele. Apoi, toţi sfinţii, care ne văd de acolo din locuinţa lor cerească, ne stau în ajutor ori de câte ori ne rugăm lor. Tot aşa şi Maica Domnului, Iisus Hristos şi însuşi Dumnezeu intervin în favoarea noastră când lupta e mai grea. Când însă dracii sunt din ce în ce mai îndrăzneţi şi-şi fac de cap, atunci Dumnezeu lasă pe Sf. Ilie să mai trăsnească în ei. Trăsnetul îi găseşte oriunde s-ar ascunde, chiar în oameni şi în biserici. Dacă n-ar mai curăţi

Sf. Ilie, din când în când, lumea de draci, atunci aşa s-ar înmulţi, încât ne-ar copleşi şi pe noi şi pe îngeri, cu numărul lor.

SLUJBA DRACILOR

Slujba dracilor este să smulgă prin orice mijloace câte un suflet de om, aşa încât să nu mai asculte de Dumnezeu şi să mărească numărul acelora care se închină lui Scaraoschi. Fiecare drac trebuie să stea cel puţin şapte ani pe pământ şi să facă slujba pentru care a fost trimis, acea de a aduce cât mai multe suflete lui Scaraoschi. Dracul, care n-a putut face nicio ispravă pe pământ, este pedepsit să slujească un timp anumit unui om. Cel lui] care aduce cât mai multe suflete i se dă ranguri mari în armia diavolească.

CHINUIREA SUFLETELOR ÎN IAD

Altă ocupaţie a lor este să chinuiască sufletele păcătoşilor în iadul lor. Iată ce zice un cântec popular:

…şi văzui pe mândra mea, Chinuind doi draci la ea. Mândra umbla să se ducă, Dracii o făceau nălucă.

şi-n alta:

Ea se ţipă să m-apuce.

Eu grăbii şi-mi făcui cruce, şi-ntinsei o fugă

lungă, Dracii haida să m-ajungă…

şi m-au dus la iad în jos, şi la groaza răului.

Jos la talpa hăului.

Am văzut pe mândra mea, Vreo cinci draci că mi-o bătea, Sânge roş din ea sărea…

Lupta necurmată dintre Diavol şi făpturile lui Dumnezeu n-o să se sfârşească decât odată cu judecata din urmă, când şi lor le va da Dumnezeu răsplata ce li se cuvine. Până atunci, lupta se duce cu înverşunare şi, dacă plecăm cât de cât urechea şoaptelor dracilor, suntem pierduţi şi îngroşăm fără să vrem armia celor păcătoşi.

ZIDIREA PĂMÂNTULUI

POVESTEA ZIDIRII PĂMÂNTULUI

Dumnezeu se plimba deasupra apelor şi Dracu’! se ţinea grapă după el. Odată Dracul s-a plâns lui Dumnezeu că n-are, cât e de lungă şi de lată faţa apei acele nesfârşite, niciun loc mai tare şi uscat, unde să-şi odihnească oasele. Încercase el din spumă să facă un pat, dar, vezi, spuma ca spuma, toată se strucise în palmele lui. Atunci Dumnezeu îi porunci să se scufunde în fundul mării şi să-i aducă de acolo în numele lui un pumn de ţărână. Se scufundă Aghiuţă săgeată până-n adâncul adâncului, dar ambiţia nu-l lăsă în pace, luă pământ dar în numele lui, nu al lui Dumnezeu,

şi se ridică repede în sus spre faţa apei. Apele, însă, l-au bătut din toate părţile, ţărâna i-a fugit printre degete-n firişoare mici ca de nisip şi când ajunse Dracul sus şi caută în palme; nimic. Atunci îi spuse Dumnezeu:

— Vezi, dacă nu m-ai ascultat?! Asta s-a întâmplat pentru că n-ai luat ţărâna în numele meu.

şi Dracul rămase-n apă până-n genunchi.

se scoborî atunci a doua oară în fundul apei şi, înciudat, zise: „Iau pământ în numele meu şi nu în al lui Dumnezeu. * Dar Dumnezeu îl auzi şi suflând uşor, îngheţă faţa apei. Dracul, ca să nu-i mai ia apa ţărâna, strânse cât ce putu pumnul, dar când să iasă se lovi de pojghiţa de gheaţă şi luptându-se să o spargă, scăpă din mână tot lutul, ce-l luase. Acum nu mai putu ieşi din apă decât până la brâu.

A treia oară zise aşa: „Iau lut în numele meu şi al lui Dumnezeu**, dar nici acum nu putu să ducă sus vreun firişor de pământ, şi rămase cufundat până în gât.

A patra oară, Dumnezeu suflă mai tare, gheaţa se aşternu groasă de o palmă şi Dracul văzând că n-o mai poate sparge şi temându-se să nu se înece, zise cu mare ciudă în glas, aşa cum îi poruncise

Dumnezeu: „Iau pământ în numele lui Dumnezeu, dar pe drum nu-l rabdă inima şi

adăugă: şi al meu” Pentru asta, când ajunse sus, nu mai avea decât tare puţin lut în palmă. Dumnezeu îi mai scotoci cu un pai ţărâna de sub unghii, şi cum Dracul avea nişte unghii mari, mari, ca la copiii cei nespălaţi, găsi Ziditorul destul lui să facă o turtită. A suflat-o, a păturit-o cu palma şi tot frământând-o, a mărit-o astfel, până a făcut din turta aceea un pat destul de larg.

— Ei, acum, zise Dumnezeu, avem un pat unde să stăm şi să ne odihnim când vom fi obosiţi.

— Avem, Fârtate, îi răspunse Dracul, care întocmai muştei ce se întorcea de la arat îşi atribui şi lui meritul creării Pământului.

Cum veni seara, Dumnezeu se culcă în patul ce-l urzise, făcându-i loc şi Nefartatului de drac să se acineze şi el.

— Da’ nu-l bagoslovim, acum că l-am făcut? îi zise Dracul lui Dumnezeu.

— Acum nu mai fac nimic, că-i târziu. Las că l-om blagoslovi mâine şi Dumnezeu se întinse prefăcându-se că doarme.

LĂŢIREA PĂMÂNTULUI

*

Ambiţia însă nu-l lăsa pe Drac să doarmă. O „drăcie[7] i se iţi în capul lui şi-i tot dădea ghes. Să dea de-a rostogolul pe Dumnezeu în apă/ să se-

7* . în text: „rostogolea** (w. ed.').

nece şi să rămâie el stăpânul patului de pământ. Aşteptă până crezu că Dumnezeu doarme bine, se scula binişor şi începu să-l împingă de-a dura în apă. Dar cum se rostogolea Dumnezeu, creştea şi pământul sub el, aşa cum creşte şi se-ntinde şi coca de aluat sub mâine le gospodinei. Împingea Dracul şi asuda, clar Dumnezeu nu se mai cufunda. De la un timp, Dracul se opri mirat: el crezuse că patul era mic şi că isprăveşte repede cu Dumnezeu. Nepricepând ce s-a-ntâmplat, socoti că în spatele lui o fi drumul mai scurt şi începu să-l rostogolească spre apus. Dar şi aici pământul se mărea pe măsură ce se rostogolea şi Dracul începu să-şi piardă capul. Îl rostogolr pe Dumnezeu atunci spre miazănoapte, apoi spre miazăzi şi când îl apucă ziua, Dracul se pomeni tot acolo de unde plecase! în schimb, Pământul se-ntindea acum cât vedea cu ochiul în jurul lui. Se mira dracul şi nu-nţelegea, dar părându-i-se că Dumnezeu se mişcă, repede se culcă alăturea de el, prefăcându-se că doarme. Când simţi că Dumnezeu s-a trezit şi se-ntinde ca după somn, se făcu şi el că se scoală, mirându-se de întinderea neobişnuită a Pământului. Dumnezeu zâmbi, iar când Dracul îi pomeni de promisiunea făcută de cu seară de a blagoslovi Pământul, îi zise făcând aluzie la cutreieratul de peste noapte în formă de cruce:

— Ce să-l mai blagoslovim, că l-am blagoslovit

astă-noapte.

O înghiţi Dracul şi tăcu molcom.

Diavolul rostogolind pe D [umne] zeu

PĂMÂNTUL

Pământul e partea femeiască, e mama noastră care ne face, ne îngrijeşte şi ne hrăneşte, iar Dumnezeu din ceruri e tatăl nostru şi noi copiii lor.

SFÂNTUL PĂMÂNT

Pământul e sfanţ, căci el s-a jertfit dând din trupul lui, pentru ca Dumnezeu să facă toate cele ce le-a făcut pe pământ. De aceea trebuie să ne închinăm şi să batem mătănii, să-l sărutăm, că el ne dă toate roadele care ne hrănesc şi ne poartă

pe trupul lui. Nu e bine să-l vorbim de rău, să-l înjurăm sau să-i aruncăm vorbe urâte. Noi, oamenii, nu suntem altceva decât pământ schimbat prin suflul lui Dumnezeu. Din pământ, deci, ieşim şi în pământ ne vom întoarce. E tot aşa de mare păcat să baţi pământul, după cum e mare păcat să-ţi baţi părinţii trupeşti. Şi să-l iubească mai mult şi să se îngrijească de el, căci şi aşa e destul că-l bat bălaurii cu piatră.

Oamenii ar trebui să-l iubească mai mult şi să se îngrijească de el şi să-i dea tot ce-i trebuie, căci Pământul e viu şi are şi el trebuinţele lui. Tot aşa trebuie respectat la amiază şi să nu fie săpat, căci atunci se odihneşte şi el. La fel şi noaptea să nu-l săpăm şi să-l lăsăm să se odihnească, căci el e tare bătrân, căci aproape e deodată cu Dumnezeu.

De multe ori Pământul se supără pe noi şi atunci se cutremură, trimite molime sau războaie şi înghite multă lume. De aceea, nu e bine să spui: mânca-te-ar sau înghiţi-te-ar Pământul.

Pământul e bun şi de leac. Se înmoaie cu scuipat şi se descântă, mai ales pentru deochi. Se face şi de dragoste cu pământ cules din urma piciorului drept al aceluia sau ale aceleia, după care se topeşte, cine face descântecul.

Pământul a fost la început alb, ca lumina, dar s-a-ntunecat pe urmă, după uciderea primului om şi după înrăirea oamenilor. Se crede că Pământul, ca orice fiinţă vie, are cap – capul pământului.

— Inimă şi coadă. Apa este sângele lui.

MUNŢII, CREAŢIA DIAVOLULUI

La început pământul a fost neted, dar l-a mai încreţit Dumnezeu, după sfatul albinei. Dracul s-a apucat să facă munţii cei mai înalţi, ca să poată ajunge la Dumnezeu şi să-l dea jos de pe tronul lui de aur. După munţii aceştia „îşi înţarca Dracu' copiii". Tot acolo locuiesc şi Ielele.

Văgăunile tot Dracul le-a făcut, căci văzând că altfel nu-l poate doborî pe Dumnezeu, s-a gândit, în mintea lui proastă, să scormonească Pământul până s-a nărui şi aşa s-ar distruge şi creaţiile lui [Dumnezeu].

FORMA PĂMÂNTULUI

Pământul era la început întins ca o farfurie şi cum Dracu' fusese prea grăbit să se scape de Dumnezeu şi-l rostogolise prea repede în noaptea [al ceea, Pământul crescuse atât de mult, încât dădea afară peste marginile apei şi ale cerului. Asta îl puse pe Dumnezeu pe gânduri şi nici el nu mâi ştia ce să facă, să încapă tot pământul în marginile cerului. Se sfătui cu unul, se sfătui cu altul şi nimeni nu-i putu da un sfat bun. Şi de aceea era tare nemulţumit.

Atunci, îşi aduse aminte de arici, care, în

timpurile acelea, avea faima de filosof şi de om sfătos, poate pentru că mergea tot gârbovit şi morocănos. Dumnezeu trimise pe albină să-l întrebe ce sfat îi dă. Albina îl găsi tocmai după prânzul cel mare, făcându-şi culcuş să se odihnească. Cum auzi despre ce e vorba, se supără foarte că i-a stricat bunătate de somn: „Ce trimite Dumnezeu la mine, că doar el e mai deştept decât toată lumea… şi nu vru să-i spuie. Albina, şireată, se prefăcu că pleacă şi se ascunse după uşă. Ariciul, crezând-o plecată şi cuibărindu-se pentru odihnă, începu să bombănească năcăjit: „Auzi la Dumnezeu, să trimită la mine, după atâta lucru. D-apoi nu-l împinge şi pe el mintea să strângă în chingi puţin pământul şi să facă dealuri, munţi şi văi?”

Albina, cum auzi, o tuli la fugă şi, pe nerăsuflate, îi spuse lui

Pământul

Dumnezeu ce află de la arier Atunci, Dumnezeu se apucă şi strânse pământul, aşa cum ai strânge boţind o bucată de stofa în pumni, ca să încapă între marginele cerului. Imediat se împestriţa tot pământul de dealuri, munţi şi văi, după cum s-a întâmplat să se boţească pământul. Iar [pe] albină* pentru că îi făcuse acest mare bine şi-i aduse sfatul ariciului, Dumnezeu o binecuvântă să facă mierea cea dulce şi aromată cu toate miroasnele câmpurilor.

Locul unde şi-au făcut Dumnezeu şi cu Dracul patul, care, prin lăţire, a dat Pământul, a fost Ierusalimul Acolo e, deci, buricul pământului.

Iar ziua, în care a urzit Dumnezeu pământul a fost marţi şi de aceea e păcat să se înceapă vreun lucru în acea zi, pentru că ar imita pe Dumnezeu şi l-ar ispiti ambiţia diavolească de a-l întrece.

STÂLPH PĂMÂNTULUI

Pământul stă pe apă, cum ar sta o frunză de nufăr. Dar pentru că e greu, că ţine atâta grozăvie de oameni şi de animale şi de câte metale sunt ascunse în măruntaiele munţilor, s-ar scufunda, dacă nu s-ar sprijini pe patru coloane, care, la rândul lor, se sprijină pe patru peşti mari. Peştele cel de la răsărit se numeşte începătorul, pentru că el începe cele ce au să le facă ceilalţi părtaşi ai lui.

Al doilea, adică cel ce a fost pus spre soare apune, se numeşte Ascultător, pentru că el primeşte sfaturile începătorului. Al treilea, adică acel ce-a fost pus să sprijinească pământul dinspre miazăzi.

În text: „Iar albinei” (*rt. Ed y* se numeşte Arătător, pentru că el conduce Soarele şi-l arată calea încotro să meargă, iar al patrulea şi cel din urmă se numeşte Somnorosul, fiindcă toată ziua doarme dus, iar noaptea când se trezeşte mână Luna şi stelele, iar când doarme atât de adânc, încât nu se mai trezeşte, nu mai avem lună noaptea. Câteodată se întâmplă, însă, să se trezească ziua. Atunci Somnorosul mână Luna ca să bată Soarele, pentru că a întârziat, căci el, în buimăceala somnului, crede că mai e noapte şi nu ziuă. Atunci se face întunecimea de Soare.

SUNT ION STÂLPNICUL

Peştii aceştia au fost daţi în seama lui sunt Ion, ca să-i păzească, în vremea potopului, Sunt Ion, curios, s-a luat şi el să vadă ce se întâmplă pe pământ şi un peşte – Somnorosul – a fost luat de apele potopului şi s-a înecat. Atunci Pământul s-a lăsat într-o parte şi ameninţa să se răstoarne. Dumnezeu s-a speriat şi a strigat:

— Sunt Ioane! Sunt Ioane! Ce-i acolo cu peştii, că să răstoarnă Pământul.

Sunt Ion se repede să vadă, care-i pricina.

Când colo un peşte nicăieri! A strigat sunt Ion în toate părţile după peşte:

— Stâlp! Stâlp! şi peştele nu s-a mai aflat, că-l luase apele. Atunci, Dumnezeu supărat l-a pus să ţie el locul peştelui: „Stâlp să fii şi [să] ţii Pământul în spate”. De atunci a rămas sunt Ion să ţie Pământul în spate dimpreună cu ceilalţi peşti şi dintr-asta i se trage şi numele de sunt Ion Stâlpnicul.

TALPA IADULUI

Acolo, sub Pământ, se află o zgripţuroaică bătrână, care se zice că ar fi mama lui Scaraoschi, Talpa Iadului şi care vrea să răstoarne Pământul şi să-l înece. Pentru asta roade mereu stâlpii, pe unde nimereşte, şi când roade mai tare se cutremură Pământul. Zgripţuroaica nu poate roade decât atunci când e hrănită bine. Ea îşi primeşte hrana: mălai şi apă, de la oamenii de pe Pământ şi iată cum: Când femeile cern mălaiul, bat cu amândouă mâinile capetele căpisterii ori a copăii, ca să se scuture mălaiul de pe ele, şi acel mălai care se scurge de pe marginele căpisterii, e al zgripţuroaicii. Iar apă tot femeile îi dau, atunci când se duc la fântână să aducă apă. Apa cu care clătesc mai întâi doniţele şi pe urmă o azvârl, zgripţuroaica o bea. De aceea, e bine ca să se facă economie şi să nu se azvârle bucatele pe jos, că

acelea-s a zgripţuroaicei de Talpa Iadului, care ne vrea răul, scurmând Pământul cu ghearele şi cu dinţii ei lungi, ca să facă nişte gropi adânci în formă de peşteri, pe unde să vie apa şi să înece tot Pământul. Dar n-a lăsat-o Dumnezeu. În unele părţi, însă, a săpat hrube pe sub Pământ, de merge până-n

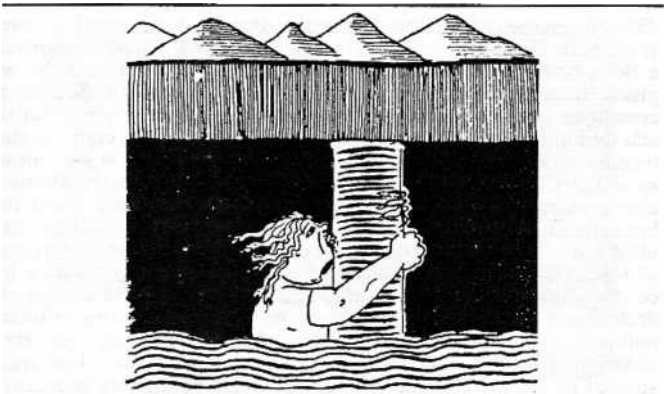

Iad, în lăcaşul Dracului. Acestea se cunosc pe aceea, că din ele vin [el miros de pucioasă şi dacă mergi tot mai departe prin ele, Dracu' te omoară, ca să nu afle şi ceilalţi oameni, ce-ai văzut acolo.

SOARELE

Dumnezeu făcuse Pământul şi zâmbea mulţumit de isprava lui Dracul, însă, tot bombănea nemulţumit şi cârtea mereu. Peste întreaga lume plutea încă bezna întunericului şi lumină încă nu

era. Dumnezeu, desigur, putea să meargă unde voia el, pentru că privirile lui străbăteau toate întunecimele, chiar şi în sufletul Diavolului. Dracul, însă, se tot plângea că orbecăie ca orbul prin smârcuri şi viroage, împiedicându-se la tot pasul.

— De ce nu faci, Doamne, lumină, să vedem – şi eu şi toate vietăţile Pământului – pe unde călcăm şi să putem deosebi şi noi o zi de alta.

CREAREA SOARELUI

Dumnezeu îi făcu şi voia asta. Îl trimise să-i aducă din cele patru părţi ale lumii, cremene, piatră preţioasă şi aur. După ce i le-a adus, le-a pus deoparte şi pentru că nu voia să creeze lumina de faţă cu Diavolului, ca să nu facă şi el mai târziu la fel – şi cum era nepriceput – să dea foc lumii, îi spuse să meargă la culcare, că el îi obosit şi numai a doua zi se va apuca de lucru. Şi cum ziseră, aşa şi făcură. Se culcară, dar cum simţi că Dracul începe să sforăie, Dumnezeu se sculă binişor şi se apucă să facă Soarele. Scăpără o dată din cremene cu piatra nestemată, dar nu dădu destul de tare şi din scânteia ce sări, se formă o sabie luminoasă. Atunci a scăpărat a douaa oară şi s-a făcut o grămăjoară luminoasă, ca un ochi de pisică. În grămăjioara asta, Dumnezeu suflă duh sfanţ şi Soarele a crescut ca un balon mare, tot

mai mare, până întrecu pământul şi atât de luminos, că-ţi lua vederile* Dar cum l-a făcut, cum l-a dat repede sub Pământ şi l-a ascuns să nu-l vadă nimenea şi s-a culcat apoi şi el. Când s-a sculat Dracul şi cu oamenii, care erau pe vremea aceea, au rămas uimiţi, pentru că li se părea că nu mai e aşa de întuneric şi că încep să vadă lucrurile şi locurile din jurul lor. Se uitau unul la altul şi nu ştiau ce să crează. Deodată zorile începură să roşească margin ele Pământului, întunericul se ştergea din ce în ce din văzduh, ca nisipul dintr-o sită şi o lumină albă începu să desluşească flecare lucru şi fiinţă de pe pământ. Oamenii se uitau unii la alţi, că până atunci nu se văzuseră la faţă. Erau ca nişte orbi, cărora li se ridică vălul de pe ochi. Dar ce-au văzut? Toţi erau zgâriaţi pe faţă de crengile copacilor, de care se loviseră în mersul lor. Primele clipe de uimire au trecut şi atunci o bucurie mare îi cuprinse pe toţi. Râdeau, se sărutau, săreau şi dansau şi lacrămi de mulţumire le brăzdară faţa. Dar, deodată, într-un loc, departe spre marginile pământului, o strălucire mare îşi arătă geana, deasupra unui dâmb şi, încetul cu încetul, ceva rotund şi strălucitor, de le lua ochii, se ridica în văzduh. Era sfanţul Soare, (iamenii se opriră-n loc, O spaimă grozavă îi cuprinse, căzură la pământ şi, temându-se că-i ameninţă vreo nenorocire, cereau ajutorul lui jjumnezeu.

Diavolul, pe care larma oamenilor îl deşteptă

din somn, fu orbit de strălucirea Soarelui şi, după ce se frecă la ochi bine, bine, până i se obişnuiră privirile cu lumina, strigă uimit şi supărat „Tiii! dar asta ce mai e?” şi alergă necăjit la Dumnezeu, să-l întrebe ce e cu globul acela de foc.

— Ţi-am făcut ce mi-ai cerut. Ăsta-i Soarele, care va lumina Pământul şi întreaga lume.

Apoi s-a-ntors către oameni şi le-a spus că atâta timp, cât vor fi ascultători de cuvântul lui, Soarele nu se va ascunde pentru ei, aşa că vor avea de acum lumină să poată lucra şi folosi de viaţă. Şi le-a mai spus să nu calce cuvântul lui, pentru că Soarele e ochiul lui şi toate le va vedea şi bune şi rele. De aceea, omul în nătângia lui, face cele mai multe blăstămăţii noaptea, crezând că astfel nu-l va vedea Dumnezeu.

CARUL SOARELUI

Ca să poată merge mai bine pe drumurile cerului, Dumnezeu a făcut din globul acela un car, punându-i roţi şi osie şi înhămând la el 7 cai năzdrăvani. Iar carul acesta îl conduse Soarele, care e un arhanghel – sfântul Soare frumos şi veşnic tânăr, cu faţa atât de strălucitoare, încât nu-l poţi privi în faţă.

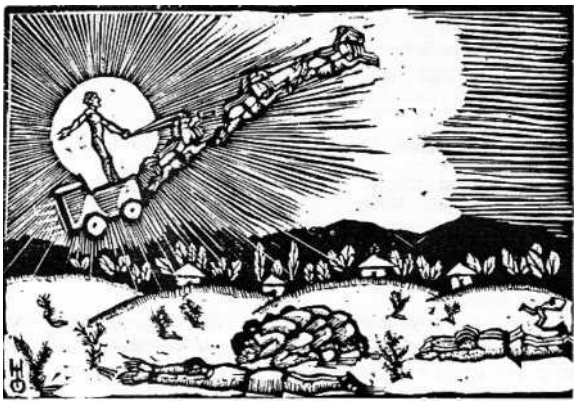

Apariţia Soarelui

PALATUL SOARELUI

Soarele locuieşte într-un palat de cristal în cerul cel dintâi. Aşa mândreţe de palat nici nu este, nici nuse-nchipuie. Doar palatele lui Dumnezeu îs mai frumoase ca ale lui. Acolo îşi ţine şi amil cel de aur şi foc şi caii năzdrăvani, care mănâncă jăratec şi care trag carul, în fiecare zi, de la răsărit spre apus, pe drumurile nevăzute ale cerului. Unii spun că 12 boi îi trag carul, dimineaţa când pleacă de acasă, până ajunge în crucea cerului la amiazăzi. De aceea, dimineaţa, greu se mai urcă Soarele pe cer. Şi dimineaţa e mai lungă şi mai cu spor. Din crucea cerului, boii se-ntorc singuri înapoi acasă, iar soarele stă un pic şi se odihneşte. Apoi înhamă la carul lui 7 iepuri şi de aceea la vale vine mai repede şi seara

odată îi şi ia pe pământ.

Când descalecă seara, Soarele mănâncă un colţ de prescură şi bea un pahar de vin.

CĂLĂTORIA SOARELUI PE SUB PĂMÂNT

După asta îşi urmează înapoi călătoria pe tărâmul celălalt pe dedesubt, înconjurând pământul pe la marginile lui, până ajunge iar la răsărit, unde soseşte dimineaţa şi-şi reia calea din ajun. Drumul acesta îl face Soarele în somn, fiind tras de nişte monştri mari. Dacă balaurii aceştia au lăsat pe Soare să se odihnească bine în timpul somnului, atunci Soarele răsare frumos şi strălucitor, arătând lumii că este vesel, iar dacă n-a fost lăsat să se odihnească, atunci Soarele răsare posac şi înnegurat, ori îşi ascunde complet faţa în nori. Astfel, Soarele nu stă decât tare puţin acasă la el* şi asta i-a fost rânduit lui de către Dumnezeu, numai ca să nu se-ntâlnească cu iubita şi sora lui, Luna, cu care voia să se căsătorească.

FECIOARA MARIA, MAMA SOARELUI

De palatele lui grijeşte mama lui, care după mulţi oameni ar fi chiar Fecioara Maria. Ea îi pregăteşte mâncarea pe care o ia înainte de a pleca la drum şi merindea pe care o ia cu sine pentru cele două prânzuri: cel mic de la 10 şi cel

mare de la amiază. Tot ea îi pregăteşte baia de rouă pe care o ia, ca să se-ntărească, înainte de a pleca la drum.

Soarele a fost sfinţit mai târziu de către Dumnezeu, pentru tot binele, care-l face oamenilor, luminându-le munca şi încălzindu-le trupurile. De aceea e mare păcat să-l vorbeşti de rău, sau să arunci cu murdărie în el.

LUNA

Soarele a luminat singur lumea vreo 7 ani. Luna încă nu era, aşa că noaptea era tare întuneric. Dracul se dăduse acuma la bine şi voia să aibă şi noaptea lumină.

— Hai, Doamne, zise Diavolul, ş-om face să vadă oamenii şi noaptea.

— Hai, zise Domnul. Mergi în pământ şi-mi adă de unde ai mai adus, piatră de cea scumpă, cremene şi argint.

CREAREA LUNII

Oamenii, însă, au prins de veste că Dumnezeu era să le dăruiască ceva spre folosul şi binele lor şi se vorbeau între ei, că ce-o fi? Necuratul a adus cele ce i le-a cerut Dumnezeu, dar şi acum Domnul n-a vrut să lucreze nimic faţă cu Necuratul.

— Acum ce să mai fac? îl întrebă Aghiuţă,

care nu se da dus.

— Du-te şi la iadul, îl sfătui Dumnezeu ca să scape de eh Zideşte-l bine împrejur şi-l acopere cu uşi de fier pe deasupra, să nu scape nimeni din el. Necuratul s-a dus bucuros să facă şi el ceva singur.

Dumnezeu, cum s-a văzut singur, a scăpărat o dată din cremene cu piatra preţioasă şi a ţâşnit Luna: o fecioară.

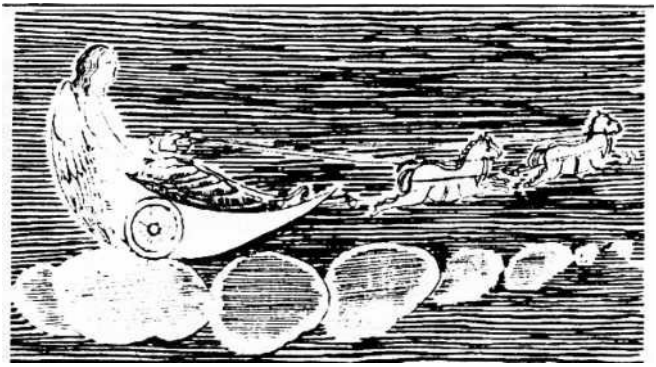

Luna

DRUMUL LUNII

I-a făcut Dumnezeu un drumuşor de argint pe amândouă părţile cu pomi şi i-a zis să se ducă:

— Du-te – i-a zis Domnul – pe cărăruia asta, până ce-i ajunge la casa Soarelui, căci tu eşti sora lui. Dar să potriveşti aşa ca să fii tot în urma lui cu atâta şi-atâta şi să-ncepisă luminezi când se va-

ntoarce el acasă şi se va odihni.

Soarele ştia de venirea Lunii, că-i spusese Dumnezeu. Dimineaţa, cânii s-a sculat, a spus maicii sale: „Bagă de seamă, că are să vină în urma mea Luna, sora mea. Să-i arăţi toate cele şi ce are să facă”.

Luna a venit şi a bătut la uşa casei Soarelui şi a venit maică-sa şi i-a deschis. Şi a primit-o tare bine, iar după ce s-a odihnit bine, a pornit să-şi facă lucrul orânduit ei. S-a îmbrăcat în haina ei de argint şi suindu-se în carul ei tras de 7 cai albi o porni în urma Soarelui. Se-nserase pe pământ şi toată lumea plecase la culcare, doar ici, colo, câte un întârziat mai robotea prin jurul casei. Deodată a apărut în văzduh carul Lunci. Oamenii nu ştiau ce e lumina asta albă ce se revărsase pe neaşteptate pe Pământ şi intrase şi în casele oamenilor. Au ieşit cu toţii afară şi, când au zărit faţa albă a Lunii nouă, s-au bucurat, că de-acuma vor avea şi noaptea lumină şi au preamărit pe Dumnezeu. Dar mai mult s-a bucurat Dracul: „De-acu au să poată lucra oamenii şi noaptea şi o să-mi isprăvească mai repede lucrurile mele”.

— Ba n-a fi chiar aşa, îi zise Dumnezeu, că numai o jumătate de Lună se va vedea Luna noaptea, iar în cealaltă jumătate nu se va mai vedea.

LUNA OM

Căci Luna e om: la început e mică, subţirică aşa cum e şi copilul, şi pe cer se vede ca o unghie, apoi creşte, tot creşte, aripile i se-ntind împrejur cum e coada curcanului sau a păunului când şi-o roteşte şi vin de se-mpreună ca lumina ochiului şi e rotundă ca un ban. Acum e ca omul în floarea vieţii. Dar de aici începe să îmbătrânească şi se face tot mai mică, aripile i se taie, până ce rămâne ca ungliia de la deget. Şi pe urmă moare, dispărând de pe cer, întocmai cum dispare şi viaţa omului. Şi apoi, iar se naşte din nou.

CHIPUL LUNII

Luna e o fecioară de toată frumuseţea, şi-a fost numită Ileana Cosânzeana, dar e mândră şi rece, după ce a avut o dragoste nenorocită, pentru soarele, fratele ei. E îmbrăcată toată în alb. Aripile îi sunt de piatră scumpă şi sunt făurite numai în argint curat. Carul ei încă e de argint şi e tras de 7 cai albi. Unii cred că 7 draci trag carul ei şi-s bucuroşi să se înhame la carul ei, pentru că Luna fiind rece, se mai răcoresc şi ei de dogoarea iadului.

DRAGOSTEA SOARELUI

Soarele era un flăcău mândru şi maică-sa

umbla să-l însoare. Umblase maică-sa pe la toate împărăţiile, pe unde auzea că sunt fete mândre de măritat, dar niciuna nu-i plăcea Soareleui. Cutreierase Soarele şi cerul şi pământul în lung şi-n lat, da fată mai mândră decât sora sa, Ileana Cosânzeana, nu mai aflase.

SOARELE ÎNDRĂGOSTIT

Pasămite, îi căzuse dragă soră-sa şi voia să se-nsoare cu ea. Pe vremea aceea, Luna sau Ileana

Cosânzeana cum o numea mamă-sa, locuia împreună în palatele Soarelui şi mergeau împreună pe cer să lumineze pământul şi lumea. Soarele nemaiputând de dragul Lunii, îi zise să se cunune cu el, căci se potrivesc:

şi la plete şi la feţe şi ia dalbe frumuseţe Eu am plete strălucite.

Tu ai plete aurite.

Eu am faţă arzătoare, Tu, faţă mângâietoare.

REFUZUL LUNII

Dar soră-sa se sperie şi nu vru nici cu capul. Soarele atunci se duse la Dumnezeu şi-i ceru învoire. Dar Dumnezeu îl luă de mână şi-l dus în iad şi-n rai, doar l-a înspăimânta ori l-a încânta să se lase de planul lui. Dar Soarele îi răspunse:

Aleg îadul, chiar de viu Numai singur să nu fiu.

NUNTA SOARELUI

şi Soarele plecă la sora sa, pregăti nuntă mare şi aleasă şi plecară la biserică. Dar când începuse popa să-i cunune, odată se stinsei toate luminile, clopotele dogiră şi nu mai scoaseră niciun sunet, sfinţii îşi ascunseră feţele şi se-ntoarseră cu faţa la perete, iar preoţii căzură în genunchi.

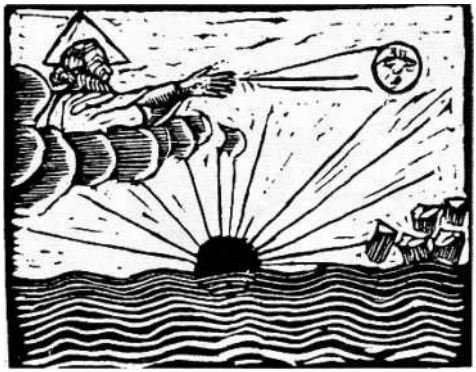

PEDEAPSA LUI DUMNEZEU

Atunci un nor se lăsă în biseri că, iar din el o mână ridică pe mireasă ca pe un fulg şi o aruncă în mare. Cum ajunse în valurile mării, apa începu să fiarbă şi-n locul acela răsări o mreană numai şi numai de aur. Dar Soarele repede se azvârli în carul său şi străbătu ca un fulger tot cerul şi zări mreana de aur din mare. De acolo, de sus, Soarele se lăsă repede şi căzu drept în mare lângă mreană. Atunci Dumnezeu văzând că nici aşa nu o poate scăpa de urmărirea Soarelui şi temându-se să nu se aprindă pământul, sau să se strice rânduiala poruncită de el şi să nu mai fie ziua ziuă şi noaptea noapte, luă mreana din apă şi o azvârli pe cer, prefăcând-o în Lună şi poruncindu-i, în timp ce lumile se-nspăimântau, mările se tupilau, munţii se cutremurau, iar cerul se-ntuneca:

— Tu Ileană Cosânzeană, Sufkţel fără

prihană, şi tu Soare luminate

Trupuşor fără păcate.

Cu ochii să vă zăriţi.

Dar să fiţi tot despărţiţi – Zi şi noapte plini de dor Arşi de foc nestingător

Vecinic să vă alungaţi, Cerul să cutreieraţi Lumile să luminaţi!

şi de atunci Soarele mereu fuge după Lună s-o ajungă şi arde de-un foc nestins, ce luminează o lume întreagă, dar niciodată nu-şi poate astâmpăra dorul inimii, să mai îmbrăţişeze o dată pe aceea ce i-a căzut dragă. Dar o dată ş-o dată tot o va întâlni şi când Soarele va îmbrăţişa Luna, atunci se va sfârşi şi cu lumea asta, căci aşa e dat de la Dumnezeu, ca sfârşitul să vie totdeauna, atunci când dorul îşi astâmpără focul.

Luna, la început, avea aceeaşi lumină ca Soarele, dar pe timpul când cerul era aşa de jos, că-l puteai ajunge cu mâna, un cioban a aruncat cu murdărie în faţa ei şi Dumnezeu supărat a înălţat cerul acolo unde e şi acum. Lumina Lunii însă de atunci n-a mai fost aşa de puternica cum a fost până atunci.

CHIPURILE DIN LUNĂ

Tot Dumnezeu, ca să dea o pildă celor care ar mai păcătui, ucigând pe fraţii [lor]*, a pus pe faţa Lunii pe Cain şi Abel, care se văd atunci când e

lună plină foarte bine. Abel e mort şi e aşezat în partea stângă a Lunii. Cain, în partea dreaptă, ţine un vas din care curge mereu sânge.

LUNA, PROTECTOAREA ÎNDRĂGOSTIŢILOR

dacă Luna a fost aşa de frumoasă, încât însuşi Soarele s-a îndrăgostit de ea, a fost totuşi nefericită în dragostea ei.

Din cauza asta lumea şi mai ales femeile au socotit-o favorabila dragostelor, în calea cărora se pun mari piedici. Toţi îndrăgostiţii iau de martoră pe sfânta Luna şi tot ei i se plâng, cei nefericiţi în dragoste. Pe ea o invocă într-un descântec, fata dornică să-şi afle ursitul:

Lună, Lună.

Vârgolună.

Tu eşti mândră şi frumoasă, Tu eşti a nopţii crăiasă.

Tu cal ai.

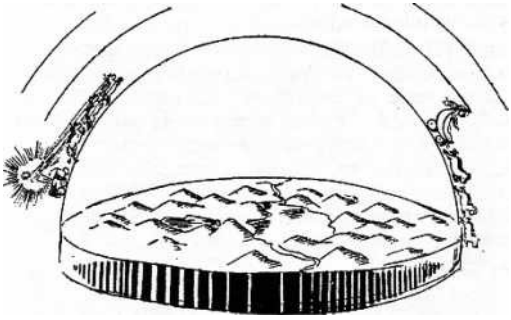

Soarele şi Luna
În text: „lui” (n.ed.).
Dar frâu nu ai.
Na-ţi ţie brâul meu şi fa frâu calului tău.
Să mergi după ursitul meu. De a fi de-aici din sat, De-a fi din celălalt sat, De-a fi dintr-al treilea sat.
Sau dintr-al nouălea sat, Nu-i da stare şi-alinare!
El să nu poată dormi, Să nu poată odihni, Pân la mine n-a veni.

SUPERSTIŢII

*

Când Luna e în creştere, românii cred că e bine să începi lucrul pe care îl ai de gând să-l faci. Şi din contră, când Luna e în descreştere, e bine să-ţi sfârşeşti lucru, că atunci se isprăveşte mai cu temei. Casele văruite în ultimul pătrar se usucă mai repede. Când apare Craiul Nou, oamenii se caută în pungă, să aibă cât mai mulţi bani, ca să fie bogaţi şi să le înmulţească banii în pungă. Copiii sar în sus de trei ori strigând:
Crai Nou, Crai Nou.
Sănătos m-ai găsit.
Sănătos să mă laşi!
ori:
Crai Nou, Crai Nou, Cu bani m-ai găsit, Cu

bani să mă laşi!

CERUL

Mai întâi şi mai întâi, Soarele şi Luna mergeau pe sus, prin văzduh nu prin cer, că cer încă nu făcuse Ziditorul, Le venea foarte greu să stea tot aşa în aer, nici în cer nici pe pământ. Căci, s-ar fi dat puţin jos să se mai odihnească *şi* ei pe pământ, dar nu puteau, că ar fi ars totul în jurul lor. De aceea, s-au rugat lui Dumnezeu, să le facă şi lor o punte pe deasupra pământului, să aibă pe ce pune piciorul şi pe unde să meargă, şi din când în când să se mai odihnească. Dumnezeu a vrut atunci să le-ndeplinească dorinţa, spunându-le că le va face cerul, în care să locuiască şi ei şi sfinţii şi îngerii, pentru ca să nu se mai amestece cu oamenii. Pentru că văzuse Dumnezeu, că oamenii, dedându-se cu îngerii şi cu sfinţii, începură să nu-i mai respecte, ba chiar să se certe cu ei şi nici măcar să le dea bineţe, când se-ntâlneau.

CUM S-A FĂCUT CERUL

Sfinţii şi cu cei 7 apostoli tare s-au bucurat că Dumnezeu le-ndeplineşte voia şi au zis că ei vor clădi cerul, numai oamenii să-i ajute şi să-i susţină, postind tot timpul. (Pentru că atunci când oamenii mănâncă came, sfinţii slăbesc.) De atunci

au rămas cele 7 posturi, căci la-nceput au fost 7 sfinţi, care au făcut cerul. Dumnezeu dădu celor 7 sfinţi aripi, ca să poată merge la rohmani, sub fundul pământului şi să aducă de acolo piatră şi mai scumpă decât se găseşte pe pământul nostru. Şi au adus sfinţii de acolo atâta piatră, străvezie cum e sticla şi albastră cum e floarea cicoarei şi ochii îngerilor şi au făcut din ea cerul, ca o boltă deasupra pământului şi i-au pus 7 stâlpi făuriţi tot din piatră scumpă. Ei susţin cerul

— Şi asta e mare muncă, că doar cerul e greu şi mare ca un clopot. Apostolii s-au rugat lui Dumnezeu ca să poruncească oamenilor să ţie, de-acum şi până în veacul veacurilor, cele 7 posturi ca stâlpii să nu slăbească din puteri şi să se răstoarne cerul. Posturile ca şi stâlpii sunt 4, iar ceilalţi 3 stâlpi, care întregesc cele 7 posturi, sunt celor 4 de ajutor. Când cei 4 stâlpi slăbesc prea tare, cei de ajutor le ţin locul

Când a fost gata, s-a suit Soarele şi Luna în cer şi tare s-au bucurat că acum aveau şi ei pe ce călca, atunci când mergeau să-şi facă munca lor. Şi carele lor de foc acum aveau drum tare sub roţile lor şi puteau fuge mai bine şi mai drept. Căci drumul lor e acum tare, de piatră scumpă, dar noi tot aşa îi vedem ca prin fereastră. De atunci nici Soarele nu mai frige aşa tare, ca mai înainte, când nu era cer şi pământul era ca un deşert, pentru că Soarele era aşa de arzător, încât

tot pârlea pe unde trecea. Aşa că oamenilor, pe de o parte, le părea bine că aveau lumină, dar, pe de altă parte, se necăjeau, că totul li se usca. De aceea bucuros au ţinut ei posturile ce le orânduise Dumnezeu, numai să se isprăvească cerul.

9 CERURI

Sunt 9 ceruri, aşezate unul peste altul şi toate făcute numai şi numai din piatră scumpă. Dumnezeu stă în al nouălea cer, dimpre

Îngerună cu Sf. Nicolai, cu care se sfătuieşte în treburile lumii. Şi Sf. Treime, tot acolo locuieşte.

În cerul dintâi locuiesc Sf. Soare, Sf. Luna şi Sf. Ilie. În celelalte stau sfinţii după rang. În cerul al nouălea e o lumină mare şi mese întinse se văd, când se deschid cerurile, pentru că acolo e raiul. Cerurile nu se deschid decât o dată pe an, la Bobotează. În cer un an e ca o zi. Când e pe pământ miezul nopţii, în cer la Dumnezeu toacă şi atunci îngerii dansează în jurul Sf. Treimi.

ÎNGERII

CREAREA ÎNGERILOR

După ce Dumnezeu a făcut Lumea, şi tot ce se află pe dânsa cu ajutorul Diavolului, că de aceea numai pe jumătate e bună şi există şi rău pe lume, s-a dus Atotziditorul să se spele pe mâini aşa cum se cuvine după isprăvirea lucrului.

Din stropii care au sărit din mâinile lui, s-au născut îngerii.

CREAREA DRACILOR

Diavolul, văzând una ca asta, s-a spălat şi el, dar din stropii lui au ieşit dracii. Diavolul ambiţios cum era, s-a spălat mai mult şi de aceea au ieşit mai mulţi draci decât îngeri.

La început nu era mare deosebire între draci şi îngeri, doar că îngerul era alb şi dracul negru. Trăiau toţi în cer şi îngerii slujeau pe Dumnezeu, iar drăcuşorii pe Diavol. Dumnezeu, însă, ca să nu se amestece cu prostimea Diavolului s-a urcat în al nouălea cer, iar Diavolul, ca să fie mai aproape de pământul pe care îl râvnea.

şi de fâturile lui Dumnezeu, pe care voia să le stăpânească, a rămas în cerul cel dintâi.

CHIPUL ÎNGERILOR

Îngerul e întruchipat în mintea oamenilor, ca un copil de 10 – 14 ani de totu' lui frumos, cu păr galben ca spicul grâului şi cu ochii ca cicoarea, îmbrăcat în haine albe, ca stiharele preoţeşti şi cu aripioare. Îngerii stau în ceruri şi în rai şi-l preamăresc pe Dumnezeu încântări şi imnuri de slavă. Îngerul este nevăzut ochilor noştri. Dumnezeu în bunătatea lui, ne-a dat şi nouă fiecărui om, câte un înger de pază, care să ne înveţe de bine şi să ne păzească de rău.

Îngerii, după lupta ce-au avut-o cu dracii, s-au împuţinat foarte mult şi de aceea Dumnezeu a hotărât că toţi copiii, care mor până la 7 ani, adică cei care rămân nevinovaţi căci n-au cunoscut încă păcatul, să se prefacă în îngeri.

Îngerii sunt slujitorii lui Dumnezeu. Tot raiul e plin de îngeri, care aşteaptă poruncile lui Dumnezeu, zburând unde îi trimite el. Ca să poată zbura, mamele fac copiilor mici, cămaşa despicată.

ARMATA ÎNGEREASCĂ

În rai, ei alcătuiesc o armată aşezată [pe]* trei rânduri, după rang. Armata lor e condusă de arhanghelii Mihail şi Gavril. Slujba lor în cer e rânduită astfel: se îmbracă în stihare albe îngereşti şi în timpul nopţii bat toaca şi poartă făcliile, dănţuind în jurul scaunului dumnezeiesc. La miezul nopţii, mătură lumea de duhuri

necurate. În ceasul acela cântă cocoşii şi orice duh necurat sau drac.

În text: „În „(n.ed.).

fuge să se ascundă în iad sau în morminte, acolo unde li-i lăcaşul de veci. În toate sâmbetele se împărtăşesc. În noaptea de Iordan, Dumnezeu îi cheamă la sine şi, mulţumindu-le pentru slujba de peste an, îi sloboade spunându-le:

— Noaptea asta e a voastră, faceţi-vă şi voi o dată cheful. Şi atunci îngerii se joacă şi se zbenguiesc, aşa cum făceau în viaţă, îngerii îşi păstrează chipul şi trupul de copil, numai că au aripi. De multe ori Dumnezeu le dă însărcinări pe acest pământ, dar nu-i poate vedea nimeni, că ochii noştri nu-i pot prinde.

ÎNGERII DE PAZĂ

Dumnezeu a dat fiecărui om câte un înger, care să-l conducă pe drumul vieţii. Dracul i-a dat atunci şi el un drăeuşor, care să-l sfătuie de rău. Îngerul şede de-a dreapta şi dracul de-a stânga. Omul e veşnic hărţuit de poveţele unuia şi de îndemnurile altuia.

Când omul ascultă de sfaturile din stânga, atunci îngerul plânge, şi de multe ori, când omul s-a dedat cu totul relelor, îl părăseşte. Iar când omul e în mare impas, îngerul intervine pentru el la Dumnezeu.

Călugărilor, dracul mereu nu le dă pace şi-i urmăreşte până în pragul bisericii, cu sfaturile şi îndemnurile lui. Adesea le aduce visuri urâte cu bogăţii şi plăceri lumeşti şi chiar [cu] femei dezbrăcate, numai ca să-i facă să uite de îndatorirea lor şi să păcătuiască. De aceea lupta lor cu Necuratul şi cu vicleşugurile lui sunt mai înverşunate.

La naşterea unui copil, e bine ca să se aprindă noaptea câte o lumină, până se botează copilul, ca să nu vie Dracul să-l schimbe. Tot aşa* oamenii se feresc să pomenească de Dracul, ca să nu vie să-l ia. Îngerul păzitor vine numai după ce copilul e botezat. Fiindcă îngerul păzitor şade pe umărul drept, omul trebuie să doarmă pe partea stângă, pentru ca îngerul să stea deasupra şi să-l păzească. Tot ce se bate în partea stângă e rău, iar în dreapta e bine. Când omul face cruce, Diavolul fuge de la om, dar dacă omul intră într-o cârciumă, îngerul se opreşte la uşă şi-l aşteaptă. Ca să vestească pe om, că se apropie Necuratul, îngerul sună dintr-un clopoţel mic de cleştar şi omului îi ţiuie urechea. Toţi oamenii stângaci sunt ai diavolului. Oamenii tari de înger, adică cei care au un înger neînfricat şi ascultă de el, nu li-e teamă de nimic. Cei cu înger slab au Dracul tare. Îngerul păzitor caută adesea să vestească pe om, arătându-i viitorul prin prevestiri.

dacă dormim, însă, pe dreapta şi lăsăm pe

drac deasupra, atunci el se zbenguite şi dă omului vise urâte. Omul dacă are vreo dorinţă, e bine să câmpărtăşească şi îngerului păzitor prin rugăciuni şi îngerul, pe câte poate, îl ajută.

Când omul e pe moarte, îngerul îi ia sufletul de la gură şi pleacă cu el, să-i arate calea spre rai. Dacă, însă, a fost rău, îl părăseşte diavolului.

CARADAŞTE

Când un înger greşeşte, e pedepsit foarte aspru. Cei ce s-au răzvrătit odată, cu Luţifer, au fost azvârliţi în iad. Alţii, care n-au vrut să lege hamurile la carul de foc al lui Sfântu Ilie, au fost prefăcuţi în caradaşte (radaşcă, ragace).

SCÂNTEIUTE

*

Pe îngerul care se îndrăgostise de o fată pământeană, l-a prefăcut Dumnezeu în stea, dar pentru că nici acolo nu se astâmpăra şi sclipea mereu, l-a luat sfântul Petre şi l-a azvârlit pe pământ de s-a făcut praf şi din ei au ieşit floricelele acelea mici numite scânteiuţe.

STELELE

STEAUA – CANDELA VIEŢII

Stelele nu sunt altceva decât candelele ce se aprind la naşterea fiecărui copil, şi reprezintă durata vieţii lui. Fiecare om îşi are steaua lui, care stă acolo sus pe cer, atâta timp cât trăieşte el, când moare omul, atunci i se stinge şi steaua sau se desprinde de pe cer şi cade, ca o scânteie, trăgând lin fir luminos de-a lungul cerului. Încotro cade steaua, într-acolo stă cel care a murit. Candelele acestea sunt aprinse în fiecare seară de îngeri, ca să lumineze întunericul nopţii, iar dimineaţa, după ultimul cântat al cocoşului, încep să le stingă.

Stelele sunt de mai multe mărimi, după cum şi pe pământ sunt oameni de diferite ranguri: împăraţii au stelele cele mai mari – luceferii; dregătorii – stelele mari, iar simpli muritori – stelele mici şi mărunte.

STELE CĂLĂTOARE

afară de aceste stele, mai sunt pe cer şi aşa-numitele stele călătoare. Aceste nu sunt candele, ci zmei şi balauri, pe care Dumnezeu i-a pedepsit să rătăcească pe sus, departe, prin locuri pustii, dar ei nu ascultă şi caută să se apropie de pământ, ca să vrăjească pe oameni. Pentru ca ei varsă foc pe nări, când trec prin apropierea pământului, ei lasă dâre luminoase, care brăzdează cerul uneori

se lovesc între ei, sau crapă de ciudă că nu le-a reuşit vraja. Se aude atunci un pocnet şi, dacă se duce cineva acolo, găseşte bucăţi din corpul sau sângele lor, sub forma unor pietre negre. Acelea-s bune de leac şi mai ales de vrăji: fereşte pe copii de sperietură şi, puse pe jar, se afumă cu ele casele ca să îndepărteze duhurile rele.

STÂLPII CERULUI

Cerul se sprijină pe pământ pe patru stâlpi, care nu sunt altceva decât tot stele, foarte luminoase, pentru că sunt tăiate din pietre preţioase şi de aceea lumina lor face ape luminoase ca diamantele. Ele se văd la marginea cerului şi niciodată nu se văd toate o dată. Tot aşa, mai sunt 7 stele care nu stau locului, mutându-se tot spre răsărit. Ele au lumina colorată diferit: una e roşie, alta galbenă, alta albăstrie, alta vineţie, alta portocalie, în culorile curcubeului. A [cel se [al hotărăsc cum va fi drumul omului prin viaţă, după cum va fi crugul stelei în care s-a născut omul. Când va fi şi va fi aceste stele să se găsească toate aşezate una după alta, într-o finie ca mărgelele, atunci va fi sfârşitul pământului.

Dumnezeu, în bunătatea lui, s-a gândit să ajute pe oamenii pe care i-a prins noaptea călătorind pe drumuri grele şi necunoscute, punând pe cer anumite stele, care să le arate

încotro să apuce. Aşa e Calea Laptelui sau a robilor, pe care Dumnezeu a aşezat-o sus pe cer, ca să ştie românii pe unde să apuce, când se întorceau din robia tătărască.

Celelalte stele, care nu sunt candelele sufletelor omeneşti, sunt puse de Dumnezeu sus pe cer ca să le vadă oamenii în fiecare noapte, ca să-şi aducă aminte de bunătatea lui, când l-a ajutat pe om într-o anumită împrejurare, când s-a luptat cu Dracul şi l-a învins. Iată cum s-a întâmplat faptul:

LEGENDA STELELOR

Mal demult, cerni era foarte aproape de pământ. Atât de aproape, încât oamenii puteau să-l atingă cu mâna şi ori când aveau nevoie sau vreun ajutor, odată ridicau treptele scării ce ducea în cer şi se înfăţişau înaintea Tatălui Ceresc cu plângerea sau cu rugămintea şi Dumnezeu, în bunătatea lui, făcea aşa ca nimenea să nu plece de la el cu mâna goală. Măcar cu un sfat, dacă altminterea nu putea. Dar oamenii au fost totdeauna nerecunoscători şi i-au întors cu răul, binele ce le făcea. Şi asta tot de la o femeie ni s-a tras, că toate relele de la femeie ne vin. O femeie, supărată că nu i-a făcut Dumnezeu pe voie să facă un lucru nedrept, ce i l-a cerut, a aruncat cu o cârpă murdară a unui copil spre cer, de era să-l

mânjească. Dumnezeu s-a supărat foc şi a îndepărtat cerul atât de departe de pământ, încât nici cu puşca, nici cu săgeata să nu-l poată ajunge.

Omul s-a năcăjit tare de fapta nechibzuită a femeii şi după ce a bătut-o bine, s-a rugat lui Dumnezeu să-l ierte. Ba ajungând la mare ananghie şi având nevoie de sfatul lui Dumnezeu, n-a mai stat pe gânduri şi s-a hotărât să plece la Dumnezeu, să vadă de nu l-o putea cumva îmbuna.

Ştiind că o să-i fie drumul lung, că de la pământ până la cer e mult, mult de tot, şi că va avea zăbavă nu glumă, până s-o întoarce acasă, la plecare s-a gândit să nu plece aşa cu mâna goală. Şi-a îauţ, aşadar, tot ce credea el că-i va trebui pentru un drum lung ca aceia* A înjugat boii la carul mare, a mai luat şi un car mai mic, pentru lucruri mai mici, candela din perete, crucea de la biserică, fântâna din răscruci, barda, sfredelul, spiţelmcul, secera, coasa, plugul şi rariţa, dulăul de la târlă, căţelul din curte, cloşca cu pui, scroafa cu purceii, ciobanul de la oi, văcarul de la vaci, vizitiul de la cai, porcarul de la porci şi chiar hora din sat: căci voia să se arate înainte lui Dumnezeu ca bun creştin ce era, cu toate ce-i dovedeau credinţa lui. Şi apoi se gândea şi el: drumu-i lung, greutăţile mari şi nu te poţi duce cu traista goală; trebuie să aibă de toate, să nu trebuiască să ceară de la vreun strein, că e ruşine pentru un gospodar ca el. Şi Dumnezeu ar fi văzut că e om cuprins şi

că nu are de a face cu orişicine. Se mai gândea omul nostru şi să nu fie singur pe drum, să mai aibă şi el cu cine schimba o vorbă pe atâta amar de cale şi să aibă şi pe cine să-i fie în ajutor la vreo nevoie. Apoi luă şi grâu şi porumb de semănat, ca, intrând în câmpiile întinse ale cerului, să are şi să semene, când o fi să i se isprăvească merindele şi să aştepte până s-or coace roadele, ca secerând grâul şi culegând porumbul, să-şi facă merindele necesare ca să poată cu ce-şi urma calea mai departe.

Aşa şi făcu omul şi a mers şi a tot mers astfel multă vreme, până către mijlocul drumului sub cer. Aici îi ieşi înainte Ucigă-l – Crucea:

— Bună ziua.

— Bună ziua.

— Unde te duci, măi omule?

— Nu-i treaba ta, Ghiavole!

— Daf pe cine cauţi prin meleagurile astea?

— Caută-ţi de drum şi lasă-mă în pace! Hai cară-te din drumul meu!

— Mă, das arţăgos mai eşti!

— Ba tu eşti un viclean şi un rău.

şi iaca aşa, din „tu eşti”, ba „tu eşti, se luară la ceartă zdravăn de tot Diavolul scoase atunci din traista lui: balaurul şi şarpele năprasnic, ursul, scorpia blestemată, calul furios, căpăţâna de om şi pe toate le azvârli împrejurul omului, ca să-l înspăimânte.

Omul însă nu se înspăimântă aşa cum crezu Dracul, ci, fără să-şi piardă cumpătul, că doar românul nu se sperie cu una cu două, se încăieră la luptă vietejeşte cu Dracul: atât de vitejeşte că dintr-un fleac de trânteală, se făcu sub cer o vijelie mare, că şi astăzi durează acolo sus şi va dura în veci acea vijelie, pe care noi o numim vântul turbat, pentru că orice zburătoare, [care] ajunge la acest vânt, turbează pe loc şi cade jos moartă; şi orişice lighioană ar mânca din mortăciunea ei ar turba şi ea.

În toiul luptei omului cu Dracul, căţelul, deşi mic, dar vânjos nevoie mare şi rău de mama focului, se repezi la cal ca să-l muşte* Calul încolţit de căţel, când mai văzu şi pe dulăul de la târlă că vine în urma căţelului, îi trecu furiile pe loc şi o luă la fugă.

Ciobanul de la oi zdrobi capul balaurului cu cobiliţa. Văcarul puse pe goană pe şarpe cu ajutorul horii, şi zvârcolelile fugii şarpelui se văd şi astăzi pe cer; iar vizitiul zdrobi căpăţâna de mort cu barda.

Scorpia, care-şi întindea ghearele spre om, vrând să vie în ajutorul Dracului, când văzu că omul răpune pe Drac, se înfurie atât de tare, încât îi ţâşni sângele pe ochi, şi, de blestemată şi rea ce e, împietri cu ghearele întinse, plesnind fierea în ea de atâta necaz.

Numai boii de la carul cela mare nu s-au

purtat bine, căci s-au speriat de urs şi au sucit proţapul, boul de hăis cârmind spre cea* Dar şi ursul îngheţă de groază, când îl văzu pe om cum stâlcise pe Dracu' şi doar Dracu' era lângă urs şi vedea bine ursul, că şi lui are să-i vină rândul acu-acuşi, de aia nici nu mai crâcni, şi tăcând mâlc* îşi puse botul pe labe şi rămase locului.

Dumnezeu Le-a preschimbat pe toate acestea în stele şi se văd şi azi pe cer în mijlocul acestor chipuri, care stau azvârlite pe întreaga boltă cerească, omul biruitor se vede falnic şi măreţ; iar Dracul s-a stâlcit, zgribulindu-se atât de mult şi căutând să se ascundă ca şoarecele în gaura lui, încât de-abia se mai zăreşte. Omul mai are încă multă cale până să ajungă la Dumnezeu, dar pentru că l-a ajutat să răzbească pe Dracu', omul e încredinţat că Dumnezeu nu şi-a întors faţa de la el şi că-l va ajuta şi de aici încolo. De aceea după ce şi-a făcut o cruce mare, aşteaptă, după ce s-o odihni să plece mai departe.

CALEA LAPTELUI

Drumul, pe care a mers omul, se vede foarte bine, mai ales în nopţile senine şi fără lună* El se numeşte Calea Laptelui, pentru că a fost albit cu laptele vărsat d [în găleţile ciobanului. Ciobanul, când a avut nevoie de cobiliţa lui, ca să lovească în balaur, în grabă a răsturnat găleţile, trăgând

cobiliţa repede* Laptele s-a vărsat pe drum şi a tot curs umplând tot drumul.

Oricine se uită cu atenţie vede toate acestea pe cer şi, după ele, se poate îndrepta în drumul lui de noapte.

STELE LOGOSTELE

Mai sunt încă 7 stele aşa-numite stele logostele, dar acelea nu se văd, decât rareori şi numai câte una. Astea sunt stelele zilelor.

LOCUINŢA ZILELOR

Departe, la răsăritul Soarelui, adică acolo unde-şi are Soarele palaturile sale, îşi au lăcaşul şi Sfânta Luni şi Sfjanta] Vineri, la asfinţitul Soarelui locuiesc Sf[ânta] Marţi şi Sfjânta] Miercuri, iar la miazăzi Sfânta Joi şi Sf[ânta] Duminică. Numai Sâmbăta stă singură singurică, fără nicio soaţă, tocmai la miazănoapte. Ea nu e sfântă ca tovarăşele ei şi e străină printre ele, căci celelalte toate sunt surori între ele. E foarte greu să găseşti locaşurile sfintelor babe, căci sunt bătrâne de tot, că-s doar de la începutul lumii. Rar s-a întâmplat s-ajungă careva până la ele. Doar Făt-Frumos cu stea în frunte şi fata babei şi a moşneagului au nimerit până la Sf. Duminică numai. Încolo picior

de om nu le-a călcat pragul. Toate cele 6 surori, afară de Sâmbăta, au câte o stea pe cer şi steaua fiecăreia stă tocmai deasupra casei, unde locuieşte. Nimenea nu ştie care e steaua aceea şi a cui e, că dacă ar şti careva, s-ar putea duce, uitându-se mereu după ea, până ar ajunge la casa sfintei. Acela care ar ajunge până acolo, cu mari bogăţii s-ar întoarce şi fericit va fi, cât va trăi el şi neamurile lui. Dar trebuie să fii însemnat pentru asta şi să ai os de năzdrăvan.

În text: „de „(n.ed.).

Din vreme în vreme, când vrea Dumnezeu să mai pedepsească lumea rea şi păcătoasă, atunci se arată câte o stea on alta dintre cele şase stele ale sfintelor babe, căci babele astea ştiu gândurile lui Dumnezeu şi, cum au suflet bun, dau de ştire oamenilor, să se pocăiască. Şi nu se arată oricare din ele, ci numai una. Când e să fie cutremur de lume, rupturi de pământ, sau scufundări de munţi s-arată steaua galbenă a Sfintei Luni; la holeră, la boli grele şi la molime pustiitoare – s-arată steaua Sfintei Marţi; la vărsare de sânge, la cumpene grele, la războaie – s-arată steaua roşie a Sfpntei] Miercuri.

Steaua Sfintei Joi s-arată când e să fie potop mare, ploaie cu trăsnete şi inundaţie; steaua Sfintei Vineri se vede numai atunci când e să fie înmulţire de fiare sălbatice, iar Sfânta Duminică şi-o trimite pe a ei, numai când se prevesteşte

foamete, cu secetă şi cu lăcuste multe.

CRUGUL CERULUI

Steaua a şaptea era să fie a Sâmbetei, dar pentru că ea nu e sfântă ca celelalte, a luat-o Maica Domnului. Ea nu se va arăta decât atunci când Dumnezeu va hotărî sfârşitul pământului. Toate aceste stele logostele poartă crugul cerului şi sunt în mare cinste în lumea nesfârşită a luminilor de pe cer.

STELE CU COADĂ

Uneori apar pe cer stele cu coadă. Acestea sunt de tot mici, dar dacă cresc, atunci ele vestesc războaie şi cumpene grele.

Stelele au anumite influenţe asupra oamenilor. Aşa, dacă priveşti cerul seara şi-ţi doreşti ceva, tocmai când cade o stea, atunci dorinţa aceea ţi se împlineşte.

DESCÂNTECE LA STELE

Să umbli din casă-n casă, Din masă-n masă.

Pan* la ursitul (cutare) acasă, La masă să-l găseşti.

Cu coada să-l izbeşti.

Se şi descântă la stele, făcându-se pe

„scrisă”, adică de dragoste. Se ia o batistă, mărgelele sau betele unei fete sau ale unui băiat, care vrea să i se facă pe scrisă şi se ameninţă cu ele spre o stea mai luminoasă dinspre răsărit. Dacă steaua nu se mişcă din loc, se zice că moare ursita, iar dacă steaua se mişcă, e semn bun: cel îndrăgostit se va însura sau [se va] mărita repede. Apoi se face batista colac şi se pune sub căpătâiul îndrăg [ost] itului. La descântec se spun următoarele cuvinte:

Stea, steuliţa mea.
Toate stelele să stea.
Numai tu să nu stai.
Să umbli în sus ca gândul.
Jos ca vântul
De masa să-l plesneşti, La (cutare) să-l porneşti, Să vie cu gura căscată, Cu limba băşicată.
Să nu-i vie a sta.
Să nu-i vie a mânca.
Pâns la cutare n-o da. În vis să-l visez.
Aievea să-l văz.
Mlne-n zori să-l cunosc, şi cu el să vorbesc.

Iată acum un alt descântec din părţile Aradului.

Se face o cocă din 3 degetare de făină, de apă şi de sare. Se coace apoi în cuptor şi după aceea se mănâncă, fără să se bea apă după ea. După aceea fata trebuie să meargă în grădină, să se

pună în genunchi cu faţa către steaua pe care şi-a ales-o şi să zică:

Stea, stea, draga mea, (se spune de trei ori) Du-te adă data mea! D-o fi în sat cu mine să-l aduci până mâne. D-o fi în alt sat.

Să-l aduci pe-nserat.

D-o fi-nallă ţară.

Să-l aduci mâne seară D-o fi peste apă.

Să-i dai o luntri că să treacă.

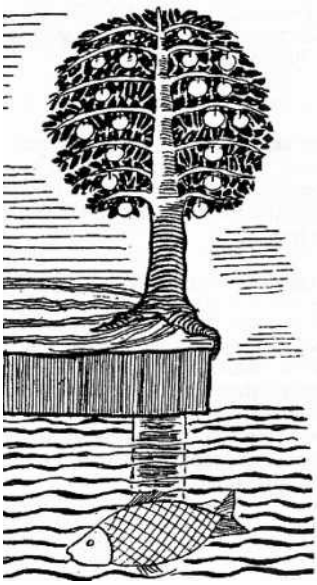

Mărul Roşu

MĂRUL ROŞU

Mărul Roşu se găseşte tocmai la capătul

pământului. Sub el se află unul din peştii cane susţin pământul şi de sub el pornesc toate izvoarele şi apele râurilor şi râuşoarelor, câte sunt pe lume şi care curg de la apus spre răsărit, înconjoară pământul şi iar în apa de sub Mărul Roşu se întoarnă.

Mărul acesta face nişte mere de aur, dar nu le poate căpăta nimeni, pentru că picior de om nu poate străbate până acolo.

CĂDEREA ÎNGERILOR

Dracul la început era tot pe urmele lui Dumnezeu. Era ca umbra lui. El făcea tot ce-i poruncea Dumnezeu şi cu toate că mai cârtea din când în când şi mai făcea şi de capul lui, rămăsese tot sluga credincioasă şi mai pricepută a lui Dumnezeu. Era isteţ şi avea darul născocirii şi multe din cele ce admirăm mai mult pe acest pământ, Dracului i-a venit mai întâi în minte. Dar n-a putut să le facă singur şi numai Dumnezeu le-a dat forma desăvârşirii.

INTRIGILE DIAVOLULUI

Dracului, însă, cu timpul, văzând că Dumnezeu îi ascultă sfaturile, i-a intrat în inimă fumurile măririi. Mai ales de când a văzut că are atâţia draci sub conducerea lui şi de când a văzut

că şi mulţi din seminţia lui Adam şi a Evei ascultau bucuros de vorbele lui viclene şi se detera de partea lui. S-a hotărât atunci să răstoarne pe Dumnezeu din scaunul lumii şi din tronul de piatră nestemată din cerul al nouălea şi să domnească el peste toată lumea. Mai ales că, de la o vreme, Dumnezeu şi Dracul erau într-o continuă sfadă. Dumnezeu îi cunoştea toate gândurile necurate, dar îl lăsase să-şi facă mendrele, crezând, în bunătatea lui, că astea-s mofturi de copil răzgâiat. Dar Dracul tot drac rămăsese, ori luat cu binele ori cu răul. Cu cât *n* făcea Dumnezeu toate poftele, cu atât era mai nesăţios. Până şi lui Dumnezeu i se înăcrise cu toanele lui şi aştepta numai clipa să se scape de el.

CORUPEREA ÎNGERILOR

Dracului i-a lipsit totdeauna curajul de-a face un lucru rău cuiva, pe faţă şi cu hotărâre. Avea atâta armată drăcovenească, dar tot îi era frică să nu dea greş. De aceea mereu se codea şi făcea în schimb planuri cum ar putea să-l învingă pe Dumnezeu mai degrabă prin vicleşug, decât prin luptă dreaptă. S-a apucat atunci să corupă pe îngerii lui Dumnezeu şi chiar a izbutit să atragă de partea sa pe arhanghelul Luţifer şi pe o parte din îngeri, care se arătaseră mai slabi şi mai ascultători bârfelii şi vicleşugurilor.

ATACAREA CERULUI

După asta a cerut voie de la Dumnezeu să-mpuşte. Atotputernicul i-a dat voie, cu toate că ştia ce gânduri necurate are în cap. Dar nu se temea de el. Atunci Dracul şi-a rânduit oastea lui câtă frunză şi iarbă, în companii cu puşti şi cu tunuri şi au început să puste spre cerul al nouălea.

ARHANGHELUL GAVRIL

Dar Dumnezeu a trimis în contra lui armatele de îngeri, care i-au fost rămas credincioşi, sub căpitănia arhanghelului Gavril. Îngerii au început să puste şi ei de sus şi i-a alungat, strângându-i pe toţi în mijlocul cerului celui dintâi. Şi când erau mai înverşunaţi dracii, odată deschise Dumnezeu cerurile şi unde au început să curgă la draci din cer pe pământ, ca o ploaie cu piatră.

LUPTA CU DRACII

şi cădeau de se făcuse pământul negru de atâta drăcime. Dar Dumnezeu a poruncit ca nici pământul să nu-i primească, pentru că îi era frică să nu-i omoare pe oameni, şi s-au deschis pământurile sub ei, de au căzut până-n beznele iadului. Trei zile au căzut întruna fără conteneală, până s-a golit cerul de ei. Atunci îngerul Gavril a

ridicat mâna dreaptă şi a blagoslovit, ca fiecare drac să rămâie acolo unde l-a prins clipa blagoslovirii. Aşa au încremenit toţi pe unde se aflau atunci: unii în fundul pământului, alţii pe pământ, alţii prin ape, alţii în văzduh, unii cu gura în jos, alţii zvârcolindu-se, în sfârşit – toţi în toate chipurile.

SLUJBELE DRACILOR

Dracii din fundul pământului, împreună cu Luţifer şi cu tartorul lor, au umplut iadul şi de atunci din toate vremile canonesc sufletele oamenilor păcătoşi. Cei de pe pământ fac tot felul de zavistii, de înecă lumea şi împing oamenii la păcat prin ispite de tot felul; celor din apă, lumea le zice: „ai din baltă” şi fac tot felul de şotii, celor care umblă pe apă cu corăbiile şi cu luntrele, strică năvoadele pescarilor şi înecă pe cei ce se avântă prea departe, în apă. Dracii

Căderea îngerilor care au rămas în văzduh s-au apucat de au făcut „vămile văzduhului”, unde opresc la vamă sufletele morţilor, care merg la cer. Acolo sufletele morţilor dau vamă faptelor lor bune; dacă nu prea au fapte bune, dau hainele care li se dau de pomană până la 40 de zile şi dacă nu se plătesc de vamă nici cu atâta, mai dau şi paraua de la deget, care li se pune când mor. Şi dacă nici cu asta nu se pot plăti de draci, pentru

păcatele lor multe, atunci dracii opresc sufletele şi le trimit la iad. Dracii care au rămas spânzuraţi cu gura în jos, în văzduh, leapădă mereu la bale din gura lor. Aceste bale se numesc balele duşmanului şi, oriunde cad, infectează totul şi cine se atinge de ele, se-mbolnăveşte, căci balele acestea sunt germenii tuturor boalelor. Dar ele n-au putere decât noaptea, de la scăpătatul soarelui şi până la răsăritul lui, pentru că sfanţul soare le arde şi le taie toată puterea Necuratului, dracului celui mai mare, Dumnezeu i-a luat de-atunci puterea de a se mai sui sus şi din vremea aceea a rămas tot în fundul tartarului.

Dumnezeu şi Sfântul Petru „în plimblare pe Pământ”.

V 11

OAMENI [I] VECHI

ROHMANII (RUGMANII)

Sub pământul nostru se mai află o lume. Acolo sunt tărâmurile celelalte şi până acolo nu a ajuns încă nimeni, decât oameni năzdrăvani, ca Făt-Frumos. Pe tărâmurile acele [al locuiesc o seamă de oameni, ce se numesc rohmani sau rugmani. Aceştia sunt nişte oameni ca noi românii, dar îs mai mici la Sptură şi la stat şi puţintei la minte. Aşa-s ca şi copiii. Sunt şi ei creştini şi credinţa e tot aşa ca şi la noi, numai că n-au luat învăţătură creştinească de la Hristos, ci de la fiul oii.

şi cred şi ei în Hristos şi ţin toate sărbătorile, tot ca noi. Au şi Crăciun şi Paşti, dar fiindcă sunt aşa de departe de lumea noastră şi nu au călindare ca noi şi nici oameni luminaţi, care să le spuie, nu ştiu nici când e Crăciunul şi nici când e Pastele. Numai noi cei de aici de pe pământ le dăm de ştire, când trebuie să ţie şi ei sărbătorile. La Crăciun, azvârlim coji de nuci pe râuri, iar apele râurilor le duc, ca pe nişte corăbioare de pitici până în apa Sâmbetei, apă care trece pe sub pământ şi se duce până la tărâmurile lor. Când văd rohmanii, că se pornesc pe apa Sâmbetei, chervanele de

Rohmanii coji de nuci, ei ştiu că noi românii ne pregătim de Crăciun. Iar când pe apele Sâmbetei se pornesc să curgă coji de ouă, atunci rohmanii ştiu că vin Paştele. Şi zic unii că după cojile închistite cu flori şi brâie frumoase în roş şi vânăt, au deprins şi rohmanii să înfrumuseţeze şi ei ouăle roşii.

APA SÂMBETEI

Apa asta a Sâmbetei ocoleşte de trei ori Pământul, ca un şarpe făcut de trei ori colac. Apoi se bagă în pământ şi după ce trece pe la rohmani, merge mai departe, curgând prin faţa iadului, ducându-i plocon sufletele păcătoşilor. Căci aşa e scris, ca sufletele păcătoşilor să se adune pe faţa

apelor, iar apele să le ducă pe apa Sâmbetei. De aceea e bine să faci cruce şi să sufli peste apa din râuri, când te scalzi, şi tot aşa să sufli peste apa din doniţe şi chiar să verşi puţin din ea, până nu bei, ca să alungi sufletele păcătoşilor, care s-au adunat pe faţa apei.

JIDOVII SAU URIESII

9

ADAM A FOST JIDOV CAPUL LUI ADAM

Cei dintâi oameni, pe care i-a făcut Dumnezeu, au fost jidovii. Chiar Adam a fost jidov. Se zice că Alexandru Machidon a dat peste capul lui Adam, când a trecut cu armata lui spre ţara lui Por împărat. Soldaţii lui s-au speriat de această căpăţână şi atunci împăratul Machidon a pus o mie de soldaţi, mai cu curaj, să care pietre, ca să-l acopere. Şi atât a fost de mare, că o mie de oameni abia în trei zile l-au putut acoperi.

Înfăţişare

Jidovii aceştia erau oameni foarte mari, urieşi. Capul unui urieş era cât un murite: picioarele lor erau groase cât poloboacele şi nu călcau decât din munte în munte. Aveau o gură în care încăpeau deodată 5 – 6 oameni şi în care şi-ar fi putut face şi paturi să se culce. Ei erau însă buni

la inimă şi tare voinici. Ciolane de ale lor se mai găsesc şi astăzi, câte unul prin suipături de dealuri.

VREMEA URIEŞILOR

Urieşii aceştia au trăit înainte de vremea noastră cu mult, dar au murit cu toţii la potop, de li s-a pierdut seminţia. Pe unde au trăit şi cum, nu se prea ştie, dar au trecut şi poate au trăit şi prin ţara noastră. Dar erau aşa de mari, încât gospodăria unuia era cât o ţară şi dacă, de-o plăclă, cei din ţara Moldovii avea nevoie de ceaun ca să facă mămăligă, făcea un pas. Până la vecinul său din Ţara Ungurească şi-i umplea cu apă din 9 mări. Apoi smulgea copaci din 9 codri şi le dădea foc să ardă dedesubt. Iar pentru fâcăleţ mai făcea 3 – 4 paşi şi se ducea în Ţara Muscălească la vecinu-său după el.

„Cu privire la ei se povesteşte aproape prin toată ţara românească, povestea următoare cu mici variante:

FATA DE URIES ŞI ROMÂNII

*

Odată o fată de urieş mergea prin ogor şi a găsit un plug cu 6 boi şi 2 români, care arau. Fata, neştiind ce-i cu ei şi crezând că-s jucărele, i-a luat

în poate şi i-a dus veselă la mă-sa.

— Mamă, uite ce vermâşori am găsit, scurmau pământul.

— Du-te draga mea şi du-i înapoi de-acolo de unde i-ai luat, că la vremea vremii, aceştia au să stăpânească pământul. Doisprezece ca ei au să îmblătească pe un cuptor şi au să întoarcă oul cu drugul.

CUM ERAU SĂ SE ÎMPRIETENEASCĂ ROMÂNII CU URIESH

Urieşii erau oameni buni la inimă şi nu făceau rău nimănui. Ba chiar, la o vreme, era să se facă o prietenie strânsă între români şi urieşi.

Iată cum s-a-ntâmplat: pe un român de-ai noastră îl apucă noaptea în nişte pustietăţi şi, neştiind încotro să apuce, se suie într-un copac să vadă undeva vreo lumină, şi să ştie încotro să apuce. De abia înspre soare-apune, văzu o licărire slabă. Se dădu jos şi o apucă într-acolo* şi merse şi merse şi cam pe la miezul nopţii dădu de casa unui urieş, Frică-i era, dar ce să facă? dacă rămânea în pădure, îl mânca vreo sălbătăciune, şi cum stătea aşa pe gânduri, numai auzi un urlet de fiară şi atunci, făcându-şi cruce, bătu la uşa urieşului. Urieşul, om de treabă, îl primi şi-l ospătă ca pe un prieten. Ba încă îl puse la masă şi-l pofti să şi doarmă la el. La masă i-a adus urieşul

nişte mâncăruri de ale lor, fierte mult şi înfierbântate aşa de tare, că de le-ai fi atins cu limba, ar fi jupuit-o* Urieşul înfuleca de parcă erau găluşte, pentru că el avea pielea limbii şi a cerului gurii groasă şi nu simţea arsura. Românul însă începu să sufle în bucate să le mai astâmpere.

Urieşul, când îl văzu, se opri din mâncare şi se uită la el ca la o altă minune.

— De ce sufli?

— Păi sunt prea fierte şi mă frig cu ele. Suflu să le răcesc.

— Buuunn! făcu urieşul şi tăcu, căci nu se putea dumiri deloc de una ca asta.

Mân cară şi apoi se culcară, că era târziu. Dimineaţa, urieşul îl luă într-o mână pe omul nostru şi-l duse din vreo trei paşi, până lângă satul lui. La despărţire, românul, de omenie cum e el, îi mulţumi frumos pentru găzduire şi călăuzire şi-l pofti la rândul lui, să vie şi urieşul pe la român.

— Pofteşte şi dumneata pe la mine.

— Păi, oi veni, de ce nu. Când mi-o fi calea pe la voi. Dar unde stai?

— Ia casa aceea şi aceea, şi-i arătă cu mâna unde.

Jidov mergând după apă

— Bine, să ştii că vin. Te văd român de omenie, poate, cine ştie, s-o împrieteni neamul nostru cu al vostru.

— Să dea Dumnezeu, încuviinţă şi românul.

Într-o iarnă, cam înspre seară, românul tăia nişte lemne în ograrida lui. Odată se pomeneşte cu urieşul că-i intră pe poartă. Românul bucuros că urieşul şi-a adus aminte de el, pune toporul jos şi suflă în mâini, că era a dracului de frig şi nu voia să-i dea mâna chiar aşa de rece, Urieşul îi dădu buna seara, dar mirat de ce făcea românul îl întrebă:

— Da în mâini de ce-ai suflat?

— Să le-ncălzesc, că am îngheţat, de când tot

trebăluiesc pe-afară.

— Aşa?!? răcni deodată urieşul înciudat. Ce fel de vorbă e asta? Cum văd eu, tu ai două suflete. Din gura ta iese şi rece şi fierbinte. Mă las atunci de prieteşugul tău.

şi înfuriat, nici nu mai aşteptă să-i răspundă românul şi, făcând un pas peste poartă, se cam tot duse.

LUPTA ÎNTRE ROMÂNI ŞI URIEŞI

De atunci, se zice că urieşii n-au mai vrut să stea de vorbă cu românii. Ziceau că sunt cu două feţe şi cu două suflete. Ba s-au înrăit într-atât – că şi-a mai vârât dracul coada între ei încât şi băteau pe români şi-i fugăreau de pe locurile moştenite de la părinţii noştri. Ne furau chiar fetele cele mai frumoase, ducându-le acasă la ei şi le dădeau copiilor lor, să se joace cu ele, de parcă ar fi fost păpuşi.

FATA DE URIEŞI RĂPIND PE ROMÂNI

Odată, vine o fată de urieş la o biserică dintr-un sat de lângă munţii Carpaţi şi a aşteptat până a ieşit lumea de la slujba religioasă. Fata a stat deoparte, ascunsă până au ieşit toţi: aşa cum era obiceiul pe atunci, că acum nu mai este niciun respect pentru cei mai în vârstă: mai întâi

bătrânii, feciorii şi copiii şi apoi femeile. Dar de abia au ieşit fetele şi copilele şi fata cea de urieş le strânse cu o mână în poalele mari cât o poiană şi, la urmă, prinzând şi pe popa, care, îmbrăcat în odăjdiile sfinte, aşa cum era în altar, începuse să strige de cum văzuse isprava asta, pomi” peste dealuri şi văi, peste ape şi munţi, de nici veste nu li s-a mai auzit. În urma ei tot satul era numai o jale şi un bocet, căci una ca asta nu mai făcuseră urieşii până atunci. Mai ales mamele, săracele, şi-au pus broboadă neagră în cap şi jeluiau ca după mort.

RUGĂCIUNILE OAMENILOR

Atunci, la o vreme ca asta, omul cel mai bătrân din sat a strâns cu toba toată lumea sub stejarul judecăţii şi, sfătuindu-se între ei, juratu – s-a întreg satul, că ziua-noaptea vor ţine post şi rugă, ca să le ajute Dumnezeu să se poată răzbuna. Moşneagul, care trecuse de 100 de ani, dar care ştia de buchile sloveneşti, că fusese în tinereţele lui dascăl la biserică, le zicea:

— Oameni buni, aţi văzut ce năpastă grozavă a căzut peste satul nostru. Noi, ca oameni fără putere şi slabi de fire, n-am putut lucra împotriva vrerii dumnezeieşti şi de aceea uitatu-ne-am, fără să putem clinti cu nimic, la fapta acelei mirozenie de fată, care luatu-ne-a pe toate copilele şi dusu-

le-a, Dumnezeu ştfe unde. Dusu-ne-a şi pe sfinţitul părinte şi ştie Dumnezeu Sfanţul de-om mai avea noi preot vreodată au ba, dacă nu vom face ceva, să ne ispăşim păcatele noastre; ne-a bătut Dumnezeu Sfanţul aşa de rău! De-a fost, de n-a fost, oameni buni, trebuie să ne pocăim rugându-ne la Dumnezeu toată ziua şi toată noaptea bătâr patru săptămâni şi trăind postul Maicii Preciste. Dumnezeu e bun şi ne va trimite ajutorul au sfatul său şi mila să vă pogon peste noi; numai noi să fim drepţi şi buni înaintea lui Dumnezeu.

— Aşa vom face! hotărî întreg norodul

În text: „şi apoi a pornit” (n.ed.

Fata jidovului şi românii

VENIREA LUI FĂT-FRUMOS

şi de atunci patru săptămâni toţi poporenii au petrecut numai în posturi şi-n rugăciuni. În a cincea săptămână, duminica după vecernie, iată se-nf & ţişează înaintea poporenii, or un om mic de statură, dar cu multă învăţătură şi cu vorba tare frumoasă. Dumnezeu însuşi i-a îndreptat paşii înspre satul acela. Şi le-a spus lor, că el peste 20 de împăraţi, vestiţi de tari şi de curajoşi, dar păgâni, i-a bătut şi i-a-nereştinat şi dacă oamenii îi vor da ascultare, ei şi pe urieşii aceea îi va bate şi le va aduce copilele îndărăt Tot norodul s-a legat şi atunci omul acela, pasămite năzdrăvan era, datu-le-a săgeţi şi buzdugane şi învăţtu-i-a, cum să le poarte şi cum să le mânuiască la vremea vremii. Apoi a strâns toţi caii cei mai vestiţi din lumea aceea şi i-a învăţat pe bărbaţi să călărească.

MÂNUIREA ARMELOR

După ce a flat de bine, că tot satul, până la cel mai slab va şti să se poarte la vremea de luptă, poruncă le-a dat ca fiecare să se îngrijească de merinde pentru vreme de 4 săptămâni.

PLECAREA SPRE LOCUL URIEŞILOR

Oamenilor, într-adevăr, le plăcuse portul şi

vorba omului aceluia, încât şi-l făcură căpitan, îl ascultară şi-şi umplură desagii de merinde, de stăteau să plesnească; apoi la porunca căpitanului lor s-au suit pe cai şi s-au dus ca vântul până la palatul unui uriaş. Palatul acela de frumos ce era, la soare te puteai uita, da3 la dânsul ba. Înconjurându-l dar din toate părţile, început-au a bate tobele jur-împrejurul palatului, de gândeai că se surpă pământul. Urieşul, văzând atâta moşniţă de oameni, într-atât s-a înfricoşat, c-a rămas fără grai şi fără putere, iar fetele urieşului au fugit şi s-au spânzurat de crengile unui plop, ce ajunsese cu vârful până-n cer.

SPÂNZURAREA URIEŞILOR

Văzând una ca asta, oamenii noştri prinseră curaj, şi-n strigăte de bucurie, au intrat cu căpitanul lor în palat şi mare le-a fost bucuria, când au aflat pe toate fetele, ce le furase mogâldeaţa aceea de fată a urieşului, vii şi sănătoase şi mai mândre de cum fuseseră mai înainte, că urieşii le puseseră la îngrăşat. Numai pe popa săracu’ nu l-au mai aflat, că murise de inimă rea şi de jalea celor rămaşi în sat.

BOGĂŢIILE JIDOVILOR

Urieşii erau oameni foarte bogaţi. Umblau de

colo până colo şi strângeau toate pietrele nestemate din apele mărilor, din nisipul râurilor şi din peşterile munţilor. Iar aurţul] [îl ţineau] în stacane mari, cât pocalele lor. Când un uriaş simţea că nu mai are mult de trăit, lăsa cu limbă de moarte, să fie îngropat cu toată averea lui. Pasămite, credeau că, şi pe lumea cealaltă, vor trăi ca şi pe asta, numai în huzur. Mormintele lor se cunosc uşor, că sunt ca nişte movile mari, în mijlocul şesului. De aceea, când se deschide cate o movilă, se mai găsesc oase de-ale lor, neputrezite încă, şi comori nepreţuite. Toate măgurile din Ţara Moldovei şi din Ţara Românească sunt morminte de urieşi, dar rar se poate atinge cineva de ele, că, înainte de ase-nchide un mormânt, urieşii îl închinau Diavolului. Şi cine se apropie de ele, e pocit de Satana, sau numai îl sperie, iar când vede că tot nu se lasă, îl omoară. Numai unele din ele, cărora Îi s-au desfăcut farmecele, de către popi ori de către vrăjitoare pricepute, au putut fi deschise şi mari comori au fost găsite în ele. Oase de ale lor, însă, se găsesc şi s-au găsit împrăştiate peste tot şesul Moldovii, că acolo a fost ţara lor dragă.

NIMICIREA URIEŞILOR

9

ÎNRĂIREA URIEŞILOR

De la o vreme, urieşii făcându-se tot mai răi, nu s-au mulţumit cu pământurile lor, ci începură să năvălească şi-n alte pământuri şi mai cu seamă în ale românilor, care fiind mai gospodari, aveau de toate şi le aţâţau poftele cu cirezile lor de vite şi cu holdele lor aurii. Dar dacă s-ar fi mulţumit numai cu prădatul, ar fi tăcut oamenii şi ar mai fi înghiţit. Dar ei se dădeau la blăstămăţii de li se făcea părul măciucă la oameni, când auzeau. Furau copiii şi-i mâncau, dădeau foc la case şi vânau oamenii cu ogarii lor, ca pe iepuri. Nu-i vorbă că şi oamenii se înrăiseră, dar – vorba aceea – aveau şi de la cine învăţa. Dumnezeu însă n-a mai putut răbda răutăţile, nici ale urieşilor, nici ale oamenilor şi atunci – după cum am văzut – a dat peste lumea ceea de răutăţi, un potop, ca să-i nimicească. Dintre oameni, a mai găsit un suflet de om cu frică de Dumnezeu, dar între urieşi ba. Şi atunci ei s-au înecat cu toţii şi li

Jidovul prins de toartele cerului s-a pierdut seminţia în vecii vecilor. Cum erau ei mari cât un munte, la început au râs şi de potopul lui Dumnezeu, dar şi de corabia lui Noe, care li se părea lor un fel de coajă de nucă. Şi s-au luptat mult, până se îneca vreunul dintre ei. Când se da fa fund vreun urieş, pe asta se cunoştea, că se făcea câte un val, de ridica corabia lui ÎSfoe până la cer şi apoi iar o cufunda până la pământ.

LUPTA TARTORULUI URIEŞILOR

Tartorul lor, care era şi mai mare şi mai puternic decât toţi urieşii, a pus un picior pe cel mai înalt vârf de munte şi celălalt pe alt munte şi

când s-a întins o dată, s-a apucat cu mâinile de porţile cerului, ţinându-se zdravăn de ele şi strigând către Dumnezeu:

— Mai îneacă-mă dacă poţi, Sabaoate!

— Aşa ţi-e vorba?! – zise în gândul său Dumnezeu, căruia nimic nu-i putea sta împotrivă – stai, tartore, că-ţi arăt eu ţie.

MUŞTELE ŞI VIERMII

şi îndată trimise un soi de muşte, care de care mai pişcătoare şi care se strânseră roi la ochii urieşului şi nişte viermi, care începuseră să-i roadă tapla.

Clătina urieşul capul în dreapta şi-n stânga să scape de muşte şi mai schimba un picior, ba altul de durerea viermilor, până într-un timp îl răzbiră şi luând mâna dreaptă de pe toarta cerului, ca să se şteargă la ochi, 5 n-o mai putu prinde din nou; ba mai alunecă cu picioarele de pe vârfurile ude ale munţilor şi nu s-a mai putut ţine.

MOARTEA TARTORULUI

Odată a făcut bâldâbâc şi a căzut în apă, de a vuit întreg pământul şi au sărit nişte valuri până-n cer, de era să se-nece şi corabia lui Noe. De atunci au rămas musculiţele şi viermii morţilor şi de atunci s-a stins şi neamul urieşilor.

CAPCÂNII ORI CĂPCĂUNII

Capcânii, căpcăunii sau călcăunii au fost nişte oameni care au trăit cândva de mult, poate că odată cu urieşir Ei erau cu două obrazuri: unul de om şi altul de câine şi cu el urmăreau oamenii după miros şi adulmecau urma cuiva ca un capău.

ÎNFĂŢIŞARE

Erau tare urâţi la vedere. Aveau numai un ochi în frunte şi altul la ceafă, o nară de câine şi una de om, iar gura mare până la ureche. Unii aveau trei, alţii 5 picioare* Nu puteau vorbi, ci răcneau ca fiarele.

VÂNZAREA OAMENILOR

Foarte mult le plăcea carnea de om şi altă ocupaţie nici nu aveau, decât să vâneze oameni de prin ascunzişuri, aşa cum vânăm noi iepuri sau capre. După ce-i prindeau, îi duceau acasă la ei şi-i închideau în nişte colivii, unde-i hrăneau cu miez de nucă, cu pâine şi cu mălai dospit făcut în ţest; iar după ce-i îngrăşau le făceau vânt în cuptorul înroşit, unde-i cocea cu totul în spuză.

CUM AU SCĂPAT DOI ROMÂNI DIN PRINSOAREA CĂPCĂUNILOR

Odată căpcăunii flămânziseră tare, goneau sat după sat şi pădure după pădure şi nu mai dădeau de oameni de-ai noştri. Că şi românii se lehemetiseră de groaza lor şi-şi luară lumea-n cap şi porniseră şi ei în bejenie în văgăunile munţilor. Iată că, înspre seară, văzură, la o casă de om, fum ieşind pe hom. Şi unde mi se repeziră ca nişte hultani. Dar tocmai atunci se uita omul nostru pe fereastră şi când îi văzu, vru s-o rupă la fugă cu fata lui. Dar până s-o strige, până vru să-i spuie ce-i şi cum, căpcăunii îi şi prinseră. Bucuria lor. Îi duseră pe sus până acasă la ei, acolo unde o fi fost, dar pentru că erau tare slabi, puseră pe românii noştri la îngrăşat şi-i dete în grija unei babe, mama lor; iar ei plecară după alt vânat. Baba îi hrăni ce-i hrăni, dar văzând că nu se mai îngraşă, pe când credea ea că-i vor veni căpcăunii acasă, făcu foc la cuptor şi când crezu că-i destul de încins, scoase pe fată s-o vâre pe cuptor. Fata era însă tare isteaţă şi se gândea cum să scape de-acolo. Se făcu proastă şi când baba îi zise:

— Suie fată pe lopată, fata se culcă de-a latul cu picioarele şi cu mâinile spânzurând în jos.

— Iraaa, fată, da’ nu aşa!

Atunci fata se puse a doua oară vintriş.

— Nu aşa, fată. Almintrelea!

Atunci fata se puse cu picioarele pe lopată.

— Iraa-cu de mine, da proastă mai eşti, fată

hăi! Nici atâta nu ştii?

— Nu ştiu, măicuţă. Iartă-mă! sări dumneata întâi şi-mi arată!

şi atunci se aşează baba pe lopată, făcându-se ghem, întocmai ca o pită numai bună de pus în cuptor. Fata, repede, luă lopata de coadă şi ţâşti cu ea pe gura cuptorului Puse uite oblocul la cuptor şi-l închise bine, lăsând să se rumenească baba bine. După ce se fripse cum trebuie, o scoase şi o puse pe masă, unde trebuiau să vie căpcăunii babii să mănânce. Apoi iute scoase şi pe tată-său din cuşcă şi o luară la fugă. Se ascunseră într-un tufiş şi acolo stătură două zile, fără să se mişte. Căpcăunii veniră acasă şi, cum erau obosiţi şi flămânzi, se repeziră ca nişte un pe hoit şi începură să înfiilice, ca nişte calici la un praznic* Baba însă fusese tare bătrână şi oricât se fripsese, rămăsese tot tare ca o talpă de cizmă. Trăgeau de ea de-şi rupeau dinţii în carnea ei.

— Mă, da ci-o fi, de-i aşa de tare, – se întrebau ei.

O mai întoarseră, ce-o mai întoarseră, când cel mai mic numai ce zice deodată:

— Mie-mi miroase a came de mămuţă.

şi trecându-i o bănuială prin cap, se duse să caute pe mă-sa. Baba nicăieri! Se duse în cuşcă. Cuşca goală. Atunci înţelese că oamenii aceia îi înşelaseră şi că fripseseră pe mama lor. Şi numai ce începu să se tânguie şi să răcnească, de săriră

toţi fraţii, ca arşi de la locurilor lor. Şi când auziră ce aflase prâslea lor, li se aplecară şi vărsară tot ce mâncară. Şi-o porniră în goană nebună să-i caute pe oamenii care-i înşelară atât de groaznic, dar în zadar îi căutară, că nu mai dădură de urma lor. Se-ntoarseră acasă supăraţi şi năcăjiţi şi de-atunci se jurară toţi căpcăunii să nu mai mănânce carne de oameni. Românul acela însă şi cu fata lui rătăciră între smârcurile bălţilor multă vreme şi i-ar fi mâncat vreo fiară sălbatică sau i-ar fi prins iar căpcăunii ori tătarii, dacă nu s-ar fi luat pe dunga de stele dese şi mărunte ce se vede în curmezişul cerului şi numai aşa au ajuns cu bine înapoi în satul lor. De atunci pentru că ei s-au întors din robie ajutaţi de dunga cea de stele, oamenii i-au pus numele „Drumul Robilof.

PLECAREA CĂPCĂUNILOR

Căpcăunii n-au mai stat mult prin părţile noastre, ci şi-au luat tălpăşiţa şi bruma de avere ce-o strânseseră din prădăciunile lor şi s-au tot dus înspre soare răsare de nu s-a mai auzit de ei. Doar unii, care s-au mai întors din robia lor ori a tătarilor, spuneau că ar fi văzut căpcăunii amestecaţi cu tătarii prin părţile Crâmului. Bătrânii solomonari, însă, care ştiu toate şi au văzut toate, spun că Alexandru Machidon, când a avut bătălia cu Por împărat, i-a prins şi i-a închis

între nişte dealuri împreunate, unde nu-i zi niciodată şi de unde nu vor putea scăpa decât în ziua de apoi. Aşa de tare s-a-ngrozit de mutrele lor, dar mai ales de cruzimele faptelor lor. Şi ca nu cumva să scape de acolo şi să se apuce iar să îngrozească lumea, Alexandru Machidon a aşezat deasupra dealurilor acele o furcă şi un clopot, care se trage singur la suflarea vântului. Căpcăunii cum aud clopotul, cred că-i Alexandru pe acolo şi-i păzeşte şi nu cutează să strice porţile temniţei lor.

BLAJINII

prricn

Dumnezeu a făcut la început pe urieşi, dar văzând că sunt prea mari şi se-mpiedică de munţi şi de păduri şi nu-s de nicio treabă, s-a gândit să facă alt soi de oameni şi atunci a făcut nişte oameni mici, mici de tot, ca nişte pitici. Aceştia se numesc blajini, pentru că erau oamenii cuvioşi şi tare blânzi şi drepţi. Erau aşa de mici că 9 blajini lucrau la un cuptor. Dar nici aceştia nu puteau isprăvi nimic, pentru că erau mici şi de niciun folos, şi-atunci a creat Dumnezeu pe oamenii de astăzi. Pe blajini, ca să nu mai încurce lumea aici pe pământ, i-a luat şi i-a dus pe tărâmurile celelalte, pe sub pământ, pe acolo pe unde curge apa Sâmbetei. Ei se mai numesc şi rohmani.

JUMĂTATE DE OM

ÎNFĂŢIŞARE
9.9

aceştia erau nişte pocitanii iscodite de Dracu’, ia aşa să încurce şi el lumea şi să se arate că şi el poate ceva. Erau însă proşti de dădeau în gropi şi nu erau buni la nicio treabă. Umblau mai mult prin păduri şi, deşi aveau unii şi câte 7 mâini şi 7 picioare, se încurcau mai mult în ele şi de aceea se duceau de ici colo, călare pe iepuri şchiopi. Neamul lor însă s-a stins repede şi n-a mai rămas nici urmă de ei, decât aşa prin poveştile oamenilor.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

Legenda Mănăstirii Argeşului.

III

UNELTIRILE DIAVOLULUI CONTRA ÎNFĂPTUIRILOR LUI DUMNEZEU

ÎNCERCĂRILE DIAVOLULUI DE A FACE RĂU LUI DUMNEZEU

Dracul, de când s-a văzut coborât în fundul iadului cel negru, în loc să se căiască şi să ceară iertare lui Dumnezeu pentru toate relele pe care le-a făcut, a preferat să rămâie stăpânul neîncoronat al întunericului şi al tuturor relelor,

crezându-se astfel egalul lui Dumnezeu – el/în împărăţia cea de sus, Dracul împărat al celor de jos, pe întunecimile pământului şi ale iadului. Dar şi aşa, îl roade furia şi deznădejdea neputinţei, că n-a putut să fie mai mare decât Dumnezeu. De acolo din iadul lui, din împărăţia lui de beznă, însă nu s-a astâmpărat şi nu se astâmpără nici până-n ziua de azi şi nu scapă niciun prilej de a face rău lui Dumnezeu şi făpturilor sale. Şi cea mai mare bucurie a lui e când poate fura lui Dumnezeu un suflet de om. În cele ce urmează vom reda cele mai caracteristice din povestirile despre uneltirile Dracului în contra lui Dumnezeu sau a oamenilor. Vom da numai câteva, pentru că, după mitologia poporală, întreaga istorie a lumii nu-i altceva decât o luptă necurmată a Dracului de a învrăjbi lumea şi a face rău lui Dumnezeu.

DRACUL LA ÎNTRECERE CU DUMNEZEU

Dracul văzând că Dumnezeu face atâtea lucruri frumoase, că a făcut pe om şi pe toate vietăţile, toate animalele şi toate plantele, a vrut să întreacă pe Dumnezeu, apucându-se să creeze şi el.

CASA

Aşa a făcut la început casă, dar nu s-a

priceput să-i facă ferestre şi nici uşă şi trebuia să intre în ea pe hom. S-a înciudat aşa de rău, când a văzut că nu merge şi omului nu-i place, că i-a dat-o lui Dumnezeu. Dar mai mare ciudă i-a fost, când a văzut că Dumnezeu i-a făcut uşi şi ferestre şi a făcut-o aşa de plăcută.

LUPUL

Apoi a făcut pe lup. I-a tot strigat să [soţ mişte, dar lupul făcut din lut, stătea nemişcat cu dinţii rânjiţi la el. A trecut pe acolo

Crearea maimuţei

Dumnezeu şi a zis numai: „Sări, lupule, şi muşcă pe Dracu’”] şi odată a sărit şi, dacă dracu’ n-o lua la fugă de-i scânteiau călcâiele, 11 sfartica lupul.

MAIMUŢA

5

Tot aşa a păţit Dracul şi cu omul. A vrut el să facă om şi i-a ieşit maimuţă.

URSUL

Altă dată a învăţat pe un morar să se îmbrace cu cojocul pe dos, să se ascundă sub pod şi să mormăie, ca să-l sperie pe Dumnezeu. Când a trecut Dumnezeu peste pod şi l-a auzit mormăind, a zis:

— Aşa să rămâi! şi de atunci avem urşi pe pământ.

LIBELULA SAU CALUL DRACULUI

DRACUL ÎŞI STRÂNGE ARMATA

Într-o zi, Sfântul Gheorghe, care umbla mereu călare, auzi că Satana şi-ar fi înarmat iar dracii şi ar avea de gând să pornească contra lui Dumnezeu, Nu stete mult pe gânduri şi, adunându-şi călăreţii lui, o porneşte înspre locul unde aflase că se adunase armata cea neagră a lui Belzebut. Sf[ântul] Gheorghe avea un cal ca cel [şic!] din poveste, care mânca jăratec şi alerga ca gândul şi ca vântul. De la o vreme simţi însă că

armăsarul lui, nu numai că nu mai putea să meargă înainte, dar că tot dădea îndărăt ca racul. Atunci se făcu mare-nvălmăşeală în rândurile îngerilor şi începură şi caii lor să dea înapoi şi să se nărăvească.

FERMECAREA CALULUI

Tocmai când Sf[ântul] Gheorghe îşi pierduse calul şi nu ştia ce să facă, aude un glas dumnezeiesc, care spunea să se dea jos de pe cal, că e fermecat de Satana.

— Apoi dacă e aşa, al dracului să şi rămâie… spuse Sf[ântul] Gheorghe înciudat dându-se jos de pe cal.

SCHIMBAREA ÎN INSECTĂ

Iar cum s-a depărtat Sf[ântul] Gheorghe de-acolo, Dumnezeu a schimbat calul într-o gânganie zburătoare, care zbârnâie când zboară şi cu lumini de jar pe aripile lui lucitoare şi căreia noi îi spunem şi acum, calul dracului sau libelula.

SF[ÂNTUL] ILIE

SF[ÂNTUL] ILIE LA ARMATĂ

Sfanţul Ilie era un om tânăr, cu teamă de

Dumnezeu şi cu sufletul curat, peste care nici măcar minciuna cea mai mică nu-şi arătase pata ei de rugină. Era harnic şi muncitor şi în satul lui toată lumea îl cinstea. Când îi veni vremea, fu luat în armată şi plecă cu inima puţin cernită, că era însurat. O dădu pe nevastă-sa în grija părinţilor lui şi, cu încredere în Dumnezeu, plecă. Dracul, ştiindu-l omul lui Dumnezeu, numai atâta aştepta ca să se răzbune. Merse într-o zi prefăcut într-un moş drumeţ la Ilie şi-i spuse:

UNELTIREA DIAVOLULUI

— Măi, Ilie, tu eşti om bun şi crezi tuturor, dă-i păcat de tine că nevastă-ta îşi bate joc de tine. Uite chiar acum stă de vorbă cu un străin pe prispă afară. Sfântul Ilie era un om cinstit, şi el toate le credea de bune, aşa că-l crezu şi pe Diavol şi repede ia din cui paloşul şi, suindu-se pe cal, o ţinu într-o fugă până acasă. Descălecă şi apropiindu-se tiptil de prispă, vede doi oameni, un bărbat şi o

Sf[ântul] Ilie femeie, ce în faptul serii stăteau de vorbă. Fără să se uite cine sunt şi ce vorbesc, Ilie iute la mânie cum era, trage paloşul şi le retează capetele.

UCIDEREA PĂRINŢILOR

şi tocmai după ce-şi potoli necazul, să înnebunească nu altceva, când băgă de seama că, nu nevastă-sa şi cu un străin stătuseră de vorbă, ci fuseseră taică-său şi cu maică-sa. Numai atunci înţelese că omul cel străin ce-i înşelase cu vorbele-i mincinoase, fusese Dracul şi că-l împinsese la păcat, numai ca să-i ieie sufletul. Mare îi fu ciuda că se lăsase înşelat de Diavol, dar nici supărarea-i nu fu mai mică, văzându-şi părinţii ucişi chiar de mâna lui. Cu sufletul obidit, plecă să se jeluiască lui Dumnezeu şi să-i ceară să-l lase să se ruzbune pe drac, aşa cum l-a tăia capul. Dumnezeu îi ascultă ruga şi-i dete o căruţă cu cai de foc şi un

bici, care, când plesnea, slobozea un foc şi pocnea ca tunul. Îi mai dete voie ca unde va găsi un drac să-i facă ce-o vrea el. Sfântul Ilie atâta aşteptă. Când se văzu în căruţa cea cu caii de foc, o porni în goană nebună la vânătoare de draci. Unde găsea vreunul îl şi pocnea, de rămânea cu limba scoasă şi fărâme-fărâme, ca un pumn de grăunţe.

VÂNĂTOAREA DRACILOR

Aşa era de înverşunat Sf[ântul] Iâie contra dracilor şi atâta drăcime ucisese, că se luase Tartorul lor de grijă. Îi era teamă să nu i se stârpească seminţia şi atunci a trimis jalbă la Dumnezeu şi s-a rugat tare, zicând:

— Doamne! nu ne omorî pe toţi, că numai prin noi poţi încerca credinţa oamenilor. Dumnezeu a văzut că are dreptate şi s-a milostivit atunci şi chemându-l pe Sfanţul Ilie, i-a spus:

— Ilie, Ilie acum cred că ţi-ai mai astâmpărat năduful. Mai lasă-i şi pe dracii ăştia pustiului şi nu-i mai ucide pe toţi. De acum să nu mai trăsneşti, decât atunci când o fi furtună. Şi de atunci, numai când balaurul ridică nori grei, numai atunci porneşte şi Sfanţul Ilie cu căruţa lui, cu roatele ferecate, de foc şi fier, de se aude durduind până departe. Iar când vede vreun drac, se ia după el şi oriunde s-ar fi ascuns, îl plesneşte cu biciul lui de foc. Când Dumnezeu i-a dat biciul

lui Sf[ântul] Ilie i-a spus: „Ilie, în toate poţi să dai cu trăsnetul tău, numai în cruce nouă nuc (De aceea e bine ca în vreme de trăsnete şi fulgere, să-ţi faci cruce des, căci Dracul nu se apropie de cel care face cruce şi deci nici Sfântul Ilie nu-l va putea plesni cu biciul, căci dracul fiind gonit de Sfjantul] Ilie, în toate locurile se ascunde, numai unde vede cruce nouă nu. Pentru asta îşi fac oamenii cruce des, când fulgeră şi trăsneşte, ca să nu aibă vreme crucea să se-nvechească.

SF[ÂNTUL] ILIE STÂNGACI

Sfântul Ilie e stângaci. Asta s-a-ntâmplat încă de pe vremea când trăsnea şi fulgera, cum îi venea lui. Aşa de tare trăsnea, încât zguduia pământul din temelie şi se dărâmau casele oamenilor. Pe vremea aceea fiind şi Maica Domnului însărcinată cu Domnul Hristos, aşa de tare a trăsnit odată într-un drac, care se ascunsese sub streşina templului din Ierusalim, încât s-a dârdâit tot pământul şi s-a cutremurat şi Domnul Hristos în pântecele Maicii Sale. Atunci Domnul Hristos blestemă pe Sf[ântul] Ilie să i se usuce mâna dreaptă şi îndată i s-a şi uscat. De atunci Sfântul Ilie trăsneşte numai cu mâna stângă, dar şi aşa nu dă greş, cu toate că nu mai poate trăsni aşa de tare.

NAŞTEREA LICURICILOR

DIAVOLUL DIN CER

Atunci când arhanghelul Gavril a oprit pe draci acolo unde erau, în clipa, când a ridicat mâna blagoslovirii, un drac s-a fost prins de toarta cerului şi pe urmă s-a strecurat printre îngeri, făcându-şi coada colac, vrând să intre în rai, să rămâie şi mai departe unealta lui Scaraoschi în cer şi să spioneze pentru el. Dar Sf[ântul] Petru l-a zărit şi i se păru că nu e lucru curat cu el, cu toate că se dase cu făină pe faţă şi-şi roşise buzele, ca să semene cu îngerii. De atunci au rămas roşelele şi fardurile pe pământ. Sf[ântul] Petru însă l-a recunoscut că pe faţă nu i-a fost ajuns şi-i rămăsese nasu roşu, iar faţa îi era grea galbenă, că nu se fardase bine. Atunci San Petru văzând viclenia dracului, se înfurie, îl luă de un picior şi-l aruncă de sus din al nouălea cer, însă aşa de tare, că ajungând jos pe pământ se făcu bucăţele, bucăţele. Din sfârâmăturile şi bucăţile acele [al, apoi s-au făcut o mulţime de viermuleţi, care şi-acum se văd seara pe marginile drumurilor şi prin hăţişurile pădurilor, luminând ca nişte scânteiuţe ce zbor din loc în loc. Aceştia sunt licuricii.

DRACUL FURĂ CHEILE RAIULUI

FURIŞ AREA ÎN IAD

Într-o seară, pe când Dumnezeu era la cină cu toţi sfinţii şi apostolii şi tăifâsuiau despre răutatea oamenilor şi despre cele ce trebuiau unei gospodării aşa de mari cum e lumea asta, Dracul s-a furişat în rai, numai el ştie cum, şi a furat tot ce era mai de preţ şi mai sfânt, adică: ciubărul botezului, în care s-a botezat Iisus Christos, scăunaşul de aur şi bătut cu pietre preţioase al lui Dumnezeu, Soarele cu razele lui şi Luna cu luminile nopţilor, şi până să prindă îngerii de veste, a fugit cu ele în iad. Toată lumea şi raiul s-a-ntunecat, iar iadul s-a luminat. Îngerii şi arhanghelii plângeau prin colţurile raiului şi n-aveau nici unui curajul să meargă la Dumnezeu, să-i spună toată întâmplarea. Dar Dumnezeu când a văzut că totul s-a întunecat ca înainte de facerea lumii, a şi trimis pe Sf[ântul] Ilie să vadă ce-i. Când s-a întors şi i-a spus cum şi în ce fel a furat Dracul lucrurile de preţ din rai. Dumnezeu s-a mâhnit foarte şi-a zis:

MÂHNIREA

domn ULUI

— O clipă numai nu iau seama la rosturile lumii şi vreau să mă hodinesc şi eu... Nu pot că nimeni nu se gândeşte să se-ngrijească de lumea

mea! apoi s-a întors către sfinţi şi le-a spus:

— Dragii mei şi sfinţii mei, care vă încumetaţi să mergeţi jos în iad şi să aduceţi înapoi ce-a furat Iuda cel spurcat?

PLECAREA LUI SF[ÂNTUL] ILIE

Sf[ântul] Ilie a spus că dacă Dumnezeu îi dă armele lui, cu care s-a luptat când a fost el tânăr, atunci când s-a fost răsculat Luţifer, atunci el s-ar încumeta să meargă în iad şi să aducă Soarele şi celelalte odoare. Dumnezeu i le-a dat şi cum s-a apropiat de iadL, a început Sfjantul] Ilie să tune şi să fulgere, de toţi dracii s-au speriat şi au început să fugă, care-ncotro după vreun cotlon, în care să se ascundă. Iar când a tunat a treia oară, uşile iadului, deşi erau din fier greu, s-au despicat şi Sf[ântul] Ilie a intrat în iad ca o vijelie. Înăuntru n-a găsit picior de drac, că toţi s-au fost ascuns, care pe unde au apucat. A luat atunci Sfântul] Ilie Soarele şi Luna şi celelalte odoare dumnezeieşti şi a făcut cale-ntoarsă. Scaraoschi, care era însă pitit după un cazan de smoală, a luat un cleşte înroşit în foc şi zbughi! după el. Sf[ântul] Ilie nu s-a uitat înapoi că-i ştia pe toţi dracii îngălbeniţi de frică, şi l-a ajuns Ucigă-l-Crucea, apucându-i cu cleştele talpa piciorului într-un loc şi palma într-alt loc. Sf[ântul] Ilie nu mai putea acum tuna că-i erau mâinile ocupate de odoarele furate şi atunci a

început a striga după ajutor. Dumnezeu l-a auzit şi când s-a încruntat numai o dată, a intrat uite Scaraoschi în iad, ca şoarecele în borta lui. Iar lui Sfântul] Ilie de mângâiere i-a spus că de acum toţi oamenii, care se vor mai naşte, vor fi ca el, adică cu talpa piciorului şi palma mâinii scobite.

FACEREA TUTUROR VIETĂŢILOR

9

CREAREA PLANTELOR

După ce Dumnezeu a făcut Pământul, nu i-a plăcut să-l vadă aşa gol şi sterp. Şi a început atunci să semene iarbă, flori şi tot felul de seminţe din care au ieşit pomii şi arborii cei înalţi şi frumoşi. Dracul însă se ţinea scai de poala lui Dumnezeu şi încurca şi el trebile, semănând şi el seminţe de ale lui, de buruiene şi lemne urâte. Unde azvârlea Dumnezeu grâu, zvârlea şi Dracul neghină, unde semăna Dumnezeu flori, semăna şi dracul văzdoage, măsălariţă şi scai. Făcea Dumnezeu să crească brazi, stejari şi fagi cu frunzişul lor bogat şi frumos, Dracul scotea şi el din pământ bozul, jneapănul, salcia şi tot felul de lemne strâmbe şi nefolositoare.

CREAREA ANIMALELOR

Când să facă Dumnezeu animalele, aceeaşi poveste; că vezi. Dracul ţinea morţiş să poată spune oricând: „când am făcut noi lumea... *, aşa cum a făcut şi musca la arat. Numai că Dracul aci alta păştea: voia să încurce iţele şi să strice ceea ce făcea Dumnezeu. Nu voia ca pământul, pe care voise să i-l fure lui Dumnezeu, să fie împodobit numai cu făpturi de ale lui Dumnezeu şi el să nu aibă nimic* şi nici nu voia să fie prea frumos, dacă n-a putut să fie al lui. De aceea, când Dumnezeu a făcut calul, boul, oaia, căprioara, păsările cele cântătoare, albinele şi furnicile cele harnice, peştii şi toate insectele ce se găsesc pe pământ în aer şi în apă, Dracul a născocit toate sălbătăciunile din păduri, care aţin calea omului şi mănâncă pe celelalte animale. Huhurezii şi cucuvaiele de noapte, ulii şi creţii, muştele şi toate goangele cele rele, viermii şi omizile, Dracul le-a adus pe pământ cu mintea lui cea întoarsă numai spre rău, urât şi stricător şi aşa s-au ales de la-nceput încă animalele cele bune de o parte şi cele rele de cealaltă parte, ierburile şi florile de o parte şi buruienile de altă parte şi oricât s-ar amesteca, ceea ce-i făcut de) racul, aceea tot ia rău duce, oriunde ai pune-o. Şi aşa, cum în om binele se luptă cu răul şi în lumea animalelor şi a ierburilor e la fel. Buruienile caută să năpădească grânele şi lupii să mănânce oile. Asta-i de când lumea şi aşa

are să fie până la sfârşitul pământului.

SF[ÂNTUL] ILIE ARGAT ÎN IAD

Pe Sf[ântul] Ilie l-a trimis odată Dumnezeu, ca pedeapsă, să argăţească la Scaraoschi. Asta s-a-ntâmplat încă pe când Sf[ântul] Ilie era tânăr. Pe vremea aceea Dumnezeu nu se supărase pe Belzebut şi tot mai voroveau, când se-ntâlneau. Ba Scaraoschi, când voia să afle ceva de la Dumnezeu, trimitea pe Sf[ântul] Ilie să-l întrebe. Iar Dumnezeu tot prin Ilie, ştiricea ce mai e prin iad. Odată, numai ce îi spune Dumnezeu lui Sf[ântul] Ilie:

— Măi băiete, ia să-ntrebi tu, pe stăpânu-tău, cine are să mântuiască pe urmaşii lui Adam, de greşeala lui. Să nu te sfieşti deloc de Scaraoschi. Are să-ţi tragă o palmă, când o să audă ce-i ceri, da' eu am să fac aşa, să nu te doară deloc.

A doua zi, se duce Scaraoschi la scaldă cu Sf[ântul] Ilie. Şi pe când dădea Dracul să se bage-n apă, Sf[ântul] Ilie îl întrebă aşa cum l-a învăţat Dumnezeu. Sarsailă, odată se întoarce şi-i arde o palmă. Dar pe Sf[ântul] Ilie nu l-a durut nimic. Peste zi, când dormea Scaraoschi somnul de după-amiază, Sânt Ilie merge la Dumnezeu şi-i spune toată păţania.

— Şi te-a durut?

— Nu, Milostive!

— Să-l întrebi şi mâine. Are să-ţi tragă iar o palmă, dar nici pe asta n-o s-o simţi.

A întrebat şi a doua oară şi tot aşa i s-a-ntâmplat. A treia zi, însă, pe când Dracul îşi muiase puţin piciorul în apa oceanului unde îşi făceau scalda, Sf[ântul] Eie iar pune întrebarea.

— Mă procletule, dar nu mai scăp de tine? – şi se uită tare urât la el. Dar sunt Ilie îl înfruntă şi nu plecă ochii. Scaraoschi pufni pe nas, se aruncă o dată în apă şi pe urmă împroşcând apa pe gură şi pe nâs) îi zice:

— Mă, nătăfleţule, nimenea nu poate să scape pe cei din Adam, decât numai acela care s-ar naşte dintr-o fată fecioară, care să nu ştie de bărbat şi să nască copilul prin creştetul capului. Aşa mă şi asta n-are să se-ntâmple niciodată.

Dracul, iar se cufundă în apă, ca să înoate ca peştele. Dar Dumnezeu blagoslovi apa şi se aşternu peste ocean o gheaţă groasă de s-o tai cu toporul şi întinsă, cât vezi cu ochii. Când vru Scaraoschi să iasă, dădu cu capul de gheaţă, de i se făcu cucui în creştetul capului. Dă în dreapta, dă în stânga, gheaţă peste tot.

— Mă, das mi-o făcu afurisita de argat.

Sunt Ilie, cum văzu gheaţa, cum o şi şterse la Dumnezeu şi-i spuse totul. Dumnezeu ca răsplată, l-a făcut căpitan peste tunurile cerului şi l-a făcut mai bătrân, ca să poată intra între sfinţi. Dracul însă, cum s-a văzut scăpat, a adunat drăcimea câtă

frunză şi iarbă şi s-a pornit pe urmele lui să-l prindă. Dar prinde-l dacă mai poţi! L-a căutat şi nu l-a mai găsit, că Sf[ântul] Ilie acum era bătrân şi când plecase era tânăr. Atunci a vrut să-şi verse supărarea pe Dumnezeu, dar Dumnezeu numai s-a-ntiimat o dată către Sf[ântul] Ilie, care aştepta numai semnul de la Dumnezeu şi atâta îi trebui. Când începură tunurile să bubuie şi să-mproaşte în drăcime, o luară ghiavoaii la fugă de se ascunseră pe unde nimeriră. De atunci, cică, sunt cei mai mulţi draci pe pământ, pentru că, în graba lor, nu mai avură vreme să se întoarcă până la iad, ci se vârâră prin peşteri, prin văgăuni, prin gropi, prin case, ba chiar şi prin oameni şi biserici. Şi de atunci ni se trage tovărăşia asta cu dracii, care nu ne lasă deloc în pace.

COMORILE

AVERILE JIDOVILOR

Jidovii adunaseră în viaţa lor averi nenumărate, pe care, neştiind ce să facă cu ele, când îşi simţeau moartea aproape, le îngropau.

ÎNCHINAREA LOR

Iar ca nimeni să nu se atingă de ele, ca să le dezgroape şi să-şi apropie tot ce-au adunat o viaţă

întreagă, după ce le-ngropau, făceau deasupra gropii tot felul de vrăji şi aruncau blesteme grele asupra celor care ar vrea să le dezgroape. Şi pentru ca să fie şi mai siguri că pământul le va păzi, până la învierea viitoare, când iar vor veni şi-şi vor lua comoara în stăpânire, le închinau Diavolului. Astfel ştiau că au pus un păzitor peste ele şi încă pe cel mai straşnic păzitor, căci Dracul pe ce pune mână nu mai dă înapoi. Astfel, mai toate comorile sunt în paza lui, iar dracul a devenit „Cel de pe comoară”. Cine află de locul unei comori şi sapă ca s-o scoată, păţeşte o mulţime de nenorociri din partea Dracului. Mai întâi caută să-i sperie, ieşindu-i înainte în chipul unei capre sau [al] unei mâţe negre. Dacă, totuşi, omul nu luge, ci se apucă de săpat, dracul ori îl ologeşte, ori îi ia graiul, ori îi trimite pe Miazănoapte, care-l sperie atât de rău, încât bietul om moare.

JOCUL COMORILOR

O dată pe an, la un anumit timp, comorile ard, adică deasupra locului unde sunt îngropate, apar nişte flăcări, roşietice, dacă comoara are mai multă aramă; galbenă, dacă e aur; roşu aprins dacă sunt rubine şi verzi dacă sunt smaralde. Când omul se apropie, ele dispar. Dacă omul nu este fricos, poate să meargă acolo şi să puie un

semn, ca să ştie a doua zi unde să sape.

CUM SE SCOT COMORILE

Comorile se pot scoate, dacă porţi o cruce în sân şi dacă stropeşti locul cu agheazmă, aşa ca să fugă Necuratul de-acolo.

Numai cel sortit s-o aibă, numai acela poate s-o sape şi s-o ia. Şi numai dacă, în tot timpul dezgropării, se fereşte de a scoate vreo vorbă. Iar după ce-a scos-o, să nu acopere locul, că altminteri orbeşte.

CÂND JOACĂ COMORILE

Comorile nu ard – nu joacă – totdeauna, ci numai la zile mari: în Ajunul Crăciunului, Anului Nou, la Paşti, în noaptea de înviere, la S frântul] Gheorghe, ori de Sânziene.

CUM A VRUT DIAVOLUL SĂ PRINDĂ PE DUMNEZEU

VICLEŞUGUL DIAVOLULUI

Când a văzut Scaraoschi că, prin război, nu-l poate răpune pe Dumnezeu, s-a gândit să-l răpuie prin vicleşug. S-a tot gândit el, cum ar putea mai uşor să puie mâna pe el şi la urmă l-a dus mintea să facă un scaun frumos, ca un tron de împărat,

din aur şi pietre scumpe. Dar la scaunul acesta aranja el un meşteşug drăcesc, încât cine se aşeza în el nu se mai putea scula.

Nişte braţe se abăteau în jurul corpului lui, şi-l strângeau ca la robie. Doar mare meşter e dracul, că nu-i întrece nici neamţul! şi după ce l-a isprăvit, l-a făcut frumos, de-ţi era mai mare dragul să-l priveşti şi, uitându-te la el, îţi venea pofta să te aşezi boiereşte, ca pe un divan. A lucrat Scaraoschi pe ascuns, ca să nu-l vadă Dumnezeu, dar Dumnezeu care vede şi ştie toate, a simţit ce bazaconie îi umblă în cap, dar i-a dat pace. După ce-a fost gata, Scaraoschi rugă pe Dumnezeu să vie la el în Iad să-i arate ceva. Şi Dumnezeu veni. Cum sosi, Scaraoschi îl pofti să şază în jeţul cel de aur:

— Îi fi obosit de atâta drum, fartate! Ia pofteşte şi te odihneşte în scaunul acesta!

Dumnezeu se făcu că se uită la scaun şi exclamă:

— Piii! Da frumos scaun mai ai! Nici tronul meu nu-i aşa de frumos ca ăsta. Dar cum se stă în el?

DIAVOLUL CADE ÎN CURSĂ

— Păi cum se stă?! Ca în toate scaunele. Uite aşa! şi fără să se gândească mult, se aşează în scaun. Atât îi trebui lui Dumnezeu. Făcu să

pornească mecanismul şi-l priponi pe drac de scaun. Se zbătu dracul, cât se zbătu, dar rămase prins în propriul său laţ.

— Hei! Nefartate, pesemne nu cunoşti vorba românului: Nu săpa groapa altuia, că te răstorni tu singur în ea. Ai vrut să mă ţii legat în iadul tău. Uite acum te ţiu eu legat!

şi de atunci a rămas Scaraoschi ţintuit de tronul său. Din vremea aceea el n-a mai putut veni pe pământ. Dar asta nu-l împiedică să puie pe toţi dracii lui să încurce socotelile pe lumea asta.

SFÂNTUL SPIRIDON ŞI VRĂJITOAREA

DRAGOSTEA LUI DUMNEZEU PENTRU OAMENI

Dumnezeu, chiar după ce şi-a mutat locuinţa sus la cer, tot mai venea din când în când să mai vadă ce-i pe pământ. Când nu putea, că-l ţineau treburile lumii aceştia, trimitea atunci pe Sfântu Petru sau pe alt sfanţ, că de! suflet de tată, tot voia să mai ştie cum le merge oamenilor pe pământ, dacă le lipseşte ceva sau au vreo nevoie, dar mai ales ca să afle ce drăcovenii a mai făcut Nefartatul de diavol.

SF[ÂNTUL] SPIRIDON ŞI SF[ÂNTUL] PETRU PE PĂMÂNT

Odată a trimis pe Sf[ântul] Spiridon, făcătorul de minuni, dimpreună cu Sf[ântul] Petru, că îi venise la ureche iar de niscaiva trebuşoare de ale Dracului. Cum mergeau aşa şi se sfătoşeau despre cele ale lumii, iată că numai dau de Dracu'! care încălecase pe spinarea unei vrăjitoare şi mergea fluierând, de parcă ar fi fost un voinic plecând în haiducie, Sf[ântul] Spiridon atâta se scârbi când îi văzu, că repede scoase paloşul şi le tăie capul la amândoi. Sfântul Petru nici n-avusese vreme să scoată o vorbă, aşa de iute fusese Sf[ântul] Spiridon. După ce se mai dezmetici, Sf[ântul] Petru îi spuse că rău a făcut de a omorât pe amândoi că Dumnezeu i-a trimis numai ca să dejoace uneltirile Diavolului, dar nu să-l omoare. Şi atâta l-a bătut la cap, încât Sf[ântul] Spiridon i-a zis:

— Ei hai, fie şi cum zici tu! şi întorcându-se înapoi, luă capetele, le potrivi la loc pe trup şi suflând peste ele, îi învie. Cum au înviat, cum au luat-o la fugă, ca nu cumva sfântul să se căiască. Dar atunci a văzut şi sfinţii, ce bazaconie ieşise din graba lui Sf[ântul] Spiridon. Pusese adică sfântul, capul vrăjitoarei pe trupul dracului şi capul dracului pe umerii vrăjitoarei. Au râs amândoi de pozna asta, de se ţineau cu mâinile de burtă de râs. De atunci vrăjitoarele sunt tare isteţe şi le umblă gândurile numai la drăvocenii şi

se află aşa de bine cu Dracul.

CUM SE IA RODUL HOLDELOR

DRACUL ŞI VRĂJITOARELE

Dracu’ [l], în furia lui contra lui Dumnezeu şi contra oamenilor, care se închină lui, şi-a tras de partea lui pe babele vrăjitoare, care au poruncă din partea lui să învrăjbească lumea, să facă pe oameni să păcătuiască şi să-i facă să uite de Dumnezeu. Iar oamenilor credincioşi şi temători de Dumnezeu – şi pe care Dumnezeu îi ajută în munca lor să le facă pe cât pot, cât mai mult rău. Unul din mijloacele vrăjitoarelor de a face rău oamenilor, cărora Dumnezeu i-a ajutat să-şi înjghebeze o cât de mică gospodărie, e luatul rodului de la holde. Iată cum procedează ele:

Că dimineaţa m-am sculat.

LUATUL RODULUI

Femeile vrăjitoare iau câteva ouă clocite, un sul, o aţă roşie, un frâu, un bici, un săculeţ cu busuioc, ceară şi unt de cămila, pe care-l cumpără de la ţigani. Pe la miezul nopţii, vrăjitoarea ia cele pregătite şi se duce la locul cu holda. Întâi îngroapă două ouă clocite la capul focului şi spune ca ouăle să fie cu noroc. Apoi îşi leagă săculeţul de

piciorul drept, înfrânează sulul, îşi despleteşte părul şi se dezbracă până la brâu, ori chiar de tot. Încalecă pe sul şi bătându-l cu biciul, fuge de-a lungul locului, căruia vrea să-i ia rodul, zicând: „De la moş (cutare) la mine.

Se zice de 12 ori, căci aşa-i cu leac. Când a sfârşit de 12 ori, se întoarce spre răsărit şi zice:

— Bogăţia câmpului.

Sporul avutului.

Rodul grâului.

Să meargă, să treacă.

Grămadă să facă în locul arătat cu sulul însemnat, şi din loc, în arie.

Din arie, în groapă şi de-aci să facă lâret şi la câmpuri am plecat.

Cu Maica Domnului m-am întâlnit, şi pe loc m-am spovedit ia să iau să nu dau.

Bogăţia câmpului.

Sporul avutului.

Rodul grâului.

Sfârşind acestea, iar începe să fugă călare pe sul bătându-l cu biciul şi zicând: „De la moş (cutare) la mine”. Iar când a zis de 12 ori, din nou se opreşte şi spune:

Bogăţia câmpului.

Sporul avutului…

Asta o face de 4 ori, adică în toate cele 4 puncte cardinale, până se face ocolul complet al holdei, încercuit astfel cu vorbele vrăjii.

Când a isprăvit de vrăjit, iese la capul locului, se îmbracă şi ascunzând sulul în grâul ei, fuge acasă. Pentru ca vraja aceasta să aibă spor, se cere ca vrăjitoarea să nu scoată niciun cuvânt de prisos şi dacă se-ntâlneşte cu cineva să nu vorbească o vorbă.

CUM SE IA MANA VACILOR

LUATUL MANEI

În noaptea de Mănicătoare, se obişnuieşte de către vrăjitoare să se ia mana vacilor. Iată cum procedează. Vrăjitoarea, care are de gând să ia mana vacilor cuiva, se scoală de la miezul nopţii, se despoaie de haine până la brâu, se despleteşte, îşi ia un săculeţe, în care bagă un pietroi şi apoi îşi leagă săculeţele cu pietroiul de piciorul drept. Ia apoi un ciubăr cu apă şi pleacă cu săculeţele târâş prin poiană, grădină sau livezi, pe unde ştie că se găsesc otrăţele. Ciubărul cu apă închipuieşte şuştarul cu laptele, iar bolovanul din săculeţe, boţul de unt sau de feranză.

Acolo, după ce-a aflat destul otrăţel, face un pămătuf cu care mestecă în apa din ciubăr, descântând:

Otrăţel, otrăţel, Să le laşi numai spuma şi zăru.

Să iei laptele de la vaci cu viţel, ia să nu

moară viţelu.

De la toate câte niţel.

Apoi imitând cu manele deasupra şuştarului mulsul vacilor, spune:

Ţâre de la Lunaia, Ţâre de la Miercana.

Ţâre de la Mârţana, Ţâre de la Joiana…

Ca vitele să fie ferite de vrajă, se pune în preseara de Sf[ântul] Gheorghe în fereştile şi uşile staulul şi ale grajdurilor vitelor şi în jurul şuştarului, rug de măceşe. În alte părţi, în aceeaşi preseară, oamenii obişnuiesc să buciume şi fac zgomot cu ţeava de la cazan de fiert prune, sau din fluiere de alun, ca să sperie duhurile.

CUM SE ADUCE IBOVNICUL

NECAZURILE DRAGOSTEI

Din toate timpurile, dragostea n-a fost de la început împărtăşită de amândoi îndrăgostiţii. Ba de cele mai multe ori, fata iubea tocmai pe flăcăul care îndrăgise pe alta. De aici s-au născut o mulţime de practici pentru a aduce pe drăguţ la sentimente mai bune, pentru că credinţa tuturor a e că Dracul şi-a băgat codiţa şi aici, fiindcă el nu trăieşte decât din zâzanii. Or, se ştie că omul îndrăgostit e ca şi turbat; din nimica se mânie, îşi face seama sau omoară pe celălalt îndrăgostit sau pe presupusul care a luat inima fetei.

VRĂJTLE DRAGOSTEI

De aici şi credinţa că dragostea vine de la zburătorii Dracului. Dracul, şmecher, a pus pe vrăjitoare să descânte pe dată şi de adus ibovnicul, ca prin asta, mai uşor, să poată câştiga sufletele oamenilor. Iată cum fac vrăjitoarele să aducă pe ibovnic călare pe mătură, ori de unde ar fi el.

FARMECELE VRĂJITOARELOR

Prind un liliac şi-l îngroapă în pământ, lăsându-l acolo câteva săptămâni, să putrezească bine. După asta, într-o noapte cu lună nouă, îi scot oscioarele şi dintre ele aleg două, care seamănă una a greblă şi alta a cociorvă. Cu grebla se greblează în vatră, chemându-l mereu pe nume pe iubitul feţei, iar cu cociorva se trage ceea ce s-a greblat, înspre cel ce vrăjeşte, ca şi cum l-ar aduce. Se ia apoi o ulcică, în care se bate c-o vărguţă de alun şi pomenind mereu numele flăcăului, până ce ulcica începe să se învârtă singură şi repede ca o sfârlează. Când se învârte mai bine, odată întoarce ulcica cu gura-n jos şi se aude atunci încet, dar tot repede, numele flăcăului. Numele se aude din ce în ce mai rar, iar când de-abia se aude ca un şoptit, atunci răsună o

zdruncănitură şi hopî flăcăul călare pe mătură sau pe băţ.

SOSIREA ÎNDRĂGOSTITULUI

Mulţi oamenii au întâlnit astfel de tineri aduşi cu ulcica, mergând repede, de parcă i-ar fi gonit cineva. Dar nu e bine să le dai apă, când cer, că imediat crapă.

ÎNDEPĂRTAREA

ÎNDRĂGOSTITULUI

dacă, din contra, feţei îi e ciudă pe ibovnic, atunci răneşte vatra cu lopata, ocărându-l şi afurisindu-l în tot chipul, iar cu lopata împrăştie în toate părţile, ca şi ibovnicul să plece în lume, în toate vânturile. Cică mulţi au plecat aşa în lume, de nu li s-a mai ştiut nici de nume. Aşa face Dracul, cu ajutorul babelor vrăjitoare, batjocură din oamenii îndrăgostiţi.

IV

CREAREA

OMULUI

CREAREA OMULUI

După ce Dumnezeu a făcut Pământul, născoci apoi toate soiurile de animale, de păsări şi de vietăţi din aer, din pământ şi din apă. După asta făcu pomii şi iarba câmpului şi florile cele cu miroasneie. Şi era lumea toată ca un vas smălţuit, de să tot trăieşti şi să nu mai îmbătrâneşti. Dumnezeu se plimba bucuros prin toate locurile şi, ca un gospodar bun, mai ridica un deal, dacă i se părea prea mic sau mai adâncea o vale, ca să curgă mai bine un pârâiaş, ori mai netezea vreun şes, ca să aibă vedere mai frumoasă şi mai întinsă. De! ca omul, care vrea ca lucrul lui să fie lucru bun şi cu folos. Dracul îl întovărăşea, ţinându-se mereu cipcă de poalele lui, temându-se să nu mai facă Dumnezeu ceva şi ei să nu fie faţă. În schimb, tot mereu critica. Ba că asta nu-i bine, ba că asta s-ar fi potrivit dincolo şi nu aici, ori că apa ar trebui să meargă la deal şi nu la vale. În sfârşit să nu tacă şi el din gură. Dumnezeu tăcea şi-şi râdea în barba. Odată, însă, avu şi Dracul dreptate.

— Doamne, îi zise el, atâta amar de pământ şi

nicio vietate, care să-l lucreze şi să-l mai înveselească. Cât întorci capul, nu vezi decât pământ şi iar pământ. Dumnezeu se uită la el şi dădu din cap.

— Ai dreptate, măi Nefârtate, dar cu ce să umplem noi Pământul?

Dracul bucuros că l-a aflat Dumnezeu deştept, îi spuse că va face el ceva, de o să-i placă şi lui Dumnezeu. În mintea lui însă încolţi un gând viclean. Căci ce-şi zise el. Am să fac o vietate asemănătoare mie şi dacă vom fi doi sau mai mulţi, mai uşor ne scăpăm noi de Dumnezeu. Dumnezeu îi ghici însă gândul, dar se făcu bucuros de propunerea lui şi-l lăsă să lucreze.

Dracul a luat lut şi a făcut o momâie, care voia să aducă cu el şi după ce îi făcu gură, ochi, nas şi urechi, o puse în picioare şi începu să strige la ea să se mişte. Dar momâia, gas să se mişte. Stătea holbată ca o altă arătare şi tot lut rămânea. Îi puse atunci o trestie în gură şi începu să-i sufle aer din pietul lui, doar a învia-o. Dar truda îi fu zadarnică, pentru că duhul diavolului nu a putut-o însufleţi. Şi se năcăjea Dracul de era tot numai apă. Şi iată că trece pe acolo bumnezeu:

— Ce faci acolo, Diavole!

— Om, Doamne!

— Măi, măi! făcu a mirare Dumnezeu. Şi mişcă?

— Nu, Doamne. Cât duh i-am suflat şi el tot

pământ rămâne.

— Ei! nu l-ai fi făcut bine. Ia vino mâine pe la mine să vezi ce-am să fac eu.

şi s-a apucat Dumnezeu de lucru. A luat os din piatră, came

Primul om din lut, sânge din rouă, auzul din vânt, frumuseţe din Soare* suflet din duhul sfânt şi minte din slava îngerilor şi l-a făcut pe om după chipul şi asemănarea sa. Şi poruncindu-i să se mişte, s-a mişcat.

Când a văzut Dracul că la Dumnezeu i-a reuşit, ceea ce a vrut să facă el şi că nu va mai avea ajutor să-l răstoarne pe Dumnezeu din împărăţia lumii, s-a înciudat straşnic şi a făcut jurământ de afurisenie că nu se va lăsa până nu-l va lua pe om de sub stăpânirea lui Dumnezeu. De

aceea şi până astăzi. Dracul caută prin toate tertipurile să puie stăpânire pe om* şi pentru că trupul îi e mai slab, fiind făcut din acelaşi lut, din care a frământat şi Dracul momâia lui, Dracul asupra lui dă cel mai mare asalt. Îl chinuieşte, cât trăieşte omul, în toate chipurile, îi trimite boli şi felurite feluri de bube şi beteşuguri, iar mai apoi îl dezlipeşte de suflet şi-l lasă pământului să putrezească şi viermilor să-l mănânce. Sufletul, însă, fiind fărâmă din duhul sfânt se luptă tot timpul cu vicleşugurile lui Satana şi când Diavolul a pus stăpânire pe trupul omului, sfărâmându-L el se ridică la Dumnezeu.

CREAREA MAIMUŢEI

Dumnezeu, însă, cu sufletul lui bun nu s-a supărat de mânia Dracului, şi, ca să-l îmbuneze, a poruncit şi momâiei să se mişte. Şi momâia s-a mişcat şi de atunci avem pe pământ maimuţe.

Omul, după ce a fost creat şi a deschis ochii pe această lume s-a uitat întâi peste toate în jurul lui şi apoi i-a mulţumit frumos lui Dumnezeu, pentru darul ce i-a făcut, dându-i viaţă.

Dumnezeu, după ce-a făcut pe om, l-a dus în grădina lui, raiul şi l-a lăsat să facă ce-o vrea el. Şi-l privea Dumnezeu, cum se mişca printre pomi şi tare se bucura de priveliştea lui. Şi omul era mulţumit că raiul era tare frumos şi toate îl

încântau. S-a gândit apoi ce nume să-i deie ca să ştie, când îl va chema. De aceea a trimis patru îngeri în patru cornuri de lume: la răsărit, la amiază, la asfinţit şi la miazănoapte şi fiecare din ei a adus câte o slovă de carte, pe care punându-le apoi împreună, a dat peste cuvântul Adam şi Adam i-a rămas numele.

CREAREA EVEI

Pe pământ era linişte. Vieţuitoarele trăiau în pace şi în belşug. Ierburile creşteau în voie. Omul îşi căuta de grădina lui, netulburat de nimeni. De bucurat nu se bucura, că nu-nţelegea ce-i bucuria şi n-o înţelegea, fiindcă n-apucase şi zile de scârbă. Trăia în nedurere şi nu simţea că-i înconjurat de neplăceri. Atotputernicul se plimba prin lume şi numai îşi netezea barba, văzând că i-a ieşit trebuşoara aşa de bine la capăt.

Dar de la o vreme, Adam a început să se întristeze. A văzut că leul îşi are leoaica lui, calul îşi are perechea lui, vulturul – vulturoaiea lui, nicio vietate nu era singură. Fiecare avea pe cineva, cu care să se ajute, să se joace ori să se mai hârjonească de trecere de vreme. Numai omul era singur. Rătăcea de colo până colo şi n-avea cu cine schimba şi el o vorbă. Dumnezeu îl văzu că-i dus pe gânduri şi că umblă de colo până colo, fără nicio noimă şi că din ce în ce era mai trist. Nu-i

mai plăcea mâncarea, nu-l mai încântau priveliştile minunate din raiul cel fără pereche. Se săturase şi el de bine. Atunci Dumnezeu se hotărî să-i dea şi lui Adam o tovarăşă. Şi i-a dat un somn dulce şi o adormire grea şi a vrut să-i ia o părticică din creştet, ca să facă din ea pe femeie. Dar i s-a părut că nu e bine, căci atunci are să fie femeia mai deşteaptă şi deci mai mare ca bărbatul. Atunci s-a gândit să-i ia din tălpi, dar atunci femeia va fi prea uşurică, pentru că tot timpul ar fi umblat de colo până colo, ca banul cel rău. De aceea a luat Dumnezeu din trupul lui Adam coasta a noua din partea stângă şi a făcut din ea pe moaşa Eva. După ce i-a suflat şi ei duh sfânt, l-a deşteptat şi pe Adam, care „rău s-a înspăimântat, soţ lângă el când a aflat”. Şi-a zis oftând: „Of! Doamne, ce-i asta? 4 c Atunci Dumnezeu l-a liniştiti spunându-i: „Nu te-nspăimânta, Adame, că aceasta este os

Adam descoperind pe Eva din osul tău şi carne din carnea ta şi sânge din sângele tău. Şi această femeie îţi va fi soţie până la sfârşitul veacurilor”. Şi a luat-o atunci Adam de mână şi s-a dus cu ea să-i arate frumuseţile raiului.

Românii, ca toţi oamenii şi ca moşul Adam, având de suferit multe necazuri de pe urma femeii şi mai gândindu-se şi ce-a păţit Adam şi ce mai păţesc strănepoţii lui de la toate fiicele Evei, care îi îndeamnă la rău, au născocit şi povestea următoare:

EVA CREATĂ DIN COADĂ DE CÂINE

După ce Dumnezeu l-a adormit pe Adam, i-a luat o coastă şi punând-o pe o masă alăturea, s-a apucat să coasă locul de unde i-a scos-o.

Până să nimerească firul în urechea acului, până să-i coase toată tăietura, Dracul, prefăcut în câine veni tupiliş şi-i fură coasta lui Adam. Când fit şi Dumnezeu gata cu cusutul, hai să se apuce să o facă şi pe Eva. Când colo, ia coasta, de unde nu-i! O ciudă îl cuprinse pe Dumnezeu şi mânios se uită jur-împrejur s-o găsească. Pasămite credea c-o fi căzut pe jos, când colo vede câinele nozând un os. Atunci înţelese Dumnezeu că Diavolul îi făcuse şotia, şi se ia după câine. Fuge câinele, fuge Dumnezeu şi, la o cotitură. Dumnezeu prinde câinele de coadă. Trage Dumnezeu, întinde şi

câinele, întinde Dumnezeu, trage câinele, până ce se rupe coada câinelui în mâinile lui Dumnezeu. Fuge dihania schelălăind în pădure, iar Ziditorul lumii rămase uitându-se la coada câinelui din mâna lui.

şi s-a mâniat Dumnezeu de s-a-nnourat tot cerul şi s-au încrâncenat toate apele, şi nu ştia ce să mai facă. Altfel îi fusese planul şi almintrelea ti ieşise. Ş-atunci Dumnezeu supărat, odată trântreşte coada câinelui de pământ şi porunceşte: Din coadă de câine să te faci, femeie!

şi cum a zis, aşa s-a şi făcut.

şi de atunci a rămas femeia cu peri de drac în ea şi pentru că din coadă de câine nu se face sită de mătase, nici Eva şi nici strănepoatele ei nu sunt cine ştie ce lucru bun.

PĂCATUL STRĂMOŞESC

Dumnezeu iubea foarte mult pe Adam şi pe Eva. Când treburile domniei acestei lumi îi mai lăsa puţin răgaz, venea să mai stea de vorbă cu ei, sau îi privea de departe cum îşi petreceau vremea. Adam şi Eva au văzut cum se jucau animalele între ele, cum se giugiuleau porumbeii ori cum se hârjoneau mieii şi căprioarele şi făceau şi ei la fel. Apoi mergeau şi cutreierau raiul şi nu se mai săturau minunându-se de frumuseţile ce le-ntâlneau în cale. Din când în când se apropiau sau

dădeau ca din întâmplare peste pomul binelui şi al cunoştinţei şi se uitau cu teamă, dar şi cu curiozitate la el. Se gândeau în sinea lor şi chiar se-ntrebau pe şoptite, oare de ce i-a oprit Dumnezeu să mănânce din merele acestui pom, că doar sunt destule şi nu le mănâncă nimeni.

Le vedeau frumos pârguite şi se mirau cum se poate ca mărul acesta să fie pentru ei aducător de nenorociri. Dar îşi ziceau că desigur mărul a fost oprit pe seama lui Dumnezeu, tatăl lor şi nu se cade să iasă din porunca lor. Şi atunci fugeau de acolo. Dar întâmplarea sau farmecele Dracului – cine ştie – făceau să se găsească mereu în jurul acestui pom, oricât cereau ei să fie departe.

Dracul, însă, ştia de porunca această şi după ce se gândi mult, ce-i trecu prin cap? dacă nu-Lpoate lovi pe Dumnezeu direct, să-l lovească cel puţin în făpturile lui. Văzuse pe Dumnezeu cu cât drag se uita la cei doi oameni şi voia să-l lovească – tocmai acolo, unde l-ar fi durut mai tare, în ce iubea mai mult. Dar se temea ca şi oamenii să nu se ridice contra lui, cum a făcut lupul şi toate făpturile, făcute de mâna lui.

De aceea s-a hotărât să facă ce-o face, ori să-i strice cu Dumnezeu, ori să-i atragă de partea lui. Văzuse că cei doi oameni dădeau mereu târcoale pomului din mijlocul raiului şi mai prinsese privirile pline de curiozitate ale amândurora, ori de câte ori se uitau la merele acestui pom. Şi mai

ştia Dracul, că doar nu degeaba fusese sfetnicul lui Dumnezeu, că de ce nu-i lasă Dumnezeu să mănânce din acest pom. Şi repede îşi făcu planul. Se dădu mai întâi pe lângă Adam, dar Bărbatul fu tare şi toate momelile lui nu prinseră. Atunci s-a dat pe lângă Eva.

S-a prefăcut – căci Dracul are puterea să se prefacă în 99 de chipuri – într-un şarpe, mare şi frumos ca un voinic, cu nişte solzi galbeni de aur, ce străluceau în soare, ca o oglindă. O porni prin iarba verde şi frumoasă a raiului, fâşâind ca o mătase. Merse de-a dreptul la pomul cel înalt din grădină, din care Dumnezeu îi oprise să mănânce, se încolăci frumuşel pe după pom şi începu a şuiera, cum şuieră un voinic de dragoste. Adam dormea sub un nuc, iar

Eva se plimba pe sub pomi, la umbră. Când auzi ea şuierătura şarpelui, stătu în loc încremenită, căci nu ştia ce poate fi această şuierătură, de care nu mai auzise până acum. Ascultă la început mirată, dar pe urmă, ca vrăjită, se apropie încet să surprindă pasărea ace [el a măiastră ce fluiera aşa de minunat. Dar când dădu cu ochii de şarpele cu solzii aurii, ce f & ce-au ape, ape în bătaia Soarelui, rămase pironită locului şi nu ştia ce să creadă. Dar mai mirată fu, când [îi] auzi pe acest şarpe cu viers atât de mieros, grăind ca un om:

— Evo, îţi place cântecul meu dulce?

Eva de abia putu îngâna un „da”, ca un şoptit.

— Vino atunci şi mănâncă din acest pom un măr, care e mai dulce decât cântecul meu şi vei putea cânta şi tu mai frumos ca mine, căci mult bine dă acest pom.

— Baiu!

— Dar de ce? Uite ce frumos e. Şi dacă ai mai şti şi ce gust bun are.

— Baiu!

— Dar de ce? Gustă numai puţin şi te vei simţi ca altul.

— Baiu!

— Dar de ce nu vrei? E aşa de bun. Mm, mm, îţi lasă gura apă!

Adam şi Eva

— Nu pot, că Dumnezeu a zis să nu ne

atingem de el, că e păcat mare.

Eva vorbea, dar cu ochii tot la şarpe era.

— Şi voi credeţi toate câte vă înşiră Dumnezeu? Ce proşti sunteţi! Nu vedeţi că Dumnezeu vă poartă de nas cu vorbe de astea, numai pentru că îi e frică să nu ajungeţi şi voi ca el. Cum îţi gusta din merele astea, odată vă faceţi puternici şi mintoşi ca el. Şi vedeţi, de asta îi e frică lui. Na gustă cel puţin, să vezi ce bune sunt şi câtă putere dă.

Eva îl ascultă, întinse mâna şi ar fi vrut să-l ia, dar iarăşi îi fu frică.

— Hai, de ce nu iei? Nu-ţi fie teamă! Uite şi eu am mâncat din el. Ce-am fost până acum? Un şarpe care mă târam prin iarbă şi de care vă era scârbă la amândoi. Acum dacă am mâncat, uite ce frumos m-am făcut şi ce glas mândru am căpătat. Şi câte ştiu încă! Hai, ia, că n-o să păţeşti nimic, cum n-am păţit nici eu.

Eva, fără să ştie ce face, vrăjită de vorbele şi de graiul mieros al şarpelui, luă şi gustă dintr-un măr şi-apoi, părându-i-se bun la gust, muşcă bine din măr.

— Dă şi lui Adam, îi zise încetişor şarpele, să guste şi el

— Apoi Adam doarme. Cum să-i dau?

— Uite aşa! Stoarce-i pe gât must.

Eva s-a dus binişor în vârful picioarelor şi i-a stors zeamă din mărul oprit, în gura-i deschisă. În

timpul, acesta şarpele odată s-a făcut nevăzut ca o nălucă. Adam, când simţi mustul pe gât, la-nceput nu ştiu ce-i şi înghiţi, mai ales că era dulce şi plăcut la gust* Când deschise ochii, Eva îl îmbie: „Muşcă de aci, leneşule, să vezi ce bun e!”. Şi Adam muşcă, dar cândă văzu din ce poamă vine mustul acela aşa de dulce, repede duse mâna la gât şi strânse cât de tare putu, ca să oprească bucăţica de măr şi să nu înghită. Dar era prea târziu. Moş Adam se făcuse şi el părtaş, fără să vrea, la fapta nelegiuită a Dracului şi a femeii. Din strânsura aceea încă, rămase Adam cu un nod în gât şi de atunci li se trage bărbaţilor „mărul lui Adam”.

Adam şi Eva, ca să nu să rănească de crengile copacilor şi ca să nu le fie frig, fuseseră acoperiţi de către Dumnezeu în unghie subţire. Cum au mâncat, însă, din mărul oprit, le-a căzut unghia de pe corpul lor şi rămăseseră numai în pielea goală. Când s-a văzut aşa, Adam nu s-a mai putut opri să nu-i spuie Evei, oricât o iubea de mult:

— De ce-ai făcut asta, Evo!? De ce n-ai ascultat de cuvântul Tatălui nostru? Uite ce păţim!

Eva începu să plângă şi printre lacrimi îi spuse toată întâmplarea.

Când căută, însă, şarpele, să-l ia de martor, şarpele nicăieri!

Atunci văzură că fuseseră înşelaţi şi le fură frică* Eva mai ales plângea cu lacrimi grele*

pentru că se ştia vinovată şi pentru că schimbarea aceea, care i-o prezise Dracul, i se ivea sub o formă ciudată. În loc să se simtă puternică, să poată cânta frumos şi să se facă mai frumoasă decât era, se văzu goala, zgâriată de spinii trandafirului, se simţi mică şi vinovată, cunoscu frica de pedeapsă, ruşinea de a fi descoperită în faţa bărbatului, slabă şi fără puteri şi, fără să ştie ce face, o zbughi într-un tufiş. Adam se-nfricoşă şi el; cunoscu prin mintea lui că făcuse o faptă rea şi ştiu ce-i păcatul. Asta îl făcu fricos de pedeapsa ce trebuia să vie şi simţi nevoia de a fugi de răspundere şi se ascunse şi el. Acolo, amândoi, de parcă i-ar fi gonit cineva, rupseră frunze şi, împletindu-le codiţele, cereau să-şi ascundă goliciunea.

şi pomii şi florile, cane împodobeau raiul, păliră şi se ofiliră, iar păsările zburară în altă parte. O linişte grea se aşternu în jurul lor, ca înaintea unei furtuni şi ochii oamenilor se întorceau speriaţi în toate părţile, presimţind de unde le poate veni nenorocirea prezisă de Dumnezeu.

şi deodată glasul lui Dumnezeu se auzi puternic, ca un tunet, şi mânios, ca vuietul unui cer înnourat.

— Adame! Adame! Unde eşti, Adame?

— Aici, răspunse Adam din tufişul în care se ascunsese.

— De ce nu vii, când te chem?

— Sunt gol, Doamne, şi nu mă pot înfăţişa aşa înaintea ta.

PEDEAPSA

şi înaintea ochilor îngroziţi, apăru un nor, de după care se auzi glasul lui Dumnezeu, căci aşa de supărat era Atotputernicul pentru fapta lor, încât de atunci hotărî ca ochii oamenilor să nu-l mai poată vedea, aşa cum I-au văzut până atunci. Şi glasul acela îi blăstămă [cu] blăstămul cel mare, care, de atunci, se întinse peste toată seminţia omenească:

— Tu, Evo, pentru că n-ai ascultat de porunca mea, să-ţi iei furca-n brâu, să torci ca să te-mbraci şi când o fi să naşti vreun copil, să suferi sute de dureri şi de năduşeli, până te vei uşura prin naşterea copilului. Să fii mereu sub ascultarea bărbatului şi din cuvântul lui să nu ieşi, pentru că tu mai uşor asculţi de ispitele diavoleşti.

Iar lui Adam îi sună astfel blăstămul:

— Iar tu, Adame [pentru] că te-ai lăsat să te amăgească Eva şi cu şarpele, să te hrăneşti cu sapa: să sapi până-i zice că nu eşti tu, să-ţi curgă sudoarea de pe frunte ca picăturile de ploaie vara, şi să-ţi crape pielea palmelor de atâta lucru. Iar pământul în loc de bucate să-ţi dea ghimpi şi pălămidă. Aţi vrut să ştiţi ce-i binele şi ce-i râul,

iată de acum le veţi cunoaşte şi suferinţă vă va fi viaţa voastră de acum înainte.

IZGONIREA DIN RAI

Apoi îi adormi şi, chemând pe arhanghelii Mihail şi Gavriil, le porunci să-i scoată afară din rai şi să-i ducă pe pământ, iar ei să păzească porţile de aur ale raiului, pentru ca nu cumva cu ajutorul Diavolului, să cerce să intre din nou în rai.

Când Adam şi Eva se treziră, se uitară speriaţi în toate părţile. Locurile erau schimbate şi în locul frumuseţilor din rai, acum nu vedeau decât câmpii întinse, câţiva pomi ici şi colo şi doar hăt departe o geană de pădure. Plânseră şi-şi rupeau părul de necaz, iar când mai văzură leul fugărind o căprioară, ucigând-o şi apoi mâncând-o cu lăcomie, o frică îngrozitoare îi apucă şi, strângându-se unul lângă altul, căzură în genunchi şi se rugară, până li se împăienjeniră ochii de lacrămi. Foame şi setea îi cuprinse şi ei sărmanii nu ştiau ce să facă. Lui Dumnezeu îi fu milă de ei şi făcu să se rostogolească dintr-un pom nişte fructe, care căzură cu zgomot jos. Fugiră să le culeagă, dar când să le mănânce, odată îşi aduseră aminte Adam de fructul oprit şi atunci se uitară cu băgare de seamă la ele, să nu fie cumva din acelaşi pom. Numai după ce văzură că nu seamănă, se apucară şi le mâne ară. Şi după ce se

săturară, căutară şi apă şi găsind un izvor îşi astâmpărară şi setea. Apoi prinzând curaj, ieşiră din cotlonul lor şi începură să se uite împrejurul lor. Atunci se văzură zgâriaţi şi urzicaţi, iar picioarele [le erau] rănite de pietre. Şi o jale după binele pierdut îi cuprinse şi, vărsând lacrimi grele, începură să se tânguie:

De dulceaţa pomilor.

De miroasna florilor.

De cântecul păsărilor.

De farmecul frunzelor.

Nu plânge, nu te cânta, C-aceasta-i greşeala ta, Tu pe pământ ai trăi.

Pe pământ că te-i hrăni, şi cu moarte vei muri şi la rai iară-i veni.

Lângă drum ori unde-i fi, Adormit şi-mpleticit Facă-ţi capul tău zdrobit!

Oleo, lio, tu raiule.

Raiule, iubitule.

Raiule, grădină dulce.

Nu mă-ndur din tine-a duce.

şi-atunci:

Dumnezeu a ascultat Plânsul lui şi-a lui ofatat.

De dânsul s-a îndurat.

Spre dânsul s-a în turnat şi din gură a cuvântat:

— Adame, nu suspina.

Dar Adam a cuvântat:

— Alelei, şarpe-nverşunat.
Da rău m-ai mai înşelat.
Unde omul te-a găsi
Suspinând Eva i-a zis şi ea:
Taci, Adame, nu mai plânge.
Nu vărsa lacrimi de sânge.
Nu vezi crinii câmpilor şi lemnele codrilor.
Cum cresc vara şi-nverzesc şi iama se veştejesc?

Aşa şi viaţa noastră este Noi la rai ne-om întuma şi locurile ne-om căpăta; Vom căpăta locuri de cinste Unde-am fost mai înainte.

Dar toatre văicărelile fură în zadar. Osânda fusese hotărâtă şi cei dintâi oameni trebuiră să se supuie. După ce aleanul se mai ostoi, Adam şi Eva văzând că şi înictele se isprăvesc se apucară de muncă, aşa cum le hotărâse Dumnezeu. Şi de atunci e munca pe pământ.

A DOUA PĂCĂTUIRE A LUI ADAM

Adam făcu ce făcu şi, văzând că păsările îşi fac cuib prin ramurile copacilor, iar că animalele îşi săpau vizuinea în pământ, îşi făcu şi el un bordei de crengi uscate, peste care zvârli câteva lopeţi de pământ, să nu-i plouă. Apoi tot cu chin şi cu munci grele, se apucă să sape, să-şi facă şi el ogor. Dar îi mergea greu că nu se pricepea. Toată truda îi era în zadar şi seara când se-ntorcea

acasă obosit, nici mâncarea nu-i tihnea, ci tot plângea. Atunci i se făcu milă lui Dumnezeu, şi coborându-se la ei, le spuse:

— De azi înainte să nu mai araţi decât o brazdă de pământ, dar numai o brazdă, să o semănaţi cu grâu curat şi când se va coace grâul, să faceţi din el pâine şi să vă hrăniţi. Iar dacă voi vedea că mă veţi asculta, vă voi uşura şi mai mult viaţa.

Adam şi Eva se bucurară de milostivirea lui Dumnezeu şi se apucară, cu râvnă şi obidă, de arară aşa cum putură şi cum îi ajutară puterile o brazdă bună de pământ, aşa cum le-a spus Dumnezeu şi o semănară cu grâu curat şi o grăpară cu crengi de mărăcini. Şi-a răsărit grâu frumos şi mândru şi creştea, de era o minune să-l priveşti. În câteva săptămâni crescu grâul, ca la noi în trei luni. Dar nu era ca grâul nostru de acum. Pe atunci creştea mare de un stat de om, ca porumnbul astăzi şi era încărcat de spice de sus până jos, iar spicele erau tot aşa de mari cum sunt ştiuleţii de popuşoi.

Moş Adam şi cu baba Eva au secerat grâul când a fost copt, îl îmblătiră, iar grăunţele le duseră la moară şi aduseră acasă o făină albă ca omătul. Atunci se apucă baba Eva şi făcu din ea o pâine mare şi frumoasă, de numai o priveai şi ţi se făcea foame. Mâncară amândoi din ea şi se săturară şi mai avură şi pentru cină. Iar grâul

acela le ajunse pe doi ani. Se bucurară bunicii noştri şi, mulţumind lui Dumnezeu, se apucară în răstimpul ăsta de alte lucruri, pe lângă casă.

şi ar fi trăit fericiţi şi mulţumiţi şi cu traiul acesta, dacă nu şi-ar fi amestecat iar Dracul codiţa. Trecu, într-o zi, ca din întâmplare, pe la ei, tocmai când stăteau şi ei la masă. După ce le pofti masă bună, se făcu că se miră:

— Mă oamenilor, da1 mult grâu trebuie să aveţi voi, de mâncaţi pită aşa frumoasă.

— Păi avem, mulţumim lui Dumnezeu, pe vreo câteva săptămâni, ca doar am arat o brazdă bună.

— Cum, numai o brazdă? Mă ce proşti oameni mai sunteţi voi. Araţi o brazdă ca să aveţi pe-o lună, două şi pe urmă iar araţi. Păi nu-i mai cu cale să araţi o dată şi bine, ia, o moşie întreagă, că doar e pământ berechet, să aveţi pentru douăzeci de ani, nu pentru două luni? Gândiţi-vă şi voi. Copiii tot se-nmulţesc şi o să aveţi mai multe guri de hrănit, ce-o să vă faceţi atunci?

După ce plecă Diavolul, rămăseseră oamenii noştri pe gânduri.

— Că bine mai vorbi omul cela al lui Dumnezeu. Copiii tot vin şi o să mai vină, că aşa a spus Dumnezeu, că o să ne înmulţim, ca nisipul mari, cu ce-o să ne hrănim atunci? zise grijulie baba Eva.

— Da, aşa e! Avem familie grea, guri multe de astupat. Tu iar ai purces grea. Grâul ni se gată şi

copiii nu aşteaptă. Ce-i de făcut? se-ntrebă cu fruntea îngândurată şi Adam, pe care-l copleşiră grijile unui tată de familie.

şi fără să se mai gândească la vorbele lui Dumnezeu, se apucară de muncă* înjugă Adam patru boi la plug şi ară, după cum îl sfătuise Eva, o mie de brazde, le semănă, le grăpă şi plecă mulţumit acasă. Se ştia acum pus la adăpost de grijile hranei pentru multă vreme şi-şi zicea în sine:

— Acum îmi poate da Dumnezeu câţi copii o vrea.

Încolţise sămânţa, crescu repede şi mare şi-i creştea inima lui

Adam, ori de câte ori mergea să-şi vadă holda. Când dădu în spic, se apucă Adam să-şi îngrijească uneltele pentru secerat, când tocmai Dumnezeu îşi aruncă ochii pe pământ să vadă ce mai fac oamenii lui. Şi se mânie straşnic, când văzu că Adam iar i-a călcat poruncile şi nu s-a încrezut în vorba lui, care era sfântă. Se coborî furios pe Pământ tocmai când Adam se pregătea să bage coasa-n grâu.

— Aşa ai ascultat, Adame, de porunca mea? O dată ai mâncat din pomul oprit, iar acum ari o mie de brazde în loc de una. Grâu îţi trebuie? Stai, să-ţi dau eu grâu.

şi întorcându-se spre holdă zise:

— Tu holdă, care ai făcut atâtea spice, să fii

afurisită; şi spini şi scaieţi să crească prin tine; iar voi paie, care purtaţi spice de jos până sus, să rămâneţi numai cu un spic în vârf, şi acela să fie mic şi plin de tăciune.

şi cât ai bate din palme, holda se umplu de spini şi scaieţi, iar paiele rămăseseră numai cu un spic mic.

Ducându-se apoi Dumnezeu la Adam îi spuse:

— Om nesăţios ce eşti, nu ţi-a fost de ajuns o singură brazdă, ca să te hrăneşti tu şi cu familia ta? Credeai că o să te las să mori de foame şi n-o să am eu grijă de tine? Ia uită-te aci!

şi lovind cu toiagul o piatră, care era la picioarele sale, se despică piatra în două şi din ea prinse să se mişte un viermuleţ mic, strecurându-se printre sfarămăturile pietrei.

— Adame, Adame, cine crezi tu că poartă grijă de acest biet viermuleţ şi nu-l lasă să moară nici în piatra asta seacă? Cine?

— Numai tu, Doamne, scânci Adam dând în genunchi şi neştiind cum să se mai căiască de cele ce făcuse.

— Apoi, vezi! Până şi viermele acesta are încredere în mine şi tu nu? Eu de toată lumea am grijă, şi de pasările cerului şi de viermele pământului şi pe nimeni nu-l las să piară, fără pricină. De ce, dar, te îndoieşti de mine şi nu asculţi. Faci cum vrei? Bine! De azi înainte poţi ara cât îţi place şi eu iarăşi îţi voi da, cât îmi place

mie.

şi se-ntoarse Dumnezeu iarăşi în cer. Iar Adam, când se ridică şi-şi aruncă ochii peste ogorul lui, rămase încremenit. Holda lui inimoasă ca o mătase de aur rămase acum o stârpiciune. Toată se-nchârcise, iar dintre paie răsăreau acum spinii scaietului şi firile încurcate ale măzărichii. Cât munci Adam atunci numai el ştiu şi când isprăvi, adună atâta grâu cât căpătase dintr-o singură brazdă.

Atâta se necăji Adam, încât cum ajunse acasă, o luă pe moaşa Eva de conci şi-i trase o bătaie ca aceea. Asta a fost cea dintâi bătaie în lumea noastră omenească. Şi de atunci se hotărî Adam să nu mai asculte de muiere, că la rele lucruri a ajuns cu sfaturile ei.

ZAPISUL LUI ADAM

Se bucură Satana şi de isprava asta, că iarăşi îi făcuse tui rău lui Dumnezeu şi făpturilor sale, dar tot nu-i ticnea că nu-i are pe toţi în mâna lui. Tot se-nvârtea în jurul lui Adam, doar o găsi vreo pricină să pună stăpânire pe el. Şi ocazia se ivi mai repede decât crezu el.

Văzând că toate îi merg rău, că de ce se apu că, nu-i iese precum vrea el, că Eva nu-l ascultă, îl cuprinse o jale şi trăgându-se sub un pom ar fi vrut să-şi facă seama, dar nu ştia cum şi de aceea

începu să plângă şi să se roage de Dumnezeu, să-i trimită moartea aceea mai repede să isprăvească odată cu toate. Dracul, cum îl auzi, se apropie încetişor de Adam sub forma unui înger şi, mângâindu-l pe cap, îi spuse:

— Ce plângi tu, Adame?

— Cum n-oi plânge, i-a răspuns Adam, că iaca cum am ajuns… şi cum am fost odată!

— Ei, de asta te năcăjeşti – s-a fi mirat cu prefăcătorie Aghiuţă. Hai lasă plânsul şi ascultă-mă pe mine, că te fac eu fericit şi te ajut eu la tot ce vei face de-acum.

Lui Adam nu-i veni să-şi creadă urechilor, că nimeni nu-i vorbise aşa de blând ca până acum şi bucuria îi străluci printre lacrimi, ca Soarele printre picăturile de ploaie. Mai că îi venea să-l sărute de bucurie.

— Toate o să-ţi meargă din plin. Numai să-mi făgăduieşti – adăuga el cu viclenie – că-mi vei da mie toată seminţia, care se va naşte din tine.

— Dăruită să-ţi fie, rosti cu nesocotinţă Adam, care nu se gândi la ce va fi după asta.

— Te-nvoieşti dar? îl mai întrebă Dracul, căruia nu-i venea să-şi creadă urechilor, că-i merse trebuşoara aşa de repede.

— Mă-nvoiesc, adeveri din nou Adam.

— Să-mi dai atunci un înscris, un zapis la mână, ca să-l am şi să nu ne mai certăm pentru asta.

— Păi ţi-oi da şi zapis, cum vrei, dar ce-i asta?

Tartorul nu stătu mult pe gânduri, ci aduse o bucată* de lut şi, turtind-o ca pe o cărămidă, îi zise lui Adam:

— Pune mâna aici şi apasă tare, să ţi se cunoască urma şi asta îmi va fi zapisul, îi zise Aghiuţă.

Adam puse mâna întipărindu-şi-o în lutul acela, şi cu asta zapisul fu gata. Ucigă-l-Toaca arse cărămida în foc şi o duse hăt departe la apa Iordanului, de o ascunse tocmai în fundul apei să nu ştie nimeni de urma ei. Dar nu s-a prea bucurat nici Satana multă vreme de zapisul lui Adam, pentru că Domnul Hristos, la botez, a stat cu picioarele în apa Iordanului, tocmai pe cărămida aceea şi cărămida toată s-a sfărâmat, de a luat-o apa şi a făcut-o terci. Şi aşa au scăpat oamenii de stăpânirea Diavolului.

În text: „mână” cu. *Ed.*

VÂRSTA OMENEASCĂ

Nu mult după asta, Dumnezeu se socoti, că o dată ce-a hotărât moarte pentru toate vietăţile pământului, în urma păcătuirii lui Adam, ar trebui să le statornicească şi veleaturile, adică anii vieţii fiecăruia.

Aşadar, trimise îngerii şi arghanghelii, prin toate colţurile lumii şi, prin sunete de trâmbiţe şi

surle şi prin strigări, adună toate vietăţile. Când fură toate adunate, veni şi Dumnezeu şi, aşezându-se pe tronul adus de îngeri, începu să le hotărască veleatul.

Lui Adam, deci omului, îi dădu treizeci de ani.

După Adam veni la rând măgarul. Dumnezeu, când îl văzu aşa de mare îi dădu cincizeci de ani, că-şi zise că el poate să îndure mai mult.

Dar măgarul cum auzi una ca asta, începu să zbiere şi să se roage de Dumnezeu să-l mai uşureze, pentru că şi aşa el toată viaţa trebuie să care la poveri şi-i prea mult pentru el. Dumnezeu îl ascultă şi se îndură la rugămintea lui şi, luându-i douăzeci de ani din viaţa măgarului, le dădu lui Adam, pe care îl văzuse cam nemulţumit.

Pe urmă veni câinele şi Dumnezeu îi dădu patruzeci de ani de viaţă* Câinele începu să urle şi să se tânuie:

— Vai de mine şi de mine! Patruzeci de ani să stau afară în vreme de frig şi de zloată, ori de zăpuşeală la uşa stăpânului meu şi să mănânc oasele de la mesele lui. E prea mult pentru mine, Doamne! mai scade-mi, din veleatul meu, că mare bine mi-ai face.

şi Dumnezeu îi scăzu şi lui douăzeci de ani şi le dădu lui Adam care tot nu se mulţumise, nici cu anii măgarului.

Veni la rând maimuţa, căreia Ehimnezeu îi soroci şaizeci de ani. Maimuţa plânse şi se ruga

să-i mai scadă că e prea mult să fie batjocura tuturor oamenilor şi a vietăţilor din păduri. Dumnezeu îi scăzu şi ei 10 ani, dar atâta se rugă maimuţa, încât îi lăsă numai treizeci de ani, iar alţi treizeci le luă şi le dădu tot lui Adam.

— Eşti mulţumit acum, Adame? îl întrebă Dumnezeu.

Adam de frică să nu-l supere pe Dumnezeu şi să-i ia şi ce i-a dat, s-a mulţumit cu anii care i-a primit. De atunci Adam a mai trăit treizeci de ani, aşa cum i-a sorocit Dumnezeu de la început. După asta a urmat cei douăzeci de ani ai măgarului, în care ani, oamenii ce dintâi, ca şi cei ce au venit în urma lor, dădeau în brânci de muncă şi căutau chinuiţi şi năcăjiţi să adune ceva pentru copiii lor. Urmară apoi, până la şaptezeci de ani, anii câinelui, când nu se mai dezlipeau de casă şi erau mânioşi, când venea cineva să le tulbure liniştea. Iar de la şaptezeci în sus, până la o sută, vin anii maimuţii, când omul intră în doaga maimuţei şi ajunge de râsul şi batjocura copiilor.

şi de atunci şi până astăzi tot aşa a rămas.

MUNCA

Adam şi Eva după ce-au fost goniţi din rai, stăteau la poarta raiului şi nu ştiau ce să facă, pentru că ei, sărăcuţii, degeaba le spusese lor Dumnezeu, că-şi vor câştiga hrana muncind din

sudoarea frunţii, până atunci nu văzuseră încă pe cineva muncind, că în rai totul venea de-a gata, şi nu ştiau acum de ce să se apuce.

Văzându-i aşa de neajutoraţi, lui Dumnezeu i se făcu milă de ei, şi trimise prin arhanghelul Mihai un pom. Arhanghelul Mihai îi învăţă să-l sădească şi cum îl răsădiră, cum înflori, făcu poame, ce până seară se şi copseră. Adam şi Eva au trăit vreo câteva zile mâncând poamele pomului dăruit de Dumnezeu. Dar într-o zi pomul a început să se usuce şi strămoşii noştri văzând că nu mai înfloreşte şi că, deci, nu va face poame şi nu vor avea ce să mănânce, se-ntristară foarte şi începură să plângă. Şi plânseră, până-i apucă somnul, în somn visară amândoi acelaşi vis. Se făcea că arhanghelul Mihai venea la ei şi le spunea că de aceea s-a uscat pomul pentru că nu-i prieşte pământul şi că ei trebuie să-l sape şi să-l răsădească în altă parte. Iar ca să crească mai frumoas să-l ude în fiecare dimineaţă şi seară.

Cum se treziră aşa şi făcură. Cu mâinile – că unelte încă n-aveau – săpară pomul, făcură o groapă în altă parte, îl răsădiră şi apoi îl udară cu apă, adusă în pumni. Şi aşa începură ei să muncească.

Pomul se usca tot în fiecare lună şi ei mereu îl mutau. Văzură că e greu să sape cu mâna goală şi atunci luară o piatră, pe care apoi o ascuţiră şi făcură cazma. Dintr-un lemn făcură sapă, iar din

pământ frământat şi apoi uscat, o oală cu care aduceau apa, ca să ude pomul. Şi uite aşa se dădură strămoşii noştri la muncă, de parcă de când lumea fuseseră obişnuiţi cu ea.

FELURILE DE FEMEI

Adam, pe lângă cei trei feciori, a avut şi o fată. Şi? cum e datina, la fete, a venit o mulţime de peţitori, să i-o ceară. Şi toţi erau de soi bun, nu aşa orişicine, căci şi Adam ajunsese om cu stare, cu pământ mult. Ş-apoi şi fata era frumoasă şi harnică şi i se dusese vestea.

Dar Adam era acum bătrân şi uita repede, că era în anii maimuţei; aşa că după ce logodi fata cu un flăcău mândru şi bogat, o mai făgădui încă la vreo doi tineri care o ceruseră.

După câteva săptămâni, vine flăcăul cel dintâi, face nuntă, îşi ia mireasa şi se tot duce la casa lui. La vreo săptămână, iaca vine şi cel de al doilea. Adam şi uitase de el, dar dacă îi promisese fata, acu trebuia să i-o dea. Dar de unde să o ia. Se duce repede, se mai sfătuieşte cu Eva şi ce-i şopti Dracul, ori iscodi mintea femeiască? Se duse Adam în curte, prinse o căţea şi, blagoslovind-o, o făcu fată tot aşa de frumoasă şi voinică, precum fusese şi a lui. O îmbrăcă bine, îi făcu repede baba Eva zestra şi când totul fu gata o mărită şi pe ea după tinerelul care de-abia aştepta.

Numai bine plecase şi ăsta, ducându-şi nevasta aşa gospodăreşte cum e obiceiul ia noi, la români, cu chiote şi cu lăutari, că iată se prezentă şi al treilea june, cu făgăduiala lui Adam. Când îl mai văzu şi p-ăsta, Adam nu mai ştia ce să mai facă. Da [r] baba Eva, mai şireată, fugi repede în curte şi, dând peste o purcică, albă şi frumuşică, i-o aduse lui Adam, care, blagoslovind-o şi pe ea, o schimbă în faţă, parcă mai frumoasă decât celelalte. O mărită şi pe asta, făcând o nuntă frumoasă şi o petrecere, de umblau şi câinii beţi. Şi se duse şi ea la casa ei.

Într-un târziu, îl păli pe Adam dorul de fata lui, că rămase numai cu băieţii şi de! băieţii, toată ziua erau plecaţi la treburile lor, de rămăseseră bătrânii singuri, singurei. S-au sfătuit ei între ei şi luându-şi Adam băţul şi merindea, pe care i-o pusese baba Eva în desagă, o luă la drum. Dar cum încurcase peţitorii, aşa încurcase acu Moş Adam şi satele în care îşi duseseră ginerii fetele lui. Şi, din întâmplare, nimeri moş Adam la fata ceea [făcută] din căţea. Să-i vie rău nu alta, de ce văzu acolo. Casa nemăturată, ferestrele sparte, băieţii zgârieţi, slabi şi murdari, prin casă numai gropi, pe afară numai gunoaie şi dudău, iar bărbatul nu mai ştia ce să-i facă şi ce să-i mai spuie, că ea toată ziua, bună ziua, era prin sat, ca o căţea, de purta minciunile şi poveştile muierilor, ba încă se mai sfădea cu altele şi se lua de păr,

cum bat câinii unii la alţii prin gard. S-a mirat Adam de ce a văzut şi, clătinând din cap cu mirare, a zis năcăjit:

— Asta nu-i trup din trupul meu şi nici sânge din sângele meu; asta trebuie să fie fata [făcută] din căţea.

şi, luându-şi desaga pe spate, a luat-o iar la drum.

după câteva zile, ajunge omul la gospodăria feţei făcută din scroafa. D-apoi acolo ce văzu! Să-şi ia lumea-n cap şi alta nu. Era pe la prânzul cel mare şi ea încă nu se sculase. Prin ogradă, bălţi şi gropi. Prispa era neiipită şi năruită. Casa nici nu se mai vedea, dacă a fost vreodată văruită sau nu. Gunoaiele erau împrăştiate prin tot locul, şi-ţi era şi silă să calci undeva cu piciorul, să nu te murdăreşti. D-apoi ea? Nespălată, nepieptănată, cu hainele rupte şi nelăute, îţi era şi greu să te uiţi la ea. În mijlocul casei, într-o teucă murdară şi spartă, doi copii murdari şi soioşi, îţi făceau şi milă, când te uitai la ei. Lui moş Adam atâta i-a trebuit. Nici nu s-a mai uitat mai departe şi nici n-a vrut să mai asculte şi pe bărbat.

— Asta-i fata ceea [făcută] din scroafă şi s-a cam grăbit să plece, că-i crăpa şi lui obrazul de ruşine.

şi s-a dus cale lungă, până a ajuns la casa feţei lui, cea adevărată.

aici era cu totul altfel. Ca de la cer la pământ.

Casa era curată ca o lăcruţă cu odoare. Pereţii lipiţi, văruiţi şi frumos învârstaţi cu vânăt. Zestrea în rânduială, copiii curaţi, lăuţi şi frumos îmbrăcaţi. Dar curtea? Ca o horbotă. Mă rog, mai mare dragul s-o priveşti. Că şi avea la ce, atâtea păsări mişunau în colo şi-ncoace. În grajdurile curate, vaci cu lapte şi viţei zburdalnici te priveau prietenoşi; iar din livadă, pomii de tot felul cu pajiştea verde, te îmbiau să stai la umbră şi să le guşti poamele lor rumene şi mustoase. Aşa i se umplu inima lui moş Adam de bucurie, dar şi de mândrie, că-şi zise molcomit:

— Hei! poama bună se cunoaşte şi din o mie. Ce-i om, tot a om trage; viţa de vie tot învie, iar cea de urzică tot se usucă.

şi de atunci aşa a rămas.

femeia harnică şi cuminte, care-şi iubeşte casa şi gospodăria, se trage din om. Femeia uliţamică, rea de gură cu bărbatul şi care toată ziua bate din gură, se trage din căţea. Iar femeia mârşavă, leneşă, care doarme târziu şi nu se îngrijeşte, nici de gospodărie, nici de bărbat, nici de copii aia se trage din scroafă.

MOARTEA LUI ADAM

Cei dintâi oameni au trăit foarte mult. Când au murit, trecuseră de 700 de ani, dar nu arătau chiar aşa de bătrâni, că pe vremea aceea nu erau

atâtea necazuri, care să îmbătrânească pe om, în jurul lor se strânseseră o sumedenie de nepoţi şi strănepoţi, fiecare cu copiii lor şi cu copiii copiilor lor, încât nici nu le mai ştiau numărul.

Când au simţit că H se apropie ceasul morţii, au chemat pe copiii lor şi le-au spus cum să-şi împartă averile şi să asculte de Dumnezeu, ca să le fie bine lor şi copiilor lor. Apoi au cerut să fie îngropaţi pe muntele Alelei, care, pe urmă, şi-a schimbat numele în Golgotha.

CAIN ŞI ABEL

*

La început Adam a avut numai doi copii, doi băieţi: Cain şi Abel. Cain stătea tot pe lângă casă şi ajuta părinţilor săi la treburile

Moartea lui Abel gospodăriei. Lui Abel, însă, îi plăcea mai mult să hoinărească, să asculte cântecele păsărilor» pe care voia să le prindă într-

un lemn de soc găurit; să vadă locuri noi, dar mai mult şi mai mult, să stea tolănit pe iarba verde şi mătăsoasă a munţilor şi să tot gândească, în timp ce oiţele lui păşteau singure şi fără frică, pe coastele muntelui. Cel de acasă, însă, nu-şi afla nicicum stare* Toată ziua trebăluia, că multe sunt de făcut la o casă de om şi seara cădea mort de oboseală. Cel cu oile umbla numai după ele, cu fluierul horind şi cu pasul hălăduind, câtă era ziulica. Iar seara, când venea acasă, povestea ce-a mai văzut prin lumea largă, ori ce-a păţit vreo oaie, ori vreo căpriţă. Ba în că, de la o vreme, tot stând şi visând, n-a mai ştiut ce-a văzut şi ce i s-a părut, încât, în fiecare seară, povestea nişte lucruri, de se cruceau toţi, când l-ascultau. Povestea frumos şi la toţi le plăcea, încât de-abia aşteptau să vie seară şi Abel cu poveştile.

Dar asta nu [-i] plăcu lui Cain* El toată ziua muncea şi ducea greul gospodăriei, dar pentru el nimeni nu avea vreo vorbă bună, ori căta [la el] grijă* Cele mai bine bucăţi din bucatele pregătite de Eva, pentru Abel se strângeau. Dacă întârzia cumva, toată lumea era îngrijorată să nu i se fi întâmplat ceva.

Astea toate Cain le auzea, le vedea şi le însemna în inima lui. Şi pe încetul prinse ură pe Abel. Ba şi Dracul, care prinsese de veste, îi strecurase pe şoptite şi cu viclenie, vorbe de invidie şi-i scormonea focul din inimă. Şi tot el i-a

vârât în cap şi gândul să se scape de el omorându-l. Bar nu ştia cum, că până atunci încă nu murise nimeni şi nimeni nu ştia încă ce-i aceea moarte.

Odată, cum mergea Cain într-un rând cu de mâncare la fratele său, numai ce vede năruindu-se chiar înaintea lui, dintr-un deal o stâncă mare. Şi cum venea de-a rostogolul la vale, a prins în drumul ei vreo două capre şi le-a omorât. Cain s-a tot uitat la ele, hăcuite şi strivite şi văzând că nu mai mişcă? a înţeles atunci ce-i aceea moarte. Şi îndată i-a venit în minte şi lui gândul cum să se scape de fratele său şi să intre numai el în inima părinţilor săi.

şi i-a dus mâncarea fratelui său, Abel a mâncat şi pe urmă Cain s-a întors acasă.

În altă zi, când s-a mai dus cu mâncarea, l-a găsit pe Abel dormind pe o coastă. În loc să-l trezească, s-a suit sus pe deal şi a năruit câteva stânci, pe care le-a întâlnit în cale. Una din ele a nimerit drept în cap pe Abel şi l-a omorât.

Cain s-a dus acasă şi a spus lui Adam că l-a găsit pe Abel cu capul sfărâmat de o stâncă.

Lui Adam nu i-a trecut prin cap, că fratele său l-a ucis şi a crezut tot ce i-a povestit Cain. Eva cum l-a văzut a prins a-l boci, aşa cum fac muierile. Tată-său, însă sta şi se tot uita la el şi nu-i venea să creadă că-i mort şi se minuna, dar se şi înfricoşa de vederea morţii. De la un timp, a tăcut şi Eva şi acum nu ştiau ce să facă cu trupul lui.

Corbii începuseră să croncăne prin vârfurile copacilor, iar să-l lase singur peste noapte le era frică să nu vie animale sălbatice şi să-l mănânce.

Când şedeau aşa, iaca numai că vine o vrabie c-un gândac în cioc; l-a pus pe pământ, acoperindu-l cu ţărână până nu s-a mai văzut. Atunci şi-a adus aminte şi Adam de vorbele lui Dumnezeu, că „din pământ eşti şi în pământ te vei întoarce” şi, chemând pe Eva, i-a arătat ce-a făcut păsărică.

— Aşa să facem şi noi cu Abel, decât să-l lăsăm să-l mănânce nişte câini ori nişte cioare.

Numai aşa i-a venit în cap lui Adam ca să facă o groapă şi să-l înmormânteze.

Cain a crezut că a scăpat uşor de fratele său şi se bucura în sinea lui. Dar Dumnezeu i s-a arătat sub forma unui nor, pe când păştea el oile în locul lui Abel şi l-a întrebat:

— Ce-ai făcut cu fratele tău, Câine?

şi îngălbinându-se de frică, Cain s-a ascuns, dar Dumnezeu aşa s-a înfuriat de fapta lui, încât l-a luat şi l-a pus în Lună, dimpreună cu Abel, unde se văd până-n ziua de astăzi, ca să vadă oricine, cât a fi lumea şi pământul, pe ucigaşul cel dintâi.

În Lună sunt două figuri. Cain este cel mai mare, Abel este culcat, iar Cain stă în picioare şi ţine în mână o căldămşă, din care pică sângele. Când se va umplea căldăruşa de va da afară, atunci se va sfârşi şi lumea.

POTOPUL

Adam şi Eva au avut apoi alţi copii, care, la rândul lor, au avut şi ei copii, ş-aşa s-a înmulţit lumea, de umpluse pământul. Dar de ce se făcea mai multă, de ce se făcea mai rea. Într-atât se înrăutăţise lumea, încât şi Dumnezeu se scârbise de ce vedea şi îi părea rău, că făcuse pe om. A tot aşteptat doar – doar se va îndrepta lumea asta, dar [văzând că ea merge din ce în cel mai spre rău, se hotărî să-i nimicească pe toţi oamenii printr-un potop, să nu mai rămâie nici urmă, nici sământă de ei. Dar nu-l lăsa inima să nimicească cea mai frumoasă lucrare a sa, mai ales că, pe ici, pe colo, ca un smoc de iarbă-ntr-un pustiu, tot se mai găsea câte un om cu frică de Dumnezeu.

Atunci căută el pe un om de ispravă, pe care să-l scape de la înecul potopului şi care să dea pământului oameni mai de omenie. Şi găsi el un pui de rumân, pre numele său Noe, care era tare cu fiica lui Dumnezeu şi din cuvântul lui nu ieşea, şi-l chemă la sine.

Îi spuse că nu mai poate răbda răutatea oamenilor şi de aceea va da peste ei un potop de ape, care are să-i nimicească, dar el să nu se sperie, ci să-l asculte şi din cuvântul lui să nu iasă, că are să fie bine pentru ei şi pentru seminţia lui. Şi-i spuse, atunci, să facă o corabie mare, în care

să se urce el şi cu familia lui şi să mai ieie cu el dintre toate dobitoacele şi zburătoarele lumii, câte o pereche de fiecare fel. I-a mai zis, să nu mai spuie de asta la nimeni, nici la nevastă-sa. Noe era tâmplar de meseria lui, aşa că se şi apucă de lucru. Dar nu văzuse până atunci corabie şi n-avea „mustră”, după care s-o facă. Atunci Dumnezeu l-a-nvăţat să taie o pasăre şi să-şi alcătuiască corabia, după cum va vedea că sunt potrivite şi oasele pieptului de pasăre. Şi i-a mai spus Dumnezeu, că atunci va da potopul, când va mânca Noe pe masă de fier.

Noe s-a apucat îndată de lucru, fără ca să ştie cineva, ce şi unde lucrează, că se ascunsese într-o pădure să nu-l vadă nimeni. Trei ani de zile a tot lucrat la corabie.

Dracul, că de aceea îi drac, a aflat că Noe lucrează la ceva şi

Potopul cum îi curios din firea lui şi dorind să ştie dacă nu e rost de vreo nouă nelegiuire, s-a

prefăcut într-un flacăuaş drăguţ şi s-a dat pe lângă nevasta lui Noe, cu momeli şi cu şoşeli, ştiind el că tot prin femeie va izbuti. Dar nici nevastă-sa nu ştia nimic. Vedea ea că pleacă dimineaţa şi vine noaptea târziu, dar unde şi ce lucrează, nu-i spusese.

Dracul a început s-o încânte cu vorbe dulci pe nevasta lui Noe, aşa cum făcuse şi cu mama Eva. Şi atâta i-a tocat la cap, până a făcut-o curioasă şi pe femeia lui Noe. Cum a venit Noe seara acasă, l-a şi apucat la întrebat. Dar Noe n-a vrut să-i spună nimic:

— Ia nişte lemnei şi mai mult nimic.

Atunci Dracul i-a adus o sticlă cu rachiu de cel tare şi a sfătuit-o cum să-i deie şi ce să facă. Noe cum a venit obosit de muncă, Raveca, că aşa o chema pe nevasta lui Noe, îi dete un păhăruţ.

— Na, bărbate, că-i fi ostenit. Asta o să-ţi mai dea curaj.

Noe bău şi-i plăcu. Se simţea mai înviorat. Şi mai ceru un păhărel şi apoi încă unul şi mai [încolo încă] unul, până – cum era pe nemâncate – se-mbătă de-a binele. Atunci îl luă femeia iar la întrebatele şi Noe cum era cherchelit, îi spuse:

— Ia, Dumnezeu vrea să înece lumea cu un potop mare şi eu fac o corabie, ca să scăpăm.

Muierea, cum află, cum se duse la drăguţul ei şi-i spuse totul de-a fir a păr. Atâta îi trebui Necuratului. Se duse repede în pădure, acolo unde

lucra Noe şi-i sfărâmă corabia, de nu mai rămase scândură lângă scândură. Când veni Noe a doua zi şi văzu toată munca lui răvăşită prin poiană, de nu se mai cunoştea bucată de bucată, se luă cu mâinile de păr şi-ncepu să se vaicăre.

— Vai de mine, vai de mine, ce mă fac acu… şi nemaiştiind ce să facă, chemă în ajutor pe Dumnezeu şi-i arătă totul.

Atunci Dumnezeu îi zise:

— Ţi-am spus să nu spui la nimeni, nici chiar nevestei tale. Vezi ce ţi-a făcut?

— Iartă-mă, Doamne, că n-am ştiut ce fac, c-am fost beat. Am greşit, dar de-acu nu mai pun un strop de rachiu în gură. Da acuma ce mă fac?

Atunci l-a învăţat Dumnezeu să ia o scândură de paltin şi să facă două ciocănaşe şi să bată toaca. Cum s-a auzit toaca, cum au început bucăţelele de lemne să vie singure şi să se îmbine, aşa cum au fost îmbinate de la început, aşa că, într-o clipită, corabia se făcu la loc.

Ce-i făcu Noe nevestei sale, nu se mai spune, dar nici Dracul nu mai dădu pe acolo, crezând că i-a făcut-o şi de data asta lui Dumnezeu.

Noe putu astfel isprăvi corabia şi, când totul fu gata, dădu de

Potopul veste la toate animalele, pe care avea să le ia cu sine în corabie, să fie gata, şi nu mai aştepta acum decât semnul

Când, la a treia zi, după ce isprăvi totul, Noe se duse cu sapa la câmp, să mai scoată nişte legume, pentru ca să aibă ce fierbe în timpul potopului, când pe la amiazăzi, odată se acoperi cerul cu nori negri şi-ncepu să ploaie, da’ bine, cu găleata.

— Oare n-o fi potopul? – se-ntrebă Noe, Dar unde e masa de fier, pe care trebuie să mănânc, aşa cum mi-a spus Dumnezeu?

Se uită în jurul lui, în toate părţile şi nu văzu decât ogoarele lui, în care începură să se formeze ici şi colo bălţi şi hăt departe căsuţa şi corabia lui. Îşi căută un loc mai adăpostit, unde să se apere de ploaie, crezând că va trece repede şi se refugie sub nişte goruni, care erau în apropiere. Până una-

alta şi cum era pe la prânzul cel mare, vru să-şi mai astâmpere foamea. Jos nu se putea aşeza că era toată câmpia numai o apă. Atunci, fără să se mai gândească mult, întoarse sapa şi-o înfipse bine în pământ, iar pe leafa ei se apucă să mănânce repede, că îi uda ploaia mămăliga. Pe urmă tot socotindu-se în timp ce mânca şi tot uitându-se la sapă să nu se răstoarne, odată îşi dete cu palma peste frunte.

— Uite, mă, asta a fost masa de fier, strigă el şi o rupse de fugă spre casă. Repede îşi sui animalele şi chemă pe toţi ai lui să se urce în corabie, că de-acuma a-nceput potopul.

Dar când să închidă uşa la corabie – că o făcuse ca o casă, să nu ploaie înăuntru, – muierea lui Noe, nu şi nu, că ea nu se suie.

Aşa o învăţase Necuratul, care o fermecase cu boiul lui şi cu vorbele lui mincinoase, să nu se suie până Noe n-o zice o vorbă de ocară, ca să se poată sui şi el în corabie.

De aceea se proţăpise femeia în faţa corăbiei, cu tulpanul tras pe faţă şi nu mişca din loc.

— Hai, măi femeie, şi te suie, că te-neacă potopul.

Ea nu.

— Hai mai repede, că ne prinde şi pe noi.

Ea nu.

— Da vino odată ce mai aştepţi.

Ea tot nu.

Până se-nfurie şi Noe de atâta încăpăţânare şi uitându-şi de sine îi zise:

— Hai, drace, şi suie-te odată…

Dracu’ atâta aşteptă şi, dând femeiei un ghiont, fără să-l vadă Noe, se sui repede în corabie. Şi femeia după el. Şi aşa se-ntâmplă că şi Dracu’ scăpă de înec.

IORMOROGUL

Noe, după cuvântul lui Dumnezeu, chemase din toate animalele pământului câte o pereche, să vie cu el în corabie şi toate l-au ascultat.

Singur formorogul, care era un animal mare, mare, cum nu mai e azi niciun animal pe pământ şi care se în crezu prea mult în puterile sale, nu vru să se suie, ca să stea închis într-o cutiuţă aşa mică, cum i se păru lui corabia lui Noe şi la un loc cu toate jigăniile. Ba chiar se lăudă că va înota până dincolo de cei mai înalţi munţi şi că mai degrabă se va îneca corabia lui Noe, decât el. Ce să facă şi Noe! dacă văzu că se-ncăpăţânează atât, închise uşa şi o porni cu corabia lui.

Toţi oamenii şi animalele celelalte începură să se înece, căci apele se ridicau repede şi acoperiră înălţimele cele mari. Iormorogul îşi încercă norocul prin înot, dar cum era mare cât o biserică, se agăţară de el şi oameni şi animale, prinzându-se de coranele lui, alţii suindu-se pe spatele lui

late, şi-l scufundară în adânc cu greutatea lor, cu toate că formorogul era puternic şi înota de minime. Şi aşa s-a pierdut de atunci de pe pământ vietatea cea mai mare şi mai puternică, care se numea formorog, înecându-se în potop şi n-a mai rămas nicio urmă de dânsa, ci doar numele lui. Dacă n-ar fi fost aşa de încrzut şi azi ar fi trăit.

CREAREA MATEI

Dracul în loc să se mulţumească şi să dea slavă lui Dumnezeu că nu s-a-necat şi a scăpat de potop, al naibii cum e el, s-a apucat şi acolo de şotii. Voia să-i facă ciudă lui Dumnezeu şi fără să se gândească că s-ar putea îneca şi ei, voia să-i înece corabia lui Noe.

ŞOARECH

De aceea se apucă şi făcu şoareci, care se-nmulţiră repede şi se apucară să roadă lemnul n [av] ei şi ar fi găurit corabia, dacă Noe plimbându-se ca un căpitan prin toate colţurile corăbiei, n-ar fi dat de isprava lor. Atunci se-nfurie şi, cum n-avea nimic cu ce să dea după ei, îşi scoase năframa şi o aruncă după ei. Năframa cum căzu, se prefăcu în mâţă şi pentru că Noe o azvârlise cu gândul să prindă şoarecele cu ea, mâţa se şi repezi şi făcu o moarte [nemaiauzita] prin ei De-

abia scăpă o pereche, ascunzându-se în fundul corăbiei în fânul pentru animale. Şi de atunci mâţa cum vede un şoarece, îl şi ucide.

SFREDELUL

Dracul, dacă a văzut că aşa nu-i merge, a făcut sfredelul şi cu el a găurit fundul corăbiei. Apa începu să intre înăuntru navei** şi Noe şi cu cei ce se aflau în corabie erau în primejdie să se înece. Se apucară să scoată apa cu vadra, dar degeaba, nu putea prididi cu Dracul, că el lucra mai repede. Atunci Dumnezeu dădu înţelepciune năpârcii şi ea îşi vârî coada repede în gaura făcută de Drac şi apa n-a mai năvălit în corabie. Dar când s-o scoată năpârca, n-a mai putut şi coada s-a rupt. De atunci năpârca e şută, dar isteaţă.

SFÂRŞITUL POTOPULUI

După ce încetară ploile, mai aşteptă Noe ce mai aşteptă şi pentru că era foarte nerăbdător să puie mai repede piciorul pe pământul pe care nu-l mai văzuse de 40 [de] zile, trimise pe corb să-i aducă vesti de prin lume. Vârfurile munţilor ieşiseră, pe ici şi pe colo şi mii de hoituri rămăseseră agăţate de stânci şi de copaci. Corbul.

În text: „nâii” (n.ed.)… În text:”» năiei” (*n ed.*).

cum le-a văzut, s-a lăsat jos şi a început să-nfulece cu atâta lăcomie, că a uitat să se mai întoarcă îndărăt şi să vestească lui Noe ce-a văzut şi ce-a găsit.

A stat corbul trei zile şi trei nopţi, până s-a săturat» într-atât fusese de dornic de came, De-abia a patra zi s-a întors sătul şi de-abia putând zbura, atât era de umflat de mâncare. Noe de departe, cum l-a zărit că vine, l-a întrebat plin de curiozitate, ce veşti aduce şi ce e pe lume şi de ce a întârziat atât?

Corbul nu se-ntinse mult la vorbă, ci răspunse drept, că fiind flămând şi dând de un hoit de cal, s-a ospătat să-i ajungă, pentru cele 40 de zile, cât a postit. Şi că altceva n-a mai văzut. Noe auzind una ca asta aşa s-a mâniat, că înciudat l-a blestemat:

Negri-s-ar penele pe tine Cum s-a negrit imma-n mine!

şi corbul, care până atunci era alb la pene cum e porumbelul, s-a înnegrit, cum îl ştim şi-l vedem astăzi.

— Iar hrana ta să fie numai hoit, îi mai zise de departe Noe.

şi cum l-a blăstămat Noe, aşa a şi rămas.

După asta a trimis o ponrmtiţă, care n-a stat mult şi a venit cu o ramură de măslin în cioc. Aşa a ştiut [Noe] că apele s-au mai retras; iar ca mulţumire că porumbiţa s-a purtat bine, s-a rugat de Dumnezeu s-o răsplătească. Tatăl i-a ascultat

ruga şi a pus-o între stele. Iar pentru că a venit cu picioarele roşii de sângele mortăciunilor ce le-a-ntâlnit în cale, a lăsat-o să-i fie picioarele roşii şi penele albe curate, ca bucuria lui Noe.

După ce s-au retras apele de pe uscat în mătcile lor şi corabia lui Noe s-a oprit pe muntele Ararat, corbul n-a mai stat să-i mulţumească lui Dumnezeu, cum au făcut oamenii şi celelalte animale, ci s-a repezit iar la mâncare. Lăcomia asta a corbului l-a necăjit şi mai rău pe Noe, care l-a blestemat a doua oară, să nu mai scoată pui şi să se înmulţească nu ca celelalte păsări. Blestemul stă în aceea că singur dintre toate păsările, [corbul] îşi face cuib şi se ouă în luna lui decembrie şi-şi cloceşte ouăle până în luna lui faur, când e frigul mai tare şi când, din pricină că ouăle lor sunt tari şi puii nu pot să le spargă găoacea, ca să iasă afară, corbii zboară din cuiburile lor, lăsând ouăle descoperite şi acestea de ger crapă. În urmă, corbii vin din nou la cuiburi şi-şi îngrijesc puii lor.

VIŢA DE VIE

Românii socotesc că Noe e tata vinului şi a viţei de vie. De aceea şi cântă:

Tata Noe cel bătrân Fost-a fost pui de român.
El a sădit la noi via şi ne-a lăsat veselia.
Iată cum s-a întâmplat una ca asta:

După ce-a trecut potopul şi Noe cu ai săi şi cu toate animalele au ieşit din corabie, nu prea au avut mult de umblat că pământul era încă ud şi mlăştinos, iar din hoiturile celor înecaţi, se ridica un miros, de infectase tot aerul. Ba încă sufereau de sete, căci deşi apa era din belşug, toată era murdară şi tulbure. Au răbdat, cât au răbdat, au mai căutat vreun izvor curat, dar negăsind s-au rugat lui Dumnezeu să-i mântuie de suferinţa seter Lui Dumnezeu i s-a făcut milă de ei şi a lăsat pe o coastă de deal să crească viţa de vie* Noe umblând de colo până colo, în căutarea vreunui izvor, vede pe o coastă nişte iarbă înşirată pe pari şi din iarba ceea spânzurau nişte struguri cât cofele* acea iarbă era viţa de vie. Noe a mers pe coastă cu poama de vie, a rupt un strugure şi a gustat şi văzându-l şi răcoros şi gustos, a chemat şi pe ai săi, ca să-şi astâmpere şi ei setea.

Dar ce Le-a mai venit apoi în gând? Au stors strugurii în vase, ca să aibă băutura mai la îndemână. La început vinul nu fermenta că nu avea alcool şi nici nu ameţea pe cel ce-l bea. Noe, după ce şi-a durut casa pentru el şi pentru a-i săi, s-a apucat să cultive vie şi pe lângă casa cea nouă. Dracu', care îşi bagă coada oriunde se lucrează ceva, sau se începe ceva nou, se face că trece pe acolo ca din întâmplare:

— Ce faci acolo, Noe?

— Ia, sădesc nişte vie pe coasta asta, că nu-i

bună de altceva.

— Vie? Da5 ce-i aceea vie?

— Ia o tufă, care dă nişte struguri dulci ca mierea şi o băutură, ce-ţi încântă inima şi-ţi întăreşte voinţa* Ia hai, dacă venişi până aici, să guşti puţin – îl pofti Noe, ca tot românul, bun la inimă şi gata de ospeţie.

şi-l duse acasă şi-l omeni. Dracul lui] i-a plăcut grozav şi-i propuse să sădească împreună via, ca vecin ce-i era. Noe» crezându-l de cuvânt, primi. Şi s-au apucat de treabă. Dar Dracu', care mereu umbla după născociri ca ovreiul după afaceri, şi care simţi că aici e rost să-i mai facă vreun rău lui Dumnezeu, făcu repede un plan să facă băutură mai bună, dar şi mai tare. Stropi butaşii de vie cu sânge de miel, de leu, de porc şi de maimuţă.

şi de atunci, de câte ori bea prea mult, se face la început moale ca mielul» apoi începe să ragă şi să fie bătăios ca leul, în urmă se tăvăleşte pe jos ca porcii şi, la urmă de tot, face tot felul de maimuţării caraghioase, de se face de râsul lumii.

şi de atunci vinul învrăjbeşte şi face pe om, făptură lui Dumnezeu, neom.

ŢIGANII

Cel dintâi om, care a simţit tovărăşia în afaceri a Dracului, a fost însuşi Noe. El a fost cel

dintâi om beat. Într-o zi, când s-a cam trecut cu măsura la băutură, s-a îmbătat şi după ce a trecut prin toate prefacerile, la care supunea pe băutor vinul cel nou al Diavolului, a adormit într-un colţ al grădinii, într-o poziţie nu tocmai potrivită unui om cu părul încărunţit. Un fecior de-al lui, trecea tocmai pe acolo şi când dădu cu ochii de el, îl bufni râsul şi cum era poznaş din fire şi se ţinea numai de glume, ce-i trece prin minte. Ia o baligă şi cu ea îl muruieşte pe Noe» apoi se ascunde într-un tufiş, să vadă ce-a mai fi. Trece apoi un alt fecior de-al lui Noe. Ăsta era serios şi tare respectuos faţă de tatăl său. Cum îl vede îl acoperă, apoi cu nişte frunze îl curăţă şi, aducând apă într-un ulcior, îl spală şi-l face curat. Atunci ăstălalt iese şi-i spune, că de ce l-a curăţat, să-l fi lăsat aşa să mai râdă puţin de el. Feciorul serios tocmai începuse să-i mustre şi să-l ocărască pentru asta, când iaca Noe se trezeşte şi întreabă de ce se ceartă. Feciorul cel serios îi spune tot cum a fost. Ce s-a mai supărat Noe! Odată a sărit, ca ars de jos şi i-a zis: „Aşa să se facă pielea ta, cum era baliga cu care m-ai murdărit, iar tu să ajungi de râsul tuturor, aşa cum ai vrut să-ţi baţi joc de mine”.

Din feciorul acesta se trag ţiganii, care sunt negri la faţă şi batjocura tuturor. Tot ţigan a fost şi cel care a bătut cuiele în crucea Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea toţi călăii din ţigani s-au

făcut.

FEMEILE USARNICE

Noe a trăit 260 de ani şi în această viaţă îndelungată a avut 12 băieţi şi 13 fete. Fiecare fecior şi-a luat de nevastă câte o soră şi astfel s-a făcut 12 perechi de oameni. A treisprezecea fată, rămânând singură, a întrebat pe Noe:

— Da eu, taică, ce să mă fac?

— Tu să slujeşti pe surorile tale, i-a răspuns Noe.

— Ba nu – se zice că ar fi hotărât Dumnezeu – tu să trăieşti de colo până colo, pentru cătane.

şi de la această fată a lui Noe au rămas femeile cu năravuri urâte.

Mai pe urmă, însă, l-a întâlnit pe o coastă de mare pe feciorul lui Noe, pe care-l blăstămase să fie negru şi a trăit cu el. Şi din perechea asta – un blăstămat de fecior, numai bun de glume şi de batjocuri şi o femeie fără ruşine – s-a născut neamul ţigănesc.

V

LEGENDE DESPRE

MAICA DOMNULUI ŞI IISUS HRISTOS

NAŞTEREA FECIOAREI MARIA

IOACHIM ŞI ANA

Ioachim şi Ana erau doi bătrâni, oameni cumsecade, temători de Dumnezeu şi tare credincioşi. Trăiau liniştiţi şi-şi vedeau de treaba lor şi nu supărau pe nimeni cu nimic. Ajunseseră acum destul de bătrâni şi toată lumea îi credea fericiţi. Şi ar fi putut fi, dacă o durere nu i-a fi amărât zilele: nu aveau niciun copil. Cât s-au rugat lui Dumnezeu, cât au încercat pe la toţi doftorii şi vracii de pe vremea aceea şi pace. Nimic nu le-a fost de folos! Ba acum, la bătrâneţe, le căzu pe cap, din asta, o ruşine mare.

RESPINGEREA JERTFEI

S-au dus ca totdeauna la biserică şi au adus şi ei, cum era obiceiul pe vremea aceea, o jertfă de miel prior. Dar jertfa n-a fost primită de Dumnezeu şi, căzând în genunchi, lacrimi mari au vărsat şi greu s-au tânguit. Auzindu-i cum se văicărau, preotul şi alţi credincioşi au zis între dânşii:

— Cum să le primească Dumnezeu jertfa, dacă ei nu vor lăsa niciun urmaş, să le cinstească numele şi să le facă pomenile după moarte?!

Ceea ce auzind, Ioachim şi Ana s-au întristat şi plecându-şi capetele, ca nişte vinovaţi s-au întors la casa lor, unde, tăcând şi gândindu-se mult la vorbele urâte, după ce s-au rugat şi au

ajunat, s-au culcat, aşteptând îndurarea lui Dumnezeu, Dar ei neputând dormi, tot s-au gândit, cum ar putea câştiga îndurarea lui Dumnezeu şi au tot oftat multă vreme din noapte, până într-un târziu. Adormind ei, Dumnezeu i-a luminat cu sfatul lui.

VISUL

Astfel că dimineaţa, trezindu-se ei, amândoi, au aflat că au visat acelaşi vis, precum ca fiecare să plece la altă mănăstire şi să se roage 40 de zile, postind, că astfel rugăciunea lor va fi împlinită. Şi bucurându-se ei foarte de această înştiinţare de sus, au plecat, unul spre răsărit, iar altul spre apus, oprindu-se la cea dintâi mănăstire ce le-a ieşit în cale. Şi erau aceste mănăstiri departe una de alta, ca la 40 de poşte şi mai bine.

şi început-au ei să se roage şi să facă toate cele plăcute lui Dumnezeu, ca adevăraţi ostaşi ai Domnului. Iar în una din zile, pe când Ana stătea în grădina mănăstirii şi se ruga cetind dintr-o carte sfântă psalmii lui David, iată că se stârneşte un vânt uşor, care îi aduse o frunză şi i-o aşează între foile din carte.

buna-vestire

Frunza părea că vine de departe» căci nu era din pomii grădinii mănăstirii şi avea un parfum cum nu mai simţise Ana niciodată până atunci. Şi

Anei tare mult i-a plăcut această frunză şi mirosul ei, că mângâindu-şi faţa cu ea, o sărută şi apoi o puse în sân, ca pe o steblă de busuioc. Din clipa aceea, însă, Ana a purces grea.

ISPITA DIAVOLULUI

Ana tare s-a bucurat că Dumnezeu i-a împlinit ruga şi, fără să mai aştepte cele 40 de zile, porni spre casă, trimiţându-i veste şi lui Ioachim să se-ntoarcă. Ioachim dintru început tare s-a înveselit» dar pe drumul întoarcerii, Diavolul s-a strecurat pe lângă el şi bănuieli urâte i-a turnat în suflet. Ana l-a certat cu vorbe aspre, dar ca să-i alunge ispita diavolească, ce pusese stăpânire pe inima lui, l-a dus la mănăstire şi, povestindu-i toate cum s-a întâmplat şi văzând că nici picior de bărbat nu se afla la acea sfântă mănăstire, a crezut şi s-a ruşinat tare de bănuielile lui.

şi astfel Dumnezeu le-a împlinit ruga, dându-le, la bătrâneţe, pe Fecioara Maria.

Vestirea Anei

TINEREŢEA FECIOAREI MARIA

COPILĂRIA

Fecioara Maria a crescut într-un an, ca alţii în doi. Şi cum s-a făcut mai mare, părinţii ei, potrivit făgăduielii făcute între zidurile mănăstirii, înainte de a avea copil, o duseră şi pe ea la mănăstire.

LA MĂNĂSTIRE

Acolo fu crescută ea de mai cele călugăriţe, numai în duh bisericesc şi creştere aleasă căpătă, ca o fată de împărat. Şi era Fecioara Maria tare înţeleaptă şi deschisă la suflet, încât toate învăţăturile le prinse repede şi toată lumea se mira de deşteptăciunea ei.

şi iată că, într-o zi de primăvară, pe când Fecioara Maria se ducea voioasă şi sprintenă cu o doniţă la fântâna din curtea mănăstirii, după apă, un înger îi ieşi înainte. Era o arătare atât de frumoasă, cum nu mai văzusese ea niciodată, încât uimită se opri în loc. Îngerul îi dădu o floare de crin şi suflând asupra sa duh dumnezeiesc, îi spuse:

— Bucură-te Fecioară, că tu vei naşte pe Dumnezeu.

Auzind vorbele acestea, Maria tare s-a-nfricoşat, dar când a ridicat pleoapele, îngerul nu mai era în faţa ei. Fecioara Maria speriată a alergat la maica stareţă şi căzându-i în genunchi, i-a povestit tot ce i s-a întâmplat.

Stareţa straşnic s-a supărat pentru asta şi, necrezând vorbele ei, o alungă din mănăstire. Degeaba s-a rugat Fecioara Maria şi a plâns la poarta mănăstirii s-o ierte că ea nu se ştie vinovată cu nimica. Maica stareţă a fost neînduplecată. Văzând că se-noptează şi fiindu-i frică s-o prindă noaptea afară în câmp, Maria a plecat oftând şi plângând, până s-a oprit la cel dintâi sat, ce i-a ieşit în cale. S-a îndreptat la căsuţa cea mai umilită şi, bătând sfios în uşă, a cerut sălaş şi adăpostire.

ÎNTÂLNIREA CU IOSIF

Acolo stătea şi lucra un om bun la inimă, Iosif, care era teslar de meseria lui. Căci aşa a vrut Dumnezeu să se întâmple şi aceşti doi oameni să se întâlnească.

Buna vestire şi fiindu-i milă de sărmana fată» pe care o văzu obosită şi plânsă la uşa lui, îi dădu adăpost şi de mâncare. Aflând apoi, din gura ei» toate necazurile şi suferinţele, care, pe nedrept» le îndura, îi dădu loc în umila lui casă şi îi zise să fie femeia lui, după toată legea» care era pe atunci.

CĂSĂTORIA

şi Maria văzându-l om aşezat şi credincios şi milos pentru necazurile ei, primi şi se cununară în faţa legii.

CRĂCIUNUL ŞI CRĂCIUNEASA

PLECAREA LA NAZARET

Când i-a fost Mariei să nas că, a trebuit să plece cu omul ei, în satul în care se născuse, pentru că împăratul de atunci, dăduse ordin ca fiecare om să se înscrie în satul de unde i se trage neamul* şi ajungând în Nazaret, că aşa se chema satul lui Iosif, nu mai găsiră mei un neam de al lor, aşa că umblau din casă în casă, numai să capete loc de dormit.

CRĂCIUN

Pe vremea aceea, trăia în Nazaret unul Crăciun, om tare bogat, dar zgârcit şi aspru, om cu inima de piatră. Pe femeia şi pe fetele lui le bătea şi le chinuia în tot felul, cum nu-i plăcea ceva, ori nu-i făceau pe placul lui. Sărmanele femei erau toate betege şi stâlcite. Când pleca la moară, femeile dormeau cu rândul, să nu le prindă Crăciun că nu-l aşteaptă cu toate şi cu tot ce-i trebuia. Tocmai acum plecase cu 12 care la moară şi femeile nu-şi mai vedeau capul să pregătească totul, să fie bine/Iacă, tocmai când aveau mai mult de lucru şi umblau de colo până colo după furci şi după pari, iată că soseşte şi Fecioara Maria cu

Iosif:

— Lasă-mă, femeie bună, să mân la dumneata, că-s ostenită de drum şi curând va sosi şi ceasul să nasc.

— Bucuroasă te-aş lăsa, îi răspunse Crăciuneasa, dar am un bărbat rău şi amarnic. L) ită-te la fetele mele: una-i şchioapă, alta-i oarbă şi a treia-i oloagă. Da eu, crezi că o duc mai bine? Uită-te ce am pe trup şi pe mâini.

Se uită Maica Domnului la ea şi-i fu tare milă de ea, că era toată zdrobită şi vânătă. Dar Fecioara Maria le ştia toate astea, de aceea îi mai zise:

— Lasă-mă, măcar în ocol să mă ascund, că nu mă mai ţin picioarele.

GĂZDUIREA

şi Crăciuneasa, femeie miloasă, o primi şi-i făcu loc în staul, lângă ieslea vitelor, unde credea ea că bărbatul ei n-are s-o vadă.

Pe vremea aceea încă nu erau stele pe cer, numai Luna umbla, şi oameni lucrau la Lună, ca acum la Soare.

NAŞTEREA LUI IISUS

şi a venit vremea ca Maica Domnului să nască şi l-a născut prin cap, aşa cum a hotărât

Dumnezeu, că va trebui să se nască fiul lui, ca să poată lua zapisul de la Diavol şi să răscumpere pe oameni. Cum l-a născut pe Domnul Iisus Hristos, boii l-au aburit, iar femeia lui Crăciun a ajutat-o pe Maica Domnului.

APARIŢIA LUCEAFĂRULUI

Atunci s-a arătat pentru întâia oară, ca să vestească lumii venirea lui Iisus, luceafărul de seară, pe casa lor şi după asta stelele.

Crăciun văzu de departe lumina stelelor, se opri şi zise înfuriat:

— Oare ce mi-au făcut nebunele acelea de mi-au aprins casa? şi se luă repede înaintea carelor să vadă ce-i.

În vremea asta Crăciuneasa trimise cu rodirii, aşa cum se cuvenea, la Maica Domnului pe fata cea ciuntă.

TĂMĂDUIREA FEŢEI CIUNTE.

A FEŢEI ŞCHIOAPE ŞI A CELEI OARBE

5?

Maica Domnul tare s-a bucurat că a fost pe lângă ea un suflet milos, care s-o îngrijească şi să-i facă toate după obiceiurile româneşti şi se gândi cum să-i răsplătească? Iaca, îi puse feţei mâna la

loc, ba încă i-o făcu de aur. Trimise atunci Crăciuneasa pe fata cea şchioapă. Maica Domnului îi puse şi ei un picior de aur. Trimise apoi şi pe cea oarbă şi Maica Domnului îi puse alţi ochi buni şi fata vedea încă parcă mai bine ca mai înainte. Iată că tocmai atunci soseşte şi Crăciun acasă şi nu se dumireşte de ceea ce vede. Vede stele pe cer, vede luceafărul de miezul nopţii, vede atâta lumină în jurul casei şi totuşi nimic nu arde. Odată răcneşte, cum îi era obiceiul şi femeia lui, baba Iova şi cu fetele au venit fuga în calea lui, toate tremurând de frică:

— Cine a venit în casele mele în lipsa mea şi ce-i lenea asta pe voi, de nu mi-aţi ieşit înainte, cum se cuvenea?

Baba Iova, văzând că el ştie de undeva, că are oaspeţi, îi spuse totul din fir a păr. Şi îl rugă s-o ierte, că tocmai atunci se spăla pe mâini, aşa că n-a putut ieşi în calea lui.

CRĂCIUN TAIE MÂINILE CRĂCIUNESEI

Când îi văzu mâinile încă cu pete de sânge, Crăciun, într-adevăr, se-nfurie, încât, cum era atunci cu barda-n mână» îi tăie Crăciunesei amândouă mâinile din cot. Sărmana Crăciuneasa

Închinarea ciobanilor se văicără de durere şi bocindu-se o rupse de fugă şi se duse ia Maica Domnului şi-i arătă:

— Uite ce mi-a făcut păgânul cela de bărbat.

— Lasă, nu te plânge, că toate sunt făcute spre cele de mântuire, Du-te şi adă cum vei putea cu monturile, mâinile tale.

TĂMĂDUIREA CRĂCIUNESEI

Se duse Crăciuneasa şi făcu cum îi spuse Mica Domnului. Maica Domnului le luă şi, suflând peste ele, le lipi la loc şi se făcură aşa cum fuseseră mai înainte, ba încă şi mai frumoase, că erau suflate cu aur. Nu ştiu Crăciuneasa cum să-i mulţumească mai frumos şi sărutându-i mâinile, se duse la Crăciun să-i ajute. Dar Crăciun când o văzu cu mâinile lipite la loc şi mai frumoase ca mai înainte, rămase ca trăsnit locului şi nu putu scoate

o vorbă.

— Femeia, care a venit la noi şi a născut, mi-a pus mâinile la loc. Apoi îi povesti cum vindecase şi pe fetele lor.

Crăciun fu atât de mişcat de aceste minuni, încât inima lui se muie şi, căzând în genunchi, îi ceru iertare femeiii sale, pentru tot răul ce i-l făcuse şi apoi, ducându-se în staul, i se închină Fecioarei Maria şi lui Iisus firistos, recunoscând în el pe Dumnezeu. Şi pentru că în casa lui şi pentru că el a fost cel dintâi om care a crezut în Hristos, ziua în care n-a născut Domnul nostru Iisus Hristos s-a numit de atunci Crăciun.

Când Iisus Hristos s-a născut în staulul lui Crăciun, erau atunci în jurul lui multe animale, ca într-un staul de om bogat: boi, cai, oi. Vitele au mâncat şi tot timpul s-au uitat la Iisus. Boii, după ce au mâncat, s-au aşezat jos şi, începând să rumege, suflau boare caldă peste trupul lui Iisus, încălzindu-l de răcoarea nopţii. Domnul nostru Iisus simţind căldura suflării lor calde, întrebă pe maica sa:

BLAGOSLOVIREA ANIMALELOR

— Măicuţă, cine sunt animalele astea şi cum le cheamă?

Iar după ce Maica Domnului îi spuse că sunt boi, Iisus zise:

Dup-aceea vă culcaţi şi prindeţi a rumega şi din nări calde-a suflat!

RLESTEMAREA CAILOR

Caii, însă, au mâncat tot ce aveau înaintea lor, ba au smuls şi paiele aşternute sub copilul sfânt, încât Iisus a întrebat pe maică-sa.

— Ce animale sunt astea aşa de flămânde şi care nu se mai satura? Maica Domnului i-a spus cum se numesc şi atunci Iisus Hristos a zis:

Fire-aţi boi blagosloviţi Tot anul să fiţi hrăniţi.
Că voi atâta mâncaţi Până ce vă săturaţi.

Maica Domnului şi Crăciuneasa
Fire-aţi, voi, cai, blestemaţi.
Tot anul să n-aveţi saţ.
Numa-n ziua de Ispas.

Dar şi-atunci numai un ceas, şi peste drum când veţi trece şi la apă când veţi merge.

BLESTEMAREA PLOPULUI

Nu departe de staulul în care s-a născut Iisus Hristos, era un plop, care mereu tot fremăta din frunze, încât nici Maica Domnului, nici copilul sfânt n-au putut închide toată nopticica ochii din cauza lui. De aceea Maica Domnului îl blestemă:

Fire-ai, tu, plop, blestemat.
Frunza ta să n-aibă stat.
Nici pe ud, nici pe uscat.
Frunza ta să n-aibă stare.
Nici pe vânt, nici pe răcoare.

MAGII ŞI IROD

După ce s-a născut Hristos, îngerii au coborât din cer, l-au luat de l-au scăldat în rouă de pe flori adunată, l-au înfăşat în scutece de mătase şi l-au suit la ceruri, de l-au înfă [ţi] şat – după datină – Tatălui Ceresc, carele l-au primit în tronul lui de aur şi l-au binecuvântat.

Apoi îngerii l-au dus încântări de slavă şi l-au pus în braţele maicii lui.

Tot atunci o stea mare, comată (sic!), cum nu s-a mai văzut, a apărut pe cer» să anunţe lumii întregi, naşterea celui ce va fi împăratul lumii. După steaua aceasta s-au luat cei trei magi din Răsărit, Gaşpar, Melchior şi Baltazar, să-i aducă

daruri nepreţuite: aur, smirnă şi tămâie şi să se închine lui. Când au ajuns la Irod, împăratul iudeilor, stea ua-n nor li s-au ascuns şi ei au fost nevoiţi să-ntrebe de Irod „unde este împăratul lumii”. Irod s-a speriat şi

Blagoslovirea animalelor de frică sa nu i se ia tronul» a pus în gând să-l omoare* De aceea i-a rugat, că la întoarcere să vie să-i spuie şi lui unde s-a născut acel împărat* Un înger a venit în somn magilor şi le-a spus să nu mai treacă pe la Irod, când se vor întoarce. Magii I-au aflat pe copilul sfânt, s-au închinat şi s-au întors pe alt druni.

Irod, de supărare, a poruncit să taie pe toţi copiii de la 2 ani, mai în jos. Dar în zadar a fost, căci Iosif şi Maria erau de mult cu copilul Iisus pe drumul către Eghipt.

MAICA DOMNULUI ŞI TRIF

Când Maica Domnului trebuia să meargă întâia oară cu Iisus la biserică, să-l închine, a trecut peste un câmp unde lucra Trif la ogorul lui. Trif acesta era un om cam lud şi, pe când lucra, cânta cântece de veselie şi de beţie. Iar când trecu Maica Domnului, nebunul de el crezu că e cine ştie ce femeie şi tuşi după ea* Maica Domnului se supără foarte şi oprindu-se din drumul ei, îi zise:

— Nebunule, fie azi ziua ta şi mâine va fi a mea!

şi făcând cale întoarsă, se duse acasă.

e atunci şi în calendar mai întâi e Trif şi apoi întâmpinarea Domnului şi tot de aceea i se mai zise lui Triâf şi Trif Nebunul.

MAICA DOMNULUI ŞI PĂIANJENUL

Maica Domnului ştia să ţească aşa de minunat, încât i se dusese vestea până departe. Aşa de fin ştia să ţească încât pânza ţesută de ea era ca străvezie. Toate femeile veneau la ea să le înveţe cum să ţească şi Maica Domnului, bună la inima, le învăţa cu drag. Iată însă că auzi despre această minunată măiestrie a Maicii Domnului şi Păianjenul, care se lăuda în tot felul, că nimeni nu-l poate întrece în măiestria ţesutului.

Veni, aşadar, Păianjenul călcând ţanţoş şi

uitându-se chiondorâş la lucrul mâinilor Mai cei Domnului, îi zise:

— Am auzit că te lauzi că nimeni în lume nu poate să ţeasă mai bine, mai frumoas şi mai subţire ca tine. Dacă-i aşa, hai la întrecere cu mine, să-ţi vedem în ce-ţi stă lauda!

Maica Domnului când auzi vorbele deşănţate ale Păianjenului, se supără tare şi încruntând din sprâncene, îi zise:

— Nu m-am lăudat şi niciodată vorbe deşarte n-au ieşit din gura mea. Dar nici înfruntare n-am primit de la nimeni. Ar trebui să te pedepsesc pentru vorbele tale îngâmfate, dar te iert. Şi ca să vezi că eu preţuiesc toate vietăţile, oricât de mici şi neînsemnate ar fi ele, bine, hai să ne întrecem.

şi se luară şi lucrară, zi de vară până sară, şi când gătară, ţesătura Păianjenului era aşa de subţire, că îţi era frică să pui mâna pe ea. Şi ceea ce a lucrat Maica Domnului era nespus de frumos şi de subţire şi, faţă de toţi a recunoscut că Păianjenul o întrecuse şi era gata să-l laude, când Păianjenul râse şi batjocorind-o, îi întoarse spatele.

Atunci Maica Domnului îl blestemă, ca să fie de scârbă la toată lumea şi femeile să-i strice ţesutul oriunde i-l vor găsi. Iar celui ce ucide un păianjen, să i se ierte 7 păcate.

şi de atunci păianjenul e privit cu scârbă şi toată lumea îi strică păienjenişul.

FUGA ÎN EGIPT

După ce împăratul Irod fu înşelat de către cei trei magi, care nu s-au mai întors pe la el, să-i spuie unde s-a născut copilul Iisus, acel ce va fi împăratul lumii, Irod în nebunia lui a crezut că va scăpa uşor de el, poruncind să se omoare copiii de la „doi ani mai

Fuga în Eghipet în jos”. Dumnezeu* care ştia de toate astea, a trimis un înger la Sfânta Maria, să-i spuie să fugă îndată, ca să scape de furia lui Irod.

Iosif şi cu Sfânta Maria şi cu copilul Iisus au plecat repede înspre Egipt. Sfânta Maria, pentru că era mai slabă şi era îndată după naştere,

mergea călare pe un asin. În drumul lor au întâlnit nişte oameni, care îşi semănau câmpul lor. Iosif, fiind obosit, i-a rugat să-i dea puţină apă de băut.

Plugarii aceştia erau oameni drept-credincioşi şi miloşi, aşa că le-au dat apă proaspătă de la un zvor din apropiere. Sfânta Maria, drept mulţumire pentru facerea lor de bine, le-a spus să vie a doua zi la secerat.

Oamenii au crezut-o şi a doua zi, când au venit cu secerile şi cu carele, grâul era mare şi cu spicul copt, numai bun de secerat. Mulţumesc ei lui Dumnezeu şi se apucă de secerat. Cam pe la amiază, când seceraseră o bucată bună, iată că trec pe acolo o ceată de soldaţi şi se opresc înaintea lor:

— Oameni buni, n-aţi văzut trecând pe aci un om cu femeia lui şi cu un copil mic în faşă?

— Ba da văzurăm. Le-am dat şi apă să beie.

— Când, de mult? mai întrebară soldaţii bucuroşi, că au dat de urmele lor.

— Păi, asta a fost pe vremea când semănăm câmpul ista, – le răspunse un bătrân, care îşi cam dădea cu socoteala că aici trebuie să fi fost mână dumnezeiască, de le-a crescut grâul aşa repede.

Iar soldaţii, neştiind de minunea asta, au făcut calea întoarsă, gândind în mintea lor: „Cum să punem noi mâna pe nişte oameni, care au trecut pe aci, pe vremea semănatului”.

şi aşa au scăpat Sfânta Maria şi Iisus şi Iosif

de prigoana lui Irod şi au ajuns cu bine în Egipt.

ÎN CĂUTAREA LUI IISUS

PLECAREA MAICII DOMNULUI

După ce jidovii l-au prins pe Iisus şi l-au dus 3 a judecată, Maica Domnului, care se retrăsese la o mănăstire împreună cu Maria Magdalena şi cu Maria Mică, a prins de veste de cele ce i s-a întâmplat fiului sfanţ şi, neştiind ce soartă a avut, şi-a îmbrăcat straie cernite şi opinci grele şi trainice şi a pornit la drum* şi a mers zi de vară până [-n] sară şi a întâlnit în drumul ei pe Ion, sunt Ion, naşul lui Dumnezeu, şi l-a întrebat:

— Ioane, Sunt Ioane, nu ştii unde-i fiul meu?

Sunt Ion, la început, n-a vrut să-i spuie unde-i Iisus Hristos, temându-se să nu-i vie rău, dar, la urmă, văzând că Sfânta Maria stăruie, i-a spus:

L-o-mbrăcat cu curea de măceş L-oneins.

Coroană de spini. Pe cap i-o pus.

Trestie, sub unghie.

— O bătut.

Sânge în pahar I-o sprijinit – Jidovii ia masă De-a rândul i-o bătut.

LEMNARUL

Sfânta Maria a început a plânge, dar

întărindu-şi inima în ea, a plecat mai departe să-l găsească. În drumul ei s-a întâlnit cu un lemnar şi, întrebându-l dacă nu ştie unde-i fiul ei, el i-a spus:

— Cum să nu ştiu, că doar pe mine m-au chemat jidovii să-i fac crucea de lemn şi ei mi-au spus s-o fac mai mică, dar eu i-am făcut-o mai mare, mai arătoasă ca să-l vadă toată lumea şi să se chinuie mai mult.

— Maică, de văzut Eu nu l-am văzut.

Dar de auzit.

Eu am auzit.

Că jidovii îl chinuiesc şi amar îl mai muncesc lângă poarta lui Pâlat Cea albă de brad.

Răstignit pe-o cruce. De măr dulce.

Cu cămaşă de urzică

BLESTEMUL

Sfânta Marie, când a auzit una ca asta şi gândindu-se că Iisus se va chinui să ducă în spinare o cruce atât de mare şi atât de grea pentru trupul lui, l-a blestemat aşa:

Să dai cu barda cu anu şi-atunci abia să iei banu'.

FIERARUL

şi a plecat mai departe. Şi-a întâlnit un fierar, care venea întristat spre casă:

— N-ai văzut, nici n-ai auzit de fiul meu, pe care îl chinuiesc jidovii?

Fierarul se opri şi, oftând, îi spuse că tocmai el a fost chemat să-i facă din fier cuiele, pe care au să i le bată jidovii în mâini şi picioare. Jidovii îi spuneau să le facă mari şi zgrunţoroase, ca să doară mai tare, dar că lui i s-a făcut milă, că l-a văzut tânăr şi frumos, şi i le-a făcut mici de tot.

BLAGOSLOVIREA FIERARULUI

Maica Domnului s-a bucurat că a dat peste un om bun şi l-a blagoslovit:

O dată să dai cu ciocanu şi pe loc să iei şi banu'.

şi a plecat mai departe, oftând şi plângând, dar cu nădejdea că tot la afla în viaţă.

BROASCA

În drum se întâlneşte c-o broască mare lângă o apă. Broasca o opreşte şi-o întreabă că de ce plânge. Maica Domnului îşi vărsă tot necazul povestindu-i din fir a păr, tot ce i s-a-ntâmplat fiului ei. Broasca, ca s-o mângâie, îi spuse:

Da taci, Maică, nu mai plânge, Nu vărsa lacrimi de sânge!

Nu te căina.

Nu te văicăra.

Că şi eu încă-am avut Doisprezece copilaşi.

Drăgălaşi.

Tare frumuşei şi lăbănăţei.

De-a dragul să caţi la ei, şi-a venit o roată Fărficată şi i-o luat pe toţi deodată. Numai unu mi-o rămas Mititel şi şchiopăţel.

Maicii Domnului i-a fost milă de sărmană broască, că de! era şi ea mamă şi, mai ales, că i-o plăcut, că aşa îndurerată cum era.

Plânsul Maicii Domnului şi totuşi se gândise s-o mângâie şi pe ea. Ca să-i facă plăcere, îi spuse:

— Da’ unde ţi-i copilul? Să-l văd şi eu.

Broasca odată s-o întors şi a început să strige înspre baltă: Busmace Tobâltoace

Ia vină la maică-ncoace!

şi atunci?

O şi alergat
Un broscoi hâd, înholbat
Lâbănat şi crăcănat, încât Maica Domnului, cât era de cătrănită, nu se putu opri să nu zâmbească. Apoi, pentru mila broaştei, Maica Domnului îi făcu copilul sănătos, iar pe ea o blagoslovi ca, după moarte, să nu putrezească, ci să se usuce.

DEALUL CALVARULUI

De acolo, Maica Domnului a plecat mai departe şi după drum lung a poposit pe dealul Calvarului, unde a găsit pe fiul ei prea scump, Domnul Iisus Hristos. Iată cum spune colinda că l-a găsit pe Fiul Sfanţ:

AFLAREA LUI IISUS RĂSTIGNIT

După ce a blagoslovit Broasca, iară s-a pornit
Pe-un deal mare şi-ascuţit la o muchie de cuţit Tot plângând şi suspinând Faţa albă zgâriind.
Codiţi negre despletind.
Pe fiul său căutând şi s-o dus şi s-o tot dus
Până-n urmă c-o ajuns, Lângă poarta lui Pilat Cea albă de brad.
Unde era răstignit
Fiul ei cel preaiubit.
Pe cruce. De măr dulce.

şi de el ca cum a dat De-auna l-o şi-ntrebat:
— Fiul meu.
Iubitul meu.
Da’ de ce te-ai dat.
De ce te-ai lăsat.
Să te chinuiască.
Să te răstignească.
Câinii de jidovi, spurcaţi şi nespălaţi?

DE CE S-A LĂSAT IISUS RĂSTIGNIT

— Maica mea şi scumpa mea.
Eu cum nu m-oi da.
Cum nu m-oi lăsa?
Că până nu m-am dat şi nu m-am lăsat.
N-am văzut Locuşor. De focuşor.
Tăietură de topor.
Fânaţe înnoite şi flori înflorite.
Copil după mamă nu plângea, Nici mamă după copil.
Viţel după vacă Nu răgea.
Nici vacă după viţel.
Miel după oaie Nu zbiera.
Nici oaie după miel.
Puii după cloşcă Nu ţipa şi nici cloşca după pui.
Dar de când m-am dat, Jidovii de m-au muncit şi m-au răstignit.
Toate acestea s-au-mplinit.

şi după asta Hristos i-a mai spus

Ah! Sfântă Maică Preacurată.

Eu nu m-am dat Nici nu m-am lăsat Pentru mine.

Nici pentru tine.

Că m-am dat şi lăsat

Pentru toată creştinătatea – Că venise vremea că nu-şi căta maica de prunc.

Nici pruncul nu căta

Pre mumă-sa, şi dobitoacele asemenea Nu-şi căta de puii săi.

Nici nu auzeai Fluieraş. De păstoraş şi nici viers de fecioriţă. Dar dacă m-am dat Toate acestea s-a-ntâmplat, şi va fi în bună rânduială, şi pentru că o vedea pe maică-sa aşa de plânsă şi-ntristată, i-a zis:

O! Sfântă Maică Preacurată, Nu fi supărată

Că din lacrimile

Care le-ai vărsat pentru mine

Au să se facă albine.

Să culeagă de pe flori Miere şi ceară.

Creştinii sorocăviţe şi lumânări»

Iar Maica Domnului zise:

La sfintele biserici, ia să pomenească Numele meu şi al tău!

CREAREA VITEI DE VIE

— Şi din trupul tău Cel chinuit şi pe cruce

răstignit, Să se facă viţă de vie!
şi din sângele tău.
Cel nevinovat.
Care s-a vărsat.
Să se facă poame în viţă

VINUL

şi din poamă – vin.
Să ducă creştinii Paus la sfintele biserici şi să pomenească
Numele tău şi al meu.
şi din faţa ta Albă şi mâhnită

GRÂUL

şi din barba ta cea batjocorită să se facă grâu.
Să facă creştinii prescuri.
Să ducă întru pomenirea Trupului tău
Pe la sfintele biserici şi să pomenească Numele meu şi al tău.

TRANDAFIRII

şi din sudoarea feţii tale să se facă trandafirii.
Cei cu bun miros.
Să pomenească creştinii Numele meu şi ai tău.

ALTE LEGENDE DESPRE ÎNVIEREA LUI HRISTOS

Maica Domnului, auzind că Iisus Hristos a înviat, umbla de colo până colo să-l găsească, întrebând pe cine-l întâlnea:

— Nu l-aţi văzut pe fiul meu care a înviat din morţi? Toţi dădeau din umeri şi credeau că de marea durere şi-a sărit din minţi. Într-un loc a dat de mai mulţi jidovi, care stăteau la masă şi petreceau cu vin, cu peşte şi cu friptură de cocoş. Când au auzit ce întreabă Maica Domnului au râs, iar unul din ei, ca să-şi bată joc de ea, i-a spus:

Mielul fript când va zbiera, Peşte în blid va înota şi cocoşul va cânta.

Atunci Christos va învia şi atunci că ţi l-om da.

PISTRUII JIDOVILOR

Dar n-apucă să sfârşească vorbele, că mielul se sculă în picioare şi începu să zbiere, cocoşul cutcurigă, iar peştele se zbătu ca pe uscat, de împroşcă pe toţi jidovii cu sosul pregătit pentru el. De atunci au rămas jidovii cu pistrui, pentru că picăturile de sos s-au lipit de feţele lor şi nu s-au mai şters.

ARMINDENUL

Când jidovii şi-au pus de gând să-l nimicească pe Hristos, s-au gândit ei, cum să facă să-l prindă. Au umblat cete, cete prin Ierusalim ca să-l afle şi de-abia înspre seară o ceată de vreo şase inşi au aflat casa la care a mas Iisus Hristos peste noapte* Atunci, pentru că ei erau puţini şi fricoşi şi ca să nu-i bată credincioşii lui, au pus ca semn înaintea casei o ramură verde. Dimineaţa, când s-au dus cu cete înarmate să-l prindă în casa unde au lăsat semnul, care nu le-a fost mirarea, văzând pe toate casele un semn la fel, încât n-au mai putut găsi casa. Toate casele erau ca în sărbătoare şi atât de frumos arătau, împodobite cu ramuri verzi, încât creştinii în amintirea acestei minuni, au luat obiceiul ca în ziua de 1 mai să puie înaintea casei un ram verde de stejar, fag sau tei. Armindenul se lasă înaintea casei, până ce se macină grâul nou şi când se face pentru întâia oară pâne dintr-însul, atunci se taie şi se aprinde cuptorul cu el

LEGENDA LUMÂNĂRICII

Maica Domnului, rămânând fără copii, după ce Iisus Hristos a plecat să propovăduiască printre oameni cuvântul Domnului, a luat de suflet o fetiţă săracă şi necăjită, Lumânărica. Când i-a sosit

ceasul morţii, Maica Domnului era tare supărată că n-avea cui lăsa pe sufletara ei. Şi, uitându-se ea în jurul ei, văzu un rug frumos şi crescut mare şi se rugă de el să aibă grijă de fetiţa ei.

Rugul primi şi o adăposti pe Lumânărică sub crengile flui! * şi

*> în text: „ei” (*n ed.*)

Cina cea de taină se ferea cum putea să n-o zgârie cu ţepii lui. Lumânărica se făcu în curând o fată de toată frumuseţea, pentru că rugul avea grijă de ea şi o iubea de parcă i-ar fi fost tată. Când Soarele ardea prea tare, o umbrea cu crengile lui, iar când ploua îşi strângea crengile deasupra ei de nicio picătură nu cădea pe Lumânărică. Poame găsea din belşug în jurul rugului, iar apă, limpede şi rece, curgea la doi paşi din coasta unei coline. Toată ziua zburda după fluturi, ori culegea flori cu care-şi împodobea părul, sau se juca cu iepuraşii şi cu puii de

căprioară.

Dar dacă se făcu mare şi rugul mai îmbătrâni, Lumânărica nu vru să mai asculte de tatăl ei adoptiv, pleca aşa hai-hui pe dealuri şi nu se mai întorcea cu zilele. Rugul, săracul, care era ţintuit locului, toată ziua tremura sa nu i se întâmple vreo nenorocire pe undeva şi, când venea acasă, o dojenea şi căuta să-i dea sfaturi. Dar ţi-ai găsit cine să asculte?! Lumânărica îi scotea limba şi făcea tot pe dos de ce-i spunea. Ba, într-o zi, îi aruncă vorbe de ocară, azvârli cu pietre în el şi apoi fugi ca să nu se mai întoarcă.

Rugul aşteptă, cât aşteptă, şi dacă văzu că nu mai vine, o blestemă pe uliţamica de Lumânărică să prindă rădăcini şi să se prefacă în floare, ca să nu mai umble de colo până colo.

Dar şi ca floare, Lumânărica nu s-a lăsat de obiceiurile ei. Creşte singuratecă şi rătăcită prin locuri prăpăstioase sau pietroase. O găseşti unde nici nu te aştepţi, pe dealuri sau pe câmpie. Caprele o iubesc, mâncând-o cu poftă, ca şi iepuraşii, foştii ei tovarăşi de nebunii. Şi omul o strânge că e bună de leac. Dar dacă nu mai poate umbla, Lumânărica aruncă vântului sămânţa sa, ca să i-o ducă departe, departe, pe unde dorurile ei o mânau.

RACUL

Când Iisus Hristos era ţintuit pe cruce, schingiuitorii lui după ce l-au legat bine, voiră să-i bată şi nişte piroane mari prin corp: adică două în cele două palme, unul în labele picioarelor puse una peste alta şi al patrulea mai lung în buric.

Racul, însă, pe când schingiuitorii Domnului Iisus erau ocupaţi să-i bată piroanele în palme, s-a strecurat binişor şi, neobservat, a furat pironul cel mai lung şi a şters-o încet, încet, mergând de-a-ndăratele. Când oamenii lui Pilat au căutat după piron, ia-l de unde nu-i! Au căutat ei, cât au căutat şi, dacă nu l-au găsit, au început să se certe între ei, crezând că l-o fi uitat careva acasă. Apoi s-au hotărât să-l lase pe Iisus şi aşa, ţintuit numai în trei piroane.

Aşa a scăpat Domnul nostru Iisus Hristos de chinul cel mai mare şi Mântuitorul, drept recunoştinţă, a binecuvântat racul să ajungă mâncare aleasă de dulce şi de post şi ca să păstreze amintirea faptei sale, Iisus Hristos a hotărât ca racul să umble de atunci numai îndărăt şi l-a pus pe cer între constelaţii.

OUĂLE ROŞII

Maica Domnului, nemaiauzind nimic despre fiul ei cel sfânt, s-a luat de grijă şi aşa s-a hotărât să meargă la oraş la Rusalim să vadă ce e cu el. Şi, ca să nu meargă cu mâna goală, a luat cu ea un

coş cu ouă. Acolo a aflat că tocmai atunci l-au dus pe Hristos pe muntele Calvarului şi l-au răstignit. Se ia Maica Domnului, obidită ca vai de ea, şi încet, încet ajunge pe munte.

Când a văzut cum îl chinuie jidovii în tot felul, s-a rugat de ei să aibă milă de el şi să-i dea să bea apă şi să-i uşureze chinurile.

Dar jidovii au început să râdă şi au început să-l chinuie şi mai tare. I-au dat să bea oţet, l-au bătut cu urzici şi l-au înţepat cu suliţa. Maica Domnului, dacă a văzut ce răi sunt, a pus coşul cu ouăle lângă cruce şi, dând în genunchi, a început să plângă, de sărea cămaşa de pe ea.

Iisus însă, aşa chinuit cum era, s-a aplecat spre maică-sa şi o îmbărbăta cu vorbe blânde. Sângele lui se scurgea picătură cu picătură peste ouăle din cos şi le-a roşit, iar parte le-a pestriţat numai. Domnul Iisus, când te-a văzut, a spus Maicii Sale:

— Uite, aşa să roşiţi ouăle în cinstea chinurilor mele.

Maica Domnului şi-a adus aminte de vorbele fiului ei şi, când a aflat că Iisus Hristos a înviat, de bucurie a roşit ouă şi a făcut colaci, pe care i-a împărţit la oamenii nevoiaşi. E) e atunci a rămas şi obiceiul acesta.

ADORMIREA MAICII DOMNULUI

Când i-a sosit vremea Fecioarei Maria să părăsească această Vale a Plângerei, Arhanghelul Gavril a venit şi i-a adus la cunoştinţă această veste. Fecioara Maria a primit ştirea cu multă seninătate şi, după ce s-a grijit şi s-a-mpărtăşit, s-a dus pe Muntele Măslinilor şi acolo s-a rugat multă vreme* Când au văzut-o pornii, ierburile şi toate florile s-au plecat înaintea ei ca la o împărătească a lor, şi tot timpul cât s-a rugat, nicio frunză nu s-a clintit. Dar după ce Maica Domnului s-a sculat şi, făcându-şi crucea, a dat să se-ntoarcă, toată frunza s-a clătinat, dar aşa de lin, că părea un oftat. Pe fiecare floare a apărut câte un bob de rouă, iar toate jivinile care se adăposteau pe acel munte, de la căprioara cea sperioasă şi până la lupul cel hain, toate au venit şi s-au lăsat mângâiate de mâna Maicii Domnului, Până şi lucrurile păreau că plâng şi vreau să-şi ieie rămas bun de la ea. Cerul s-a înnourat, dar niciun vânt nu bătea şi niciun fulger nu brăzda cerul. Când a ajuns acasă, o perdea de nori s-a lăsat şi din ea s-a coborât Sf[ântul Petru şi ceilalţi apostoli, şi au întâmpinat-o cu rugăciuni.

Maica Domnului şi-a luat rămas bun de la toate lucrurile din casă, de la toate rudele şi cunoscuţii, de la orătăniile ce mişunau prin ograda ei cea bine gospodărită şi apoi şi-a aşezat şi pregătit

Răstignirea frumos patul. S-a cultat şi, aşezându-şi mâinile pe piept, şi-a dat imediat duhul în mâinile Sfjantului] Arhanghel Gavril.

Apostolii au luat corpul Maicii Domnului şi, după ce i-au făcut toate orânduielile, ce se obişnuiesc la mort, au aşezat-o pe o năsălie şi, în timp ce Sitântul] Petru cânta troparele morţilor, au plecat să o înmormânteze în satul Ghetsimani, aşa cum a lăsat Maica Domnului cu limba de moarte. Când tristul cortegiu a trecut pe străzile Rusalimului, toate zgomotele au amuţit şi o cântare îngerească se auzea din văzduh, fără să se vadă de unde venea. Jidovii se uitau miraţi la înmormântarea aceasta şi, văzând că sunt creştini, aruncau vorbe urâte. Câţiva, voind să se arate mai straşnici decât ceilalţi, au strigat: „Hai s-o dăm jos de pe năsălie”, dar când au întins mâna spre corpul ei, au orbit, iar mâinile le-au secat. Alţii,

însă, care auziseră cine este moarta şi erau creştini, au adus bolnavi, care, cum atingeau corpul Maicii Domnului, cum se făceau sănătoşi. Auzind de minunile acestea, jidovii cei îndrăzneţi s-au căit amar şi au cerut iertare, strigând că nu este alt Dumnezeu mai mare decât cel creştin. Şi, pe dată, ochii lor s-au deschis şi au văzut ca şi mai înainte, iar braţelor le-a revenit iar puterea. Atunci toţi au văzut puterea lui Dumnezeu şi s-au închinat lui.

Apostolii au dus corpul la Ghetsimani şi au înmormântat [-o] pe Maica Domnului în ţintirimul de-acolo. Ei însă n-au plecat de lângă mormântul ei, ci i-au păzit mormântul zi şi noapte, cântându-i cântece de preamărire.

A treia zi, Toma Necredincioşii, care nu era nici de data asta la Rusalim, aflând despre trecerea Maicii Domnului spre viaţa cea veşnică, a venit şi s-a rugat tare mult de ceilalţi apostoli să deschidă numai puţin mormântul, ca să mai vadă încă o dată pe Maica Domnului. Şi apostolii, înduplecându-se, au ridicat piatra de pe mormânt, dar care n-a fost mirarea lor, când au văzut că în groapă giulgiul, în care o înfăşuraseră, era gol. Corpul nu mai era acolo. Peste noapte îngerii veniseră şi ridicaseră trupul celei ce-a fost Maica Domnului nostru Iisus Hristos şi l-au dus în ceruri, ca să nu putrezească, precum la ceilalţi muritori, pentru că fiul ei n-a vrut-o aceasta. Şi aşa s-a făcut

că singura femeie, care îşi are şi corpul în lumea cea cerească, e numai Maica Domnului.

MAICA DOMNULUI

Maica Domnului se găseşte acum la picioarele tronului de aur al lui Dumnezeu şi se roagă necontenit pentru păcatele şi fărădelegile oamenilor. Ea ştie toate câte se întâmplă în lumea asta pentru că toate rugăciunile, pe care le fac oamenii pe pământ, la ea se ridică. Ea toate le ascultă şi, apoi, pe toate câte le socoteşte ea drepte, le spune lui Dumnezeu. Pentru toate femeile năcăjite, pentru toate văduvele sărăcite şi năpăstuite, pentru toţi oamenii nevoiaşi, care o cheamă în ceasurile lor de deznădejde, ea are un cuvânt bun de mângâiere, pe care-l trimite tuturor în somn, prin visurile pe care le dă celor care se gândesc ia ea. Tot aşa apare în visurile acelora care se gândesc să facă o faptă bună şi nu au curajul s-o facă, acelora care vor să ridice biserici şi chiar celor care sunt gata să păcătuiască, pentru ca să-i oprească pe marginea păcatului. Neţărmurită este dragostea ei pentru oameni şi pentru toate făpturile lui Dumnezeu. Toată martirologia creştină românească e plină de semnele dragostei Maicii Domnului pentru noi. Şi oamenii o răsplătesc, ridicându-i lăcaşuri de închinare şi înălţând troiţe. De asemenea nicio

sărbătoare, nu e aşa de păzită cu cele închinate ei.

Tot pentru binele nostru, Maica Domnului s-a rugat lui Dumnezeu să-i arate cinstea ce-o are pe lângă el, dându-i o mare favoare. Aceea, ca din fuioarele pe care le dau femeile de Iordan, legându-le de cruce, să facă un mare năvod, cu care, înainte de marea judecată, să tragă de trei ori prin iad. Şi toate sufletele, care se vor prinde de acest năvod, să fie mântuite de păcatele lor. Se zice că dracii, după asta se vor necăji foarte, căci puţine suflete vor mai rămâne în iad. Dracii de frică să nu le ia şi pe acele [al, le vor mânca, apoi nemaiavând ce lucra, se vor mânca între ei, până nu va mai rămânea niciunul. Şi aşa, tot prin Maica Domnului, va scăpa lumea de tot răul şi de cei care-l semănau între oameni.

Toţi oamenii, dar mai ales femeile, obişnuiesc să-şi spuie păsurile Maicii Domnului, pe care, ştiind-o mamă, o cred mai miloasă.

Bolnavele, femeile însărcinate, şi chiar fetele în visurile lor de dragoste, o cheamă să le stea în ajutor. Toate descântecele pe care

Înmormântarea Maicii Domnului le fac femeile bine intenţionate şi nu vrăjitoarele, sunt îndreptate către Maica Domnului. Iată un astfel de descântec:

O tu, Maâcă Sfântă.

Maică Preacurată.

Fii îndurată şi fă, şi desfă.

Ca N, N. Să vie.

Pe sară la mine.

Să vie pe sară şi pe mâne sară, şi pe poimâine sară.

Ca pe mine să mă ceară.

Maică Sfântă.

Fi-mi îndurată şi-mi ajută.

Că tu eşti mama fetelor, şi a nevestelor.

Tu eşti şi a mea şi de aceea mă rog.

Ca să mă-nvredniceşti şi pe N.N. Să-l chevleşti.

Pe N.N. Că mi-i drag la lumina ochilor la otava boilor.

În acest descântec, care mai mult e o rugăciune naivă a feţei îndrăgostite, se vede marele loc pe care îl ocupă Maica Domnului în inimile românilor de la sate. A spune o vorbă urâtă despre Maica Domnului e considerată ca cel mai mare păcat. Toate femeile dorm sub cap cu *Visul Maicii Domnului*, care fapt e socotit el singur că este o pavăză lăsată de Maica Domnului pentru apărarea casei, în contra duhurilor necurate şi a tuturor ispitelor şi păcatelor.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

VIAŢA OMULUI

9

NAŞTEREA

Femeile – vorbim de timpurile când aceste credinţe, ce alcătuiesc culegerea de faţă, nu

suferiseră încă influenţele culturii orăşeneşti şi străine – ţineau foarte mult să aibă copii şi cât mai mulţi, să fie adică binecuvântată de Dumnezeu. Femeia care nu avea copii era [considerată] stearpă, era văzută rău şi de bărbat, care-şi vedea neamul stingându-se, dar şi de ce [allaltă lume, care o bănuia că a greşit în faţa lui Dumnezeu, carele şi-a-ntors faţa de la ea. Femeia stearpă era veşnic cu frica în sân să n-o lase bărbatul şi de aceea căuta în tot chipul să rămâie însărcinată.

RUGĂCIUNE

Mai întâi, femeia care nu-şi vedea căsnicia binecuvântată, se ruga fierbinte lui Dumnezeu, ţinea toate posturile, dădea liturghii, acatiste şi lumânări bisericilor sau dădea să i se citească anumite rugăciuni. Mai era credinţa că dacă femeia ţinea vinerea şi nu lucra, Sfânta Vinerea îi asculta rugăciunile.

FARMECE

dacă rugăciunile nu aveau niciun efect, atunci femeile recurgeau la farmece şi descântece. Îndeobşte se crede că cele bolnave de matrice nu pot avea copii şi atunci merg la babele pricepute, care le descântă în felul următor:

DESCÂNTEC

În fiecare luni de dimineaţă, – căci numai lunea se pot încheia toate începuturile lucrurilor – până a nu răsări Soarele, se descântă deasupra unui pahar de rachiu, ori de vin, sau de borş din care n-a gustat încă nimeni, de trei ori una după alta, spunându-se vorbele următoare:

Stai matrice.

Nu hui.

Nu pocni.

Prin oase nu te pomi! Matriciu prin sete, Matriciu prin foame, Matriciu prin deochi, Matriciu prin fierbinţeală, Matriciu prin spaimă, Matriciu prin neodihnă, Matriciu de 99 [de] feluri.

Matriciu de *99* de soiuri, Ieşi de unde eşti – Din piept.

De sub piept.

Din inimă.

De sub inimă.

Din şale.

Din braţe, şi din maţe.

Din toate încheieturile şi din toate cioaanele.

Că tu, de nu-i ieşi.

Cu 99 de coase te-oi cosi.

Din trup şi din toate oasele. Te-oi porni.

Cu 99 de seceri te-oi secera.

Din trup şi din toate încheieturile Te-oi lua şi-n Marea Neagră te-oi mâna. Şi acolo te-oi aşeza.

Acolo – i sta.
Acolo-i bea.
Acolo-i dispărea şi pe N. În pace-i lăsa.
N. Să rămâie curată şi luminată
Ca Dumnezeu când a făcut-o, la maică-sa când a născut-o, la argintul strecurat Cum e de Dumnezeu lăsat.
Ca Soarele pe senin, în vecilor vecilor.
Amin!
După aceea se dă femeii să bea de trei ori din rachiul acesta pe nemâncate. Matriciu este o boală, care dă femeii fierbinţeli şi roşeli aşa din senin, se aşază de obicei în oase sau în alte încheieturi şi împiedică conceperea.

BĂUTURI

dacă nici descântecul n-a fost cu leac, atunci se recurge la anumite băuturi, preparate din diferite flori sau buruieni, ca: trandafirul alb, liliacul alb, ruja, usturoiul, hameiul, crăpusnicul, romaniţa; acestea se fierb în vin sau miere. Usturoiul, însă, se pune în rachiu, 9 fire în 1/2 litru de rachiu şi se lasă 9 zile pe horn şi apoi se bea în 9 zile consecutive.
Un alt mijloc este scalda în apa în care s-a fiert hămei, crăpusnic şi floare de romaniţă. După ce s-a scăldat, femeia îşi cumpără o cordică de mătase roşie, aşa de lungă ca să se poată încinge

cu dânsa, o duce la biserică şi-o dă pălimarului să o puie sub cămaşa mamei cele sfinte din altar, unde o lasă să stea până se-mplinesc 12 liturghii şi la fiecare dată plăteşte câte o liturghie, după cum e obiceiul, ca să fie amintită în decursul serviciului divin. După asta îşi ia femeia cordica acasă şi, încingându-se cu dânsa pe dedesubt, o poartă un anumit timp 9 zile sau 9 săptămâni.

PREVEDERI ÎNAINTE DE NAŞTERE

*

dacă toate acestea au avut efectul dorit şi femeia a rămas însărcinată, primul lucru pe care-l face e să se-ncingă imediat. În tot timpul sarcinii, femeia gravidă trebuie să se păzească de a face unele treburi, socotite ca dăunătoare copilului şi naşterii lui.

Astfel, când dă gunoiul afară, trebuie să spună:

— Cum arunc eu gunoiul acesta de iute, aşa să şi fac de lesne. Să nu mănânce fructe îngemănate, că va avea gemeni. Nici colaci lipiţi în cuptor, nici alune cu doi sâmburi, că va păţi la fel.

Femeia însărcinată să nu uite peste noapte cămaşa ei pe gard, la uscat, că se poate întâmpla ca o vecină pizmuitoare să-i taie cu un cuţit umbra mânecilor ei proiectată pe pământ. Copilul, ce se va naşte, va avea atunci mâinile tăiate.

Femeia care va culege surcele în poala, va avea un copil cu pete pe corp, iar dacă surcelele sunt ieşite din rindea, copilul se va naşte cu părul creţ. Dacă cineva trece peste o femeie însărcinată, când se odihneşte la umbră sau toarce în prag, copilul se va naşte cu buricul strâns pe după grumaz. Dacă femeia însărcinată, descalţa pe bărbatul ei sau pe altcineva de ai casei, ori îi trage cioarecii, femeia nu va putea naşte până nu va bea apă din opinca sau cizma aceluia. Să nu sufle în foc, că altfel copilul va avea limba legată. Să nu treacă prin război, că va naşte copii gemeni. Să nu mănânce fasole păstăi, că-i va fi copilul prostănac. Să nu mănânce carne netăiată, că i se va prinde limba copilului. Să nu mănânce borş umplut în zi de sec, că va [căpăta]1” copilul bubuşoare roşii: focuri.

CUNOAŞTEREA SEXULUI COPILULUI

dacă femeia vrea să ştie ce sex va avea copilul ei, atunci, după ce isprăveşte pânza de ţesut, trimite pe un copil al ei cu pânza afară, călare pe fuşteii războiului. Copilul trebuie să iasă cu ochi închişi şi numai pe drum să-i deschidă. Şi ce va vedea mai întâi, bărbat sau femeie, ori cocoş ori găină, de acel sex va fi şi copilul.

POFTELE ÎNSĂRCINATEI

Se ştie că femeia însărcinată e pofticioasă pentru mâncările pe care le vede sau le visează. A refuza unei femei gravide să guste din mâncarea pe care o vede, e considerat ca mare păcat. De aceea dacă nevasta însărcinată se-ntâmplă să vie la cineva în vremea prânzului, ea este poftită să guste din toate mâncările sau băuturile, ca să nu lepede copilul.

SEMNELE DE PE CORP

dacă femeia doreşte ceva şi nu i se poate da, atunci ea să nu-şi puie mâna pe obraz sau pe corp, că atunci copilul va ieşi însemnat pe corp, îndeobşte cu aceea ce a poftit mamă-sa. Tot aşa, dacă din poftă femeia fură vreun fruct sau altceva de ale mâncării, să nu-şi puie mâna pe corp sau pe faţă, că i se va întâmpla copilului acelaşi lucru.

La fel când vede vreun foc mare, să nu se mire, punând mâna pe obraz sau pe corp, că în acelaşi loc va avea copilul ei semne roşii ca para focului.

Când întâlneşte un mort, să nu se uite la el, sau dacă, fără voie l-a privit, sau a trebuit să-l privească fiind o rudă sau cunoscută.

În text: „scăpa” (în ed).

să spună imediat: „Nu văd unul, ci văd doi” ca să nu capete copilul faţa albă şi palidă de mort.

Să nu dea cu piciorul în câine, pentru că îi va fi copilul câinos la suflet. Nici în mâţă să nu dea, că atunci va fi păros la trup. Dacă pune cineva toporul pe pragul pe care a stat o femeie însărcinată, copilul va avea buză de iepure. Să nu treacă peste funie, că îi va ieşi copilul cu buricul legat pe după gât. Iar dacă, obosită se va odihni pe un sac, va naşte greu. Tot aşa i se va întâmpla şi aceleia care se va odihni pe treptele unei scări. Dacă se odihneşte pe o albie de spălat, atunci va face faţă.

Femeia însărcinată să nu cunune, că va naşte copil mort. Tot aşa va păţi şi femeia însărcinată căreia îi va fi ruşine să spuie că este, când e întrebată. Dacă femeia poartă uşor sarcina, va naşte fetiţă, dacă [o] poartă greu, va face băiat. Dacă vrea să nască uşor, să puie sub pernă *Visul Maicii Domnului*.

Să nu-şi înnoade pletele, că va face copil peltic. Să nu-şi puie floare la brau, că îi va ieşi copilul cu semne. Să nu se uite lung la oameni sluţi sau pociţi sau cu defecte oarecare (şchiopi, ciunţi, orbi) că va transmite copilului defectul.

ÎNDEPĂRTAREA SEMNELOR

dacă copilul se naşte cu un semn, atunci maică-sa se aşază în prima duminică tânără (după lună nouă) în timpul când oamenii sunt la biserică,

cam pe la mijlocul liturghiei, cu copilul în braţe, pe pragul odăii şi, ţinându-l în poale, să-i dea ţâţă. În tot timpul acesta să se gândească la lucrul de care s-a mirat mai mult şi de la care bănuieşte că i s-a tras semnul copilului. După vreo trei minute să se scoale şi să se aşeze pe pragul vetrei şi să facă la fel; apoi de aci pe pragul coridorului şi să se roage lui Dumnezeu: „Doamne Dumnezeule, Atotputernice, Care ai făcut pe om după chipul şi asemănarea Ta, îndepărtează de la fiul (fiica) mea N. Toate apucăturile şi toate însuşirile, cele nefireşti şi neomeneşti. N. Să rămâie curat şi luminat, ca aurul strecurat, ca Sf. Maica Maria, ce la lăsat, ca roua în câmp, ca steaua în cer. Amin!” Se repetă de 3 ori în 3 duminici tinere.

ÎNDEPĂRTAREA DURERILOR

dacă unei femei i se face rău înainte de vreme, cei de acasă o afuma întâi cu bot de vulpe, iar dacă nu-i trece, se cheamă repede moaşa sau o babă pricepută, care ia degrabă 8 – 9 sâmburi de pepene (castravete) şi vreo două rămurele de cimbru, le pisează apoi bine pe amândouă şi, punându-le într-un păhărel de rachiu, le dă femeii să bea. După ce a băut, pune vreo câteva coji de ceapă într-un hârb cu cărbuni şi o afumă cu fumul acela ustoriet ce iese din coji.

dacă e nevoie, băutura şi afumatul se repetă.

PIERDEREA COPILULUI

Tot ca să nu piardă – căci asta, în afară de pericolul în care pune viaţa mamei, este socotit ca semn rău – se mai pisează miez de nucă cu seminţe de pepene, ori bumbi de suman arşi sau caodă de păun arsă şi pisată şi apoi amestecată în rachiu.

Mai sunt şi alte mijloace. Aşa, se-ncălzeşte o cărămidă şi se toarnă pe ea rachiu. Aburii, ridicându-se, învăluie pe femeia bolnavă, făcându-i bine. Se spală icoana Maicii Domnului şi apa de pe ea este dată femeii s-o bea. Or, se ia o coasă, se deschide o fereastră şi se aşază coasa aşa ca vârful ei să fie îndreptat înspre pământ. Se toarnă apă peste pânza coasei de trei ori, în aşa fel încât apa să se scurgă într-un vas aşezat sub vârful coasei. Dacă femeia bea apa aceasta, îi trece.

dacă se simte mai bine, să ia tort [de cânepă] de învăţătură, adică din acela din care fetele mici învaţă să toarcă, se toarce, se deşiră, se udă puţin şi se leagă cu el peste burtă. Trebuie să umble cu el 3 zile.

ZBURĂTORUL, A VESTITA, MUMA PĂDURII

În genere se crede că anumite duhuri necurate, cum e Zburătorul şi Avestiţa, aripa

Satanei, ori Muma Pădurii vin de chinuie pe femeile însărcinate ca să lepede. Am dat în capitolele destinate fiecărei din aceste duhuri amănunte în privinţa acţiunilor lor nefaste şi a felului cum ele pot fi făcute nevătămătoare. Dăm aci numai un descântec contra Zburătorului.

DESCÂNTEC CONTRA ZBURĂTORULUI

De cum apar pe pielea bolnavei însărcinate, pete roşii şi îi vin din senin călduri sau friguri, atunci moaşa ia apă neîncepută şi o toarnă într-o căldare. Ia apoi 9 feluri de plante şi le pune în căldare, spunând:

Cum se sparge târgul.

Aşa să se spargă faptul, şi lipitura şi zburătorul.

Cum se răspândesc răspântiile.

Aşa să se răspândească vrăjile, şi lipitura şi zburătorul.

După asta se pune căldarea la fiert şi se face din ierburile acelea o fiertură, care se toarnă în apa de scăldat. Iar femeia trebuie să se scalde în această apă, cam „pe timpul când se sparge târgul* După

Avrămeasă.

Cristinească.

Leuştean şi odolean.

Mătrăgună.

Sânge de 9 fraţi.

Iarba ciutei şi Mama Pădurii, ce s-a scăldat, moaşa ia apa şi o aruncă la o răspântie, c-o oală nouă în trei zile, repetând versurile de mai sus.

APROPIEREA NAŞTERII

Când se apropie ceasul naşterii, femeia se duce la biserică şi se mărturiseşte şi se cuminecă. Apoi ia apă într-o oală şi, aruncând-o peste streaşina casei, caută s-o prindă într-un ciur, sub care a aşezat o strachină. În timpul acesta zice: „Cât pesteşte (stă) apa pe streaşină şi cât pesteşte apa în ciur, atât să pestească *şi* băiatul sau fata”. Apa o bea de trei ori, făcându-şi înainte cruce şi apoi se udă cu ea pe pântece. Ia apoi un ou şi-l pune pe foc şi, când pocneşte, zice la fel: „Cât pesteşte oul pe jar…” Se duce, în urmă, la o punte c-o funie de breciri (brăcinari) înspre partea încotro curge râul şi zice: „Cât pesteşte apa sub punte, atât să pestească şi băiatul sau fata”.

Pentru ca naşterea să aibă loc în condiţii normale, mama femeii sau moaşa o descântă de pază, de izdat şi, mai ales, de dezlegat urma.

PEAZĂ

Paza (peazăă) este o insectă neagră şi mare, care vine să pocească pe copiii nou născuţi şi pe

mamele lor. Descântecul de pează se face totdeauna marţi. Descântătoarea ia o frânghie de breciri, din care măsoară 3 coţi, şi zice:

Pe cot am cotit.

Pază am sprijinit.

Pază de la amiază.

Pază de seară.

Pază de la miezul nopţii, Pază din vărsatul zorilor, Pază venită.

Pază năprătită.

Pază întâlnită.

Pază mânată.

Pază cu Muma Codrului, Pază cu Moşu Codrului, Pază cu Fata Pădurii.

Ia apoi un cuţit, cu care face semn pe breciri ca şi cum le-ar tăia, şi spune:

— Nu tai brecirile.

Ci tai Muma Codrului, Moşu Codrului.

Cu Fata Codrului.

Tai toate pozele.

Toate năprătiturile.

Cu cuţitul le-am tăiat şi-napoi le-am mtumat.

Merge atunci în grădină, luând şi o cămaşă de a bolnavei şi puţină făină de grâu şi o bucată de pânză, pe care o aşterne lângă o buruiană numită secvă (ştevie). Face din făină 9 colăcei pe degetul cel mic de la mâna dreaptă, îi pune iar pe pânză şi pe fiecare pune câte un ban. În jurul acestora, înşiră apoi brecirele şi pe toate le ocoleşte cu

cărbuni aprinşi, pe un vătrai, în care s-a pus tămâie, zicând:

Pază venită, Cu o pânză de beteagă.

Pază năprătită, Să n-o stârneşti.

Iaca te cinstesc, Să n-o poceşti!

Cu 9 colaci de grâu.

Toate acestea le lasă apoi acolo până dimineaţa. Dimineaţa, adică miercurea dimineaţă, se duce baba de cu vreme să vadă dacă nu cumva s-a veştejit buruiana şi dacă a mâncat cineva din colaci.

dacă s-a mâncat, atunci e semn bun şi femeia, pentru care s-a făcut descântecul, va naşte uşor şi în ceas bun. Dacă nu s-a atins nimeni de ei, atunci e semn rău. Dacă s-a mâncat din colaci, înseamnă că paza a venit, a mâncat şi s-a săturat şi va lăsa pe femeie în pace.

Când colacii nu-s atinşi, atunci paza e flămândă şi va veni să facă rău femeii şi copilului. După ce s-a isprăvit descântecul, cămaşa se dă spre îmbrăcare femeii, iar cu brecirele se încinge. Pânza şi banii rămân în schimb descântătoarei, de leac şi osteneală.

IZDATUL

După asta i se descântă femeii de izdat. Izdatui este o boală de inimă, ce se manifestă prin slăbiciuni, dureri ascuţite la inimă sau chiar sub

inimă (la lingurică, cum i se mai spune).

Femeia, care descântă, îşi face mai întâi cruce de trei ori şi zice:

Din vâni.

Din picioare.

Din inimioare Din jigârcioare.

Din fiere.

Din creştet până-n degeţele!

Ieşi din toate încheieturile şi să apuci pădurile, în codri muţi şi surzi.

Unde nu-i aşchie sărită.

De voinic tăiată.

Nici glas de cocoş.

Să se ducă-n pietri muşchiate, Nemaiumblate!

Dar cele mai mari rele îi pot veni femeii însărcinate de la farmecele şi vrăjile făcute de vreo altă femeie, în genere vreo văduvă sau vreo fată mai bătrână, care ar vrea să-i ia locul pe lângă bărbatul ei. Dacă nu i s-ar descânta, femeia ar muri la sigur.

Crăpi izdate.

Necurate.

O dată.

Crăpi izdate.

Necurate. De două ori.

Crăpi izdate.

Necurate (tot aşa până la 7 ori).

Crăpi izdate.

Necurate.

De şaptezeci şi şapte de ori şi să fugă netrebnicii.

Ogărsâtu.

Urâtu.

Izdatu.

Din cap, din mână

DESCÂNTEC DE „ÎNTORS URMA”.

De aceea baba moaşa ia cămaşa femeii însărcinate şi-i descântă de „întors urma”. Baba ia cămaşa, o întoarce încontinuu şi pe faţă şi pe dos în timpul descântecului» zicând:

Cine o fi făcut cu una.

Io-i întorc cu două.

Cine o fi făcut cu două.

Io-i întorc cu trei… *, (şi tot aşa până la 9)

Cu nouă noi.

Cu 90 de boi, îndărăpt, înapoi, şi mai înfocate, şi mai pipărate.

Toate făcături.

Toate mmături.

Toate unsuri.

De-l fi uns.

De-o fi pus.

Vrăji pe N.

Napoî să se-ntoarcă. De-o fi mânat de strini, De vecini.

Napoi să se-ntoarcă. De-o fi din Hale.

Leac să sloboadă.

De-o fi de la Dumnezeu, Mila să-şi întoarcă.

Să se-ntoarcă şi mai înfocat, şi mai mâniat, Beteşugurile.

Visurile rele.

Visurile grele.

De la N.

şi cu asta femeia crede că a înlăturat orice primejdie pentru naşterea copilului aşteptat. Acum nu se mai depărtează de casă. Iar când o cuprind durerile facerii, începe a pregăti toate cele necesare. Lângă pat: o furcă de tors, un topor, o botă (băţ), pentru ca:

De va fi fată.

Să tragă la furcă;

De va fi fecior, Să iasă la topor.

NAŞTEREA GREA

dacă femeia naşte greu, atunci se pune în genunchi şi se roagă la Dumnezeu să-i ajute. Când femeia se chinuie şi naşterea se anunţă a fi grea, i se dă apa turnată peste icoana Maicii Domnului, iar bărbatul trage cu puşca peste casă, în timp ce moaşa dă cu piciorul de 3 ori în uşă. Cu asta se alungă duhurile cele rele, care dau târcoale casei şi nu lasă pe femeie să se uşureze.

Tot pentru asta se mai împlântă 2 topoare cruciş în stâlpii acoperemântului, se întorc toate

lucrurile cu gura-n jos, se aprinde tămâie de la Paşti, Crăciun sau Bobotează, afiimându-se casa şi femeia ce se roagă mereu Maicii Domnului.

DESCÂNTEC DE URSITĂ

dacă, totuşi, nu naşte încă, i se descântă de ursită, bănuindu-se ca vreo fată sau vădană a ursit-o să moară. Descântătoarea ia degrabă un topor, merge mai întâi în unghiul casei de către icoane, spre răsărit şi, făcând acolo cruce cu toporul, zice:

Ho! vacă roşie.
Poroşă!
Ho! vacă neagră.
Porneagră.
Nu te asupri.
Nu te nărâvi.
Nu te năvăli.
Nu te năpăsti.
Copiii nu-mi sărăci!
Nu te amesteca.
Nu te apuca.
Nu amesteca
Copiii mei cu-[ai] acesteia.
Nu te apuca.
Nu-ţi amesteca Blidele şi lingurile şi străchinele, Oalele.
Tindeicele, şi strecurătorile, Casa şi masa!

Că, de te-i apuca, şi te-i amesteca, Cu toporul acesta Capul ţi-oi tăia!

După asta, împlântă toporul în unghiul casei. Apoi merge la celelalte unghiuri şi face la fel. În urmă se duce la meşter-grindă – dacă este – şi împlântă din toate puterile toporul în el* şi acolo îl lasă peste toată noaptea. În acest chip se crede că a legat pe femeia duşmancă, ce-a ursit şi dezleagă pe cea îngreunată, care scapă. Tot atunci i se mai descântă de deochi, stingându-i-se cărbuni, căci poate o fi deocheat-o cineva.

dacă, însă, decurge în mod normal şi copilul a venit pe lume, moaşa, – care, de obicei, e o rudă mai bătrână – după ce i-a tăiat buricul, zice, dacă e băiat:

URARE DE BĂIAT

acest băiat.

Ce l-am ridicat – Să fie norocos, şi mintos şi voios şi drăgăstos şi sănătos şi-nvăţat şi bogat.

Om de treabă şi luat în seamă!

URARE DE FATĂ

Iar dacă e fată [zice]:

această copilă să fie frumoasă, şi voioasă, Drăgăstoasă, Sănătoasă şi-nvăţată, şi bogată, şi femeie de treabă, şi luată în seamă!

Sau:

— Câne-i acesta? Ori vornicul? – întreabă moaşa şi apoi tot ea – Vornicul.

— Cine-i acesta? Ori dascălul?

— Dascălul – răspunde tot moaşa – Ori îi om de omenie.

Ori nu-i om de omenie?

— Ba-i om de omenie.

Om cu minte şi de treabă şi de toţi luaţi în seamă, Om frumos, voinic, bogat, Cu cei săraci îndurat.

Nu-i beţiv, dar îndrăzneţ, la oamenii cei isteţi.

Ca toţi oamenii cei mari. Care au fost mai de mult Din moşi Strămoşi, şi răsstrămoşi.

LIPIREA DE MASĂ

Apoi îl lipeşte de masă şi zice:

— Acesta să fie la cap de masă şi cuvântul lui luat în seamă de toţi, câţi îl vor auzi.

După asta îl înseamnă cu semnul crucii, zicând cu toţi laolaltă.

ÎNCHINAREA

— În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin!

AŞEZAREA LA PĂMÂNT.

AST AM PARAREA STRIGOILOR

acum, după ce a fost închinat, moaşa îl spală cu apă călduţă, dar, de regulă, rece, ca să fie deştept şi oţelit, îl înveleşte într-o cămaşă de ale lui tată-său, îl pune sub masă, pe pământ. În timpul acesta, toţi cei care au fost de faţă la naşterea copilului, aruncă o piatră sau altceva, peste cap, zicând: „Asta în gura strigoiului” pentru ca să astâmpere pofta vreunui strigoi, care ar fi din întâmplare pe acolo.

Închinarea copilului la icoane

Moaşa acum trece la mama copilului, căreia îi dă ajutorul necesar în asemenea cazuri. Apoi, o descântă de deochi, ca nu cumva cei care vor veni s-o vadă s-o deoache pe ea sau pe copil. Moaşa îşi face cruce şi femeia – care în asemenea cazuri e

numită „nepoată” – face după ea de trei ori, apoi îi suflă peste cap şi zice:

Nu suflai sufletu’.
Numai suflai deochietu.
Din creierii capului.
Din zglicele nasului.
Din merele obrazului.
Din ficăţei.
Din rămnchei.
Din tot sângele ei.

De o fi deocheată) de nevastă Peptul să-i plesnească.

Laptele să-i pornească.

De-o fi deocheat (a) de fată mare Părul să-i pice.

Ochii să-i împăinjenească, Buzele să-i pişcănească.

Să nu se mire de N.
Să se mire de ei.
Cum o să facă.
Cum o să petreacă.
Să se mire de Staticot.
Cu barba-i cu tot.
Cu un cal şchiop.
De o fi deocheat (a)
De ochi mâţoşi.
De ochi negri.
De ochi vemii.
De ochi de 99 de feluri, Napoi să se-ntoarcă.

Toate mirături, şi toate pocituri.
C-o sarcină de drog.
C-o străcătoare de caş roş, şi el striga aşa:
— Hai la caş roşi (de trei ori) Cine-l auzea.
Surzea;
Cine-l vedea.
Orbea;
Cine gusta – crăpa.
Se crăpe toate deocheturile, Toate mirături.
Toate năprătituri.
Toate pocituri.
Apoi, udând-o cu limba pe frunte şi scuipând pe jos, zice mai departe:
Cum îşi linge oaia mielul şi vaca viţelul.
Aşa spăl eu pe N.
De toate deocheturi
De toate mirături.
Cu limba îl spăl ai, şi la pământ îl lepădai.
Calcă apoi scuipatul cu piciorul şi continuă:
Să se aşeze toate deochituri, Cum aşază pământul Sub lume, sub ţară.
Sub orice cară.
Aşa să se aşeze Toate durerile.
Tot deocheatul de la N.
Să rămână curată.
[Ca) Maica Maria Cum a lăsat-o.
Că ea pe mine m-o îndemnat. De cu suflet i-am suflat.
Cu limba o am spălat.

De deocheturi.

De mirături.

Lângă pat jos, în nemijlocita apropiere a scuipatului, ba uneori şi peste scuipat, face pe pământ cruce şi zice:

Descântarea lehuzei

Cine s-o afla, Pământul de lat.

Să măsoare cerul de nalt, acela să mai poată deochea pe N.

Apoi i se leagă un fir roşu la grumaz şi pe care lehuza trebuie să-i poarte până merge la biserică. Tot contra deochiuluise face un canaf roşu, care se prinde într-un cui deasupra uşii. În locul canatului se pune de multe ori crenguţe de măceş.

VIITORUL COPILULUI

În acest timp, femeile – rudele apropiate şi moaşa – privesc mai de-aproape copilul şi-i prevestesc viitorul* după felul cum s-a născut. Aşa, dacă copilul s-a născut cu căiţă în cap, atunci va fi norocos. Dacă are vreun semn, se gândesc oare din ce i se trage. Dacă are o vână albastră pe frunte, atunci se crede că va fi expus pericolelor de apă. Dacă vâna e roşie, mai ales pe gât, atunci e expus morţii prin foc.

Spre a se îndepărta aceste pericole, tatăl şi mama copilului se taie la degetul cel mare de la mâna stângă şi lasă să cadă 3 picături de sânge sub leagănul copilului, zicând:

— Ia şi ne apără pe noi pe toţi de foc şi de apă, de fier şi de piatră, de boală şi de nepricepere.

SCHIMA CASEI

aceste cuvinte sunt îndreptate către Schima casei, pe care fiecare familie o venerează.

APĂRAREA CONTRA SPIRITELOR NECURATE

Până ce copilul va fi botezat, trebuie să se urmeze anumite prevederi. Aşa, în camera în care doarme copilul, trebuie să ardă necontenit, în timpul nopţii, o lumină pentru ca să nu vie vreo

strigoaică, Samca, Muma Pădurii, Moroii, Ielele şi alte duhuri necurate şi să-l fure, schimbându-l cu vreunul de-al lor. Sau să se aprinilă o lumină de ceară curată la hornul vetrei, ca să nu poată intra duhurile pe acolo, ori se afumă cu o zdreanţă de lână arsă, ca să nu se apropie lucrul slab de copil.

Copilul nu trebuie lăsat singur în casă, căci duhurile rele atâta ar aştepta şi pe dată l-ar schimba sau l-ar poci. Când femeia trebuie neapărat să iasă afară din casă, atunci pune, pe perniţa copilului, un ac, o spelcă, sau orice instrument de fier, de care duhurile cele rele ale nopţii nu se ating.

De asemenea, nu trebuie lăsate pisicile – care sunt socotite ca animale vrăjitoreşti – în casă cu copilul, căci vrăjitoarele şi duhurile rele se pot strecura cu ajutorul lor în casă şi [pot] să pocească copilul.

LEPĂDAREA COPILULUI

Interesante sunt, de asemenea, şi credinţele în ceea ce priveşte femeile, care caută să lepede copilul. Cele care, prin farmec, caută să se scape de copil, după moarte vor fi puse ca talpă a iadului, şi vor fi agăţate de limbă, iar copiii pe care i-a lepădat, se vor preface în şerpi veninoşi, care o vor suge.

MOROII

Copiii omorâţi sau morţi nebotezaţi se schimbă în Moroi, care ies noaptea din morminte, fac oamenilor şi, mai ales, mamelor lor neplăceri şi pagube şi, până la al şaptelea an, vin şi strigă în miezul nopţii: „botez, botez!” Copiii aceştia nici nu sunt primiţi să fie îngropaţi laolaltă cu ceilalţi creştinaţi, ci într-un colţ al cimitirului.

Se mai crede că fiecare copil pierdut are în cealaltă lume o traistă, o oală şi un băţ, pe care le primesc de la mamele lor [de pomană. Ei pun în traistă tot ce capătă sau fură de la ceilalţi copii. Oala o umplu cu apă, tot Jele] pomană căpătată, iar cu băţul se apăra şi fug de ceilalţi copii, care vor să le ia tot ce adună, pentru că mamele lor au uitat de ei şi n-au dat nimic de pomană pentru ei. Ca să nu-i să se să se schimbe în Moroi, mamele trebuie să stropească aceşti copii cu agheazmă şi să-i înmormânteze la fel cu ceilalţi. Tot pentru odihna Tor, e obiceiul să se facă la Moşii Duminicii Mari, parastase pentru ei.

În text; „în „(n.ed.)… În text: „din „(w. *Ed*.

SCĂLDĂTOAREA (CIUPA)

După ce i s-a dat toate îngrijirile mamei, moaşa şi cu cei ai casei pregătesc cea dintâi scaldă a copilului. Apa trebuie adusă cu o oală nouă şi care sună bine, ca şi copilul să aibă voce

frumoasă, curată şi plăcută.

Apa trebuie adusă înainte de apusul Soarelui şi după răsăritul Soarelui, ca nu cumva duhurile nopţii şi, mai ales, „Al din Baltă v să spurce apa. Nu trebuie încălzită apa prea tare, ca să nu fie copilul desfrânat şi viaţa lui să nu fie neliniştită, ca apa care clocoteşte. În unele părţi se lasă chiar apa rece, ca să se-ntărească copilul.

În albie sau în covata în care se scaldă, se pune peste apă o ramură de busuioc de la Ziua Crucii, bani de argint, o floare de bujor, lemnul Domnului, o bucăţică de fagure de miere, una de pâine, alta de zahăr, un ou, puţin lapte dulce şi oleacă de agheazmă. Toate au o anumită însemnătate.

Busuicul înseamnă că pruncul va fi curat şi iubit ca el.

Banii de argint înseamnă să fie scump şi nepătat ca argintul. Precum iubesc oameni argintul, tot aşa să-l iubească şi pe copil.

şi precum s-a scăldat întâia oară în bani, aşa de mănoasă să-i fie şi viaţa. Apoi să fie rumen şi frumos ca bujorul.

Dulce la vorbă şi plăcut la viers [să fie] ca mierea. Să fie bun şi cu de toate îndestulat ca pâinea. Să-i fie dulce viaţa ca zahărul. Să fie sănătos şi întreg ca oul. Alb şi curat la piele [să fie] ca laptele. Iar agheazma se pune ca să nu se apropie duhurile rele de copil.

Se mai pun şi alte obiecte, dacă nu în apă, atunci în jurul covatei: condeie, cărţi, fluiere sau instrumente meşteşugăreşti pentru ca pruncul să fie învăţat şi să se priceapă la meşteşug.

MĂSURAREA

După ce moaşa l-a spălat, îl trage puţin de nas, ca să nu fie turtit sau borcănos. Apoi îl măsură în cruciş, adică îi aduce piciorul drept până la cotul braţului stâng şi genunchiul piciorului stâng până la cotul braţului drept. În timp ce [face aceasta], moaşa ţuţuie din buze.

Măsurarea asta se face pentru aceea, că dacă copilul e sclintit sau şoldit, să se-ndrepte. Apoi scoate copilul de cap afară, pentru ca să fie lung în grumaz şi ca să nu aibă gâlci.

După aceea suflă asupra scăldătoarei în cruciş şi scuipă într-însa ca să depărteze spiritele necurate.

ÎNFĂŢIŞAREA

*

LUCRURILE TREBUINCIOASE

După asta copilul este pus pe o cămaşă de a tatii, dacă e băiat; ori una de a mamei, dacă e fată,

ca să se usuce bine. Apoi e înfăşat. Pentru asta trebuie: o faşă, un hrăneţ (brâu), mai multe pelinci (cârpe), scutece, obielaş (plăpumioară), tulpănaş, căiţă.

În faşă, care e un brâu lat de lână sau bumbac, se pune şi chiar se coase 3 fire de usturoi, 3 fire de piper, 3 de grâu de primăvară, 3 de cel de toamnă, 3 de tămâie, 3 de sare, 3 fărâme de pâine şi 3 bucăţele din casa copilului, adică în total 9 feluri, pentru ca să nu se deoache copilul (9 e socotit ca şi 7 un număr magic cu influenţe binefăcătoare).

CONTRA DEOCHEATULUI

Ca să nu se deoache, i se pune copilului o fundă roşie la căiţă (ceaptă) şi o brăţară de lână roşie la mâna dreaptă. Tot pentru deochi i se pune un benghi în frunte. Moaşa ridică piciorul drept cu călcâiul întors îndărăt în sus şi ia cu degetul puţină tină (glod), o frământă cu scuipat şi apoi îi face cu degetul un benghi în frunte, zicându-i: „Să nu-ţi fie de deochi!” şi scuipă de 3 ori.

DRAGOSTEA MAMU

După ce e înfăşat, moaşa îl duce la fereastră, ca să vadă lumina, zicându-i:

— Uită-te la lume, cicia, cicia! apoi îl închină

Ursitelor. Numai acum i-l dă mamei, care, sărutându-l pe frunte, îi spune cuvinte dulci, de dragoste:

— Dragul (draga) mamii, cum te iubesc eu, aşa să te iubească şi lumea. Să fii norocos şi frumos şi ori ce vei/prinde în mână, să-ţi fie drag a-l găti.

GROPIŢE

În timpul acesta îi pune degetul pe bărbie şi în obraji, ca să capete gropiţe.

INFLUENŢAREA VIITORULUI

9

Când mama spune acestea, moaşa face unele trebi, care să-i influenţeze viitorul. Adică mătură, coase sau toarce ori taie cu toporul, scrie, bate cu ciocanul după cum e copilul, băiat sau fată.

URSITOARELE* CREDINŢELE SUPERSTIŢIOASE

Mama îl aşază acum lângă ea. În unele părţi, copilul nu e lăsat lângă mamă-sa, până nu vin ursitoarele, adică după 3 zile. Mama nu trebuie să-l aşeze la picioarele ei, că atunci toată viaţa copilul ei va fi la picioarele altora. Nici să nu se-

ntoarcă cu spatele către el, că atunci toată lumea are să-i întoarcă spatele. Nici să nu stingă lumina, că vin duhurile rele şi-l schimbă.

ARUNCAREA APEI

Apa de la scăâdătoare nu e bine să se arunce oriunde, pentru că e în ea apă sfinţită. Nici nu trebuie aruncată spre răsărit, împotriva Soarelui, ci mai bine spre miazănoapte. Nici pe foc, căci:

Măicuţă, al meu noroc Măicuţă, a mea ticneală.

L-ai ţipat cu ciupa-n foc. O ai ţipat cu ciupa-n pară.

De aceea e mai bine s-o arunci pe flori – pentru ca copilul [şic!] să fie frumos ori la tulpina unui nuc, măr sau pâr, ca să crească şi să rodească întocmai ca aceşti pomi.

Copilul, după ce e înfăşat, este atins de vatră şi de uşă. Apoi moaşa îl aşază sub masă.

CHEMAREA TATĂLUI

Numai acum e poftit şi tatăl copilului înăuntru. I se dă un scaun să şadă, iar moaşa îi întinde un pahar de rachiu:

Tinde mâna că ţi-i vina.

LUAREA CUŞMEI

5

În timp ce tatăl ia rachiul, moaşa se repede şi-i ia cuşma din cap, dacă e băiat – şi o pune în cui deasupra nepoatei (lehuzei).

Luarea căciulii

Asta înseamnă că are să îngrijească de copil şi de mama lui. Cuşma n-o capătă înapoi, până n-o răscumpără cu vreun dar de la moaşă.

DEZBROBODIREA FEMEILOR

dacă copilul e fetiţă» tatăl e lăsat în pace, în schimb moaşa dezbrobodeşte pe vreo femeie din casă, sau îi descinge brâneţele şi până nu-i dă un dar, nu i le dă înapor După asta un copil e trimis să dea de ştire la neamuri şi la cunoscuţi bucuria părinţilor.

RIDICAREA COPILULUI DE LA PĂMÂNT

Tatăl ridică acum copilul de la pământ şi-l dă mamei sale. Dacă pruncul e băiat, atunci se bucură şi „se bucură şi râd şi cheotorile casei”. Dacă e fată, bucuria e mai mică, ba uneori e chiar supărare. Când copilul e băiat, tatăl face cinste şi se-mbată. Dacă e fată, îşi caută de lucru, mai departe.

După naştere, dacă vine un bărbat în casa unei îehuze, moaşa îi ia şi lui cuşma (căciula) din cap şi strigă, chiund: „Îţi iau căciula că-i fecior”; dacă e fată, atunci ia tulpanele de la femei strigând la fel: „Îţi iau tulpanul că e fată”. Oaspeţii dau atunci, pentru răscumpărare, un dar în bani.

APA DIN IAZ

La scăldare e bine ca să nu se amestece apă din mai multe locuri, că nu doarme copilul bine. Tot aşa [e bine] să nu se scalde în apă adusă din vreun iaz, pentru că îi va fi viaţa cu necaz.

Mamea mea când m-a făcut Bine ei nu i-a părut. De subsuori m-a luat şi-n apă că m-a scăldat în apă de cea din iaz.

Ca să petrec cu năcaz, şi-n covată de arin.

Ca să petrec tot străin. Apuşoara n-a fost bună – Apuşoara a fost de iaz.

Ca s-o petrec în necaz.

Mi-a pus de grumaz mărgele să petrec zilele mele Tot cu năcaz şi cu jele.

Ori:

Taci că te-am scăldat, Cu apă de luncă

Cu apă de Prut să fii tot de ducă

Să fii tot urât.

Sau:

şi m-ai scăldat cu apă de schin. De sunt în lume tot strein.

şi:

M-o scăldat în apă lină ia să fiu, mamă, streină.

L-am iaz cu-apă din lăptoc ia să nu mai am noroc.

Iar:

Spune, maică, – adevărat cu ce apă m-ai scăldat, Ori cu apă de pârâu să port pistoale la brâu.

Ori cu apă de fântână.

Să port sabia-ntr-o mână? Ori cu apă de sub punte să fiu viteazul de munte?

După botez, în scăldătoare se mai pune romaniţă, mintă creaţă, ca să întărească trupul, şi boabe de griţu, ca pruncul să fie ales şi căutat.

Grâul nu se pune înainte de botez, pentru că e sfânt.

UNGEREA COPILULUI

Copilul să nu fie scăldat după apusul Soarelui, că va plânge prin somn. După scaldă,

copilul este uns cu unt sau cu unsoare de porc, pentru ca să i se-nmoaie oasele şi să fie gras.

Că m-o uns mama cu unt să fiu tuturor plăcut.

Că m-o uns mama cu zară, Să fiu plăcut la o ţară.

După ce s-a înfăşat, mama ia cu trei degete scuipat din gură şi-l unge la ochi, îi face de trei ori cruce peste el şi-l trage de nas ca să-l părăsească duhurile rele şi să se facă frumos.

ARUNCAREA APEI DE SCALDĂ

Apa de scaldă se aruncă înainte de apusul Soarelui, ca să nu plângă copilul. Nu se aruncă pe garduri sau pe spini, că va fi copilul tot prin streini, ci, mai degrabă, în apropierea cocinii, ca să fie gras sau la tulpina vreunui nuc, ca să fie mândru.

Rodinele

SCUTECELE

Covata nu e bine de pus cu gura în jos, că moare copilul. Cârpele trebuie spălate în scalda copilului şi să nu fie uscate la Soare, că se pârleşte copilul, când o fi mare. Să nu fie uitate afară până după apusul Soarelui, că va plânge copilul. Dacă, totuşi, le-a uitat, când vine cu ele în casă, să le scuture la foc şi să le afume cu secărică. Altfel intră duhurile rele în ele şi pocesc copilul. Scutecele se usucă pe o roată. Mama spune: „Cum e roata de iute şi de ageră aşa să fie şi copilul meu de iute şi de îndemânatic”. Pelincele lui să nu fie apoi întrebuinţate ca otrepe sau obiele, că şi copilul va ajunge om de nimica. După scaldă şi mama se spală, pentru ca să nu curgă urechile copilului.

SLOBOZIREA CASEI

În ziua în care s-a născut copilul e bine să se facă şi slobozirea casei, prin rugăciuni făcute de preot. Aceste rugăciuni curăţă pe femeia care a născut şi pe toţi ai casei. Preotul stropeşte cu agheazmă casa şi dă şi femeii să bea. Atât femeia, care a născut, cât şi moaşa, cât şi orişice femeie care a ajutat la naştere, este considerată ca întinată, spurcată. Moaşa, până nu i se [citesc]*

rugăciunile de slobozenie, sau până nu bea şi se stropeşte cu agheazmă, nu poate părăsi casă, căci poate spurca tot satul. Nici să nu meargă afară din casă cu mâna goală, că va fi copilul cerşetor.

Femeia, care a născut, n-are voie să iasă 40 de zile din casă sau din curtea casei. Nici nu poate întârzia pe afară în aceste zile, după apusul Soarelui, că o pocesc duhurile.

RODINE, PLOCOANE

După ce s-a slobozit casa şi s-a însemnat copilul, vin neamurile şi cunoscuţii cu rodinile (Bucovina), poclon, plocon (Transilvania) cinste şi crăvai (Banat), căci e ruşine să vii cu mâna goală la un nou născut. Rodinele constau din mâncare, băutură, îmbrăcăminte pentru copil, pânză, ştergare, rachiu îndulcit şi chiar bani. Adunarea rodinelor, mergerea în rodirii se face de la naştere până la botez.

BLAGOSLOVIREA LEHUZEI

După ce a intrat oaspetele în casă, pune rodinele lângă capul nepoatei, sau la piciorul patului şi, atingând-o cu mâna, zice:

— Dumnezeu să te ridice!… Dumnezeu să te-ntărească… Dumnezeu să-ţi dea braţe pline… sau

Bine v-am găsit într-un ceas bun cu noroc şi

tot bine să vă fie. De-acum şi până-n vecie!

În text: „ceteşte” (n.ed.).

Dar cu ce vă lăudaţi? Cu fete ori cu feciori? Să vă trăiască odrasla întru mulţi ani fericiţi, Să ajungeţi s-o botezaţi, şi s-o cununaţi!

BLAGOSLOVIREA COPILULUI

Apoi se-ntoaice spre copii şi-i doreşte ani mulţi, fericire, noroc şi sănătate, scuipând de trei ori peste el şi zicându-i: „Să nu-i fie de deochi!” Moaşa sau bunica cinsteşte pe cei veniţi cu rodinele, dându-le un pahar de rachiu şi câte o gustare, dacă sunt mai înstăriţi.

Femeia cu rodinele, înainte de a bea, închină în sănătatea copilului, apoi varsă câteva picături pe pământ, c-aşa e bine. De multe ori se adună acolo mai multe femei şi atunci se-ntind la vorbă şi la băutură, până seara târziu. Nevasta, care a născut, însă, nu e bine să bea mult, că-şi strică laptele.

ALĂPTAREA COPILULUI

Când îi dă să sugă, mama trebuie să ţie copilul în braţul drept, ca să fie drept şi isteţ şi cuminte şi nu pe braţul stâng, că se face stângaci. În cea dintâi duminică după naştere, mama trebuie să dea copilului ţâţă pe pragul uşii, ca să

nu capete arţag la plâns.

Copilul care moare înainte de a i se da sân, se face înger.

ÎNCONJURAREA MORŢII COPIILOR

dacă unor părinţi le mor mereu copiii, moaşa aşază pe pruncul de curând născut într-un leagăn, în care mai pune şi un lanţ de fier, îl scoate pe fereastră afară, îl duce în drumul mare, ori la o

Vinderea copilului

răscruce, unde, păzindu-i să nu dea [vreun]* animal peste el, îl lasă să stea acolo, până vine cineva (bărbat sau femeie) de-l află.

Omul acela e obligat să-l boteze, căci se crede că schimbând naşul, scapă copilul. Omul niciodată nu refuză şi nici nu trebuie să refuze, că e păcat. Pruncul trebuie scos pe fereastră, că pe uşă se

scot numai morţii.

VINDECAREA ŞI SCHIMBAREA NUMELUI COPILULUI

Mai e şi alt obicei de a înconjura sorţii potrivnici unei familii, căreia îi mor mereu copiii. Acesta e vindecarea şi schimbarea numelui copilului, pe care vor să-l scape. Iată cum se face.

dacă o femeie, de pildă, nu are noroc ia fete, caută o femeie care a avut multe fete şi le-a crescut pe toate mari. Femeia aceea vine la fereastră şi întreabă:

— N-a veţi cumva vreo copilă?

— Ba avem, răspunde cea din casă – dar nu avem noroc să trăiască.

— Vinde-ţi-mi-o, dam, mie, că eu, mulţumită Domnului, am noroc destul.

— Bine, ţi-o vând bucuroasă. Cât mi-i da pe dânsa?

Cât ceri?

— Da, ce să-ţi spun… cam mult, căci doară e bujor de fată, nu alta.

— Atâta pot să-ţi dau pe dânsa şi mai mult nu.

— Adă banii-ncoace.

Femeia cea streină întinde acum pe fereastră un pui sau câţiva lei. Mama copilului ia banii şi tot prin fereastră îi dă copilul.

Streina, luând copilul în braţe, înconjură casa

cu dânsul şi apoi intră pe uşă înăuntru, zicând:

— Nu mi-ţi primi de mas, că-s străină şi de departe şi nu ştiu încotro să mai apuc ş-apoi mai am şi copila asta cu mine şi nu sunt în stare să mai merg mai departe cu ea.

— Ba te-om primi, de ce nu – răspunde mama copilului –, poftim, treci mai aproape.

Femeia pune copila jos pe pat, iar ea se aşază pe o laviţă, ca şi cum ar fi tare obosită.

— Da cum se numeşte mititica, – întreabă acum mama copilei.

Femeia 11 spune numele ce i l-a dat ea.

Copilul rămâne cu numele cel nou şi cu asta se crede că a fost înşelată Moartea, care, venind să ia copilul, găseşte un copil cu alt nume.

Numele obişnuite, care se dau prin vânzare sunt cele de animale: Lupu, Ursu, Pascu, Grozavu etc., căci acestea sunt în stare să se ia la luptă chiar cu moartea.

În text: „atare” («* *ed.*).

BOTEZUL

NASH

Mai întâi se caută naşii. De obicei cei care au cununat pe părinţi, sunt şi naşii copiilor. Dacă naşul părinţilor a murit, atunci copiii lui ţin botezul. Îndeobşte se ia numai un naş. Numai în caz că i-a murit unei familii mai mulţi copii înainte,

se iau mai mulţi naşi.

CUMETRIA

Naşii se mai numesc şi cumetrii părinţilor. Legătura de rudenie între nas şi fin este foarte strânsă, mai strânsă decât între părinţi şi fii, pentru că cei din urmă i-au dat viaţă, dar cei dintâi îi salvează sufletul. Şi cumetria e o rudenie apropiată. E o rudenie întru Hristos.

După ce şi-a ales cumetrii, tatăl pleacă, c-o sticluţă de rachiu sau vin, să-i poftească pe viitorii naşi şi să hotărască ziua botezului.

Cumetrii, după ce s-au prins naşi, prepară următoarele obiecte:

1) Luminile de botez. Ele se-mpodobesc cu diferite flori naturale sau de hârtie şi din care nu poate lipsi busuiocul, strămătură, bumbăcel şi panglici de mătase. Se mai leagă de aceste lumânări câţiva coţi decât ori de lână, un şal, ori un ştergar.

2) o bucată de pânză albă, lungă şi lată cât poate să cuprindă pe naşă, şi care se cheamă crijmă ori faşă ori jolj. În această pânză se-nveleşte copilul după botez şi din ea se face apoi cămăşuici copilului.

Îi mai duce scutece, o căiţă (ceaptă) pentru cap, brâneţe şi alte lucruri pentru îmbrăcat. Dacă crijma (faşa) dată de naşă e prea lungă, atunci

copilul se va însura bătrân, iar de va fi prea scurtă, se va însura tânăr. Mama nu e bine să se-ncingă cu betele de la botezul copilului, că va îmbătrâni repede şi va fi tot bolnăvicioasă.

Sosind ziua botezului, moaşa şi cu cumetrii se duc la casa nepoatei. Moaşa ia copilul şi se duc cu toţii – afară de mamă, care nu are voie să asiste la botezul copilului ei – ia biserică, înainte de asta, moaşa a spălat copilul şi l-a-mbrăcat – de-i băiat într-o cămaşă de a lui tată-său, iar de „i fată [cu o cămaşă] de a mamei, între scutece, îi pune câteva firimituri de sare şi pâine, ca să fie îndestulat toată viaţa şi să fie cu noroc. Când îl ia în braţe, moaşa spune: „Duc un păgân, ca să aduc un creştin”. Iar la întoarcere spune: „Am dus un păgân şi am adus un creştin”.

În timpul botezului, copilul este ţinut de naş. Dacă sunt doi, îl ţin cu rândul. Dacă e un bărbat şi o femeie, îl ţine mai întâi bărbatul şi numai pe urmă femeia. În timp ce-i citeşte rugăciunile, moaşa pune mâna copilului pe cartea preotului, ca să ajungă om învăţat. Când este cufundat în apă, copilul începe să ţipe. Ăsta e un semn, că iese Diavolul din el.

Copiii care se botează în aceeaşi apă se-nfrăţesc întru botez şi nu se pot căsători.

Copilul, după ce este scos din apă, Îl pun în crijmă şi în asta este adus acasă. După botez, devenind creştin, fiecare copil capătă un înger

păzitor, care-l păzeşte de rele şi de ispite şi căruia trebuie să se roage. Iată una din multele rugăciuni, care se spune cu asemenea ocazie:

Înger, îngeraşul meu, Sluguţa lui Dumnezeu Fereşte-mi sufletul meu Peste zi şi peste noapte, Pân la ceasul cel de moarte!

Cruce-n casă.

Cruce-n masă.

Cruce-n tuspatru cornuri de casă, Cruce-n cer, cruce-n pământ, Cruce-n locul un-mă culc.

Luminile de la botez se aduc, de obicei, acasă şi se păstrează bine, pentru că sunt bune la vreo primejdie mare: boala, trăsnet, grindină.

ÎNTOARCEREA DE LA BISERICĂ

Când vin de la biserică, moaşa duce copilul, îl aşază pe masă, pe o perină, între pâine şi sare. Se aprind luminile, iar mama îi primeşte pe toţi cu păhărelele pline de rachie, ori cu o ploschiţă umplută cu ţuică. Moaşa cinsteşte cu mama, apoi cu naşii copilului, urându-le:

Poftim, cumătră, pruncul acesta. Pe care l-am botezat, şi-nereştinat şi-n lege l-am băgat.

Ţi-l dărui cu pâne şi cu sare.

Cu darul sfinţiei sale. Creşte-l uşor şi sănătos.

şi

Şi-nereştinat.

Aşa să ajungeţi.

Ca să-l şi creşte-ţi.

şi să vă învredniciţi, la să-l şi căsătoriţi!

Să-ţi fie braţele pline Casa cu noroc şi bine!

acesta, – bine să nu crească – Dumnezeu altul să vă dăruiască! Precum aţi ajuns pre acesta. De l-aţi botezat.

Să fii, finule, cinstit, De toţi oamenii îmbit, la şi sfintele icoane.

Toţi să se uite la tine şi săse-ncbine.

Cumse-nclună la icoane!

Părinţii spun bucuroşi: „Dă, Doamne, moşică dragă! Dumnezeu să te audă!” şi cinstesc cu ea.

După asta urmează o masă sau cumetria, care e mai mult decât o ospeţie, e o petrecere cu anumite datini, şi despre care vom vorbi mai la vale.

BOTEZUL COPILULUI MURIBUND

Voi mai adăuga aci obiceiul, că, atunci când copilul nou născut e aproape să moară şi nu i se poate face botezul, după tot ritualul cuvenit, moaşa sau altcineva din casă îl stropeşte cu apă şi pronunţă formula sacramentală a botezului, dându-i numele de Ion sau Maria.

MĂRTURII

În unele părţi mai e obiceiul ca, atunci când

naşul se leapădă de Satana, să se împartă la cei prezenţi bani sau iconiţe numite „mărturii”, pentru ca prin asta cei ce au asistat la botez să poată oricând mărturisi că acel copil a fost botezat.

CUMĂTRIA

Cumătria, care încheie de obicei solemnitatea botezării unui copil, se face sau în aceeaşi zi cu botezul, sau la vreo câteva zile. Dar până şi cel mai sărac om ţine neapărat de cinstea obrazului său, să sărbătorească încumătrirea cu naşul şi creştinarea copilului său.

De multe ori această petrecere ţine chiar două şi trei zile.

ÎNCHINAREA CĂTRE NAŞI

După ce s-a pregătit totul şi au venit toţi cei ce-au fost invitaţi, [aceştia] se aşază în lungul mesei, bărbaţii de o parte şi femeile de alta. Atunci tatăl copilului închină cel dintâi pahar de rachiu:

— Naşule (ori cumătrule) bine ai venit cu sănătate!

— Bine v-am aflat sănătoşi – îi răspunde cumătrul – bine şi noroc să dea Dumnezeu peste tot locul şi mai ales noului finuţ.

— Să trăiţi şi precum aţi ajuns de l-aţi creştinat, aşa să ajungeţi şi să-l însuraţi.

— Să [dea] Dumnezeu! ori: Să te audă Dumnezeu.

Apoi toată lumea închină şi bea. Se mai cinsteşte numele naşei, a părinţilor, a copilului şi apoi se aduc bucatele. Când se aduc gălustele sau sarmalele, moaşa aprinde luminile de botez, le pune într-o cofiţă şi le aşază pe masă, spunând:

Bună vremea la dumnia-voastră, Cinstiţi meseni şi gospodari.

De bucuroşi şi de frumoşi;

Să le priviţi.

Să cinstiţi, şi să vă veseliţi, La ele să cătaţi, Să vă ospătaţi, şi să vă bucuraţi.

Dar mai ales la cumetrii iştia mari. Iată că v-aduc lumini frumoase, Strălucite, luminoase, înaintea dumilor-voastre – Să şeadă.

Să ardă.

Să vă vedeţi de voioşi.

PREZENTAREA COPILULUI

După asta, ia moaşa copilul de la nepoată, îl înfăşează frumos şi-l împodobeşte, dacă e vara cu tot felul de flori şi-l duce cu dânsa înaintea cumătritor mari şi-l închină:

Bună vremea la dumnia-voastră, Cinstiţi meseni şi gospodari.

Dar mai cu de-alesea.

La dumneavoastră, cumetri mari, Bine v-am găsit sănătoşi şi voioşi.

Fina aducând daruri naşilor

Iată v-aduc un fiu al dumneavoastră.

De la nănaş pocinog.

De la Dumnezeu noroc. Poftim cumătră mare, Dăruieşte finului dumitale. Ce te trage inima.

Ce-i voi, ce ţi-a plăcea!

Cumătră mare răspunde:

Mulţămim, moşică dragă, Mulţămim că l-ai adus şi-naintea mea I-ai pus.

Ia-n* să-l văd câtu-i de mare, De isteţ şi de frumos.

De voinic şi sănătos.

După ce spune aceste vorbe, naşa (cumătră mare) se-ntinde şi ia peste masă copilul din braţele moaşei, îl sărută pe frunte, şi-l dă mai

departe altei cumătre şi tot aşa copilul merge din braţe în braţe. Fiecare îl dăruieşte cu câte un dar bănesc, spunând:

Poftim, moşică dragă.

De la noi cam puţinei.

De la Dumnezeu mai mult.

şi apoi îl dau înapoi moaşei. Moaşa dă copilul dimpreună cu banii mamei, care, numărându-i, spune tare câţi s-au adunat şi mulţumeşte tuturor.

CINSTIREA MOAŞEI

acum vine rândul moaşei, care se prezintă, fie c-o plăcintă, fie c-o pupăză, făcută din aluat, fie chiar numai cu un talger acoperit cu ştergar şi, aşezând-o pe masă, fiecare mesean aruncă un ban peste plăcintă. Aceştia sunt banii moaşei.

PETRECEREA

După asta se-ntinde petrecerea până târziu şi chiar până a doua zi dimineaţă. Se cântă diferite cântece cu glume adresate naşei, naşului, cumătrilor, finilor, neîncetându-se a se închina cu paharul plin. Fiecare oaspete care pleacă e însoţit de gazde, care se roagă să mai rămâie şi de lăutari, care aşteaptă un bacşiş.

ATRIBUTELE NAŞULUI

Rolul de naş are o mare însemnătate. Naşul îşi atribuie unele din răspunderi părinteşti şi, de multe ori, când copilul a crescut mare [şi] nu mai ascultă de părinţi, intervine naşul cu autoritatea lui. Dacă finuţul e mai sărac, naşul nu uită să-l ajute din când în când. Când un copil ajunge rău de tot, se spune pentru a arăta halul de decădere: că nici de naşu-său nu mai ascultă.

SCĂLDĂCIUNEA

Îndatoririle naşului încep chiar din ziua botezului. Astfel, a doua sau a treia zi după botez, se face scăldăciunea, adică naşii vin de scaldă pe fin. Desigur să-i mai facă un mic dar şi, după asta, se ospetează după obiceiul pământului, care nu lasă niciun prilej, fără să nu împărtăşească o bucurie şi altora, prin mâncare şi băutură.

Tot la câteva zile după botez, îi face şi moaşa o scaldă nepoatei (nevestei care a născut).

DARUL FINULUI

E regula ca şi finul să meargă la naş şi să-i ducă un dar. Asta se-ntâmplă, de obicei, la zile mari, la Rusalii, ori a doua zi de Paşti, Finul, îmbrăcat frumos şi curat, duce, când e mai mare, singur, când e mai mic, de către părinţii lui, un

colac sau chiar mai mulţi, ca semn de recunoştinţă.

Să nu fiţi bănuitori.

Ci să fiţi binevoitori, şi de colaci primitori, Poftim, să vă fie de bine şi să vă-nduraţi a pune.

În fundul covăţelei, Funictca viţelei.

Da de-o fi şi-o cârlănică. Că nu-i trebuie funicică.

Cumătră cea mică (mama copilului) ţine atunci oraţia următoare;

Bună vremea, cumătru mare!

Iacase-nclună finul dumitale.

Cu coaăcei.

Frumuşei!

Colăceii îs cam mititei.

De-abia îi ţin în mână de grei;

Da’ se roagă, cumetri dumniavoastră.

Cătră cinstita faţa dumneavoastră.

Că după cum îs ei ostenitori.

POMUL RAIULUI

Cumătrii iau colacii şi, în schimb, promit un dar mai mare, după aluzia făcută în oraţie (o viţea, o oaie, un căluţ) şi după cum le dă mâna. Mergerea cu colacii se face chiar dacă finul a murit, în cazul acesta, cumătrii mici duc la cumătrii mari în afară de colaci şi un pomişor mic împodobit cu felurite fructe. Pomişorul acesta

înseamnă pomul raiului, pe care stă sufletul copilului şi care astfelse-nclună şi el naşilor. După asta se stă la masă.

RETEZAREA MOŢULUI

*

O altă atribuţie a naşului e tăierea sau retezarea părului (tăierea moţului) care se face la jumătate de an, la un an sau chiar mai târziu, la ziua onomastică a copilului, dar numai în zilele de luni, joi sau sâmbătă.

Numai naşii tund părul finului, că dacă ar tunde părinţii, copilului, după ce va creşte mare şi se va căsători, îi va arde casa. La această ceremonie, afară de naşi mai sunt poftiţi şi vecinii şi neamurile apropiate.

Naşul aşterne pieptarul său îmblănit la un loc potrivit, îndeobşte lângă fereastră înspre soare, că naşii sunt cam bătrâni şi trebuie să vadă bine. Ia copilul în braţe şi, dându-i ceva cu ce să se joace şi să stea liniştit, îl aşază pe pieptar. Dezveleşte apoi două fuioare de in sau cânepă, pe care le-a adus de acasă.

Fuioarele înseamnă că părul copilului trebuie să crească tot aşa de lungi, ca fuioarele. Naşul le aşază drept pe creştetul copilului aşa ca să atârne un capăt pe ceafă şi celălalt pe frunte. După asta îi retează părul în cruciş, aşa cum i-a făcut şi

preotul, când l-a botezat. Tunderea trebuie să se facă într-o zi luminoasă, ca şi viaţa copilului să fie la fel.

URAREA NAŞULUI

După ce l-a retezat, strânge tot părul şi-l dă finului în mână, zicând:

— Poftim, fine, ţine părul acesta, ca să ne poţi, mai pe urmă, da seama de ce-i şi la ce vei voi şi dori ca să-ţi meargă mai bine. Să ne spui ca să ştim şi noi. Şi precum şi noi nu putem fără fereastră şi fără Sf[ântul] Soare, aşa să nu poată nici oamenii cei de cinste şi de omenie fără dumneata şi precum ni-i nouă dragă lumina Soarelui, aşa să fii dumneata drag oamenilor.

Mama copilului ia apoi părul şi-l strânge într-un loc, ca atunci când se va speria sau va avea copilul vreun beteşug, să aibă cu ce-l afuma. După mai mulţi ani, când copilul a crescut binişor, ţi] se arată părul şi e întrebat de la ce animal provine. La ce animal se va gândi, la acela va avea noroc în viaţă. Tot aşa se păstrează şi buricul, care e arătat odată cu părul. Dacă-l poate dezlega, atunci copilul va fi deştept şi isteţ şi priceput la toate.

Înainte de a-l tunde, i se pune copilului înainte o strachină, pe care o cumpără şi o aduce naşul şi în care se pune apă şi agheazmă. Cu o parte din apa aceasta se spală copilul, după ce a

fost retezat, apoi i se dă puţin să bea din ea, iar restul este aruncat la rădăcina unui pom verde, ca să-i meargă norocul, ca din apă. Când aruncă apa, naşul ia copilul într-o mână şi în cealaltă strachina şi aşa se duce să arunce apa. După asta se ospătează toţi.

Un alt obicei în legătură cu aniversarea copilului este ruperea turtei. Când copilul a împlinit un an, este aşezat pe o doniţă cu apă, iar în apă s-a băgat o sticlă cu vin şi bani. O persoană mai în vârstă, dacă naşul n-a putut veni, îi rupe atunci turta, anume pregătită, în cap. Apoi se scot banii din doniţă şi se pun pe o tavă, împreună cu câteva buchete de flori. După asta se lasă să se ducă copilul singur la tavă. De va pune copilul mai întâi mâna pe flori, atunci îi vor plăcea florile şi va fi iubit ca ele; iar de va pune mâna pe bani, va avea noroc la avere. Turta ruptă se face bucăţi mici şi [se dă spre a fi] mâncată de oaspeţi, pentru că numai aşa va ajunge şi copilul vârsta celor bătrâni.

Am mai spus că femeia lehuză e socotită întinată până la 40 de zile de la naştere, când, frumos gătită, atât ea cât şi copilul, şi cu el în braţe, se duce pentru întâia oară la biserică. Ea nu are voie să intre în biserică, ci stă numai în tindă, până vine preotul să-i citească rugăciunile anumite pentru dezlegarea ei. Femeia ascultă toate rugăciunile în genunchi. Apoi preotul ia

copilul şi, după ce-i citeşte şi lui o scurtă rugăciune, îl duce de-l închină la icoane şi, dacă e băiat, îl duce chiar în altar, unde-i atinge capul de cele patru colţuri ale mesei sfinte. Asta se face, desigur, după ce copilul a fost botezat. Şi cu asta femeia poate merge oriunde şi poate ieşi când vrea, fără niciun pericol din partea duhurilor rele.

URSITOARELE

Drumul nostru prin viaţă nu ni-l croim noi aşa cum l-am vrea, ci urmăm o soartă, care ne e trasă încă de la naştere şi de ia care nu ne putem abate. Soarta aceasta ne-o fac ursitoarele, file ne ursesc cât vom trăi şi ce vom face şi ce fel de viaţă vom avea, iar noi ca nişte orbi mergem pe drumul pe care ele ni l-au ursit.

Ursitoarele sunt nişte zâne, care vin în cele trei zile după naşterea fiecărui copil şi-i croiesc ursita. Nu se ştie bine dacă ele au fost de când e lumea sau mai dincoace. Se crede îndeobşte că Alexandru Machidon a luat nişte apă vie de la izvorul din care se scălda regele Ioan. Apa i-a fost furată de trei servitoare, care bând-o şi rămânând de atunci veşnic tinere, Dumnezeu Le-a pus să ursească viaţa oamenilor. Ele trăiesc toate la un loc într-o casă frumoasă ca un palat. Acolo e o sală mare de tot, cu mii şi milioane de candele, ce lucesc ca nişte stele pe cer. Acestea-s vieţile

oamenilor. Îndată ce se naşte vreun copil, i se toarnă în candejă untdelemn, de către ursitoare atât cât îi va fi viaţa lui dentungă. În fiecare clipă sute de candele se aprind şi sute se stâng. Întocmai ca vieţile oamenilor. După asta, ele se duc la casa fiecărui copil, dar numai noaptea, când nu le vede nimeni, şi urzesc viaţa copilului. Ele coboară în casă prin hom şi trebuie să găsească pe masă mâncare pentru ele. De aceea în cele trei zile de la naşterea copilului, moaşa are grijă să pună în fiecare seară, pe sobă, pe masă, ori pe fereastră ceva de mâncare, de obicei numai apă, pâine şi sare. Uneori şi un pahar de vin. La icoane se pun lumânări.

Ursitoarele vin şi se aşază în jurul leagănului şi încep să-i facă de ursită. Ele îi spun câţi ani va trăi, ce-o să facă, cum va muri, adică aşa cum îi va fi viaţa. Cea de-a treia are, de obicei, cuvântul hotărâtor. Ea spune: copilul acesta are să aibă viaţa mea din ziua cutare sau din ziua de azi. Ursitoarea aceea, în fiecare zi, se-mbracă altfel. Într-o zi e ca o domniţă şi camera ei din palatul lor străluceşte de bogăţii. Cei cărora li se urzeşte viaţa ursitoarei din acea zi, vor trăi zile fericite şi în bogăţii. Dar aceştia sunt puţin. În altă zi ea se-mbracă ca un negustor, ori ca un muncitor. Aşa va fi şi viaţa

Ursitoarele celor născuţi în ziua aceea. În altă zi se-mbracă cu haine ţărăneşti. Toţi copiii, ce se nasc în ziua aceea vor munci din greu şi-şi vor câştiga pâinea din sudoarea frunţii lor. Iar altă dată se îmbracă în haine rupte, zdrenţuite, iar casa ei se preface într-un bordei sărac, în care nu se găsesc nici de unele. E ziua celor fără de noroc în viaţă şi a căror avere pe acest pământ e numai sărăcia. Aceştia sunt cei mai mulţi.

După ce, dar, ursesc fiecărui copii tot firul vieţii, se ospătează repede, că ele trăiesc numai din mâncarea de furat şi apoi fug să ursească alt copil. Mâncarea rămasă, ori o ia moaşa, ori o dau la trei copii nevinovaţi.

Ursitoarele au nume diferite, Ursitoarea, care e cea mai mare din cele trei surori şi care urseşte viaţa celui născut, ţine furca şi fusul. Soartea e cea mijlocie. Ea toarce caierul vieţii, iar Moartea, a treia ursitoare, curmă firul, punând capăt vieţii.

Nimeni nu trebuie să asculte ce spun ursitoarele. Cine le aude e sortit la o moarte năprasnică. Şi tot aşa nimeni nu poate schimba „soartea” ce i-a fost hărăzită de ursitoare.

ZODIILE

Zodiile sunt nişte stele, care întruchipează nişte fiinţe cu înfăţişarea numelui ce-l poartă. Ele ţin în mâinile lor soarta oamenilor. Fiecare om îşi are o soartă după zodia în care s-a născut, iar cei care se pricep la vrăji, pot ghici soarta şi, deci, viitorul oamenilor, după zodia în care s-a născut. Ele sunt în număr de douăsprezece* după câte luni sunt într-un an şi se numesc: Peştii, Berbecul, Taurul, Gemenii, Racul, Calul, Fecioara, Balanţa, Scorpia, Arcaşul, Ţapul şi Vărsătorul.

Peştii sau Crapii sunt cei doi peşti cu care a nutrit Hristos cele cinci mii de oameni. Berbecul, din care nu se văd decât coamele, a fost dus de către om în călătoria lui la Dumnezeu şi a rămas acolo de când cu lupa lui cu Diavolul. Taurul sau Gonitoru a rămas tot de atunci. Gemenii sau Fraţii nu sunt alţii decât strămoşii noştri Romul şi Rem, pe care Dumnezeu i-a pus pe cer, ca să ne cunoaştem obârşia. Racul a fost pas acolo în amintirea faptei bune, care a făcut-o racul, furând pironul cel mare, pe când îl răstigneau pe Iisus Hristos. Calul e tovarăşul omului pornit să ceară

îndurarea lui Dumnezeu, Fecioara reprezintă pe Fecioara Maria, pe care Dumnezeu a înălţat-o la cer şi a pus-o între stele ca o regină a cerului, ca să se adeverească vorbele sfinte: „precum în cer aşa şi pre pământ” Steaua Spicul prin albeaţa lucirii ei, arată inima curată a Fecioarei. Balanţa sau Cântarul reprezintă faptele oamenilor. Scorpia, cu ochiul ei de sânge şi cu ghearele întinse, a rămas aşa cum a aruncat-o Diavolul ca să înspăimânte pe om, în lupta lor de pe câmpiile cerului. Arcaşul e un luptător roman şi unii zic că ar fi chiar Traian, care stă acolo de pază sorţii poporului românesc. Ţapul sau Cornul Caprei, pentru că numai un.com se vede, e ţapul omului ce s-a luptat cu Diavolul. Vărsătorul e ciobanul gospodarului, care voind să se lupte cu nagodiile Diavolului şi-a vărsat vedrele cu lapte, când a aruncat cu cobiliţa în balaur.

Rar sunt acei care le pot cunoaşte pe toate, dar aceia ştiu multe şi cele viitoare nu le sunt ascunse.

SOARTEA

Românii cred că omul nu e stăpân pe cărările lui, ci îndeplineşte pe acest pământ voinţa lui Dumnezeu. Această voinţă este scrisă într-o carte anume, în care fiecare om îşi are scrisă lui. Toată viaţa, de la naştere până la moarte, aşa cum i-au

ursit-o ursitoarele, i-e scrisă omului de mai înainte şi el nu se poate abate cu nimic de la „ce i-a fost scris”.

Cartea aceasta, în care sunt scrise toate vieţile oamenilor, se găseşte într-o chilie de piatră la izvorul Iordanului. În chilia aceasta este o masă săpată în stană, acoperită cu un covor frumos, iar pe dânsa stă cartea, în chilie nu se poate băga nimeni, că nu pot intra decât cei care n-au corp, ci sunt numai duhuri curate.

Oamenii, însă, sunt taie curioşi să cunoască mai dinainte ce o să li se întâmple şi de aceea caută prin toate mijloacele să îşi afle scrisă. Sunt multe vrăjitoare, care pretind că pot descifra de departe scrisul oamenilor. Soartea se poate afla în bobi, în ulcică, în palme, în cafea, în ghioc etc.

Mai ales flăcăii şi fetele sunt tare dornici să-şi cunoască ursitul, ori „data” lor. De aceea fac felurite vrăji, ca să-i cunoască, cu un ceas mai devreme, pe aceea sau pe acela care îi e sortit să-i fie soţ de viaţă. Cele mai multe vrăji se fac în noaptea Anului Nou. Dăm unele din ele.

În preseara Anului Nou, fetele, cu ochii legaţi, numără parii din gardul ocolului, iar la al nouălea se opresc şi-l leagă cu un fir de lână roşie, ca a doua zi să-l cunoască. Dacă parul cel legat este cu coajă pe el, atunci bărbatul ei va fi avut, iar dacă e cojit, atunci bărbatul va fi sărac. Tot aşa, dacă parul este drept, bărbatul va fi tânăr şi voinic,

dacă parul e noduros sau încovoiat – şi bărbatul va fi bătrân, slab şi strâmb.

Alta: O femeie mai bătrână ia nouă farfurii şi le pune cu fondul în sus şi sub ele se pun nouă obiecte. Acei ce ridică farfuriile nu stau în casă, în timpul când femeia pune obiectele sub farfurie. Aceste obiecte sunt: pâine, sare, cărbune, pieptăn, oglindă, un ban, inel, lână şi un păhăruţ. Apoi vin cei de afară şi, pe rând, ridică farfuriile, se vor găsi sub farfurie, le arată ursita. Dacă găsesc leul, atunci ursitul va fi bogat, dacă găsesc cărbunele, va fi negru la faţă, inelul arată un ursit şi bogat şi frumos, sarea unu] sărac, paharul [-unul] beţiv, pieptănul [-unul] certăreţ, lâna [-unul] flocos, pâinea un om bun, oglinda [un om] frumos şi cochet. Asta se repetă de trei ori.

dacă fetele vor să ştie când se vor mărita, atunci se duc tot în noaptea Anului Nou, în grajd şi împing cu piciorul vaca culcată zicând: „În ăsta an-v dacă [vaca] se scoală imediat, atunci fata se mărită în anul acela. Dacă [vaca] nu se scoală, atunci o împinge din nou, zicând: la anul, ori peste doi ani, până se scoală vaca.

Tot în seara de Anul Nou, fetele mari pun pe o vatra arsă două fire de porc ursite, unul cu numele fetei şi altul cu al tânărului, pe care doreşte fata să-l aibă ca soţ. Dacă firele de păr, arzând, se împreună, atunci fata va lua în căsătorie pe acel tânăr, altfel nu.

În dimineaţa de Anul Nou, fetele toarnă plumb topit sau ceară într-un vas cu apă. Plumbul, răcindu-se, ia anumite forme, în care fetele speră să vadă chipul celui drag.

Iată acum un descântec de „dată”, prin care fata caută să-şi aducă pe cel ursit ei. Marţi noaptea fata îngroapă şnurul cu care-şi leagă chica, la rădăcina unui soc. Cu părul despletit trebuie să ducă un cuţit, o opincă, o bucată de pânză şi un leu. Când merge şi vine, fata nu trebuie să vorbească cu nimeni şi nici să nu se uite înapoi. Cu partea netăioasă a cuţitului, taie socul şi zice:

Că-ţi dau opincă de-ncălţat şi pânză de-mbrăcat şi bâtă de-mproptil. Şi un ban de desplătit.

Bună seara, socrule, şi tu, Dracule, a am venit.

Tu să te duci.

Data să-mi duci.

NUNTA

AL doilea eveniment mare în viaţa săteanului român e nunta, căsătoria. Românii se căsătoresc devreme. Fetele până la 18 ani, iar băieţii chiar înainte de a face armata.

Obiceiurile la nuntă sunt cam aceleaşi la toţi românii, doar cu oarecari variaţii. Dăm atât pentru

pitorescul lor, dar şi pentru fixarea variaţiilor acestei frumoase teme, două nunţi, una din părţile Bihorului (după Eug. Cintea) şi alta din Basarabia (după Pan Halippa).

Nunta la Beiuş şi Vaşcău.

Nunţile se fac de obicei toamna şi după sărbătorile Crăciunului, (în carnaval, câşlegi) şi foarte rar se-ntâmplă ca o nuntă să se facă vara.

E obiceiul, de asemenea, ca la sărbătorile Paştilor, Duminica Tomei, Rusalii etc., fetele cu feciorii să se adune în cimitir şi, aici, în jurul bisericii, fac jocuri deosebite, ca: de-a uliţa, gradul, moara, mioara, luminoara, încâlcita, de-a câmpa, de-a puricele, de-a căputu, de-a bila, de-a „urându-se” şi altele. La aceste jocuri iau parte numai feciorii cu fetele.

La jocurile din sărbători, ca şi la petrecerile de peste an, feciorii însurăţei ochesc câte o fată, pe care o cred ei mai potrivită, cu care se „lovesc”, aşa cum se spune [că se potriveşte] „sacul cu petecul”, în tot timpul ce urmează după asta, el caută s-o cunoască mai bine, mai glumeşte, până se-ndrăgesc de-a binelea şi se-nţeleg să se ia. Apoi ţine sfat cu bătrânii lui împărtăşindu-le dorinţa şi aceştia rămân cu grija să afle ce zestre ar avea fata. După ce aceste lucruri sunt aranjate, urmează peţitul.

Peţitul ori cerutul se face astfel: Tânărul care voieşte să se căsătorească pleacă la părinţii fetei,

fiind însoţit de tatăl său, sau de vreo alta rudă, prieten, ori fruntaş al satului, mai luând cu ei şi o femeie poreclită „pocleaţă”, care, de regulă, e bună de gură şi care cunoaşte după trăsăturile feţei şi după unghii, cât e de harnică fata. Peţirea se face duminica, lunea ori joia, dar numai când aceste zile se ştiu că-s norocoase.

Sosind la locul dorit, intră-n casă şi zic: „Să deie Dumnezeu noroc [” şi li se răspunde: „Asculte-ve ELumnezeu şi vă deie şi vouă numai bine!” Vorbind de una, de alta, pocleaţa sare la vase ca să bea apă, nu pentru că i-ar fi sete, ci pentru ca să vadă dacă se găseşte apă. Fata, însă, cum îi zăreşte venind, o şi zbugheşte prin vecini, căci ştie ea de ce vin* Vorbirea fiind în toi, unul dintre cei veniţi spune: „D-apoi cinstiţi oameni de omenie, noi am venit cu treabă la dumneavoastră, că bunul Dumnezeu ne-a dat nouă un prunc şi vedem că şi d [umnea] voastră v-a dat o fetiţă. Noi am dori, dacă vă vrea şi Dumnezeu, să daţi fetiţa voastră după pruncul nostru, căci noi vă cunoaştem şi voi pe noi de-asemenea şi ştiţi zicala bătrânilor, ca să nu Iaşi calea cea cunoscută şi bătută, pentru cea necunoscută şi nebătută, că vorba ceea: «paşte iarba pe care o cunoşti»”.

dacă li se răspunde că de va fi de la Dumnezeu rânduit şi ursit, fie în ştirea lui, atunci totul e aranjat de minune. În unele părţi se obişnuieşte să se spuie: „D-apoi ne vom mai vorbi

cu neamurile şi joi să fiţi în Bins (Beiuş) ori în Cod (Vaşcău) cu ficiorul, că şi noi vom fi cu fata şi vom da valost (răspuns) 41. Şi, de regulă, ori în Beiiiş ori în Vaşcău se dă răspunsul, când se şi fixează termenul (ţiului) de credinţă.

LOGODNA

Credinţarea sau logodna se face în ziua hotărâtă, astfel: mirele îşi strânge 20 – 30 de oameni şi, când e către amurg, după ce zic cu toţii *Tatăl Nostru* cu capetele descoperite, cer de la Dumnezeu fericire, noroc în pasul ce-l face flăcăul şi apoi pleacă la casa feţei.

Înainte de a pleca, aleg un grăitor, pe care îl numesc „zvomic” (în alte părţi „diavol”, „guda”), mai aleg un cumătru nănaş şi după asta pleacă cu toţii în cea mai mare linişte. În timp ce intră în casă, ceata socrului mare (de partea băiatului) găsesc aici iar vreo 10 – 15 oameni în frunte cu socrul mic (de partea miresei). La un moment dat, zvomicul din partea mirelui, începe astfel: „Cinstiţi adunaţi, am călătorit mult, suntem osteniţi, dar să întrebăm mai întâi de gazda noastră, că târgul ce s-a întâmplat înainte de asta cu câteva săptămâni (ori luni) îi place sau ba?”

La aceasta, zvomicul socrului mic, răspunde: „Cum să nu ne placă oameni buni, alduiască-vă alduitul D [umne] zeu. Aşa a vrut D [umne] zeu!

apoi să fie într-un ceas bun şi să ne-mplinim vrerea lui”. Închină cu toţii cu rachiu, strigând: „Noroc să dea D [umne] zeu!” îşi strâng mâna socrul mare şi socrul mic, iar zvornicul socrului mare, începe iar: „acum, dragii mei şi ai lui D [umne] zeu, eu am cam îmbătrânit şi nu pot umbla mult, dar poate să află vreunul care mi-ar putea sluji, căci ştie locurile, văile, dealurile, şi izvoarele, pe care eu nu le ştiu aşa de bine”. Imediat se iveşte un om din ceata socrului mic şi zice:

„De mă vei plăti bine, te slujesc eu, nu alerg la plăcinte, nu fug de friptură, apoi de sărmana păâincuţă, de când sunt n-am fugit şi n-am înconjurat-o; cred că nici de acum nu voi mai face, ce n-am făcut. Pleacă şi-mi porunceşte numai!”

Atunci zvomicul îi spune: „Adă-mi ca să dau înaintea feciorului nost, partea de noroc” ce i-a fost rânduit de D [umne] zeu (adică fata).

„Deloc (imediat) mă rog, să mai închinăm o dată, să mai prind puţină putere, că am slăbit de atâtea porunci”.

Datina e că merge de vreo 2 – 3 ori afară şi strigă: „Măriuco (sau cum o mai cheamă) vină că te pofteşte norocul ce ţi l-a dat D [umne] zeu! Vino de la sapă, de la secere, de la ciurgoi (izvor), că e în casă ce ţi-a rânduit bunul D [umne] zeu!”

Apoi iară intră în casă şi zice;

— Ei, frate, ne-am cam întârziat cu tocmeala,

căci chiar acum s-a dus fetiţa noastră în sat după lapte, dar dacă-mi pui ceva peste simbria de mai-nainte, eu mă duc să o caut.

— Du-te numai, că atâta capeţi cât ceri.

Sluga iar se duce şi peste puţin intră făcându-se că de-abia răsuflă, aducând de mână o babă, care-i mai bătrână, şi întreabă pe zvomic: „Ei, place-ţi, jupâne?”

Toţi încep să râdă şi strigă: „Place-ne! Place-ne! că şi asta-i bună, că nu poate musca, că n-are dinţi, că e albă ca oaia şi ştie griji coţofoii (copiii)”.

Zvomicul zice: „Pentru voi e bună şi asta, numai pentru fecior adă alta”.

acest lucru se mai repetă şi cu altă babă sau c-o copiliţă, făcându-se mai multe glume şi mărind de fiecare dată plata slugii, ca să fie mai credincioasă (fireşte cu câte o închinare din sticlă). După ce fata e îmbrăcata, e adusă înaintea zvomicului. Toţi strigă: „Asta e! Asta! Aveţi grijă de picioare!”

E credinţa că dacă mireasa va călca mai întâi pe mire pe picior, va trebui să se supună ei toată viaţa, iar dacă mirele o calcă, atunci ea va fi supusă lui. Deci, oamenii strigă pentru a aduce aminte mirelui, să o calce el mai întâi.

Se aşază cu toţi la masă, fata stând de-a stânga mirelui. La dorinţa cumătrului se pun pe masă două mărămi, ori inelele. În marame sunt puşi bani, un inel, busuioc, tămâie, trei fire de

grâu, în unele locuri şi usturoi. Nănaşul îi întreabă, dacă eu voia lor liberă se logodesc unul cu altul. În unele părţi se-ntreabă cam aşa; „Ioane (ori cum îl cheamă) îţi place de Măriuca” şi pe urmă pe celălalt, la fel. Se răspunde: „Da”. De multe ori fetele răspund aşa de încet, că de-abia le aude omul – căci aşa sunt învăţate de babele ştiutoare, că le stă bine. Apoi li se face cruce cu inelele şi se schimbă, iar după schimbarea credinţelor, toţi cei prezenţi strigă cât îi ţine gura: „Noroc să dea D [umne] zeu!” şi „Să fie într-un ceas bun!”

Toţi se ridică în picioare, iar cumătrul începe rugăciunea *Tatăl Nostru* şi apoi se pregătesc de cină.

Înaintea cinei se aduce mai întâi un vas de lemn numit „boşcă” (bute cu două funduri) plin cu vin (răchie) ars, pe care zvoricul din partea socrului mare umblând să-i dezlege, zice următoarea oraţie: „Oastea lui socru mare, fiţi buni şi ascultaţi! întâi cuvântul bun de la D [umne] zeu şi mai pe urmă de la socru mic, de la N, N., alduiască-l D [umne] zeu”. Iar socrul mic zice: „Mi-a dat D [umne] zeu o fată şi un fecior – şi le spune numele. Eu şi cuscrul meu nu am putut face logodna fiilor noştri, numai noi cu ciledurile (familiile) noastre, ci am fost siliţi să chemăm şi neamurile şi prietenii noştri; dar eu văzând în casa mea pe cuscrul meu ca oastea d [omniei] sale, am

cugetat să-i cinstesc cu o bute de băutură bună, legată cu 12 cercurele de aur pe la gură:

Sfârşit să nu aibă.

Precum nu are cele izvoare Reci din munţi întregi, dacă băutura vă pare amară Vom băga-o în cămară.

De vă va părea dulce.

Vă vom mai aduce.

De vă va părea rece.

Mai bine va trece.

De vă va părea caldă.

O vom ţipa în cadă;

Cine din ea va bea.

Bucurie va avea, şi să dea D [umne] zeu la toţi!”

Apoi, iarăşi, închină între ei. La cină le dă varză umplută (boţ), zamă de napi ori croampe (cartofi) cu came. Cina ţine câte două ceasuri, aşa că toată credinţarea (logodna) ţine cam 5 – 6 ore, iar uneori până la ziuă. Când e timpul de plecare, se scoală zvomicul şi zice:

— Dragii mei, oastea mea! Faceţi bine şi mă ascultaţi, să vă asculte Dumnezeu la ceea ce vă veţi ruga şi îţi cere (dar nu atuncea când veţi fi amărâţi şi veţi zice: calcă-mă, nevoia). Noi trebuie să ne aducem aminte, de unde vine binele, blaga (binecuvântarea). Bine, dragii mei, că noi am venit la casa cuscrului nost şi fiind cam departe am venit peste văi şi dealuri, prin strâmtori şi răzoare,

printre spini şi rădăcini, de bună seamă am cam însetoşat şi flămânzit, dar şi cuscrul nost ştiind lucru acesta, ne-a cinstit, ne-a omenit cu:

Beutură şi mâncare Mulţumiţi-s orişicare;
Bere, pălincă şi vin, Cumu-i data la străin;
Cu zamă, curechi, aluat, Mulţumim cui ni le-a dat.
Cu duhan (tutun) şi cu sivori (ţigări)
Să trăiţi voi mirişori.
Hididiţii (vioriştii) trag la hori, Jucaţi, săriţi, măi ficiori!

Întrerupând, spune mai departe vorbitorul:

Nu zbieraţi! glumiţi.
Nu vă sfădiţi; Râdeţi.
Nu plângeţi; Jucaţi.
Mâncaţi.
Nu vă certaţi;
Beţi, şi nu vă-mbătaţi.
Lingurile pe picior nu le băgaţi;
Cântaţi.
Cântaţi.
De sfadă nu grămădeaţi;

Care aceste porunci le va călca, – Mai adăugându-vă una:

Nevasta altuia.
Nu ţuca – Om fără de treabă. Se va chema!

Ne-a fost destulă băutura şi mâncarea, trebuie să ne ducem aminte, de unde vine binele şi blaga, să zicem: *Tatăl Nostru*, începând noi

grăitul, dacă nu-i de faţă preotul sau dascălul. După *Tatăl nostru*, zvomicul socrului mare încredinţează pe fată zvomicului socrului mic, zicându-i: «Cu tine fârtate, nu mă pot strica, de aceea mai gustă din uiaga (sticlă) asta» * şi după ce îi dă pe viitoarea mireasă în mână, îi spune ca să aibă grijă de ea şi atunci când i-o va cere, să i-o dea înapoi.

Celălalt zvomic dă fata părinţilor, iar aceştia doi se prind de mână zicând unui altuia: „Să ne ajute D [umne] zeu să jucăm şi la nuntă”. Apoi grăitorul socrului mare face semn oştii sale cu mâna, ori cu capul şi toţi sunt gata de plecare, strigând în gura mare: „Să trăiască stăpânii lor, cuscrii, dimpreună cu grăitorii”. Apoi ies din casă, prinzându-şi mâinile – nevestele se sărută şi unul, cântând şi horind cu surata sa, strigă:

Horire-aş horile-mi vin, Da’ nu pot că sunt străin; Horire-aş horile-mi plac.

Da’ nu pot că sunt sărac; Horile mele nu-s bune, Că trag tot amărăciune.

Astfel, tot chiuind şi horind, merg până la casa socrului mare, unde îi aşteaptă iarăşi masă îmbelşugată. Aici iar joacă şi se veselesc, de cele mai multe ori până dimineaţa, când se despart cu urarea de a se întâlni în pace şi sănătoşi la nuntă.

CHEMĂTORII

După trecerea credinţărei, fata şi băiatul îşi aleg câte 2 ficiori numiţi chemători (filifei, vifeli), pe care, cu 3 zile înainte de nuntă, îi cheamă la casa lor (de-i nunta cu cinste), iar de-i filifei în următorul mod: iau un ţov (băţ) neted, împrejurul căruia înfăşură şirinca cu care se încing nevestele, şi de care mai leagă câteva cârpe (marame) de culori diferite şi în care baba ştiutoare a cusut tămâie, şi grâu mândru (ca să fie lucru curat). Cu ţovelele astfel împodobite, filifeii merg la chemat. După ei, de cele mai multe ori, se ţin copiii şi umblă din casă-n casă odată cu ei. Chemătorii se aleg dintre cei mai chipeşi, zvelţi şi întregi flăcăi ai satului. Îşi pun pene (flori) la pălărie şi pe piept.

Intrând în casă, zic: „Să deie bunul D [umne] zeu bine!”. Sau: „Noroc bun să deie D [umne] zeu!”. Unul dintre chemători, care-i mai isteţ, spune: „Aşa-i cuvântul lui D [umne] zeu, apoi a lui N.N. (care i-a trimis din partea feciorului sau feţei) că i-a dat D [umne] zeu un pic de lucru mirelui, pe ziua de Sf[ânta] Duminică, dar aşa vă poftesc şi pe D [umnea] voastră, ca pe alte neamuri, ca pe nişte oameni de omenie, cu cinste şi cu dragoste, nu la un prea mare terhechi, ci la un prânz de mâncare, la un pahar de băutură, la un joc, două până la nouă, de o fi chiar 10 numai să le putem petrece, cu cinste cu omenie şi cu dragoste!” Unii mai zic: „Prindeţi caii şi-i potcoviţi şi la noi veniţi!” Iar alţii spun:

Am venit, am ostenit.
Cu solia ce-am primit.
Să vă facem cunoscut.
Lucrul cu bun început.

Mirele (ori mireasa) ne-o poftit, la pentru el să urmărim. Pe dumneavoastră să vă poftim. La casa domniei sale.

La un scaun de hodină.

La un prânz de mâncare, La un pahar de băutură.

La mai multă voie bună. Vă rog, dar, să vă grijâţi, Caii să îi potcoviţi.

Trebile să le gătiţi, Poimâine la nuntă să veniţi!

În cele mai multe locuri, filifeiul scoate ploscuţa împănată cu prime (cordeluţe) şi îmbie cu rachiu pe cei prezenţi. Cine bea din ploscă e sigur că va lua parte la nuntă.

aceşti chemători trebuie să colinde prin comună, pe unde li s-a spus ca să meargă, ba se duc şi prin alte sate, la diferite rude ale stăpânului lor. După ce au terminat, ţovele aşa împodobite rămân pe grindă la stăpânii lor, pânâ-n ziua nunţii.

Nunta, de regulă, se serbează duminica ori joia. În acea zi chemătorii cheamă din nou pe oaspeţi. Când s-a adunat o parte mare din nuntaşi, mirele însoţit de cumetri pornesc în linişte şi se duc până la casa miresei, unde-i aşteaptă, de regulă, câţiva nuntaşi. Nănaşul rosteşte câteva

cuvinte familiei miresei, mult mind părinţilor pentru creştere şi îi roagă să le dea binecuvântarea, după care zic cu toţii un *Tatăl Nostru*. Apoi merg liniştiţi la biserică.

CUNUNIA

Babele ştiutoare, când o îmbracă, pun în sânul miresei, usturoi, un leu, busuioc şi alte lucruri, ca să fie cu noroc şi să aibă cel puţin 10 copii. După ce se cunună, mirii pun piciorul pe bituşă, să fie cu noroc la oi. Cumătrul, ori filifeii duc lumânările la biserică.

Cum prind de veste că merg la cununie, copiii, nevestele şi fetele, fug de-a lungul uliţelor, să ajungă la sitânta] biserică, să fie de faţă la cununie. Terminându-se cununia, vin cu toţii spre casă chiuind şi cântând de bucurie. În curtea casei îi aşteaptă un fecior hăuind şi două babe ştiutoare. Una are în mână un blid cu apă sfinţită şi stropeşte cu busuioc pe miri şi pe nuntaşi. Alta aruncă grâu curat peste cei adunaţi, spunând că aşa să tragă binele la mireţ, (miri) ca păsările la grâul cel mândru. După cununie, merg oaspeţii acolo unde au fost poftiţi, nu merg cu toţii la mireasă. Jocul e acum slobod. Până acum n-a fost permis nimănui să joace.

adunându-şi mirele oastea în număr de 30 – 50 de oameni, pleacă cu toţii la casa părintească a

miresei, sub un steag, făcut din mai multe cârpe multicolore, iar în vârful steagului sunt puşi mai mulţi ţingălăi (clopoţei). Stegar nu poate fi decât numai un fecior neînsurat, iar ca plată are un colac.

În plasa Beiuşului, mireasa strânge mai multe cârpe, care, prin grăitori, se împart oamenilor mai de frunte, zicând că vor fi bune să se şteargă cu ele la coasă şi totodată ca să arate că fata nu-i lenevoasa şi ştie să ţese şi să toarcă.

Steagrul merge tot huind şi sărind în roată, după nuntaşi. Pe lângă fiecare casă pe unde trec, îmbie pe oameni cu rachiu, după o veche datină şi strigă:

Pe deluş cu siminic, Mere-o fată şi-un voinic, Voinicul mere cântând, Fata mere tot plângând.

Voinicul din grai grăia. De ce plângi, tu, fata mea? Ori locurile nu-ţi plac.

Ori de mine nu ţi-i drag?

Tinereţile-s vioi, Bătrâneţile-s greoi.

Câte un moş merge ţinând de mână o babă şi cântă şi el:

Bătrâneţe, bătrâneţe.

Cum te-aş da pe tinereţe.

Altul se aude cu glas jalnic:

Săraci cărările mele, Cum creşte iarba pe ele.

La casa miresei nu-i lasă să intre, ci li se pune o mulţime de întrebări, încâlcite, la care trebuie să răspundă. Aici sunt încă vreo 30 – 35 oaspeţi, care

formează oastea a II-a, a miresei.

aceştia, cum aud că vine oastea mirelui (oastea I), se grăbesc să aşeze masa, punând în cele 4 colţuri câte o ţipoaie (pâine mică), apoi închid uşa.

Oastea I-a a mirelui, ajunsă la uşă, bate şi atunci zvomicul miresei iese în uşă şi o deschide numai atât ca să poată vorbi cu zvomicul mirelui şi apoi închină cu o sticlă cu rachiu.

Zvomicul miresei îi întreabă, că după ce umblă şi ce caută. Ei spun că sunt vânători şi că au urmărit o căprioară până acolo unde i-au pierdut urma. Întrebaţi fiind că unde le sunt armele, ei răspund ridicând sticlele cu vinars, care au la gurgoi busuioc şi fitău (aţă roşie).

— D-apoi slobozenia de vânat unde-i? Atunci este arătat mirele. Apoi se roagă să-i lase în casă, că-i noapte şi vreme rea, dar băutură ei au destulă. Intrând în casă oastea I-a cealaltă se retrage făcând loc primei.

Zvomicul I dă aldamaşul zvomicului II şi urmează ca şi la credinţare: se aduc mai întâi babe, se măreşte simbria slugii şi numai într-un târziu se aduce mireasa. După ce e adusă mireasa, începe adevărata bucurie şi petrecere cu jocuri nebuneşti şi cu mare veselie.

Mama cu neamurile sale, scoţându-şi fata din casa părintească, descântă:

Plânge fiică şi suspină.

Că mergi în ţară străină, şi te-or bate fără milă, Te-or mustra fără de vină, Că ţi-ai căpătat o soacră.

Ca şi poama cea mai acră.

Că mila de la bărbat.

Ca umbra de păr uscat – Când gândeşti că te umbreşte, Mai tare te dogoreşte.

Unul zice:

De trei ori pe după masă, Să scoatem floarea din casă

Să rămână binele, Să roiască-albinele.

Cântând astfel nişte bătrâni [sau] un ficior se aruncă în joc şi chiuieşte:

Câte fete [îs] la noi, Fă-le Doamne toate oi, şi pe mine păcurar.

Să le duc la Siria.

Să le vând cum le-oi putea, şi cu 3 zloţi perechea.

Un vecin de-al său strigă şi el:

fără câte-s cu mărgele, Toate-s drăguţele mele.

Câte fetes cu cercei, Toate-aşteaptă să le iei;

Unul mai milităros strigă:

Huhurezu pe perete, şi se ţine-n cap la fete.

La chiuitura asta, fetele chichotesc şi se uită unele la altele. Altul continuă însă imediat:

Da ele n-or săruta, Până nu s-or mărita.

Mere maţa-n jucuţie. La fete după porţie:

La care îi răspunde altul:

Câtu-i fata de micuţă.

Fură banii din ulcuţă, şi se duce la duchian.

După pipă şi duhan.

Apoi merge plângă Criş. Până dă de hididiş.

Un moş bătrân, de la masă, rupe cu chiuitura:

Câţi feciori îs cu laibreu Nu plătesc un lângă tău, fără câţi îs cu cojoc.

Nu plătesc mălai din foc.

Iar ficiorii jucăuşi.

Toţi îs săraci şi culduşi. Şi io-s fecior jucăuş, şi io-s sărac şi culduf

Feciorul nu se lasă mai pre jos şi îi răspunde:

Căci nici joacă şi nici cântă, Numai tace şi mănâncă.

Moşul cu barba căruntă, Dracul l-a adus la nuntă.

Dar nici moşul nu se lasă şi-i zice:

Câtu-i moşu de bătrân.

Tot ar mânca măr din sân, şi din ploscă ar bea vin.

După asta le aduce supă. Grăitorul zice:

Ia, dragii mei, luaţi zeamă.

şi să vă luaţi pe seamă…

După ce s-a terminat toată mâncarea, zvomicul II aduce zvornicului I o pâine mică de 1/2 de kg., pusă într-un băţ şi care e înconjurată cu aşchii de tufă, ori salcă, având forma unei flori dezvoltate. Ea se numeşte păşuş.

Când o dă, zvomicul II îi spune să se

păzească, fiindcă au mult de călătorit şi se pot întâlni cu jandarmul ori alţi dregători, care vor crede că au de-a face cu oameni răi şi se vor închide, dar să adeveriţi că aţi fost la curtea noastră, arătând păşuşul acesta. După predare, se scoală zvomicul I şi începe o cântare liumită-n plasele Vaşcăului şi a Beiuşului: „nevăstească v iar pe apa Băiţei, cântecul se numeşte: „Lăcăţi” şi se cântă în formă de dispută şi pe-ntrecute între oastea mirelui şi oastea a II-a, a miresei:

Oastea I

Portărei, de poartă drăguţă.
Haina şi daina şi iară daina.
Ce aveţi voi la noi?
Haina şi daina şi iară daina.
De ne zăboviţi.
Haina şi daina şi iară daina. În casă la masă.
Haina şi daina şi iară daina.
Oastea II

Mire de la masă dragă.
Nu te lăuda, încă cu atâta, mireleo.
Că te-oi întreba
Ce sol mi-ai adus, mireleo.
Sol întâiei sol?
Oastea I

Portărei de poartă drăguţă.

Mândru ne-ntrebaţi.
Noi frumos vom spune
Ce sol am adus.
Sol întâiei sol. Pe sunt Domn din ceri!
Oastea II

Că te-om întreba Ce sol aţi avut! Sol, al doilea sol.
Mire de la masă dragă.
Nu te lăuda încă cu-atâta.
Oastea I

Portărei de poartă Mândru mă-ntrebaţi.
Frumos vom răspunde: Ce sol am avut
Sol al doilea sol – Pe mirele mare.
Naşul dumisale.
Oştea II

Mire de la masă drăguţă.
Nu te lăuda încă cu-atâta.
Că te-oi întreba: Ce sol ai avut? Sol, al treilea sol?
Oastea I

Portărei din poartă.
Mândru ne-ntrebaţi.
Noi frumos vom spune
Ce sol am avut?
Pe Osem cel mare.

Oastea dumisale.
În cântecul Lăcăţii în loc de „Oastea dumisale” se zice;
Ca voi să ştiţi.
Pe cuscri v-am trimis.
Oastea II

Mire de la masă diagă.
Nu te lăuda, încă cu-atâta.
Că te-om întreba:
Ce glas îi mai mare la cap de primăvară?
Oastea I

Portărei din poartă Mândru ne-ntrebaţi.
Noi frumos ţi-om spune Ce glas e mai mare în cap de primăvară:
Glasul mielului, A plugarului şi a zbeiului.
Oastea II

Mire de la masă drăguţă.
Nu te lăuda, încă cu atâta.
Că te-om întreba:
Ce punte-i mai mare, Punte peste munte?
Oastea I

Portărei de poartă drăguţă.
Mândru ne-ntrebaţi.
Noi frumos vom spune.
Ce punte-i mai mare.

Punte peste munte. Punte cea mai mare, Punte peste munte: Negura de vară.

Oastea II

Mire de la masă drăguţă Nu te lăuda, încă cu atâta.

Că te-om întreba

Ce-i cloşca cu puii? dacă ni-i ghici Noi te-om slobozi.

Oastea I

Portărei din poartă drăguţă.

Mândru ne-ntrebaţi.

Noi frumos vom spune

Ce-i cloşca cu puii. E grapa cu colţii.

Oastea II

Mire de la masa drăguţă.

Nu te lăuda încă cu-atâta.

Că nu te-om lăsa Pân-te-om întreba:

Cum ai cutezat. De voi aţi intrat în grădina noastră şi voi aţi furat Cea mai mândră floare?

Oastea I

Portărel din poartă drăguţă.

Mândru ne-ninebaţi.

Noi frumos vom spune.

Noi încă avem Topoare de şter (fier).

Securi de oţel, Pădurea om tăia, şi om

prăpădi de-aici vom ieşi.

Oastea II

De-aici nu-ţi ieşi.

Până nu-ţi aduce Hinteu (trăsură) fermecat cu spiţe pestriţe.

Mire de la masă drăguţă. Nu te lăuda încă cu-atâta că nu te-om lăsa.

Oastea I

şi de nu ne credeţi Căutaţi şi vedeţi.

Portărei din poartă drăguţă, Noi vi l-am adus.

Oastea II

Mire de la masă drăguţă dacă-i rându-aşa fie cum îi vrea.

Ei daina şi daina şi iară daina.

Frunză de lobodă Mireleo

Calea ţie-slobodă

Ei daina şi daina şi iară daina.

CÂNTECUL LĂCĂTII

Mirele:

Portărei, portărei, Lăsaţi poarta jos.

Că soriţa-i a noastră şi poarta a voastră.

Urmează o parte ca în *Nevârsteasca* şi apoi zic: Portăreii:

Mirel drăgăstos, Să fii sănătos.

Dar tot nu ţi-om da Nevăstuţa ta»

Până nu vei spune Ce umbră-i mat deasă

Pe deasupra noastră?

Mirele:

Portărei de poartă, Vă răspund la toate. Astă lume are o umbră mai mare

Care-i cea mai groasă şi-i deasupra noastră: Umbra cerului.

Portăreii:

Mire de la masă drăguţă, Nu te lăuda cu nevăstuţa.

De-aici nu-i ieşi.

Până nu-i ghici.

Ce apă-i mai mare. Pe pământ sub soare?

Mirele:

Bine mă-ntrebaţi, Bine cu voi spune. Apa cea mai mare

Aci pe sub soare, roua de toamnă, Ce-i pe deal şi-n vale.

Portăreii:

Mirel mirişor, Frumuşel ficior, Nu te lăuda Numai cu atâta, Nevăstuţa ta

Noi nu ţi-o vom da. Până ce ni-i spune cu cuvinte bune Ce umbră-i mai deasă la fiecare casă?

Mirele:

Portărei de poartă.

Vă răspund la toate cu cuvinte vii.

Cum sunt pe la miri. Umbra cea mai graosă.

Pe deasupra noastră

Podul casei, voia gazdei, Umbra cea mai deasă, La fiecare casă Umbra steagului.

Hrana omului.

Portăreii:

Mirel de la masă drăguţă, De-aici nu-i ieşi Până nu-i ghici

Ce munteni mai mare Peste toţi munţii?

Mirele:

O! ce întrebare!

O ştie mic şi mare.

E muşuroiul în vârful muntelui.

Portăreii:

Mirel, te gândeşti

Că eu oastea ieşi.

Că noi nu te-om lăsa

Cu nevasta ta (ori „mireasa ta”). Pânu nu-i răspunde Ce glasuri se-aude când e primăvară?

Până-i spune iară în această seară.

Ce urmă-i mai mare. Pe deluţul mare?

Mirele:

Portărei semeţi.

Poarta deschideţi.

Că eu am răspuns la toate ce-aţi zis. Bine voi griji, şi-astea le-oi ghici» Ş-apoi iar să spun.

Ce glas îi mai mândru. Glas de plugărie.

Din gură strigând

Cu zbicul pocnind, Către boi vorbind, Păsări alungând. Şoareci nimereşte, Pe toţi îi turteşte,

Iaca să spun tare Pământul nu are.

O urmă mai mare la a plugului.

Portăreii:

Mirel de la masă drăguţă, De-aici nu-i scăpa Pante-om întreba:

Cum de ai intrat în grădina mare

Fără-nştiinţare, şi-nca tu ţi-ai ales Floare pe ales.

Care nu le-ai luat. Pe toate le-ai călcat.

Mirele:

Portărei de poartă, Multe aşteptaţi.

Multe întrebaţi.

Toate vi le-om spune cu cuvinte bune. În grădina voastră Fără ştirea voastră.

Eu nu am intrat.

Că de ştire-am dat în flori n-am ales, Nici n-am cules; Că eu am luat Ce mi-o însemnat Bunul Dumnezeu Pentru traiul meu.

Portăreii:

Mirel de la masă drăguţă, încă nu te-om lăsa

Până ce tu nu ni-i gră!: Nevasta cu ce-i hrăni?

Mirele:

Portărei, ficiori făleţi, Lăsaţi poarta, descuieţi că nevasta oi nutri

Cu pită de grâu curat, Cu vin roşu strecurat.

Portăreii:

Mirel de la masă dragă, Nici cu asta nu-i scăpa, Până ce te-oi întreba:

Vara un de-ai înserat şi ce lucru ai gătat?

Mirele:

Portărei de poartă dragi, Asia vară-am învărat

Pe dealul „Crăiasă” Ascuţind pe coasă.

Portăreii:

Minei de la masă dragă, încă nu te lăuda cu nevasta ta.

Până nu ni-i spune: Iama unde-i iernat şi ce lucru ai lucrat?

Mirele:

Portărei de poartă, Vă răspund la toate: Iama am iernat

Pe la dealuri-nalte, Tăind droage late!

Portăreii:

Mirel de la masă dragă, Eşti roşu ca şi o fragă. Nevasta nu-i dobândi

Până nu mi-i mai ghici Ce crac îi mai mare?

Mirele:

Bine mă-ntrebaţi, Bine io voi spune

Ce crac îi mai mare: Raza soarelui.

Portăreii:

Mirel de la masă dragă, încă nu te lăuda.

Cu nevasta ta.

Până ce nu îi răspunde: Ce împunge ca acu şi împroaşcă ca macu.

Mirele:

Portărei de poartă, Foarte lesne-o ţii.

Răspunsul va fi: Cloşca cu puii.

Portăreii:

Bine, bine, dragă mire, Dar îţi dăm de ştire că

fetiţa noastră Albă şi frumoasă.

Ea mai are fraţi.

Fraţi ca nişte brazi şi surori ca flori.

şi că fraţii cer

Pălării de păr.

Coj oace-mpănate Picioare-ncălţate. Surorile ei.

Ele încă cer.

Cârpe împănate, Cojoace îmbumbate.

Mirele:

Portărei, portărei, Buni oameni ai mei, Deschideţi poarta să ies cu mândra.

Târgul va fi joi şi-om merge şi noi şi om târgui Ce va trebui-Mirel de la masă dragă* De-aici nu-i ieşi.

Că de când ai venit, Mari păduri au răsărit şi tu mi-ai intrat în camere de lemn cu zamri de fier.

Mirele:

Portărei din poartă dragă, dacă-i rându-aşa.

Noi le-om descuia. Pădurea om tăia cu topoare mici.

Cum sunt la voinici. Ţâţâni om tăia

Uşi vom descuia* Dumnezeu e bun şi dă Ploaie din senin.

Ploaie va ploua Lăcăţile va-nmuia Uşile le-a despica Noi de-aicea vom scăpa.

Portăreii:

Mirel frumuşel, Drăgălaş ficior.

Ne-ai răspuns la toate Astfel că se poate,

dacă-i rându-asa.

Uşa e colea Ş-apoi voi îţi me. Ce-l pogor frumos să-l treci sănătos.

Cu acesta se termină cântecul „Lăcăţii” şi calea este liberă. Tatăl miresei ia mireasa în braţe şi o trece peste pragurile de la uşa casei şi a culinei. Oastea mirelui începe atunci următoarea horă:

Rămâi, maică, sănătoasă, Maică draga noastră.

Că fetiţa se va îndepărta, Că nu ţi-a plăcut Cum ea ţi-a ţesut.

Cum ea ţi-a măturat.

Alţii mai zic:

Cum ea ţi-a spălat, Tu vei rămâne.

Iar ea va merge Peste văi şi punţi Bunul Dumnezeu, Nu vă lase-n rău.

Rămâi, maică, sănătoasă la o pară viermănoasă.

După acest cântec» oastea I pleacă cu mireasa, pe care o duce de mână un cumătru sau o nemoştenie, şi mergând cu ea cântă:

La vadul din sus, drăguţă, Bună curs-am pus* Mândră vulpe-am prins, Mândră cu cercei.

Mândri spângurei; Vulpe cu mărgele Mândre spârgurele.

Ajunşi la casa mirelui, li se iese în cale cu un ciubăr de apă şi îi stropeşte ca să fie mănoşi (în unele locuri sunt stropiţi cu apă sfinţită). Apoi,

după ce nuntaşii se aşază, merg câţiva cu mireasa să o-nvăluiască. Lucrul acesta se face astfel:

Mirele cu mireasa merg în grădină sub un pom roditor, sub care este aşezat un jug în care trag boii; unul se aşază într-o parte a jugului, celălalt în cealaltă şi mirele despleteşte cosiţa miresei, iar o femeie îi face pupu (conci).

Mirele aruncă o batistă pe capul miresei, ea o dă jos şi aceasta se repetă de 3 ori, apoi învăluie mireasa cu cârpa şi pune deasupra cununa cu flori (cununa de mireasă). În partea coului se întrebuinţează o maramă mare albă cu flori, dar pe la Beiuş marama e curat albă* Se cântă apoi:

Trecând pe la voi, Mergând la ciuroi? Cizme tropotind, Poate sforăind, Oluri ţuruind – Că tu ţi-i schimba Portul cel fetesc cu cel nevăstesc.

Iar când intră în casă, toţi cei prezenţi cântă:

Răchită impupită.

Bine-ţi stă împodobită Răchită cu creastă.

O mustrase, mustre.

Portul cel fetesc cu cel nevestesc.

Portul cel fetesc E mai ruşinos.

Dar cel nevestesc E mai portăreţ.

Bine-i stă nevastă. Bucium retezat Bine-i stă-nsurat.

În plasa Beiuşului mai zic unii ş-aşa:

Ciung, ciungurat.

N.N. Însurat;

— Ştii tu ce-ţi spuneam Ieri, alaltăieri.

Răchită pălită.

N.N. Învelită.

Cât ţine învelitul miresei, steagarul leagănă un steag peste mire şi mireasă. După ce s-a terminat învelitul, merg să adape mireasa.

Dărui moaşei care duce cu sine, la râul cel mai apropiat, un ol şi un colac. Ajungând aici, mireasa îşi face cruce cu colacul de 3 ori în apă, dă cu olul de un gard, iar colacul îl aruncă în apă.

Dintre cei de faţă, unul mai isteţ, sare după colac de-l prinde şi fuge cu el înaintea lor acasă. Acest colac se rupe de mire şi mireasă, trăgând unul de o lături şi celălalt de alta. La acela rămâne partea mai mare din colac, care are mai multă credinţă. Din acest colac trebuie să mănânce toţi nuntaşii.

După aceasta, se începe cina, cu care ocazie nănaşul trebuie să mănânce cu 2 linguri, gustând din toate blidele şi îndemnând şi pe ceilalţi. După

ce se termină cina, – care de obicei se face între 1112 noaptea – urmează frumosul joc al miresei.

JOCUL MIRESEI

De la acest joc, nu lipseşte nimeni, nici chiar cei bătrâni. Se dau bani de la 1 – 5 – 15 – 20 – 50 – 100 lei, după cum îi lasă inima şi punga şi în schimbul acestora, învârtesc mireasa de 4 – 5 ori; după joc, nuntaşii pleacă pe la casele lor, afară de beţivi, care rămân până dimineaţă.

A doua zi, socrul mare trimite sol oştii socrului mic şi îi pofteşte la dânsul. Aceştia vin chiar şi neinvitaţi. Oastea aceasta se numeşte: „Corintei”. Prinzând de veste că vin corinteii, le iese în cale un jucăuş bun, chiuind şi strigând diferite chiuituri:

Aşa joacă pe la noi cu fetele de la voi.

Aşa joacă-n ţara noastră cu fetele dumneavoastră.

Când sosesc corinteii mai aproape, toată lumea, cu mireasă cu tot, o tuleşte în casă, închid uşa şi iar se începe cu întrebările ca la casa socrului mic. În urmă, mireasa este adusă afară, iar fiecare din meseni aduce câte ceva: un cearşaf, o perină, un ştergar, un colac, 3 coţi de pânză şi o sticlă cu vinars; pe toate astea mireasa le pune pe cap, intrând cu ele astfel în tindă, unde se-

nvârteşte de 3 ori, apoi le pune toate la locul lor. În unele locuri, grăitorul obişnuieşte să spună: „Să vedem cine-i cu credinţă, să ia această mare povară de pe capul miresei”. Toţi vor să le ia, dar se apropie mirele, care muşcând de trei ori din colac, îl aşază pe o grindă, iar celelalte lucruri la locurile lor.

După aceasta se face cinstirea cumătrului mic: 20 – 100 lei, 2 colaci, un picior de porc, ceva aluat ori brânză, sau o pasăre curăţată, Zvomicul II spune: „Aşa e cuvântul bun de la Dumnezeu şi de la socru mare N.N. Ne-a dat Dumnezeu un fiu cu numele N.N. Şi o fiică cu numele N.N., dar schimbându-li-se portul, li s-au schimbat şi numele. Eu nu am putut face căsătoria fiului meu numai cu ciledui (familia), ci a trebuit să chem şi vecinii, precum şi neamuri, dar mai cu seamă un cumătru al meu, cu numele N.N., deoarece şi Iisus Hristos a avut un cumătru (pe Sf[ântul] Ioan).

Cumătrul meu a avut şi el acasă o soţie, care a cugetat mult: „Oare unde poate să fie soţul ei, că de două zile nu l-a mai văzut. Că la cârciumă nu are obiceiul să meargă, când nu are bani şi credit nu are pe ferestre. Ar fi bine să întreb pe vecinul meu acesta răspunde: „Soţul dumitale e în loc bun, la finul său, N.N., şi se pune să facă 2 colaci mândri, frumoşi ca pieliţa lui Hristos.

Mai făcu nişte aluat.

Care de gura noastră-i bun de mâncat.

Apoi mai puse pe un talger nişte brânză.

Care de noi nu a rămâne. Pe din postul Sf[intei] Marie

Să ne fie la toţi de veselie.

Mai aduse şi o uiagă cu băutură, Să ne ajungă la toţi pe la gură. Zicând: de-l va afla flămând, să-l sature.

De-l va afla setos, să-l adape”.

Dar socrul mare zice:

„Dragul meu cumetre! Să fi ştiut că d[umnea] ta te-i osteni cu acestea, am fi stat la cumpănă, că oare te-oi chema ori ba? Căci cu unele de acestea, omul şi în vârful muntelui ar trăi, dar Dumnezeu a rânduit ca să nu mănânce acestea în vârful muntelui, ci în casă, la masă, cu cinste şi cu omenie; dar totuşi te-aş fi chemat, că nici Hristos n-a ţipat (aruncat) cinstea. Mai întâi să vedem ce secerătoare bună a făcut fina mea (aceasta adună banii, ce se pun la masă pe colaci). *

Astfel se cinsteşte socrul mare, mulţumind cumătrului pentru cinste. Apoi începe predarea. Fiecare femeie face 2 colaci frumoşi şi a doua zi, seara, chemătorii şi oaspeţii primesc de la grăitor colaci, şuncă, spate de porc, cârnaţi, rachiu cu miere ori vin. Înainte de a se face predarea, grăitorul spune:

„Ascultaţi, dragii mei nuntaşi, să vă asculte D[umne] zeu, că de 3 zile tot chiuim, zuim şi nimica

nu plătim! De acasă am venit, muierea nu ne-a ştiut unde suntem, dar acum au prins de veste femeile noastre că suntem aici şi au venit să ne răscumpere, cu ce le-a dat D [umne] zeu. Ascultaţi, iaca ştiţi că Ioan al Florii, de ieri, de alaltăieri, nu s-a dus acasă, ci tot chiuieşte şi zuieşte dimpreună cu noi, dar soţia lui credincioasă prinzând de veste că unde se află a venit să-l răscumpere:

Cu doi colaci frumoşi Din pieliţa lui Hristos.

Cu un hârdău de băutură.

Să umble la toţi pe la gura. Deic D [umne] zeu la toţi noroc, Primeşte gazdă-n braţe…”

Anunţarea lor e glumeaţă, dar adesea pornografică.

şi aşa se anunţă toate cinstele, pe care le-a adus fiecare oaspete. IXipă ce s-a terminat cu cinstea, urmează cina, care are mai multe piese (feluri). După cină, urmează jocul nevestelor, care ţine până dimineaţa în chiuituri şi voie bună.

Nevastă-nvălită roată Toată ziua umblă bată, dacă bărbatul o-ntreabă, Ea zice că e beteagă.

Altul:

Tu muiere, tu bolundă.

Nu te du-n crâşmă flămândă!

După aceea şi te culcă. Du-te-acasă de mănâncă!

Unul, spre a-l întrece: Veţi fi bărbaţi blestemaţi.

De nu beţi şi nu mâncaţi!

Alţii:

Niciun cânte-n gură n-are.

Mândra mea de mândră tare.

Un fecior învârtind o fată:

Hop, leliţă lelişoară.

Fire-ai mamii norişoară.

fără mie ce să-mi fii? Ce a fost mama tatii!

Altul:

Că-i negru ca şi-un tăciune, Păsări pe grâu nu s-or pune.

Nevastă, bărbatul tău.

Bun ar fi pus ciuhă-n grâu.

Un beţiv:

Toată ziua bea la crâşmă, şi-i iese părul prin cuşmă.

Unul ne-nsurat:

Însura-m-aş însura.

Hâdă tare n-aş lua.

Mândră tare nu-mi place că prea mulţi drăguţi îşi face însura – m-aş însura, Hiba-i că nu vrea mama. Mama-i babă ştiutoare, Nu-l treabă pieptănătoare.

Venind rândul pe un bătrân să joace, zice:

Nu te supăra, mireasă.

Că-i bâta pe grindă-n casă.

Cioplită în patru dungi, Cât îs spatele de lungi.

Altul, jucând mireasa, strigă:

Uiu, în! că bine-i pare, C-o adusei la soacra mare.

Soacra mare-i lucrătoare, Mireasa doarme-n picioare.

Luând apoi altul mireasa, continuă:

Hopa, ţupa, soacră mare.

Nu te supăra aşa tare.

Că-ţi aducem ajutor.

Să te-arunce de cuptor, Câteodată către vatră, Când îi fi mai supărată.

Unul, jucând cu o nevastă frumoasă, dar cam „de-a lumii”, vorba săteanului:

Cu nevasta cea frumoasă, Nu-i mânca jintiţă groasă.

Că se-apucă de jucate, şi uită de vaci cu lapte.

Altul în batjocură adaugă:

Albă-i rochia de sopon Galbenă-i nana de somn.

A doua zi, [după][8] nuntă, dimineaţa, se duc câţiva din casă în casă şi-i scot pe oameni în uliţă, îi aşază pe un scaun numit „dereş” şi unul porunceşte câte ţove să le dea, pentru că au fugit de la nuntă.

Atunci 2 oameni lovesc cu ţovele – bine-nţeles în glumă – strigând:

„Vai tulai Doamne! 41 Apoi ştrengăresc prin sat, unii îmbrăcaţi în zdrenţe negre, alţii în haine femeieşti şi culeg clisă, ouă, smântână, brânză etc.

8 în text: „de“ (n. ed.),

În acelaşi timp umblă pe uliţă „chileguţă” cu sania, iar vara cu toba. Aceşti [al fac fel de fel de glume şi de caraghioslâcuri, cântând diferite apropouri glumeţe şi uneori chiar porcoase la adresa gazdelor sau oamenilor pe lângă care trec. (în unele părţi „moghângheţii”, adică cei îmbrăcaţi în haine femeieşti şi mascaţi, iau nişte tocuri de perină cu pene de gâscă din care apucă cu mâna şi aruncă peste capetele celorlalţi corintei. În tot timpul ei joacă un joc numit *Visai*.)

A treia zi, mirii merg la [naş][9] de-l petrec şi-i dau daruri.

Este datina de se dau daruri şi socrului mic, dacă acesta nu locuieşte prea departe.

Nunta (ospăţul) ţine îndeobşte 3 – 4 zile, ba la casele mai bogate şi o săptămână. Mirele, în tot timpul nunţii, stă cu „clopul” (pălărie) în cap, iar mireasa, în unele sate, e dusă numaidecât după cununie la grajd, unde e legată de obloane, ca să fie norocoasă la vite. După apă, trebuie să meargă întotdeauna cu două vase. De va merge numai cu unul, va rămâne văduvă.

acum [prezentăm][10] o nuntă din Basarabia.

După ce tinerii s-au înţeles şi părinţii s-au învoit, flăcăul stăruie pe lângă un neam, ori naş, ori pe lângă un cunoscut, dar în stare şi onorat şi-i alege de „staroste”. El pofteşte pe un alt sătean

9 în text: „cumătmu (n. ed,).

10 în text: „dăm“ (w. ed.).

onorat din satul miresei şi împreună cu dânsul merge la casa părinţilor ei şi după salutări şi vorbiri pe departe, vorbesc cam aşa:

— Cumetre, eu am venit, iaca pentru ce. Ne-au picat un flăcău din cutare sat, a cutărui om şi am socotit că ar fi potrivit cu copila dumitale. Da flăcăul acela e om bun şi cuminte şi fecior de gospodar bun. Şi dacă socoteşti, cumetre, că ţi-e copila de dat, să venim să vorbim. Tatăl miresei răspunde: „Poftim, cumetre, şi vină şi dacă s-or plăcea unul altuia, noi om vorbi”.

Având de gând să-şi mărite fata, părintele ei alege şi el un staroste. Acesta trebuie să-i ştiricească starea mirelui, purtările lui şi tot ce-l priveşte. După asta, părinţii fetei dau voie mirelui să vie la dânşii dimpreună cu starostii din amândouă părţile. Pe tineri îi recomandă oficial unul altuia şi-i blagoslovesc cu „icoana, după ce mireasa sărută la toţi mâna, chiar şi „domnului mire”. Apoi vorbesc de zestrea miresei şi datoria starostelui din partea mirelui este să scoată cât poate mai mult. Pe urmă, pun masa, se pun la mâncare şi băutură, în timp se afară împuşcă din pistoale. Masa aceasta se lungeşte până după miezul nopţii. În timpul ospătării se acopere deosebit o masă, pe care pun două farfurii, pe una părinţii pun o năframă şi-un inel, iar pe cealaltă pune mirele parale. După aceea tatăl îşi dieamă fiica şi-i zice: „Du-te şi ia-ţi ce-ţi trebuie”. Mireasa,

dacă îi e drag mirele, ia inelul şi năframa şi astfel se face logodna. După aceea, masa se lungeşte. Când se despart, hotărăsc o zi, în care se va vorbi despre nuntă. Acea zi se numeşte ziua de răspundere. După acea zi, nu se mai poate strica nunta. Atunci amândouă părţile se duc la târg, unde cumpără tot ce le trebuie la nuntă, tocmesc ţiganii lăutari etc.

C-o zi înaintea nunţii – de obicei sâmbătă şi dacă mireasa e din alt sat, joi sau vineri mirele pofteşte la dânsul toată tinerimea satului şi neamurile şi, luând blagoslovenie de la părinţi, se pornesc călări la mireasă, într-un cortegiu cu atât mai lung, cu cât mirele e mai bogat şi are mai mulţi prieteni. În urma cortegiului, în fruntea căruia merge ţanţoş mirele, merg în trăsuri şi căruţe neamurile lui. Într-o trăsură din mijloc şed ţiganii muzicanţi şi tot drumul până la satul miresei, cântă cântece moldoveneşti şi naţionale, iar flăcăii se-ntorc călări. Cortegiul face uneori popasuri pentru hodină, dar dacă drumul e de două-trei zile, atunci trimit înainte călăreţi la satul cel mai aproape ca să aibă grijă de gazde pentru noapte. De acest lucru are grijă mirele şi conăcarii lui (saferii). La locurile de popas fac zacuscă ori chiar masă mare, iar pe urmă trag câte o horă. Apropiindu-se de satul miresei, mirele trimite înainte doi conăcari, să dea de ştire că cortegiul nunţii e lângă sat, ca să se gătească. Tatăl miresei

are grijă să pregătească pe la megieşi, gazde pentru nuntaşi. Pe conăcari îi primeşte în pragul casei, numai mireasa şi părinţii ei. După urările de bine, conăcarii mirelui dimpreună cu cei ai miresei se-ntorc la alaiul mirelui. Când se apropie de mire, conăcarii miresei după anumite urări, îi pun pe cap un colac, care pe urmă se împarte cu sfadă şi zgomot de către tovarăşii mirelui. Apoi conăcarii miresei înconjoară pe mire şi-l întovărăşesc ca o suită până la casa miresei.

Sosind la casa părinţilor miresei, conăcarii ei rămân la poartă, iar mirele cu doi conăcari de-ai lui merg la mireasa, care-l întâmpină înconjurată de neamuri. Pe capetele celor 3 cai, ce stau în rând cu călăreţii, ea pune o pânză lucrată de mâna ei. Pe când mirele se apropie de mireasă, unul din conăcari, având dar şi isteţime la vorbă, zice următoarele stihuri;

Bună ziua, bună ziua, horă frumoasă.

Boieri dumilor voastre.

Am venit să vă întrebăm de viaţă. Bună vi-i viaţa?

Dar mila Domnului şi-a-mpăratului?

Mulţumim lui Dumnezeu că nici nouă nu ni-i rău.

Dar al nostru împărat.

De când el s-a ridicat.

Multă oaste a adunat

Ş-a purces cu oastea la vânat.

Să vâneze câmpii cu florile.
Codrii cu izvoarele.
Unde locuiesc toate fiarele.
Dar sfetnicii măriei sale la un mijloc de cale.
A găsit o urmă de fiară şi-a zis că nu e de fiară.
Ci-i urmă de junǎ (zână).
Ca al nostru împărat de bună.
Ca să fie împreună.
Iar al nostru împărat Foarte că s-a bucurat, în scări de-aur s-anălţat.
Pneste oşti au căutat, şi ne-au ales pre noi.
Pre aceşti voinici doi.
Din cai bărbaţi, şi din gură învăţaţi.
şi ne-au trimis prin crângul cerului
Pe lumina stelelor.
Văzând o stea că ni se lasă Ne-am abătut şi noi la ceastă casă.
Horă inimoasă.
Boieri dumneavoastră.
Dar stolnicul de casă cu bun răspuns să ne iasă.
De ce umblăm, ce căutăm?
Noi seama bine să ne dăm.
Noi nu suntem ciocoi.
Sau neguţători de boi.
Noi suntem soli de solie. De la preacinstita împărăţie Din pofta domnească.
Din străşnicie împărătească.

Ca nimeni cuvântul să nu-l clintească.
Iar al nostru împărat.
Pe aci c-au mai umblat.
De această floare au dat.
şi s-au sfătuit cu sfetnicii bătrâni şi cu feciori de oameni buni.
S-o ia din grădina domnească S-o ducă în grădina împărătească, Acolo s-o răsădească.
Mai frumos să înflorească.
Rod pe pământ să înmulţească.
Ca să fie cinstit părinţilor, şi laudă nănaşilor.
şi nouă tuturor fraţilor.
Avem să vă dăm colac zăhăruit, Cu miere îndulcit.
Nu ni-i de dat.
Ci nâi de schimbat.
Cu o mână să dăm.
Dar cu alta să luăm.
Unul pe altul să nu ne-nşelăm. Aveţi a ne da năfiămiţi de in
Să ne ştergem guriţele de vin; Năfrămiţi înfirate.
De frânele cailor legate.
Noi înapoi când ne-om întuma, Caii din cap că vor da Năfrămiţele vor sălta.
Iar al nostru împărat.
Când ne [-o] vede [al, [s-a]1 ţine bine încredinţat, Că i-am făcut slujba cu adevărat.
şi bine v-am găsit sănătoşi! Iar al nostru

împărat, când va veni.

Pământul [soţ va hui.

Când s-o descăleca.

Pământul va cutremura.

El nu vine sau cu vreo tărie Sau cu vreo mărire.

Sau cu sabie franţuzească.

El vine cu închinăciune.

Cu plecăciune:

Ce i-aţi juruit, să-i daţi, şi cu ochi buni să-i cătaţi!

Vă gătiţi cu care de fin.

Cu buţi de vin.

Cu jaloviţe grase.

Cu pâni frumoase.

Să ne poftiţi la masă, şi pe noi fhântaşii.

şi bine v-am fâsit sănătoşel în casa dumneavoastră. Amin!

După aceste urări, mireasa stropeşte cu o ramură de busuios pe mire, iar conăcarilor le dă câte o năframă. Mirele o mulţumeşte cu o monedă de o sută. Apoi cei ce-au venit cu mirele se-mpărştie pe la gazdele ce li se arată. Singur mirele are gazda lui deosebită, la vreun neam de-a [l] miresei, unde se strâng apoi oaspeţii şi fac joc. După vreo oră vin la mire vornici, având în mână beţe lungi legate cu năframe. În urma lor aduc bâiduri, garafe cu vin şi rachiu, plăcinte şi dulceţuri, cu care ospătează pe oaspeţi în timp ce

jocul continuă neîntrerupt. Apoi poftesc pe toţi din partea miresei la casa ei. Mirele se porneşte înconjurat de prietenii săi, [cu] lăutarii cântându-le din urmă. La casa miresei jocul e început de mult de oaspeţii ei, care primesc cu urale pe mire şi alaiul lui. Horele se contopesc şi jocul continuă în voie bună. Singur mirele n-are voie să intre în casa miresei, ci e dator să rămână afară şi să joace. În curând nănaşa îi aduce mireasa şi ei joacă amândoi, până vin vornicii să-i poftească la masă. Dar mergând mirele la masă, rămâne mireasa afara la joc, neavând voie să intre la mire.

În timpul mesei, conăcarii miresei s-apropie călări de ferestrele casei şi-l roagă pe mire să le arate voinicia sa.

Mirele iese din casă, se apropie cu 2 conăcari de-ai lui de mireasă şi-i spune că, neputând lăsa hora şi masa, el dă ordin conăcarilor lui să-i ţină cinstea. Patru conăcari, doi din partea mirelui şi doi din partea miresei, se întrec călări şi cine se întoarce întâi, primeşte urări din partea oaspeţilor, iar din partea mirelui şi-a miresei vin, în timp ce ceilalţi sunt luaţi în râs.

După ce se mântuie masa, mirele, cu oaspeţii săi, merge la gazda sa, unde jocul se prieungeşte. În vremea asta mirele trimite conăcari cu darurile la mireasă, barurile (plocoane) sunt: papuci, călţuni, şaluri şi alte veşminte femeieşti; pentru tatăl miresei – bucăţi de postav de „contuş”

(veşmânt bărbătesc de sărbătoare), ciubote şi altele, iar pentru mama ei – materie pentru rochie.

Prezentând darurile, unul din oameni zice „poclonurile” exprimate în următoarele versuri:

La gazdă, boieri, la tsazdă! De ne sunteţi fraţi iubiţi.

Într-a domniilor voastre curţi să ne poftiţi.

Iar de nu vi-i vouă de noi, Spuneţi, ca să ne-ntumăm înapoi. Vă rugăm să ne faceţi cale şi cărare.

Pan la dumneaei cinstită floare. Bucură-te, bucură-te, cuconiţă mireasă, şi te veseleşte, Corabia cea de la cuconul mirc-ţi soseşte.

Iar cuconul mire, din neam mare şi bogat. Pe un bun cal a-ncălecat şi-n târg la Ţarigrad a intrat, Soarele răsarea, dughenile se deschidea. Iar cuconul mire cu ochi negri le privea şi cu galbeni cumpărându-le Feţişoarei dumitale potrivindu-le, în hârtie le-nvelea, în corabie le punea, şi corabia pe mare o pornea.

şi a dat Dumnezeu, şi a bătut un vânt Din jos de la apus Dinspre marea din sus.

şi a cârligat corabia în bot, şi s-au sfărâmat de tot.

Numai un corăbâcr bătrân a scăpat. Pe o scândură de brad, şi au mers din val în val Pân ce au ajuns la mal, şi a strigat:

„Fă – rupărate ce vei putea.

Că, de aici, de la mine seamă nu vei vedea!”

Iar cuconul mire din neam mare şi bogat

Mai bun cal a-ncălecat şi în târg la Chişinău a alergat.

Când în târg la Chişinău se deschidea.

Negoţurile întindea.

Iar cuconul mirele cu ochi negri privindu-le, Feţişoarei dumitale, cucoană mireasă, potrivindu-le, în hârtie le-nvelea.

şi-n corabia le punea, şi corabia pe mare o pornea, şi corabia la dumneata, cuconiţă, sosea.

Poftim, cuconiţă mireasă, de le primeşte. Amin!

Ascultând acest discurs şi privind plocoanele, mireasa cinsteşte conăcarii şi, în sheimbul darurilor primite de la mire, îi trimite şi la daruri, cu preferinţă schimburi, cămăşi etc.

Prezentându-le, conăcarii miresei spun:

La gazdă, boieri la gazdă!

Iar de ni sunteţi fraţi cinstiţi, într-a domniilor voastre curţi să ne poftiţi; Iar de nu vi-i voia de noi.

Spuneţi, să ne-ntumăm înapoi.

Vă rugăm să ne faceţi cale şi cărare.

Pân1 la dumnealui craiul cel mare. Bucură-te, bucură-te, cucoane mire şi te veseleşte, Că corabia de la cuconiţa mireasă soseşte!

Iar cuconiţa mireasă Auzind de venirea dumitale.

Foarte mult s-a bucurat şi s-a gătit cu făclii

aprinse.

Cu pahare drese.

Câte sunt întrebuinţate la această veselie a dumitale.

şi încă s-au mai gătit şi s-a mai silit.

Ţi-a gătit, cucoane mare.

O cămaşă de mătase cu marginile alese.

Ş-un bârneţ de in cu floricele de fir şi aşa se roagă dumneaei, cuconiţa mireasă, De mici, de mari, să le primeşti.

şi să poftim pe miri, de ni-o cere preţ.

De tot meşteraşul – Gălbinaşul;

De toată bogiţa – Leiţa. Amin!

Mirele, primind pocloanele, mulţumeşte conăcarilor, dându-le parale după stare.

După aceasta vine la el altă solie. Anume: un cârd de femei cu cântece şi cu muzică, jucând şi chiuind, s-apropie de gazda mirelui, ducând în mâini, perini, oghealuri, prostiri, covoare, lăicere, păretare etc. Mirele ospătează pe femeile ce-l hiritisesc. Apoi înconjurat de toţi oaspeţii şi în cântecul muzicii, mirele porneşte pentru ultima dată la casa miresei. Dinaintea casei ei, joaca merge strună, având în mijloc pe mireasa jucată de druştele sale. Când e gata masa, nănaşa ia pe mireasă dintre druşte şi o aduce în casă. Aici încep a se găti de iertăciune şi de drum. Ceremonia aceasta e cea mai mişcătoare.

În mijlocul casei pun două scaune pentru

părinţii miresei. Mirele şi mireasa, aşternând un lăicer, stau în genunchi dinaintea părinţilor. Cei din casă stau în picioare, iar unul din vornicei zice: „iertăciunea”:

Ascultaţi, ascultaţi, cinstiţi nuntaşi şi dumneavoastră împrejuraşi!

Cu noi, acestor părinţi ne vom ruga.

Pe dumnealor fiii săi vor ierta.

Iar noi cu fiii ne vom smeri şi de rost vom grăi:

şi dumneavoastră cinstiţi părinţi, Care de la milostivul Dumnezeu sunteţi rânduiţi, la şi pomii cei rodiţi.

Ce fac roada roadelor.

Din recoltul rădăcinilor.

Aşa şi pre dumniavoastră, D [umne] zeu să vă învrednicească. Căutaţi pre aceşti doi fii ai dumneavoastră îngenuncheaţi, şi de la inimă vă umiliţi, şi cu duh de la inimă să-i iertaţi, şi să-i blagosloviţi.

Că nu sunt fii în lume să trăiască, şi părinţilor să nu greşească.

Că părinţii mult să osândesc Pân1 pe fiii săi îi cresc, şi de toate relele li feresc.

Că aşa şi Dumnezeu A făcut cerul şi pământul.

Numai cu cuvântul.

şi marea şi cele ce sunt într-însa numai cu zisa.

Iar cerul şi pământul

L-a împodobit Dumnezeu Cu Soarele, cu stele, cu Luna.

Care o privim întotdeauna şi pământul, a poruncit Dumnezeu, şi îndată l-a înverzit.

şi încă l-a împodobit:

Munţii cu măgurile.

Codrii cu izvoarele, în care locuiesc toate fiarele.

şi tot felul de poame roditoare Fiecare după sămânţa sa.

Că aşa a vrut Sfinţia sa.

După acestea, după toate.

Ca un Dumnezeu, cel ce poate.

A făcut raiul la răsărit.

Deosebit de pământ.

şi într-însul a zidit

Pre strămoşul nostru, pre Adam.

Cu trupul de pământ.

Cu osul din piatră.

Cu sângele din rouă, şi cu ochii din mare şi cu duhul sfiint.

Din duhul Sfinţiei sale.

şi a văzut Dumnezeu că nu este bine

Să trăiască omul singur pre pământ.

şi a adormit Dumnezeu Pre strămoşul nostru Adam şi a luat o coastă din mâna stângă, şi a zidit pre strămoaşa noastră Eva.

şi i-au deşteptat Dumnezeu ca dintr-un somn.

Iar Adam sculându-se ca dintr-un somn Zise: Mulţumesc, ţie, Doamne.

Că văzui os din osul meu şi trup din trupul meu.

Iar Dumnezeu i-au blagoslovit şi-au zis: Creşteţi şi vă înmulţiţi ca nisipul mării.

Ca stelele cerului.

Ca chedrii Li vanului.

Iar d-atunci, trăgându-se viţă şi sămânţă

Pân* la aceşti doi fii ai domniilor voastre.

Iată se roagă la dumnia voastră, cinstiţi părinţi, de vă-nduraţi şi-i iertaţi, şi-i blagosloviţi – Precum a blagoslovit D [umne] zeu pe Avram, şi Avram pre Isac şi Isac pre Iacob şi Iacob pre cei 12 patriarhi.

Care din nunta canagalelor erau aleşi.

Că blagoslovenia părinţilor întăreşte casa fiilor.

Iar blestemul părinţilor Risipeşte casa fiilor.

şi al treilea rând Tot acest cuvânt.

Că D [umne] zeu fiilor viaţă le-a dăruit şi zi de căsătorit.

Ca unui pom înflorit Ce-i vine vremea să-nflorească. Aşa a venit vremea şi la aceşti Doi fii ai domniilor voastre să se căsătorească.

Fiind la dumneavoastră născuţi, crescuţi, Vor fi luat multe greşeli.

Cum şi câmpul cu icrbele – Când porunceşte D [umne] zeu câmpului. De se usucă verdeaţa

ierbei.

Aşa şi Dumneavoastră, cinstiţi părinţi

Toate să le primiţi, şi toate în pământ să le lăsaţi şi pre fii voştri [să-i] iertaţi.

Ca să fie de părinţi întăriţi şi de Dumnezeu blagosloviţi în veci. Amin!

(şi mie un pahar cu vin… adaugă în ritm şi rimă vorbitorul.)

Cât se rosteşte *Iertăciunea*, părinţii miresei şi ea chiar, plâng.

După *Iertăciune* vine momentul cel mai mişcător, de blagoslovenie. Toată lumea plânge. Apoi nănaşa ia de mână mireasa ş-o scoate din casa părintească şi o aşază în trăsură, în care, împreună merg la casa mirelui. Alaiul se porneşte în aceeaşi ordine, cum a venit cu mirele după mireasă.

E de semnalat că părinţii miresei nu numai că nu iau parte la cununia feţei lor, dar nici nu au voie s-o petreacă vreoleacă măcar până la marginea satului.

Apropiindu-se mireasa de casa mirelui, mama lui, ori, în lipsa ei, [o femeie]* din neamurile cele mai apropiate, iese în prag cu două pahare de vin pe o farfurie, Mireasa, gustând din amândouă paharele, sărută mâna mamei mirelui şi, împreună cu ea, intră în casă.

Mireasa e poftită să stea la masă. Dinaintea ei pune o pâine neîncepută, o farfurie, o solniţă cu

sare şi pahare goale. Megieşii din sat şi cunoscuţii vin cu hiritiselele. Fiecărui din oaspeţi, mireasa le dă câte un pahar, pe care-l umple cu vin un vornicel. Primind hiritiselele, mireasa sărută la cei mai onoraţi dintre vizitatori mâna, iar oaspeţii, la rândul lor, dau câte ceva, ca să fie începutul căsniciei lor cu spor: unul pune pe farfurie bani, altul aduce o găină, sau o gâscă, fiecare după putere.

afară lăutarii cântă, iar tineretul joacă* După ce se sfârşesc hiritisirile, lăutarii cântă un marş şi tinerii scot şi pe mireasă la joc. La fel se petrece şi când mireasa e din acelaşi sat.

A doua zi, adică duminică, se tocmeşte nunta. Dis-de-dimineaţă, vornicii călări cu plosca plină cu vin şi spânzurată peste umăr cu curaua se pornesc prin sat şi poftesc pe fiecare gospodar cu familia lui la nuntă.

După ce se strâng oaspeţii, se porneşte alaiul cu tinerii însurăţei la biserică* înainte merge nănaşul cu mirele şi flăcăi. După dânşii nănasa cu mireasa şi cu druştele ei, iar la urmă lăutarii. Tot drumul cântă muzica diferite marşuri, iar flăcăii chiuie când şi când. În biserică aştern sub picioarele tinerilor miri, un lăicer, care rămâne apoi proprietatea preotului. După săvârşirea cununiei, neamurile şi cunoscuţii aruncă spre miri cu grâu sau alune, dorindu-le sănătate, noroc şi mai ales spor şi copii mulţi. De la biserică se-ntorc

în aceeaşi rânduială. În pragul casei îi primeşte tatăl şi cu mama mirelui, care-i sărută şi le urează fericire şi noroc* liupă asta se aşază toată lumea la masă* La această masă cea mai onorată persoană e nănasa. E adusă de acasă cu muzică până la casa mirelui. Masa e numai pentru cei căsătoriţi, afară bineînţeles pentru oaspeţii de seamă, boieri, funcţionari ori drumeţi. Tinerimea toată petrece afară, dansând. La sfârşitul mesei unul din nuntaşi, de cele mai multe ori unul de-ai casei – în mână c-un colac, iar în cealaltă c-o farfurie cu turte dulci – înconjoară masa, îmbiind pe fiecare oaspete să ia câte o tuită [dulce] şi să dea parale. Aceşti bani îi numără nănaşul şi după ce-i leagă într-o batistă îi dă miresei. La sfârşitul mesei, nănaşa ia de mână pe miri şi-i duce în odaia nupţială, în timp ce nuntaşii cântă. După asta, nuntaşii se-mprăştie.

A doua zi, însă, femeile căsătorite se adună la mireasă de petrec „uncropii”.

U, iuf m şi bine-mi pare Că-i mireasa fată mane şi frumoasă ca o floare.

Ca o foarte naranjie

Cum mi-a fost dragă şi mie.

La „uncropii” (Uncrop, Incorp, La plăcinte, Rachiul Miresei, Târfârie) oaspeţii sunt chemaţi de către vătăjiţe, îmbrăcate frumos, cu un pahar şi o ploscă de rachiu şi un băţ cu năframă, întocmai ca vătăjeii. Vatăjiţele împreună cu mirii şi cu oaspeţii,

se duc să poftească pe naşi. Vătăjiţele merg înainte, chiuind şi cântând diferite cântece* Cel mai frecvent este:

Vătăjiţele aruncă chiuituri satirice tuturor celor ce-i întâlnesc în cale, ba îi mai trag de mânecă să vie cu ele în alai. Când ajung la casa naşilor, vătăjiţele îi poftesc la „uncropii” din partea miresei. Naşii poftesc toată lumea să stea punţi la masă, până se gătesc ei. După aceasta se-ntorc la casa miresei, urmând ca naşii să vie după ei. Numai bine s-au întors şi pleacă din nou după părinţii miresei, să-i invite şi pe ei. La părinţii miresei merg „sfaştele” (surorile miresei, druştele) împreună cu vătăjeii. Vătăjeii se leagă peste piept cu cordele roşii, iau cu ei sticle cu rachiu roşu, împodobite cu panglici roşii şi c-o pereche de colaci. Merg tot aşa chiuind şi cântând, urmaţi de lăutari.

La casa socrilor mici, o sfaşcă ţine o oraţie, ori chiuie:

Soacră mare, soacră mare, Nu şedea cu supărare.

Că ni-i fiica ca o floare, Dreaptă ca o lumânare.

Mititică ca lintea, dacă şi-a păzit mintea, Mititică ca banul, dacă şi-a cinstit neamul.

După ce vin şi părinţii miresei, se aşază toată lumea la masă şi cinstesc. Mireasa însă nu e adusă la masă decât după ce naşa „a învelit-o”. Învelirea

(îmbrobodirea, dezgoveala) se face astfel: într-o odaie unde nu e permis să intre niciun bărbat afară de lăutari, naşa aşază pe mireasă pe un scaun, pe care a pus o perină. O nevastă îi ţine o oglindă, ca să se privească. Naşa o despleteşte, o piaptănă, apoi o împleteşte din nou, punându-i pe cap cârpa (barizul, tulpanul) de nevastă. Mai întâi îi pune un bariz roşu, apoi o leagă peste el cu un tulpan, iar pe deasupra cu un ştergar frumos. Vătăjiţele cântă şi chiuie, lăutarii cântă, iar femeile o năcăjesc mereu fie cu vorba, fie trăgând-o de păr, de haine. Mireasa plânge, în timp ce lăutarii şi toată lumea-i cântă:

Taci mireasă, nu mai plânge, Că la maică-ta te-oi duce, Când s-o-ntoarce

Gâria-ncoace;

Când o face plopu pere şi răchita vişinele.

După ce tânăra nevastă (acum numai aşa i se spune) este învelită, o ia naşa şi cu sfaştele în horă şi aşa dansând intră în odaia în care se petrece şi după ce înconjură masa de 3 ori, o aşează pe mireasa în capul mesei. Naşa se aşază alături, iar celelalte neveste lângă ele. Acum se cinstesc cumetrii între ei, apoi i se dă şi nevestei cele tinere un păhărel de rachiu, pe care, după ce a gustat puţin, trebuie să-l arunce peste cap. Al doilea pahar îl bea în cinstea naşilor şi a socrilor.

După asta vine îmbrăcarea soacrei mari. Mireasa este datoare să-i coase o cămaşă,

„cămaşa de soacră”, iar îmbrăcarea ei se face cu ceremonial, cântându-i-se diferite cântece, în care soacrele sunt luate în glumă, ca:

Cât te-ai coace.
Soacră, soacră, Poamă acră.
De te-ai coace.
Duâce tot nu te-ai mai face.

Soacra, de obicei, nu se supără, ba mai cântă şi ea, dacă are glas bun. Apoi se duce într-o cămară, unde se îmbracă cu ea.

Numai după asta începe masa. Se aduce mai întâi „uncropul”, care nu e decât un borş bine încălzit, uncrop. Naşa cea mare dă câte o lingură de borş şi câte un pahar de rachiu, fiecărei femei şi pe urmă şi la bărbaţi. E obiceiul ca fiecare să cinstească masa cu ce-l lasă inima. Se aduc după asta şi celelalte bucate. După masă se joacă jocul miresei, când naşa comandă lăutarilor, un cântec lung, „cât coada iepurului” Fiecare oaspete e dator s-o joace pe mireasă şi să lese un dar în bani pe un talger. După asta se continuă dansul în lege până în zori.

Nunta, aşa cum se vede din descrierele de mai sus, e aceeaşi în toată Ţara Românească, cu infinite variaţiuni după loc.

Mai e încă obiceiul, în unele părţi, ca să se fure mireasa, mai ales acolo unde părinţii se opun. Mirele, întovărăşit de câţiva prieteni, vin noaptea la casa feţei, unde-o găsesc gata de fugă. Fata e

suită călare alături de mire, iar tovarăşii trag cu pistoalele ca să anunţe faptul. De cele mai de multe ori după fugire, părinţii n-au încotro şi-şi dau încuviinţarea.

Ca întotdeauna, multe fete fug şi trăiesc cu alesul lor necununaţi. Ba se mai întâmplă ca flăcăul, după un oarecare timp, s-o lase. Poporul, mai iertător şi mai înţelegător al slăbiciunilor omeneşti, a închipuit pentru aceste fete părăsite şi de cele mai multe ori şi însărcinate, aşa-numita „cununie la saâcă”. Asta se tăcea astfel: Două femei mai în vârstă o duceau la un gard sau la o salcie. Aci după ce-i împleteau părul ca la neveste, o învăleau, apoi se învârteau de trei ori în jurul ei, cântând ca preoţii:

„Cunună-se roaba lui Dumnezeu N.N. Cu gardul sau cu salcia asta” Apoi urma la una din femeile care i-au servit ca naşă, o mică şi sărăcăcioasa petrecere. De aci a rămas vorba: cutare fată îi cununată la salcie. În Munţii Apuseni, în vremile de demult, fetele greşite erau cununate în toată forma de juzii comunali şi de aceea sătenii ziceau că asemenea fete sunt măritate sau învelite de biraie (primar). De îndată ce se afla că fata cutare a greşit şi a rămas însărcinată, era invitată printr-un gomic comunal la primărie, unde judele, doi juraţi şi mai mulţi gomici o aşteptau. Cu buna şi îmbiind-o cu băutură, o întrebau de cine este însărcinată? dacă

spunea că ibovnicul ei e cutare fecior, atunci hotărau în care zi să se facă la primărie învelirea (îmbrobodirea) şi declararea ei ca nevastă. La ziua numită, fata se înfăţişa însoţită de naş şi naşă, aleşi de ea, sau numiţi de primar şi dacă feciorul citat nu se prezenta, se făcea învelirea şi declaraţiunea chiar şi în lipsa lui. Toţi veneau îmbrăcaţi ca de sărbătoare şi învelirea se făcea cu solemnitate. Fata era pusă pe scaun în mijlocul casei şi biraiele la masă, iar naşa îi împletea părul ca la neveste şi o îmbrobodea tot asemenea. După această formalitate, judele declara: „Tot omul să ştie că fata N.N., de azi înainte e nevastă şi copilul care îl va naşte e al lui N. N

În urma declaraţiunii se ospătau cu băutură ca şi la nuntă şi feciorul absent sau prezent era somat să se cunune cu ea şi la biserică; iar dacă se opunea, trebuia să-i plătească ruşinea. De când s-au făcut însă legiunle noi, acest obicei a fost părăsit.

SUFLETUL

Sufletul este un abur închis într-o lăcriţă în inimă. Aburul acesta este suflarea lui Dumnezeu, cu care a înviat pe primul om şi din care fiecare copil ia o părticică prin sufletul mamei.

Sufletul creşte şi se măreşte odată cu corpul.

Sufletul, deşi e abur, totuşi îl vedem uneori, când răsuflăm. Atunci îl şi simţim, dacă omul are un suflet bun, sau dacă l-a întinat. Omul cu răsuflarea urâtă, are şi sufletul murdar.

Sufletul are forma şi aspectul omului în care sălăşluieşte. De aceea, pe lumea cealaltă, acolo unde oamenii nu ajung cu trupurile lor, ci numai cu sufletele, acestea se deosebesc unele de altele, aşa cum se deosebesc şi trupurile lor pe pământ.

Asta se vede şi mai bine cu umbra omului, care e tot o parte din sufletul omului. Sufletele, pe lumea cealaltă sunt umbrele trupurilor vii. Dacă arde cineva umbra vreunui om, acela rămâne fără suflet. Atunci când arde, se poate vedea şi chipul acelui om. Cine dă foc noaptea, nu are noaptea umbră, cine dă ziua, ziua n-are umbră. Chiar şi hainele cuiva păstrează ceva din sufletul celui care le-a purtat. Cunoşti că sunt haine [le] cutărui sau cutărui om, după părticelele de abur, prinse între firele ţesute ale hainei. Ele chiar pot influenţa sufletul. Aşa, o femeie însărcinată nu trebuie să-şi lase cămaşa spălată întinsă peste orişice lucru şi întinsă oriunde. S-ar putea întâmpla, ca o vrăjitoare sau vreo duşmancă să taie pe pământ, cu un cuţit, umbra pe care o azvârle cămaşa întinsă pe funie sau pe gard. Atunci copilul, a [I] cărui suflet încă nu s-a desprins din sufletul mamei, se va naşte ciung, şchiop sau altcum, după cum a tăiat vrăjitoarea umbra cămăşii pe pământ.

Sufletul poate părăsi corpul în timpul somnului. Aşa li se întâmplă celor care sunt lunateci, pricolici, vârcolaci sau strigoi. Sufletele acestora colindă noaptea, cam de la miezul nopţii până la întâiul cântat a [I] cocoşului, fac ceea ce sunt sortiţi să facă şi apoi se întorc înapoi la corpul lor. Sufletul iese pe gură şi de aceea, dacă cineva mişcă trupul unui asemenea om, sufletul venind şi nemaigăsind în acelaşi loc gura, se tânguie, se nelinişteşte, apoi se-ngrozeşte şi zăpăcindu-se, nu se gândeşte să caute unde e acum capul trupului, pe care l-a părăsit, ci îşi ia zborul spre lumea sufletelor, iar omul este aflat dimineaţa mort.

Sufletul se crede că are culoarea albăstrie, vineţie, aşa cum e aurul.

Ce se-ntâmplă cu sufletul, când a sosit ceasul morţii trupului vremelnic, în care a sălăşluit după vrerea lui Dumnezeu în timpul vieţii lui pe acest pământ, vom arăta în alte capitole, în care va fi vorba despre viaţa de apoi.

DRAGOSTEA

[CHIPUL DRAGOSTEI]

Dragostea, deşi are o atât de mare importanţă şi influenţă în viaţa oamenilor, nu are în credinţele populare o figură prea conturată. Din mulţimea enormă a cântecelor de dragoste şi mai

ales a descântecelor de dragoste, se distinge următoarea caracterizare:

Cu dragostile, Cu mândruţele. Cu mândru.

Cu diagostiţele.

Pleacă N.N.

Pe cărare, pe calc.

Se-ntâlni cu dragostele toate-n cale – Dragostile acestea, când întâlnesc doi tineri, sau un bărbat şi o femeie, pe care vor să-i îndrăgostească unul de altul, le schimbă înfăţişarea şi apoi le toarnă în suflet para dragostie, acei vrăjiţi de dragoste nu mai văd pe cei ce-i iubesc aşa cum sunt, ci mult mai frumoşi, încât vorba „nu-i frumos, ce-i frumos ce-mi place mie”, poate face pe cel mai urât om, să fie iubit de cea mai frumoasă femeie şi contrarul. Descântecul de mai sus spune:

Cum îl văzură pe N.N. În braţe-Huară, şi-i puseră Soarele-n piept.

Luna-n spate;

Doi luceferi în doi umeri. De se uita toată lumea şi ţara la el.

şi-l luă cu foc, Cuneingere, şi cu aprindere.

Care cum i-o auzi sfatu să zică că e împăratu;

Care cum i-o auzi cuvântu’.

Să zică că e uns cu un tu. În faţă i-o căta în urmă i-o călca, în gură l-o săruta;

Buzele lui N. N, sunt unse cu miere

De se uită lumea

Focul acesta e atât de puternic, încât fetele şi flăcăii tânjesc de pe picioare, se ofilesc ca florile, slăbesc şi se usucă de dorul celui iubit.

Foi cică mărgărint Dorule. Tiran cumplit. De ce m-ai îmbătrânit…

se revoltă, dar fără putere, fata îndrăgostită. Focul dragostie e atât de pustiitor, încât:

Se miră lumea şi ţara la iei.

şi ţara la ele; Ochişorii lui sunt doi luceferei

Hei! dragoste, dragoste! Tu uşti mândra pajişte.

Tu mi-o uşti, tu mi-o-nverzeşti şi iar lumca-nvescleşti.

Căci cel îndrăgostit niciodată nu pierde nădejdea în împărtăşirea dragostei şi din partea celui iubit. Dacă vede că flăcăul e indiferent nurilor şi îmbierilor ei, atunci fata recurge de obicei la vrăji şi la farmece, prin care crede că va putea aprinde şi inima celui pe care-l iubeşte ea.

Dăm una din cele nenumărate vrăji de dragoste:

Se pune miere şi sare pe un vătrai. Apoi se bagă vătraiul pe o vatră încinsă şi se rostesc cuvintele următoare:

Tu sare mare.

Tu, miere mare.

Eu te încinz.

Te aprinz.

Tu să te încingi.

Să te aprinzi.

Cum te încingi Cum te aprinzi.

Aşa să se-ncingă Aşa să se-aprindă N.N. De chipul meu, De trupul meu.

Să nu-i dai stare a sta să-l încingi.

Să-l aprinzi.

De chipul meu.

De trupul meu.

Cum să încinge Vatra de foc.

Focu de vatră.

Aşa să se-ncingă

Inima-n N.N.

De chipul meu.

De trupul meu.

Cum plesneşte sarea, Cum se-ncinge mierea, Aşa să se-ncingă Aia să se aprinză Aşa să plesnească.

Să nu se slăvească Inima-n N.N.

De chipul meu.

De trupul meu.

Nici în lung.

Nici în lat.

Nici la noi în sat.

Să nu-i dai stare a sta, Nici mâncare a mânca, Nici hodin-a hodini, Nici somn a durmi, Până la mine a veni.

Când a început mierea a se încinge, sfârâind şi sarea să trosnească, le varsă într-o oală nouă cu apă neîncepută; apoi stropeşte cu un busuioc

peste tot corpul pe cel ce vrea să fie vrăjit, care în tot timpul vrăjirii trebuie să stea dezbrăcat, căci altfel nu s-ar îndrăgosti nimeni de el, sau chiar de s-ar îndrăgosti cineva, s-ar îndrăgosti de hainele lui şi dragostea n-ar ţine mult. Vraja se face numai joia şi marţea, în vremea când răsare Soarele.

De multe ori descântecele acestea nu ajută la nimic şi atunci fetele se duc la babe vrăjitoare, care le fac vrăji şi farmece. Femeile măritate sau văduve, care mai greu prind vreun bărbat, recurg tot la ajutorul vrăjitoarelor, care ştiu să aducă pe ibovnicul, care se lasă greu, călare pe mătură în miezul nopţii.

Mulţi cred că dragostele vin din „făcutul" sau „făcătura" fetelor sau a femeilor pricepute. Protestele celor aduşi cu „ulcica" sau legaţi de farmece se aud des în cântecele populare:

Şez pe loc, şi arz în foc.

N-am nici minte, nici noroc.

Foicică de năut.

Desfă, puico, ce-ai făcut, şi-mi dă drumul să mă duc. C-am ajuns ca un năuc.

Cele mai multe farmece se fac cu frunze sau cu vărguţa de alun, despre care se spune că ar avea anumite influenţe vrăjitoreşti, deoarece toate vrăjitoarele îl întrebuinţează. Alunul este des pomenit în toate cântecele, în care e vorba de farmecele de dragoste:

Duce-m-oî ca un nebun, Pe o frunză de alun.

Poruncitu-mi-a mândra să mă duc până la ea.

Se pare că sunt mai multe feluri de dragoste. Ea se naşte din frumuseţea trăsăturilor feţei şi din nurii corpului.

De la buze subţirele Muşcar-ar neică din ele.

Ca dintr-un fagure de miere;

Dac-ai şti, dac-ai pricepe” Dragostea de un-se-nce pe – De la ochi, de la sprâncene!

De la sân cu drăgănele, Juca-s-ar neică cu ele, la eu două floricele.

Dac-ai şti, dac-ai cunoaşte Dragostea de un-se naşte – De la gâtul cu mărgele.

E dragostea pentru frumuseţile corporale, dragostea tinerească şi poate singura dragoste, pe care o admite şi o cunoaşte poporul, le şi cea mai puternică, deoarece:

Frunză verde, sâlcioară, Ah! leliţă Mărioară.

Ochii tăi mă bagă-n boală, Sprâncenele mă omoară.

Ochii şi sprâncenele

Fac toate păcatele şi leagă dragostile.

De n-ar fi ochi şi sprâncene N-ar mai fi păcate grele, Nici dragoste tinerele.

Toate cântecele românilor preamăresc sau jeluiesc calităţile ori defectele fizice. Sufletul de-abia ici şi colo e amintit în vreun vers. În afară de dragoste, românul cunoaşte un alt sentiment, căruia îi dă tot atât de mare importanţă: Urâtul, El reprezintă repulsia sufletească pentru tot ce nu

poate fi drag, pentru ceea ce nu poate încălzi sufletul cuiva, indiferent de urâţenia sau frumuseţea trupească.

Urâtul din ce-i făcut? Din omul care-i tăcut;

Pune-o buză peste alta şi iată urâtu-i gata.

Pentru orice îndrăgostit, urâtul e ca o boală:

Of, urât, urât, urat.

Boală f & r de crezământ, Ră boală eşti pe pământ, Tot urât mi-a fost ura tu, şi mi l-a dăruit’s fân tu. Dragă mi-a fost dragostea şi n-am avut parte de ea. Plecai seara la plimbare Tăt urâtu-mi iese-n cale. Ce-i frumos fuge de mine Ce-i urât de min se ţine.

de care nu te scapi, decât în mormânt:

Decât cu urâtu-n casă, Mai bine cu boală-n casă. De boală te mântuieşti, De urât până trăieşti.

Că urâtul n-are leac Numai trei scânduri de brad şi lopata de pământ.

Aşa-i data la urât.

[ZBURĂTORUL]

Poporul mai cunoaşte şi dragostea pătimaşă, pornită în sufletele celor care sum împiedicaţi să se iubească, fie că părinţii se-mpotrivesc, fie că unul din iubiţi e plecat departe sau încă nu şi-a găsit iubitul, ori nu răspunde dragostei celuilalt. Atunci se crede că în ei s-a încuibat un duh răufăcător cu înfăţişare de balaur ori de şarpe într-aripat, ce se preface într-un sul de foc sau de pară şi

Zburătorul coborând prin coş (horn) în casele oamenilor, chinuie îndeosebi pe fetele ce de-abia au ieşit la horă, dar chiar şi pe cele ce le cam trece vremea, pe nevestele cu bărbatul plecat, pe văduve şi chiar pe feciorii mai slabi de înger. El le dă visuri de dragoste, frământări şi neodihnă, şi le lasă de cele mai multe ori vânătăi pe trup.

Vezi, mamă, ce mă doare şi pieptul mi se bate
Mulţimi de vineţele pe sân mi se ivesc.

Un foc s-aprinde-n mine> răcori mă iau la spate, îmi ard buzele, mamă, obrajii îmi pălesc!

Ia pune mâna, mamă – pe frunte, ce sudoare!

Obrajii, unul arde şi altul mi-a răcit!

Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare, în trup o piroteală de tot m-a stăpânit.

Aşa cum minunat descrie poetul Heliade Rădulescu efectele acestui balaur, pe care oamenii îi numesc Zmeul sau Zburătorul.

Zburătorul e spiritul dragostei oprite şi ia

formele cele mai bizare, ba de multe ori împrumută chiar forma şi faţa celui dorit. Când are forma unui şarpe – pentru că sub forma aceasta se poate strecura mai uşor în casa celui drag, când a unui băiat frumos pentru inimile încă necoapte, când a unui balaur solzos pentru văduvele şi fetele bătrâne. Sub orice formă ar veni, Zburătorul apucă pe cel ce doarme, îl pişcă, îl muşcă, îl sărută şi-l chinuie în tot felul. Zburătorul e duhul dragostei trupeşti, care chinuie pe îndrăgostiţi. Cei vizitaţi de Zburător se simt bolnavi, nu mai au nicio tragere de inimă pentru nimica şi tânjesc. Boala e numită lipitură sau chiar Zburătorul şi se vindecă prin descântecul următor:

Marţea sau vinerea se iau 9 feluri de buruieni şi se pun într-o oală cu apă neîncepută spunându-se:

Avrămească.
Cristinească.
Leuştean, şi odolean.
Mătrăgună.
Sânge de 9 fraţi.
Iarba ciută şi mama – pădurii!

Cum se sparge târgul (oborul) Aşa să se spargă faptul şi lipitura şi Zburătorul.

Cum se răspândesc răspântiile, Aşa să se răspândească şi lipitura şi Zburătorul

Cum se răsândesc răspântiile Aşa să se

răspândească vrăji le şi lipitura şi Zburătorul!

După ce fierbe pe foc căldarea cu cele 9 feluri de buruiene, pe vremea când se sparge târgui (oborul), bolnava se scaldă în acea scăldătoare, care apoi se aruncă cu o oală nouă, rostindu-se în trei zile una după alta, descântecul de mai sus.

Ca să nu mai fie cineva supărat de Zburător, să nu spună a doua zi visul ce l-a visat, sau dacă poate, atunci când simte că el se coboară pe horn, să înfigă un cuţit în pământ. Atunci Zburătorul fuge şi nu mai vine pe la acea casă* Dar de cele mai multe ori Zburătorul nu mai vine, când dispar în calea unirii celor doi îndrăgostiţi vrăjile şi piedicile.

Zburătorii sau zmeii se pot vedea trecând ca o dâră luminoasă, mai ales în nopţile senine de vară. Ei trec atunci spre o casă anumită, unde merg să chinuie sau să bântuie (cum se mai zice) vreo fată sau nevastă îndrăgostită. Ziua ei trăiesc în scorburile copacilor bătrâni din lunci sau poiene. Ei sunt foarte graşi, pentru că trăiesc mereu din sângele şi trupurile atâtor îndrăgostiţi, dar se pot schimba şi micşora, încât să încapă în scorbură sau să se transforme în şarpe subţire sau în june zvelt şi frumos. Dacă cineva ştie scorbura în care se ascunde zmeul, care-l chinuie noaptea, poate să scape de el, dând foc ziua scorburii. Dar îndată ce i-a dat foc, să fugă, fără să se uite îndărăt, căci zmeul văzând că arde îl strigă pe

nume. Dacă omul se-ntoarce, atunci zmeul îl poceşte sau îl omoară; dacă însă e destul de tare şi nu se-ntoarce, zmeul plesneşte de necaz şi moare, arzând cu scorbură cu tot. Din zmeul ars, curge o untură, care dacă s-ar da cailor i-ar face iuţi ca zmeii.

[DORUL]

Dragostea se confundă adeseori în vorbirea poporală cu Dorul, care e un sentiment complex. În mitologia românească Dorul pare să fie trimisul Dragostei, aşa cum ar fi pajul Cupidon.

Într-o poezie de dragoste o fată cântă:

Vine dorul despre seară, Despre ziuă vine iară, şi-mi grăieşte şi mă-ntreabă. De ce sunt cu faţa slabă?

Curţile Dorului

Eu zic dorului cu jale l-am iubit fără de cale. Eu zic dorului plângând.

C-am iubit fără de rând. Dorul râde şi se

duce, Bate-mi-l-ar sfânta cruce!

De unde se vede că Dorul e o fiinţă, care vizitează fetele şi seara şi-nspre zori şi le-ntreabă de suferinţele lor. Apoi, şăgalnic, râde şi se duce, fără să le dea vreun răspuns.

Alta îl trimite să-i spună iubitului, cât îl iubeşte:

Du-te, du-te, dorule, Du-te, călătorule.

Legănat pe vânt de ceaţă.

Să ajungi la badea-n binţă, Să-i şopteşti încetişor.

Că nu mai pot de-al lui dor.

În altă parte, flăcăul îşi trimite Dorul să convingă fata:

Măi bădiţă, bădişor, Lasă-ţi dorul mai domol.

Nu-l mai trimite la mine, Să-mi pui capul după tine.

Din orice parte ar fi trimis, Dorul este mereu pe drumuri, de la un iubit la altul, de aceea i se şi zice: Doru călătoru.

Totuşi, Dorul îşi are curţile lui aşezate în mijlocul codrului. Nu se spune cum sunt acele curţi, însă se pomeneşte că în ele sunt scrise toate mândrele pe nişte table» ca la primărie:

Că l-am mai pierdut odată şi l-am aflat la o fată în mijlocul codrului la porţile dorului.

Unde-s porţile închise, Mândrele pe tablă-s scrise. Doru prins-a mă-ntreba Doară cât pe cineva?

Fiecare Dragoste îşi are Dorul ei. Aşa se întâlneşte Dorul de părinţi, Dorul de ţară, Dorul de ducă şi altele.

FOCUL

Focul e lucru sfânt, dumnezeiesc, pentru că mai întâi şi mai întâi domnul Iisus Hristos l-a făcut din cremene şi amnar. Şi l-a dăruit apoi oamenilor să se încălzească cu el şi să le fie de folos în muncile lor. De aceea oamenii trebuie să se poarte cu el, ca şi cu un lucru sfânt. Nu trebuie să scuipe în el, pentru că cel ce-l necinsteşte e pedepsit, făcându-i-se bube la gură. Tot aşa să nu bată cineva tăciunii ca să-i sfărâme, că e păcat mare. Şi nici să nu-l blesteme. El trebuie învelit, ca să nu se stângă. Femeiei căreia i s-a stins focul, îi pot veni toate nenorocirile.

Focul fiind sfanţ, curăţeşte şi apară pe oameni de duhurile necurate. Astfel e obiceiul, ca, atunci când se-ntorc oamenii de la vreun mort, să sară peste un foc, ca să scape de duhurile rele şi de stafii.

Când se naşte un copil, în unele părţi, el este spălat cu apă neîncepută – pusă într-o oală – şi amestecată cu busuioc, deasupra focului de pe vatră, ca să fie curat şi sănătos ca focul.

Tot aşa când se scot puii, femeile iau puii şi-i pun într-o sită sau [într-un ciur cu tot atâtea

surcele. Apoi ciurul se cerne pe vatră deasupra focului şi se zice: „puii mei să aibă parte de cuţit, de oală şi de foc”. Îi mai cerne şi deasupra pragului şi se zice aceleaşi cuvinte. Apoi femeia ia un cuţit în mână şi taie cu el aşchiile una câte una, de parcă taie puii. Iar la fiecare „pui” tăiat zice „puiul meu”. Iar la urmă încheie aşa: „Cum nu văd eu puii, aşa să nu-i vadă nici uliu!” şi răstoarnă ciurul cu puii afară.

Focul e bun de descântat. Mai ales la deocheat. Cu cărbuni de la un foc împrumutat în noaptea de Mănicătoare, poţi să iei mana de la vaca celei ce ţi-a împrumutat focul.

Românii leagă de foc foarte multe credinţe. Astfel, ei cred că nu e bine ca vreun copil să se joace cu focul, că va urina în pat. Dacă femeia cu copil mic dă foc din casă, îi plânge copilul. Dacă dai foc din casă, după scăpătatul Soarelui, îţi mănâncă lupii vitele de pe câmp. Dacă ţiuie cărbunii sau focul* e semn că te vorbeşte cineva de rău. Dacă, din contră, focul fâşâie, e semn că va fi sfadă în casă. Când sar scântei din foc, e semn că vor veni oaspeţi la casă. Şi din partea aceea vor veni, încotro sar scânteile. Să nu se pună foc peste foc, adică să se ia foc de la o vatră şi să se puie peste alt foc de la altă vatră, căci e rău de aprins casa. Să nu dai foc, când vecina vine să-ţi ceară, în hârbul ei, ci să cauţi unul prin bătătura ta, căci altfel e rău de vite. Când dai foc

cuiva lunea, vine uliul la găini. Când nu ţi se aprinde focul în sobă, e semn că o femeie a născut în sat. Şi încă multe altele.

În seara de Vinerea Paştelui, lumea care vine de la biserică, caută să aducă flacăra lumânărei nestinsă până acasă. Aci, ocolesc casa de trei ori şi fac cruce cu lumânarea pe pereţi în cele patru părţi ca să fie ferită de foc, boli şi trăsnet.

În dimineaţa Joii Mari din săptămâna Mare [de] dinainte de Paşti, înainte de a cânta cocoşii a treia oară, oamenii fac focuri prin ogrăzi. Acesta închipuie focul, unde a fost oprit apostolul Petru, când s-a lepădat de Iisus înainte de a cânta cocoşii a treia oară.

În legătură cu focul, există un obicei foarte vechi la români a focurilor sumedre. În seara ajunului Sf. Dumitru se fac focuri mari compuse din găteje, paie şi puţin băligar. Se fac în număr de 9. Copiii se adună în jurul lor şi strigă: „Hai la focu lu' Sumedru". Flăcăii şi fetele sar apoi prin foc. Cei ce le trec, se vor căsători în anul acela. Când se-ntorc acasă, iau câte un tăciune din acele focuri şi-l arunc prin grădinele cu pruni, ca să aibă fructe din belşug în vara viitoare.

Focul e închinat lui Sf. Ilie. De aceea femeile şi oamenii nu lucrează în ziua de Sf. Ilie, ca să nu-i lovească focul, trăsnetul sau boli arzătoare. Tot aşa şi de Ilie Păâie şi de Foca, sărbători care vin imediat după Sf. Ilie.

Focul e semn al luminii şi, deci, duşman al duhurilor necurate, în casa unde arde focul, ele nu pot pătrunde. Pentru morţi, ca să fie şi în viaţa cealaltă luminaţi şi deci curaţi, se aprinde, în Joia Mare dinainte de Paşti, câte un focşor mic de gateje. De fiecare mort câte un focşor, iar dacă nu se poate cel puţin o lumânărică.

MOARTEA

SEMNELE MORŢII

Moartea, deşi nu mai este vizibilă pentru oameni şi deşi muritorii nu-şi mai cunosc sorocul morţii, ca în vremurile de demult, totuşi obişnuieşte să dea de ştire celui care i-a venit rândul să plece pe drumul fără de întoarcere, prin anumite semne prevestitoare. Aceste semne nu sunt cunoscute de toată lumea şi nu ţintesc anumită persoană, aşa încât mulţi nu le cred şi chiar dacă le aud şi le văd, nu cred că sunt pentru ei. Într-atât e de mare dorul de viaţă! Când, însă, într-o casă e cineva bolnav, şi se arată semnele morţii, atunci e sigur că bolnavul va muri în curând. Aceste semne sunt:

1) Pocnirea din senin a obiectelor de lemn din casă: masă, scaun, dulap, lăzi.

2) Când sticle [le], şipurile, oalele de lut se sparg de la sine, ori cad liră să le fi atins cineva.

3) Căderea icoanei din cui.

4) Cântarea cocoşească a găinilor şi mai ales dacă găina cu pricina e neagră.

5) Când câinele urlă noaptea prelung. Dacă la casa bolnavului care trage să moară, nu este câine, urlă câinii vecinilor.

6) dacă i se bate cuiva ochiul tot la răstimpuri, îi va muri cineva apropiat.

7) Când îngenunche boul la nuntă, e semn de moarte. Tot aşa e şi dacă îi cade miresei bradul la nuntă. Ori dacă se rupe jugul de la carul miresei.

8) Când cântă cucuveaua pe casă, va să moară cineva din acea casă.

9) dacă face cârtiţa movilă sub peretele casei, va muri curând cineva din casă.

10) în casa în care zace cineva, dacă se bat şi se muşcă mâţele, bolnavul va muri.

11) dacă fac câinii gropi pe lângă casă, atunci va muri unul dintre căscni.

12) dacă boncăluiesc vitele, va muri gospodarul casei.

13) Când rage un bou de ia carul miresei, când e dusă la casa mirelui, e semn de moarte.

14) Când cucul cântă aproape de casă şi e un bolnav în ea, acela va muri.

15) Când miaună mâţele şi se spurcă în casă, e semn de moarte.

16) dacă îşi face rândunica cuibul sub streşina casei, va muri cineva din aceea casă.

17) dacă se-ntâmplă că puii de găină, de câteva zile, încep să cânte, e semn rău.

18) dacă i se pare cuiva, că-l strigă cineva dindărăt, e semn că i se apropie sfârşitul.

19) Pentru cel care pierde vreun inel din deget, e semn că va muri cineva din familie.

20) Când ţi se pare că trag clopotele la biserică, va muri cineva.

21) dacă lumânarea, care arde în altar, se stinge de la sine, e semn că moare preotul.

22) Când rămâne în sobă ori pe vatră numai un tăciune, e semn că are să moară unul din soţi.

23. Noiţe negre de-ţi iese pe unghii, e semn de moarte.

24) Când ţi se fac pete negre pe mâini, moare vreun neam.

25) Când pocnesc grinzile, moare cineva din casă.

26) Moarte arată ori soţului, ori nevestei, ori ibovnicei, când se vede, într-o dimineaţă, inelul ruginit, la degetul cuiva.

27) Când cade oglinda din cui şi se strică, e semn de moarte.

28) dacă vreo icoană sau altceva din biserică se crapă, e semn că unul din preoţii acelei biserici va muri.

29) dacă, din întâmplare, se află 13 inşi la masă, apoi până într-un an unul din ei va muri.

30) dacă visezi mort din rudele tale, unul din

casă va muri.

31) dacă visezi că ai căzut într-o prăpastie, vei muri în curând.

32) dacă visezi casă risipită, apoi cineva din aceea casă va muri.

33) dacă visezi pe cineva în haine noi, acela va muri.

34) dacă visezi că faci straturi, va muri cineva din casă.

35) dacă visezi vaci, ţi s-a făcut pe ursită şi vei muri.

SUPERSTIŢII DESPRE MOARTE

dacă îl înfioară pe om, i s-a uitat moartea în ochi. Să nu se scalde cineva unde se întâlnesc două ape, că e rău de moarte. Nu strânge lumina în noaptea de Crăciun, că-ţi moare cineva. Dacă te urinezi în baltă ori în apă curgătoare, îţi moare mama. Să nu tai sâmbăta niciun fel de animal, că-ţi moare cineva din casă. Când îţi iese ursul în cale, e a moarte. Dacă omori o broască sau mergi cu picioarele înapoi îţi va muri un părinte. Nu e bine ca mireasa să vadă bradul vineri seara, că e rău de moarte. Când mănânci nuci, prune sau orice poamă, şi-ţi cere cineva una, tu să-i dai două* că altfel îţi moare perechea. Cine pune nuci în pământ, pentru a avea pomi, va muri. Ca să nu moară, să pună nucile în câte un cerc de lemn de

butie ori de la butoi şi să-l îngroape în pământ, căci se crede că atunci va muri, când se va face nucul atât de gros cât cercul de larg. Nucii, de asemenea, să nu-i tai, că-i rău de moarte, îi poţi tăia însă trunchiul, când va fi atât de gros cât a tăietorului. Când, văzând pe cineva, îţi pare că seamănă cu altcineva care-i mort, să nu zici: «Sărmanul N., dacă trăia, ar fi acum ca căci moare şi acest „T.”. Dacă însă ai scăpat vorba, trebuie să adaugi: «Nu fie de-o seamă!» Când ţi se-ngălbeneşte un deget, şi-l observi în casă, are să-ţi moară o rudă, dacă îl observi afară, are să moară un străin. Când doi soţi îşi dau mâna înaintea altarului, cel al cărui mână este rece, acela va muri mai înainte. Când ginerele nu se rade la nuntă, e semn de moarte. Când un mire găseşte pe altul în biserică, să se lege la ochi, să nu-l vadă, căci astfel unul din ei va trebui să moară. Când se-ntâlnesc două fete, care sunt logodite, să schimbe câte un ac sau inel ori chiar flori, ca să nu moară din vreo parte; asemenea când se-ntâlnesc două nunţi. Dacă se însoară un băiat şi se mărită o fată în acelaşi an din aceeaşi casă, moare unul din ei. Ginerele să nu se ducă la pădure ori la moară, că e rău de moarte. De se strâmbă mireasa la soacră, moare soacra. Să nu arzi trei lumânări deodată, fiind rău de moarte. Copilul lui], care se naşte cu spâmel în frunte, îi mor părinţii. Să nu spui numele copilului în ziua în care-l botezi, că nu va

trăi mult. Copilul, care în anii dintâi creşte văzând cu ochii, are să moară. Când doi copii îşi fac necesităţile, cu o mână să-şi ţie cămaşa, iar cu alta să se ţie de păr, ca să nu le moară părinţii. Să nu doarmă cineva cu faţa-n sus şi cu mâinile pe piept, căci trage a moarte. Femeia îngreunată să nu scalde sau să facă altă treabă la mort, ca să nu moară din facere. Dacă o femeie însărcinată [intră]* în mormânt, îi moare copilul. Dacă o femeie se la nouă miercuri după laolaltă, îi va muri bărbatul. Femeile să nu umble cu cozile despletite, căci trag a moarte pentru bărbaţii lor. Dacă îşi spală o femeie măritată capul vinerea, apoi se crede că-i va muri bărbatul. Soţul unui mort nu se piaptănă o săptămână de la moartea lui, fiind rău de moarte pentru acel soţ. Dacă o persoană, ce se află în casa mortului, strănută, să-şi rupă puţin cămaşa sau haina, ca să nu i se-ntâmple acelaşi luciu. Sâmbăta şi marţea nu se taie guri la cămăşi, căci e rău de moarte. Ciubotarul să nu primească la dres o ciobotă desperecheată, că-i moare nevasta. Nu e bine a se dea mâna cu cineva peste prag sau cruciş, că va muri unul dintr-înşii. Să nu mergi înapoi, că-ţi mor părinţii. Să nu mergi cu un picior încălţat şi cu alud desculţ, că-ţi moare cineva din casă să nu treci peste piciorul cuiva, că moare mamă-ta. Dacă ai greşit, întoarce-te înapoi, pe unde ai trecut, ca s-o scapi. Când mor copiii cuiva, e bine a aduna petice de la nouă case, a

căror gospodari nu sunt cununaţi de al doilea, şi a face strai copilului, că atunci nu va mai muri. Când zaci şi-ţi iese stârlici pe trup, e semn de moarte. Acul rupt să nu-l zvârli, ci să-l înfrângi undeva, că altfel îţi moare un copil. Fata trebuie să ştie să facă iţe înainte de a se mărita, că dacă va învăţa pe urmă, îi moare bărbatul. Când dai cu mătura prin pat, îţi mor copiii. Sâmbăta nu e bine a croi cămăşi pentru cineva, ca nu cumva acela, pentru care ai croit-o, să moară. Să nu laşi pirostriile pe foc, că-ţi moare soacra. Dacă se face o casă nouă, moare cineva din casă. La casă nouă să nu lipeşti bine peretele din dos şi să nu-l văruieşti până peste trei-patru ani, ca să nu moară cineva. Dacă se adaugă la casa veche ceva nou, apoi trebuie să moară cineva din casă. Să nu te masori cu trestia, că mori. Când îţi moare copilul dintâi, să pleci de acasă cu nevasta, ca să fugă moartea din casă, cum aţi fugit voi. Unele femei nu bocesc, nu se despletesc şi nu se duc după primul copil mort, nici nu tămâiază 40 de zile, ca să nu-i moară şi alţii. Când îţi mor flăcăi şi fete mari, să nu te înveleşti 40 de zile, ca să nu-ţi mai moară, în casa unde se află un mort, nu se mătură, până nu se înmormântează mortul, fiind rău de moarte şi pentru alţii din aceea casă. Albia sau vana, în care s-a scăldat mortul, se răstoarnă cu gura în jos şi nu se mai întrebuinţează până după înmormântare, fiind rău de moarte şi pentru alţii

din casă. Când se încălzeşte apa pentru scăldatul unui mort, să nu se împingă tăciunii de foc sub vas, căci e semn de facerea focului şi pentru alţii. Îngroparea mortului nu se face niciodată lunea, căci e rău de moarte. După ce s-a scos mortul din casă, se închid după el pe loc uşile şi ferestrele, pentru că altfel ar intra din nou moartea în casă şi ar cere alte victime. Pe drum, ducând mortul, nici să te-ntorci, nici să te uiţi înapoi, că-ţi va muri cineva din familie. Cine se-ntoarce de la o înmormântare, trebuie să-şi spele mâinile, altfel va muri cineva din casă. La casa unde a murit cineva, nu se spală rufele şi nu se spoieşte o săptămână, fiind rău de moarte pentru cei rămaşi. Când se duc să dreagă mortul (iau un mestecău şi-l înfig în mormânt, pun tărâţe, acolo şi aprind câlţi) se duc şi se-ntorc fără să scoată o Vorbă, ca să nu moară cineva din casă. Când stăpânul unei case noi vrea să facă pomană, n-o face în casa lui ci în altă casă, fiind rău de moarte. Spre a afla ori de vor trăi sau muri, femeile topesc ceară sau plumb; dacă plumbul sau ceara ia forma crucii, apoi e semn de moarte; dacă ia o altă formă, apoi se zice că respectiva va trăi. Când bolnavul nu stă cu capul pe perină, e semn că se sfârşeşte. Să nu laşi cenuşă multă pe vatră, căci rămân locurile unde au stat oalele şi la moarte rămâi cu gura căscată şi cu ochii deschişi. Copiii care plâng mult, cobesc a moarte pentru ei sau pentru părinţii lor. Dacă se

pun pelincile unui copil la uscat, trebuie să se ia seama să nu cumva să ardă, că apoi copilul va muri. Dacă trece cineva peste un copil sau îl măsoară cu cotul, moare sau se chirceşte. Când unui copil îi cresc dinţii mai întâi în falca de jos, copilul are să trăiască lung timp; iar dacă îi ies întâi în falca de sus, are să moară degrabă. Copiilor, care merg pe drum şi calcă în vigajuri de căruţe, le vor muri pâriniţii. Când legeni albia copilului, fără ca el să fie în ea, copilul moare. Copiii care se nasc sâmbăta, mor curând dacă e vreun mort în sat şi trece găzarul sau altcineva strigând pe stradă, mai moare şi altcineva. Spre a şti dacă va trăi cineva sau va muri în anul acesta, se face din două paie o cruce, care se pune sub pască şi apoi se dă cu crucea pe lopată în cuptor. Dacă a ars crucea în cuptor, atunci acela va muri în anul acela. Groapa şi măsura gropii unui mort se păzesc, ca să nu treacă peste ele un câine, căci atunci va muri cineva din familie. Acela, care vede cerul deschizându-se şi vitele vorbind în ziua de Anul Nou, acela nu mai trăieşte mult. Dacă vede cineva cucul şezând pe un putregai, se crede că acela va muri sigur în acel an. Când cineva vrea să plece şi caii nu vor să urnească din loc e semn rău. Când vezi o roşeaţă pe faţa unui mort, e semn că va muri cineva. Dacă s-a făcut dintr-o tufă de berbenog o cunună pentru mort, nu e bine ca tot din aceea tufa să se facă şi cununa pentru

mireasă, c-apoi aceea nu va trăi mult. Când un om este bolnav tare, se pun mai multe rămurele de Lemnul Domnului să mocnească la foc într-o oala şi dacă până a doua zi apa se face roşie, e semn că bolnavul va muri, iar dacă e albă, e semn că va trăi. Dacă înfloreşte o mirtă într-o casă cu mai multe fete, atunci una din ele va muri. Nu se scoate mătrăgună din grădină, c-apoi moare gospodina sau faţa casei. Nu-i bine să spui bocetele, pe care le spun femeile când duc mortul la groapă, fiindcă se poate pricinui moartea cuiva. Pe cine strigă bolnavul, când e aproape să moară, acela în curând va muri. Cine găseşte bani în pământ, va muri repede. Acela dintre doi căsătoriţi, care adoarme mai întâi, acela va muri mai repede. Când îţi miroase a tămâie într-o casă, atunci în aceea casă va muri cineva. Dacă aluatul [pentru]* pască nu creşte, atunci îţi moare cineva din casă în anul acela, tot aşa şi dacă ies ouăle urâte. Dacă două persoane, care beau o băutură pun deodată paharele la gură, vor muri odată. Dacă-i pică cuiva cuţitul din mână şi se împlântă în pământ, în timpul ospăţului de botez, copilul va muri de moarte nenaturală. Nu se pun în cuptor colaci sau pané fără soţ, că va muri bărbatul. Să nu mănânce cineva dintr-o rână, că-i va muri cineva din familie. Mireasă cu mireasă să nu se întâlnească la cununie, că una din două moare. Acela dintre miri va muri mai întâi, a cărui

lumânare se va trece mai repede. Dacă lumânarea de la cununie se rupe în două, unul din soţi va muri curând sau va avea o nenorocire. După ce mirii s-au cununat, dacă unul din ei pierde ceva pe drumul spre casă, acela nu va trăi mult. Dacă se strică în timpul ospăţului un pahar, unul din logodnici va muri. Dacă cineva calcă peste paiele puse cruciş din casă şi nu le despărţeşte cu piciorul, ci trece peste ele, atunci va muri. Dacă vreun bolnav nu vrea căpătâi, puţine zile are. Dacă cineva s-a îmbolnăvit greu şi s-a întors singur cu faţa la părete, acela îşi simte sfârşitul apropiat; dacă însă s-a întors cu faţa în casă, atunci se va însănătoşi. Când un bolnav se-mpărtăseşte şi anafora şade deasupra vinului în linguriţă, bolnavul se va face sănătos, iar de cade la fund, va muri. Dacă rămân la mort amândoi sau numai unul din ochi deschişi, în curând va muri unul din casă. Dacă un mort va fi moale, este semn că va fi urmat de cineva din casă. Când cămaşa omului se greşeşte prea lungă, are să mai moară cineva din casă. Dacă sicriul e mai lung decât mortul, locul rămas gol cheamă şi alte rude. Dacă nu se-nehâde poarta ogrăzii de la drum, pe timp când duc vreun mort, în casa acelei ogrăzi va muri cineva. Dacă unui bărbat îi mor trei femei, să nu se mai însoare, căci a patra îl îngroapă ea pe el. Când te loveşti cap în cap, să scuipi repede jos, care va scuipa mai în urmă, îi mor părinţii. Când se stârneşte

deodată furtună, vânt şi ploaie sau viscol, s-a făcut undeva moarte de om. Dacă la facere, pe femeie o păleşte de ursită şi nu se află nimeni pe aproape, moare. Dacă mor întruna copiii la o familie, la cea mai apropiată naştere se prinde un cocoş, de este prunc, iar de-i pruncă o găină, şi se îmbracă în îmbrăcămintea cu care a venit cel născut pe lumea şi se zice:

Dau cap Pentru cap, Ochi
Pentru ochi.
Nas
Pentru nas, Gură

Pentru gură înşirând toate ce se află la om. Se face apoi o groapă în chilia unde a căzut copilul, când s-a născut şi cosindu-se ciocul animalului cu aţa tare, se-ngroapă acolo, puindu-se în groapă o bucată de tămâie albă şi una neagră. Dacă moare într-o casă capul familiei, în acea zi se înjugă boii de la acea casă cu jugul răsturnat, spre semn că dacă a murit gospodarul, toate vor merge pe dos. Dacă la înmormântarea popii, îi vezi faţa, nu mai ieşi la a doua înviere. Cui i-a murit cineva, acela cară nouă săptămâni apă câte o cobiliţă unei rude, în fiecare zi, de la Joia Mare şi până la Joia Moşilor, de sufletul aceluia. Cine a avut pe lumea aceasta mai multe femei, pe ceea lume va trăi cu cea dintâi, iar celelalte vor sta în urma ei. Femeia care moare însărcinată, să i se dea de pomană un scăunel şi un baston, ca să

aibă pe lumea cealaltă pe ce şedea şi în ce se sprijini. Copiii care mor înainte de miezul nopţii iau pâinea şi averea părinţilor, iar cei care mor spre ziuă, aceia lasă părinţilor pâinea şi averea. Unui mort i se leagă o para de argint de degetul cel mic de la mâna dreaptă, ca să aibă cu ce plăti vama pe lumea cealaltă. Dacă mor cuiva copiii, aceasta e din vina cumătrului. Deci, dacă schimbă cumătrul, îi vor trăi copiii. Când moare o fată mare, rufâria i se coase cu aţă neînnodată, căci de o va înnoda, ursitul ei, care era să o ia de nevastă, nu se va mai însura. La un mort se coase fără nod. E mai bine dacă moare omul noaptea decât ziua, pentru că ziua nu-i dau păsările pace. Când e femeia însărcinată, să nu ia foc din sat, că se murdăreşte când moare. Dacă moare o femeie însărcinată, se ţine aceasta ca o mare nenorocire, căci pe lumea cealaltă va merge tot aşa. Cel ce va muri tânăr, pe ceea lume va trăi tot tânăr, iar cel care moare bătrân va fi veşnic bătrân. Perna de la mort se face din florile aduse de femei. Dacă mortul stă cu gura deschisă, se roagă la oameni ca să-l ierte, ori cere de pomană, ori e semn că are să mai moară cineva din familie. E păcat dacă se boceşte mortul noaptea. Cine moare de moarte năprasnică, acela aşa a fost ursit să moară. Nu e bine să vorbeşti de morţi marţea, nici noaptea. Oala în care s-a fiert apa pentru scăldătoarea morţilor se îngroapă, ori se sparge, ca să nu mai

moară şi alţi. Când te duci într-o casă unde este vreun mort, să nu zici bună ziua ori bună seara, căci pentru ei numai bună nu e acea zi sau seară. Unde e mort, nu se dă bună-vremea, nici nu se face nimic, că amorţesc amândouă mâinile. Când se dă de pomană vin şi pâine şi cel care le primeşte vrând să bea, greşeşte şi varsă pe jos, acesta e semn că mortului i-a fost foame şi sete. Cei care vin la mort, nu se petrec, că nu-i bine. Să nu treci calea mortului, că-ţi amorţeşte mâna. Dacă plouă în groapa săpată pentru mort, acel mort va merge în rai. Pentru copii nu e bine să plângi mult, c-apoi aceştia pe ceea lume vor trebui să beie lacrămele. Sufletului, care pe acest pământ a avut mulţi copii şi rude, care i-au murit mai înainte, toţi aceştia îi ies înainte, când soseşte la rai. Dacă n-a avut pe nimeni, nu-l întâmpină nimeni. Când unui bolnav îi vin lacrimi şi plânge, presimte că moare. Dacă muribundul zace pe perne umplute cu pene, nu poate muri. Dacă cineva nu poate muri, să i se puie sub cap un cojoc, c-apoi va muri uşor. Dacă un bolnav se canoneşte prea greu, i se ia perna de sub cap, punându-i-se sub picioare; astfel îşi dă duhul. Dacă cineva nu poate muri, să se ridice din pat şi să se puie jos şi apoi îndată va muri.

Ca să poată muri cel ce se chinuieşte, i se pune sub cap vreţi de mazăre. Dacă cineva nu poate muri şi se chinuie greu, apoi e bine a-i

scălda în scăldătoare făcută de lemn de chin şi va muri uşor. Când un bolnav se chinuie mult până-ce moare, acela are multe păcate şi nu-l iartă Dumnezeu, Cel ce a făcut strâmbătăţi pe lume, nu poate muri uşor* ci se chinuieşte până-şi dă duhul. Dacă a fost morar, trebuie să i se puie sub cap diferite unelte de moară, fiindcă ar fi furat la măsură; feciorului boieresc i se vâră o prăjină în casă pe fereastră şi i se pune în mână, fiindcă a măsurat strâmb ogorul. Când moare cineva, nu-i bine să-i ţie lumânarea cineva din neamurile mai de aproape, căci bolnavul se chinuieşte până moare.

După ce o persoană a murit, corpul i se scaldă într-o albie, ca să se ducă curat pe ceea lume. Cine scaldă un mort, dacă nu-i spală lipul tot de sub unghii sau tina de pe corp, are să o mănânce el pe cealaltă lume. Dacă moare cineva, se măsură cu o aţă lungimea lui ca să rămâie norocul în casă. Omul mort să nu-l încingi moale, că se împiedică în ţoale. Un mort se înmormântează cu hainele cele mai bune pe care le-a avut, ca înfăţişându-se înaintea lui Dumnezeu să fie curat. Prin unele părţi se aşază mortul cu picioarele spre uşă, adică gata de plecare. De aci vine şi vorba: „Vede-te-aş cu picioarele înainte”. Unui mort i se pune orariul pe frunte, ca să fie păzit de focul cel nestins. Dacă se aşază mortul cu capul spre uşă, tot neamul i se topeşte. În perna

care se pune sub capul unui mort, se aşază săpunul cu care a fost spălat, pieptănul cu care s-a pieptănat, şi acul cu care i s-a cusut hainele, ca să aibă şi pe cealaltă lume săpun de spălat, pieptăn de pieptănat şi ac de cusut. Paiele pe care a fost mortul la spălare, se aruncă noaptea în râu, sau se îngroapă în pământ, ca să nu calce nimeni pe ele că nu e bine. Dacă rămâne mortul singur în casă, se apropie Necuratul de el. De aceea i se pune pe piept un inel de argint sau o secere. Dacă mortul are faţa veselă, e semn că cei ce! – au îmbrăcat i-au intrat în voie şi că pe cealaltă lume a fost primit cu bucurie în veşmintele cu care a fost îmbrăcat. Dacă mortul a rămas cu ochii deschişi, în casa aceea are să fie foamete; ori e semn că şi-a pierdut moartea în somn. Dacă mortul până la înmormântare capătă miros greu, e semn că în viaţa lui a făcut multe păcate. Dacă se ţine corpul mai multă vreme şi trupul lui începe să crească, să se puie o secure pe pântece şi creşterea va înceta. După ce moare cineva, i se închid ochii, ca să nu vadă jalea şi durerea celor care îl înconjoară. Să nu se mătură casa şi nici să nu se scuture aşternutul, până ce nu iese mortul din casă. Fiindcă omul se naşte cu capul înainte, la mormânt se duce dimpotrivă cu picioarele înainte.

Când se scoate mortul din casă, se atinge cu sicriul de trei ori de fiecare prag, peste care trece. Prin asta mortul îşi ia rămas bun de la casa sa, [de

la] cunoscuţii şi rudele sale. În locul unde şi-a dat sufletul cineva, în trei seri de-a rândul, după înmormântare, se pune o ulcică de vin, una cu apă, o bucată de pâine şi o lumânare aprinsă. Vinul şi pâinea se dau în urmă unui bărbat sau unei femei ce a fost la mort, de mănâncă şi bea în cele trei seri, însă tot în acel loc în care şi-a dat mortul sufletul. Acel bărbat sau acea femeie reprezintă persoana mortului, ce se crede că umblă trei zile în jurul casei şi găseşte, obosit, de mâncare şi băutură. Lumânarea se duce la biserică, de arde la icoana Maicei Domnului, apoi se pune aprinsă la mormânt. Poporul dă, după ce s-a scos mortul din casă în ogradă, peste sicriu, hainele mortului sau din vitele sale de pomană sau de suflet şi prin asta crede că i se vor ierta mortului păcatele şi sufletul îşi va afla pacea veşnică. După ce un mort se porneşte la cimitir, se ia apă în oala cu care a fost scăldat, se stropeşte în urma lui, apoi se trânteşte în mijlocul casei de se sparge, ca să se spargă toate neajunsurile, supărările şi să înceteze de a mai muri cineva din acea casă. Pe podul care duce la drum, se pune o pânză, peste care se trece cu mortul şi peste care trec şi cei ce au venit la mort. Pânza aceasta se dă în urmă unui sărac, dimpreună cu un colac şi o lumânare de pomană. Ea închipuie, ca şi pânza cu care s-acopere sicriul, puntea pe care va trece sufletul mortului în rai. După ce mortul este dus la

groapă, se pune în locul lui în pat: pâine, sare, un pahar cu vin şi un şomoiog de lână nespălată. Toate acestea, a doua zi dimineaţă, tot acela care le-a pus, le duce la hotar, sau le dă pe apă. Când pleacă la groapă cu mortul, se cheamă un copil şi i se dă peste prag o strachină cu făină, ca să aibă mortul pe lumea cealaltă. Mortul până la biserică e mai uşor, iar de la biserică după prohodire, până la cimitir e mai greu. În groapa mortului se aruncă un ban; cu acesta se cumpără locul pentru mort, pentru ca să nu i-l ceară altul. Când un mort se pune în mormânt, se rupe şi măsura gropii în trei şi se pune lângă coşciug, căci de se va lăsa afară, este rău de urât pentru cel care o va lua. După ce un mort este înmormântat, se trece o oaie sau un miel (în alte părţi o găină) peste mormânt. Oaia să fie udată cu apă, să se scuture pe mormânt, deoarece cu apa aceea scuturată de pe lâna lor, se stinge focul iadului, ce poate arde pe mort. După ce s-a coborât mortul în mormânt, toţi se spală pe mâini cu apa mortului peste groapă, pentru ca mâinile să nu amorţească, sau să asude. Când moare un copil sau un om mai în vârstă, după ce-l îngroapă, o fată cu tată şi mamă să măture prin casă şi să ducă gunoiul la hotar. Se crede că până a nu se face sfeştania în casa mortului după înmormântare, căsnicii umblă – fără însă a-l vedea şi şti – până la genunchi în sângele mortului. Când pe un mort îl plouă pe drum, are să mai ţie mult

timp ploaia. Dacă i-a murit vreunei persoane vreun mort drag şi nu-l poate uita, scârbindu-se întruna, se crede că, dacă va întuma cofa cu gura în jos şi va bea apă de pe fundul cofei, din partea de dinafară, va uita de cel mort şi nu se va mai întrista. Pe mormântul unui spânzurat, fiecare trecător pune un gătej sau vreasc, până se strânge o grămadă mai mare, apoi cineva îi dă foc, zicându-se că aceasta e lumânarea mortului. Dacă vrei să moară cineva, fă-i cu lumânarea furată de la mort.

ÎNMORMÂNTAREA

Când muribundul e gata să-şi dea obştescul sfârşit, i se pune în mână o lumină de ceară aprinsă. Aceasta se face pentru ca să se ştie că mortul e creştin şi pentru ca mortul să vadă pe lumea cealaltă – căci acolo domneştre un întuneric deplin – şi să sperie astfel pe Necuratul.

Apoi, după ce şi-a dat sufletul, unul din cei mai apropiaţi dintre rudeniile mortului îi închide ochii, şoptind: „Dumnezeu să-l ierte” ori „Dumnezeu să-l odihnească”. Îndată după asta i se pregăteşte scalda, fie într-o albie, fie într-o covată sau vană* Mortul trebuie spălat bine, ca să se poată prezenta în faţa Domnului curat. Dacă nu e splăat bine, vina şi păcatul e al aceluia care l-a spălat. Apoi e imbfecat frumos, cu hainele cele

mai bune sau cu haine făcute anume pentru asta, dacă bolnavul a zăcut mai mult. După aceea e aşezat pe o laiţă cu capul sub icoană ori pe masă, în mijlocul casei. E) ar totdeauna e cu picioarele spre uşă. I se pun mâinile pe piept: cea dreaptă peste cea stângă. În mâini i se pune o cruce de ceară sau chiar lumânarea, pe care a avut-o atunci când şi-a dat sufletul, în mijlocul cruciţei se pune un ban, cu care mortul îşi va plăti luntrea, cu care va trece râul spre lumea cealaltă. I se mai leagă un ban de degetul mic cu care va plăti pe omul ce-l va ajuta să treacă puntea la rai. Banii pentru vămi i se pun în sân sau se dau de pomană. Lângă cruciţă i se mai pune o icoană. Peste corp se aşterne o pânză albă numită giulgiujolj, se vor, ruspeţi ori respeţi. Cu pânza aceasta se va apăra mortul în contra focului din drumul său până la rai. Când se pune în sicriu, cu pânza aceasta se acopere mortul pe faţă. La capul mortului se aşază câte două lumânări în sfeşnice. În camera mortului se întorc oglinzile cu faţa la părete sau se acopăr cu tulpan negru, pentru că, dacă mortul s-ar vedea în oglindă, se preface în strigoi. Tot aşa nu se lasă în odaie nici câini, nici pisici, ba chiar şi şoarecii sunt prinşi, pentru că dacă ar trece vreun animal [pe] sub patul mortului, el s-ar preface în strigoi, şi pentru că sufletul, în zbaterea lui, imediat după moarte să nu intre în unul din aceste animale necurate.

După ce mortul a fost astfel aşezat, se dă de veste la neamuri şi la biserică, unde se trag clopotele. Pentru bătrâni se trag toate clopotele, pentru un copil mic numai unul. Tot aşa dacă omul e mai bogat se trag toate clopotele şi mai lung; dacă e mai sărac se tragmai puţine şi mai scurt.

În cele mai multe părţi ale ţării e obiceiul ca să se aşeze în faţa casei un brăduţ sau un pom, ca să se ştie că acolo a murit cineva. Mai înainte însă se dă de ştire prin bocet. Dacă moare bărbatul sau un copil, atunci mama sau soţia, ori altă muiere de a casei începe să bocească pe mort» mai întâi deasupra lor, apoi iese afară şi cântă bocete anumite pentru această împrejurare, mai întâi în prag, apoi la fiecare colţ al casei, Bocirea mortului se obişnuieşte în unele locuri să se facă de trei ori pe zi.

De îndată ce s-a aflat despre moartea cuiva, imediat încep să sosească rudele, prietenii şi cunoscuţii, ca să-şi arate părerea de rău pentru cel ce-a plecat şi să mângâie pe cei rămaşi. Când cineva intră în odaia mortului, nu trebuie să dea bineţe, ci doar să îngâne un „Dumnezeu să-l odihnească”, ori „Dumnezeu să-l ierte”. Lipesc o lumină de sfeşnicul de la capul mortului şi uneori lasă câte un ban.

Mortul trebuie să stea în casă 2 – 3 zile. În tot timpul acesta rudele mai apropiate îi poartă doliul, bărbaţii umblând cu capul gol, iar femeile

punându-şi tulpan negru. În fiecare noapte se face privegherea mortului (priveghi), pentru că Dracul susţine că trupul oamenilor e al lui, deoarece el a adus din fundul apei lutişorul din care a făcut Dumnezeu pământul şi mai apoi omul. De aceea, cum aude că a murit cineva, vine să-l fure şi dacă n-ar priveghea oamenii, Dracu' ar răpi trupul morţilor. La priveghi se adună prietenii şi cunoscuţii, mai ales tinerii şi ca să treacă timpul, povestesc sau joacă diferite jocuri, pentru ca cei a ţi] casei să mai uite durerea. După miezul nopţii cei ai casei aduc plăcinte şi colaci şi rachiu ca să nu adoarmă lumea.

Apoi se fac pregătirile pentru înmormântare. Mai întâi se face o lumină mai lungă, numită „toiag", care se aprinde numai la anumite răstimpuri şi pe care se reazemă mortul, când trece puntea raiului. Toiagul (privighietoarea, toiag de stat, lumină de stat) se face tot atât de lungă cât mortul, şi foarte subţire. După ce e gata, se face rotocol şi se aşază la capul sau pe pieptul mortului. Ori de câte ori trag clopotele, se aprinde toiagul. Mai e aprins atunci când se scoate mortul din casă, când i se face prohodul, iar după înmormântare se stinge şi e adus acasă. Se aprinde apoi, în trei seri una după alta, chiar pe locul unde şi-a dat răposatul sufletul. Alături de toiag se mai aşază un ştergar, o sticlă cu apă şi pâine, pentru ca sufletul să se poată odihni în

rătăcirile sale.

Apoi se fac colacii pentru paos, coliva şi pomul. Pomul e de cele mai multe ori un brăduţ, dar poate să fie şi alt pom. El se împodobeşte frumos cu panglici şi cu diferite fructe: smochine, nuci, mere şi altele. El ar reprezenta după credinţele populare: 1) pomul vieţii plin cu toate bunătăţile, pe care mortul îl părăseşte; 2) trecătoarea în lumea cealaltă; 3) umbrirea şi recrearea sufletului în lumea cealaltă, după ce a trecut vămile şi 4) pomul raiului încărcat cu toate bunătăţile.

Sicriul (coşciugul, copârşăul) se face din lemn de brad şi după măsura moftului. Nu e bine să fie mai mare, pentru că se zice că locul rămas cheamă alţi morţi dintre ai casei. În sicriu se aşază o perniţă, pe care să se sprijine capul şi în care se pune săpunul, cu care s-a spălat, pieptenele, cu care s-a pieptănat mortul ultima dată. Se mai pune şi sfoara cu care lemnarul a măsurat lungimea mortului pentru sicriu. În capacul sicriului se face o ferestruică. Când e aşezat, mortul în sicriu, se tămâiază, iar femeile îl bocesc, în dimineaţa zilei, când e înmormântat (în alte părţi în fiecare dimineaţă), se cântă zorile.

Când sicriul e scos afară, e obiceiul ca bocitoarele – ale casei sau năimite – să înceapă să bocească. Bocirea se mai face şi pe drum, când se fac stările, dar mai ales la cimitir. Dăm pentru

frumuseţea cu care ştiu sătenii să-şi îmbrace durerea, despărţirea de cei dragi, câteva bocete:

Tătucuţă, grija noastră.

Grija noastră, mila noastră, Mândră casă ţi-ai făcut, Matale nu ţi-a plăcut.

La stoleri că mi-ai plătit să despice-un brad în două, la să-ţi facă alta nouă.

Fără uşi, fără fereşti.

Acolo să vieţuieşti.

Nu-i fereastră de privit şi nici scaun de şezut.

Ci numai de putrezit.

şi cum mi te-au scos în prund De-amu nu-i veni mai mult. Da cum de te-ai îndurat şi căsuţa ţi-ai lăsat.

Ţi-ai lăsat-o luminoasă şi-ai cătat-o întunecoasă.

Făr’ de uşi, făr’ de fereşti.

Nu te duci să veseleşti, Ci-acolo să vecuieşti.

Nu te duci ca să-nfloreşti.

Da te duci să veştejeşti.

aceasta se cântă atunci când se pune mortul în sicriu:

Moarte, moarte, rea mai eşti, Tu acolo năzuieşti.

Că ţi-ai pus mâna pe masă şi ne-ai făcut larg prin casă. Şi ţi-ai pus mâna pe grindă, şi ne-ai făcut larg prin tindă şi ţi-ai pus mâna pe scară şi ne-ai făcut larg pe-afară, Pământe, dragă pământe Prinde-m-aş frate cu tine, Să-mi dai tu cheile mie,

Pământe, dragă pământe.

Să mă uit în casa ta.

Doar aş da de fiica mea.

Să mă uit în fundul tău şi să dau de copârşău.

Să iau pânza de pe obraz să-mi stâmpăr al meu năcaz.

Să iau pânza de pe faţă.

Să stâmpăr a mea viaţă. Spune, moarte, spune dragă, De unde, moarte, ai venit? Nici uşa n-o cârţăit. Păunde-n casă te-ai băgat? Că câinele n-o lătrat.

Pe unde-ai venit alaltăsară. Pe sumeri, pe sugutui.

La omul meu la căpătâi.

şi din una te-ai băgat Superină la cap te-ai aşezat Dav eu, moarte, să fi ştiut Eu la tine-aş fi venit.

De perină aş fi scuturat şi moartea s-ar fi speriat. Pe omul meu l-ar fi lăsat.

Bocetele sunt foarte numeroase. Sunt bocete pentru tată, pentru mamă, pentru copil, pentru june, pentru fată mare, pentru orice membru din familie, bocete care se-nvaţă de [la] bocitoare [la]* bocitoare şi care se cântă cu oarecare modificări la fiecare mort. Sunt însă şi bocete improvizate, după anumite împrejurări. Bocitoarele le cântă pe un ton jalnic, neuitând să scoată ţipete şi lacrimi, chiar când sunt bocitoare de meserie. Cu cât un mort a fost mai tare şi în versuri mai frumoase

bocit, cu atât înmormântarea câştigă în prestanţă.

Prohodul se [oficiază]* în unele părţi în ograda mortului» în alte părţi la biserică, după un anumit tipic. După aceea se pune cortegiul în mişcare. Cortegiul e astfel format în majoritatea cazurilor: în frunte merge un copil, ce duce crucea de lemn, ce va fi aşezată pe mormânt. După el vin oamenii cu prapurii. De obicei numărul prapurilor depinde, după importanţa mortului. Apoi vin oamenii care duc pomenile şi paosurile. Pentru oameni se face, în afară de colive, şi colaci, în care se înfig nişte beţişoare împodobite cu diferite poame (mere, nuci, prune afumate, smochine). După ei vine corul, în satele unde biserica are cor, iar dacă nu, preotul urmat de unul sau doi dascăli sau cântăreţi. Pe urmă vine năsălia sau carul cu mortul. În timpul iernii mortul este dus cu sania. Totuşi sunt unele părţi în care şi vara mortul este dus la groapă cu sania, pentru ca să-i fie drumul mai lunecos spre cealaltă lume. După car, vin neamurile şi lumea, care ţine să-l întovărăşească pe mort până la ultimul lăcaş.

Când mortul e june sau fată nemăritată, părinţii ţin foarte mult să-l ducă cu muzică. De obicei, muzica e formată din lăutarii satului. În unele părţi de munte, însă, prietenii celui sau celei moarte aleg dintre dânşii pe cei care ştiu mai bine cânta din fluier şi aceştia întovărăşesc cortegiul. Fluierarii însă nu trebuie să fie mai mulţi de 10.

Cortegiul face în drumul său anumite popasuri sau stări (stâlpi). Sunt 12 popasuri, pentru că ele închipuie vămile, pe care trebuie să le treacă răposatul în unele părţi ele se fac numai la răscrucile drumurilor. În alte părţi, ele sunt hotărâte în anumite locuri din sat. La stări se face o scurtă rugăciune şi apoi se pleacă mai departe.

afară de stări (popasuri) se obişnuieşte să se mai facă şi podurile. În anumite locuri se aşterne un ştergar, pe care se pune un colac şi o lumină şi uneori şi o sticlă cu vin. Tot cortegiul funerar trebuie să treacă peste acest pod de pânză, care închipuie podurile peste râurile din lumea cealaltă, pe care trebuie să le treacă sufletul. Ştergarul e dat apoi, fie preotului, fie de pomană săracilor, dimpreună cu colacul şi lumina.

Rămasul bun, care se ia sub forma sărutării cele din urmă, ce se dă mortului, în unele părţi sea face la sfârşitul prohodului, la biserică sau în ograda celui mort. În altă parte această despărţire se face la cimitir.

De îndată ce s-a apropiat cortegiul de cimitir, bocitoarele încep un bocet:

Bucurătet ţintirime.

Că trandafir mândru-ţi vine.

Da’ nu vine să-nflorească, Ci vine să putrezească.

Iar aproape de groapă, ceastălaltă:

Negrule, pământule.

Lacăt ai şi cheie n-ai.

Ce încui.

Nu mai descui, Cine-apucă-a-antra sutinc, Pânâ-i lumea nu mai vine.

Negrule.

Pământule.

Mulţi oameni ai adunat şi nu te-ai mai săturat Mulţi oameni ai înghiţit şi tot nu te-ai hărănit.

Înainte de a se coborî sicriul în groapă, e obiceiul ca să i se ia mortului toate podoabele de preţ şi să i se rupă toate cusăturile sau nodurile, pentru ca să nu mai tragă şi pe alţi ai casei după el. De cele mai multe ori, aci se aşază capacul (pleoapa) peste sicriu. În groapă se aruncă şi măsura gropii (făcută de obicei dintr-un lemn subţire sau din sfoară) ruptă în trei bucăţi. De asemenea, se aruncă bani mărunţi, cu care mortul îşi plăteşte locul, pe care îl ocupă în pământ, ca să nu i-l ia alţii.

După ce s-a coborât sicriul, preotul pecetluieşte groapa aruncând trei lopeţi de pământ, sau făcând cu hârleţul sau lopata cruce în cele patru părţi ale groapii. Toată lumea spune, închinându-se: „Dumnezeu să-l odihnească!” „Fie ţărâna uşoară! „Dumnezeu să-l ierte!”

Apoi toate neamurile, rând pe rând, şi mai apoi şi unii prieteni buni sau fraţi de cruce, aruncă şi ei câte un pumn de pământ. După care groparul astupă groapa. E obiceiul în toate ţinuturile

locuite de români, ca o femeie dintre rudele casei să dea ori să arunce groparului o găină neagră peste groapă. I se mai dă un colac, o cană de apă sau vin, o lumânare, un ştergar şi un ban. Acestea ar constitui plata groparului şi pomană pentru sufletul mortului. Găina trebuie să fie neagră, pentru ca să rupă vrăjile, ce s-ar fi făcut asupra mormântului, şi să alunge duhurile necurate din jurul gropii. În unele părţi se dă un miel şi chiar o oaie.

După ce s-a astupat groapa, i se aşază mortului crucea şi bradul la căpătâi. Încă înainte de asta, rudele încep să plece, iar o femeie pricepută şi de-a casei, împarte pomenile la săraci. Fiecare capătă un paos (un colac, o lumină şi o cană), când mortul a fost mai înstărit, ori colivă şi o lumină, dacă a fost mai sărac. Se împart şi bani. Unii dau de pomană şi hainele mortului, pentru că există credinţa adânc înrădăcinată în sufletul românilor, că tot ce se dă de pomană aici pe pământ, sufletul le capătă pe lumea cealaltă.

Când se întorc de la înmormântare, fie la cea dintâi cişmea sau fântână, fie acasă, toţi trebuie să se spele pe mâini, ca să se cureţe de duhurile necurate. Unii fac nişte focuri de frunze şi găteje, peste care sar, ca să îndepărteze prin foc miasmele morţii şi duhurile necurate ce s-ar fi prins de ei. E bine chiar ca, la întoarcere, oamenii să vie pe altă cale, ca să rupă final morţii şi să nu

întoarcă mortul ca strigoi.

Pentru odihna sufletului celui mort, în trei dimineţi după înmormântare, până a nu răsări soarele, cei ai casei se duc la mormânt îi aprind lumânări şi-l tămâiază. În alte părţi i se aprind luminile sub icoană timp de 40 de zile, când i se face parastasul. Parastas se face la 3, la 9 şi la 40 de zile* Cui nu i se fac parastase, nu se poate odihni în mormânt, iar păcatele mici, care îl opresc să ajungă la rai, nu pot fi iertate.

Tot pentru odihna răposatului e obiceiul ca la întoarcerea de la înmormântare să se facă comându-l (comândarca, praznic, sărăcustă, pomană). În vechime, în pre seara înmormântării, se aduceau câţiva berbeci negri şi după ce răsăreau stelele, venea preotul şi făcea o scurtă rugăciune. Apoi li se lipeau câte o lumânare între coame şi erau întorşi cu faţa spre apus* Un om îi înjunghia, lăsând ca sângele lor să curgă într-o groapă săpată în grădină, anumit pentru acest prilej, şi care era numită *ara** Pielea era dată popii şi de atunci a rămas şi zicala; „a dat pielea popir Y pentru cel care a murit. Din carnea berbecilor se făcea apoi mâncare pentru comand. Acum nu se mai junghie berbeci, ci imediat ce mortul a fost scos din ogradă, femeile care au rămas să cureţe casă, aşază mesele şi pregătesc bucatele pentru praznic. La praznic sunt invitaţi toţi cei care au luat parte la înmormântare şi mai ales preotul.

Acesta, după ce spune o mică rugăciune pentru odihna sufletului răposatului, face câte o cruce înspre cei patru pereţi ai casei şi spune: „Dumnezeu să-l (s-o) odihnească! *6, pe care o repetă toţi cei prezenţi. Apoi se împarte coliva şi după ea se aduc diferite mâncări, dintre care rar lipsesc sarmalele. Nu lipseşte nici vinul şi, la fiecare pahar, i se doreşte mortului ţărână uşoară, iertare şi odihnă vecinică.

În unele părţi, mai e obiceiul ca cineva dintre rudele apropiate ale mortului – sau dacă nu poate nimeni, se plăteşte un om anume.

— Care să aducă în 40 de zile apă de la fântână pentru un sărac. Aceasta se numeşte „slobozirea apei” şi se face tot pentru viaţa de dincolo a morţilor şi pentru ca astfel duhurile morţii să se împrăştie din jurul casei.

Făcându-se toate acestea, oamenii sunt de credinţă că sufletul mortului va putea pătrunde uşor prin toate vămile şi va ajunge cu bine în faţa Marelui Judecător. Mai rău e de cei care îşi dau singuri moartea, sau de cei care nu mai au pe nimeni, care să le facă toate rugăciunile şi parastasele. Sinucigaşii, ca şi copiii nebotezaţi, erau îngropaţi într-o anumită parte a cimitirului, care în Bucovina se numeşte *sniamen*. Pentru odihna sufletului acestora, ca şi pentru acei morţi fără urmaşi (de aceea românul ţine morţiş ca să aibă copii, care să-l înmormânteze şi să-i ridice

parastasele) se fac rugăciuni la ziua morţilor, la 40 de Mucenici şi la zilele Moşilor.

La zilele Moşilor se fac rugăciuni pentru toţi morţii. Simt foarte mulţi Moşi. Aşa se cunosc Moşii de Crăciun, Moşii de iarnă, Moşii de păresimi, Moşii de primăvară, Moşii de Florii, de Paşti, de Rusalii, de Rusitori şi alţii. La toţi Moşii se fac parastase şi se dau de pomană săracilor, pentru ca morţii să nu ducă lipsă de nimic pe lumea cealaltă şi pentru ca şi ei să fie fericiţi, acolo unde sunt, când văd că cei rămaşi se gândesc la ei.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

VII

TIMPUL

NORII

Bătrânii povestesc că la-nceputul începutului, norii erau boii Soarelui. Ei trăgeau carul cu apă la curtea soarteui. Când Soarele nu se uita la ei, se mai lăsau pe tânjală şi atunci apa se slobozea peste marginele fântânii şi atunci cădea ploaia pe pământ. Pe semne nu-şi făceau munca aşa cum trebuia sau lucrau prea încet şi atunci Dumnezeu i-a izgonit la marginea pământului, unde stau ascunşi într-un tău mare. Ei beau apa din tău şi chiar din mările învecinate, până se umflă ca nişte burdufuri, de stau să plesnească. Atunci vin balaurii împingându-i cu coamele, iar solomonarii îi plesnesc cu bicele, Norii o iau la fugă, năvălesc în văzduh şi fug pe sub ceruri. Dar balaurii nu-i slăbesc; îi gonesc din urmă şi când solomonarii le fac semn, slobod toată apa cu care s-a umflat

Dumnezeu a pus mai mare peste nori pe Sf[ântul] Ilie. El porunceşte balaurilor, când vrea el sau când îi ordonă Dumnezeu, ca să ridice norii până sus în înaltul cerului, şi îi cârmuieşte cum vrea el şi unde trebuie. Norii merg împinşi de suflarea balaurilor.

PLOAIA

Ploaia e-n cer şi norii o aduc de-acolo, din

împărăţia norilor. Dumnezeu, când vrea să cadă ploaia într-un anumit loc, deschide cerurile şi sloboade ploile. Ploile cele mai mici, cele folositoare, le sloboade chiar Dumnezeu. Cele mai furtunoase şi cu grindină şi aduse de balauri, acelea numai solomonarii din voia lor sau din porunca lui Dumnezeu le aduc şi le mână* Când plouă cu Soare, atunci se zice că Dracu' face chef cu nevastă-sa şi când se îmbată bine se ia [u] la bătaie, iar Dumnezeu râde de ei. Când e secetă, se crede că cineva a legat ploile. Cei ce pot lega ploile sunt în primul rând ţiganii, solomonarii, vrăjitoarele şi cărămidarii, ca să poată lucra ei. După loc şi obicei, se fac diferite dezlegări. Uneori când trebuie ploaie pentru ţarini, se invocă ploile prin paparude. Paparudele le fac, de obicei, ţigăncile tinere. Ele îşi împletesc cununi de bozii pe cap, se-mpestriţează cu panglici roşii, cu salbe de firfirici şi merg să joace din casă în casă. O ţigancă mai în vârstă cântă din gură pe o melodie monotonă de dans, cu note scurte, tocate, dar într-un ritm vioi, un şir de invocaţiuni pentru ploaie. După ritmul cântecului, două sau mai multe paparude joacă sărind şi săltându-şi fustele cu bozii, bătând din palme, ori plesnind din

Norii degete, întocmai cum fac spaniolii cu castagnetele şi repetând exclamaţia; *Ha*! *ha*! *ha*! În timpul acesta, stăpâna casei ia o cană de apă şi o aruncă peste ele, udându-le de sus şi până jos. Zărind-o, papamdele se prefac că fug şi fug chiar de-a bânelea, dacă apa e rece. Tinerii din casă fug după ele şi tot nu scapă de udeala ce-o invocă. După asta se întorc spre stăpânii din casă şi [le]* urează noroc, viaţa lungă, belşug la grâne. Primesc sau o monedă sau o strachină de fasole, de fainã, ori câte o haină învechită. Cântecul paparudelor e astfel:

Paparudă, rudi.

Ia-n ieşi de ne udă cu găleata, leata.

Peste toată gloata. Ploaie, Doamne, ploaie Locuri să ne moaie, Ploiţă curată Din ceruri vărsată. Unde-i valea sacă D-apă să se facă, Unde-i valea lungă Mai mult să s-ajungă; Unde-o da cu plugu

Să meargă ca untu, Unde-o da cu sapa să meargă ca d-apa. Ploaie, Doamne, ploaie Locuri să

se moaie, Cucuruzele Cât grădinele Orzu
Până-n podu’.
Săcara Cât scara.
Grâu
Până-n brâu.
[Sau:]
Paparudă, rudă Ieşi afară de ne udă, Cu găleata leata, Peste toată ceata.
Aduceţi cheiţele să descui ploiţele. De joi până joi să dea nouă ploi.
Tot pentru invocarea ploii se mai face Caloianul. Acesta e un obicei răspândit mai mult prin Moldova, Muntenia şi Dobrogea. Femeile şi fetele iau lut galben şi-l frământă, formând un om în miniatură, ca o păpuşă. Ăsta-i Caloianu. Păpuşa aceasta caraghioasă e pusă într-un coşciug mic şi e purtată ca un mort, plâns şi bocit, tămâiat şi pe urmă îngropat între bozii sau lângă fântână, în timp ce femeile îi cântă la cap:
Caloiene, iene, Caloiene, iene, du-te-n ceriu şi cerc să deschiză porţile, să sloboadă poile, să curgă ca gârlele, zilele şi nopţile, ca să crească grânele.
Caloiene, iene, Caloiene, iene, cum ne curg lăcrămile, să curgă şi ploile zilele şi nopţile şi umple şanţurile, să crească legumele, şi toate ierburile.
[Sau:]
Caloiene, iene.

Caloiene, iene» du-te-n ceri la Dumnezeu ca să plouă tot mereu, zilele şi nopţile să dea drumul roadelor, ca să fie-mbelşugată, roadele, noroadele, ţara toată, lumea toată.

Cum farsa asta nu prea aduce lacrimi la porunceală, fetele îşi freacă ochii cu ceapă, ca să curgă cât mai multe lacrămi, fiindcă

Paparude

Caloianul se crede că eu cât se varsă mai multe lacrămi, cu atât va fi şi ploaia mai îmbelşugată. După trei zile, Caloianul este dezgropat şi aruncat pe gârlă, ca să tulbure norii şi apele, cum se-ntâmplă înainte de ploaie. În ziua când se face Caloian, se lucrează numai până la amiază, iar după asta se bea şi se petrece.

În schimb, când ploile curg gârlă şi apa e gata să inunde ogoarele, atunci există un alt obicei. Femeile şi fetele se duc la fântână, iau lut galben şi fac din el două chipuri de om: pe unu îl îmbracă în haine bărbăteşti, iar pe celălalt în haine femeieşti. De obicei aşa se potriveşte ca bărbatul să fie în haine albe, iar femeia cu testemei negru şi cu cârpe negre îmbrăcat, dacă nu i se găsesc fuste negre. Bărbatul e Tatăl Soarelui, iar femeia Muma Ploii. Cu un anumit ceremonial, Tatăl Soarelui este urcat pe capul unei troiţe, ce străjuieşte vreo fântână* Se caută o troiţă, cât mai înaltă, ca Tatăl Soarelui să arate mai ţanţoş, mai victorios. Pe Muma Ploii, în schimb, o îngroapă după tot tipicul unei adevărate înmormântări. E „bocită”, i se fac pomeni şi chiar i se dă şi o găină neagră peste groapă de pomană. În acest fel ploile au fost îngropate şi soarele rămâne singur victorios, sau pe troiţa fântânii.

Când plouă prea avan, „cu cofa” cum se zice, atunci se scoate cociorva şi lopata de pâine şi se

aşază cruciş înaintea pragului, iar toporul se-nfige în pământ şi astfel ploaia încetează* Tot aşa se procedează şi când plouă cu piatră.

Se crede că totdeauna de sărbătirile evreieşti, plouă. Iar dacă ploaia începe sâmbătă, va ţine până sâmbăta viitoare. Dacă plouă de joi, atunci ploaia va ţine două săptămâni.

Ploaia o dă Dumnezeu şi când vrea să dea o ploaie, atunci toacă, pentru ca să vestească pe Sf[ântul] Ilie să deschidă ploile. Cocoşii aud toaca şi atunci cântă într-un anumit fel, ca să vestească şi pe oameni.

Când plouă cu Soare, copii cântă:

Fugi, ploaie călătoare.
Că te-ajunge sfăntu Soare şi-ţi taie picioarele
Cu un mai.
Cu un pai
Cu căciula lui Mihai.

Oamenii cunosc că va ploua după anumite semne. Aşa, un român ştie sigur că va ploua, când:

— Rândunica zboară pe jos.

— Ţipă păunul des şi ascuţit.

— Gâscă e neliniştim.

— Din cuibul de ţarcă, numai una zboară, iar cealaltă stă pe cuib.

— Cântă cocoşul seara devreme.

— Animalele sunt neliniştite şi nu au astâmpăr.

— Ies furnicile afară *şi* se adună la un loc.

— Se-ntorc albinele devreme.
— Soarele arde prea tare.
— Muştele înţeapă tare şi nu dau pace oamenilor;
— Ţipă găile prin pomi.
— Pişcă puricii tare.
— Ţânţarii umblă cu droaia.
— Albinele fac zgomot la gura prisăcii.
— Peştii sar în sus din apă, iar când
— Scara vor fi norii roşii.
— Para focului se va plimba pe vase şi pirostii.
— Te mănâncă din senin corpul.
— Răcăteţul (brotăcelul) cântă tare.
— Soarele şi Luna au un cerc lucitor.
— Norii, la apus, au coloare galbenă.
— Negura e deasă şi-ntunecoasă.
— Dimineaţa e cerul roş.
— Negura se suie în sus.
— Bălţile miroase prea puternic.
— Seara e umedă.
— Focul nu arde cumsecade.
— Sarea se topeşte.
— Asudă vara fereştile.
— Fumul nu se urcă în sus.
— Curge apa din oale pe foc.
— Scânteie la gura cuptorului.
— Mirosul florilor [el îmbătător.
— Umblă porcu’ cu paie-n gură.

— Zburdă viţeii.
— Te ustură urechile.
— Oile-s prea zburdalnice.
— Greierii din casă cântă mult şi asurzitor, va ploua cu furtună.

Nu va ploua însă şi va fi vreme frumoasă, când:

— Rândunica zboară pe sus.
— Privighetoarea cântă mereu.
— Cocoşii cântă iama peste zi.
— Ies amândouă ţarcele din cuib.
— Soarele şi Luna lucesc curat.
— Seara spre răsărit se vede curcubeu.
— Negura e albicioasă.
— Nourii au la apus culoare rozã.
— Asfinţitul e senin.
— Seara e uscăcioasă.
— Negura cade în jos, şi se lăţeşte.

FIERĂRITUL

Tot pentru a invoca ploaia să cadă pe câmpurile uscate de secetă şi [să ude] grânele uscate de arşiţă, se face, în Oltenia mai ales, fierăritul. Iată cum se face:

Se vorbesc flăcăii şi se adună de cu seară în curtea bisericii. Aduc cu ei tot felul de clopote şi fiare vechi, ce ar putea scoate zgomot: clopote de vite, clopote de fier, câteodată şi de tuci, căldări şi

altele. Mai iau două-trei hârdaie, gamiţe, căldări, vedre.

Unii se suie în clopotniţă şi încep să tragă toate clopotele şi bat toaca cea de fier. Cei de jos sună şi ei din clopotele lor, aşa că se face o gălăgie, de vuieşte tot satul Mai mare zgomot e jos, unde flecare clopoţel, clopot de vite sau clopot dogit are sunetul lui, unindu-se toate într-o serenadă infernală. Toată lumea din sat lasă lucrul şi făcându-şi cruce, şopteşte: „Fierăritul”. În timpul acesta câinii, cărora nici aşa nu le prea place sunetul clopotelor, urlă ca „după ducă-se pe pustii”, încât, dacă ar intra cineva străin în sat, s-ar speria de tot tărăboiul acesta şi ar crede că e vreme de rezbel sau de răzvrătire. Asta ţine până se înserează de-a binelea şi până ce femeile şi-au învelit focul în vatră. Atunci flăcăii pleacă spre fântână, ducând cu ei şi toaca de lemn, pe care o azvârl în fântâni. Apoi scot voiniceşte la apă, de-şi umplu hârdaiele şi cu gamiţele udă bine toată fântâna. Dar în tot timpul cât robotesc nu vorbesc nimic, căci atunci toată vraja se risipeşte. De-nţeles se-nţeleg prin semne. Când au isprăvit la fântână, o pornesc prin „odăi”, adică pe la casele oamenilor, cu hârdaiele pline de apă. Cine se întâlneşte cu ei pe drum, nu scapă nelăut; se face fără voie paparudă.

Cântând, chiuind şi sunând din clopote, colindă astfel tot satul. Se zbat pe la casele

oamenilor şi unde găsesc o fată domnind pe prispă, o udă râzând şi glumind.

Asta ţine până-n zorii zilei, când se „slomneşte” de ziuă şi când toţi flăcăii pleacă pe la casele lor.

FULGERUL

Între Dumnezeu şi Dracul cu armata lui de duhuri rele şi necurate, se duce un război crâncen, de la facerea lumii şi până astăzi.

Dumnezeu îl urmăreşte cu ceata lui de sfinţi şi de îngeri şi oriunde întâlneşte un drac e pedepsit sau omorât, că astfel s-ar înmulţi dracii, de n-am mai putea de rău lor. Dintre toţi sfinţii din cer, cel mai înverşunat duşman al dracilor e Sf[ântul] Ilie. Acesta se plimbă prin nori cu carul său de foc şi ori de câte ori vede un drac, Sf[ântul] Ilie îl plesneşte cu biciul său cu pleasna de foc, de-l trăsneşte. Când vede mai mulţi draci, atunci Sf[ântul] Ilie dă cu tunul. Fulgerul, tunetul şi durduitul trăsnetului, nu e altceva decât bubuitul şi împuşcarea tunului lui.

Dracii, cum îl aud, caută să se ascundă, care încotro vede cu ochii prin buturugi, prin clădiri, în hornuri sau chiar în oameni şi dobitoace. Dar Sf[ântul] Ilie îi găseşte şi-i trăsneşte şi acolo. Pe lângă focul care se vede, Sf[ântul] Ilie pune în tun şi o piatră ascuţită ca o cutie, cu care împuşcă

Sfântul] Ilie pe Necurat. Când nu loveşte pe vreun drac, cutea se-nfinge adânc în pământ. Oamenii ca [u] tă astfel de pietre şi le scot din adânc, pentru că sunt bune de leac şi dă putere celui care le are.

CĂ astfel de piatra – de obicei ea are forma unei săgeţi –, după ce se găseşte, se spală în 3 ape şi rugina ei cu apa în care s-a spălat, se dă celui care are junghiuri. Când cade din cer, ea merge în pământ 9 stânjeni şi pe fiecare an iese câte un stânjen, aşa că numai după 9 ani iese piatra afară la lumină.

În contra trăsnetului oamenii se feresc cu cununi de sânziene, aruncate pe casă, cu urzici, ramuri de sălcii şi se poate goni cu ramură de alun. (Şerpii trăsnetului, ca şi şerpii pământului, mor din atingerea nuielei se alun.) Dar mai ales, făcându-şi cruce mereu, pentru că diavolii nu se pot apropia de cruce nouă şi astfel nefiind niciun drac prin apropiere, nici Sf[ântul] Ilie nu trăsneşte.

VÂNTURILE

Sunt vânturi bune, care ne aduc foloase şi ne vor binele şi vânturi rele, turbate, care sunt pornite contra oamenilor, stricându-le şi dărâmându-le tot avutul lor şi tot ce li se opune în cale.

Vânturile bune sunt în număr de 12, căci 12 feciori are Sfânta Duminică şi cum Sf[ânta] Duminică e prietena şi ocrotirea oamenilor, îşi trimite feciorii să mai uşureze sarcinile şi durerile oamenilor/Aşa, unul vine să-l răcorească de zăpuşeala căldurilor de vară, altul îi aduce ploaie, când îi trebuie, altul îi înmoaie gerul, fiecare după firea lui. Căci toţi fiii Sfintei Duminici au firi deosebite: unul e mai moale, altul – cel mai mic – mai neastâmpărat, cel mai mare iute de mânie, că mai mult rău face când se porneşte. Ăsta-i Crivăţul şi-i tare morocănos la fire. Nimic nu-i place, tot năcăjit umblă, îi cu toane ca o fată bătrână, căci şi el a fost îndrăgostit de o zână, dar zânei nu i-a plăcut de el şi s-a măritat cu Făt-Frumos şi de atunci Crivăţul e tot mânios. Câteodată o porneşte aşa hai-hui, de răstoarnă tot ce-ntâlneşte* în cale.

Vântul cel în

Cei doisprezece copii ai Sfintei Duminici sunt:

Crivăţul, ce vine din părţile ruseşti. *Frumosul*, care vine dinspre miazănoapte; *Vântul de sub Soare*, ce vine din părţile răsăritului; *Austrul*, ce-o porneşte din părţile dinspre soare-apune, şi care aduce ploile calde; *Băltăreţu* care ridică ploile din bălţile Dunării de la miazăzi; *Vântul cel lin*, care bate uşurel, de mişcă numai frunza şi vine tocmai din mările de la miazăzi; *Vântul Jrunzii*, ce aduce primăvara, bate de la miazănoapte, călduţ şi neastâmpărat. El scoate colţul la iarbă şi mugurul din coaja copacilor; *Boarea*, care de-abia poate mişca frunza copacilor, e tot somnoros şi numai seara – câteodată şi ziua.

— Când îl mai scoală Sfânta] Duminicii, adie aşa uşor de numai te mângâie; *Vântul de vară,* cel mai petrecăros dintre fiii Sfintei Duminici. Când se-mbată, suflă turbat şi-n toate părţile de rupe frunzele copacilor şi-i tare cu toane. Tot caută să se-nsoare, dar nu şi-a găsit încă fată pe plac. Când merge să vadă vreo zână e tare bun, dar când se-ntoarce de la „vedere” e turbat *Vântul turbat*, vine vijelios cu furtună şi cu ploaie; *Soreţul* sau *Secetosul* vine de la răsărit aducând pale ele căldură, dar şi de secetă şi *Munteanul* sau *Turdeanul*, care vine aspru şi rece, chiar în mijlocul verii, căci vine tocmai de la miazănoapte.

Sf[ânta] Duminică stă mereu acasă şi nu se duce decât la biserică. În schimb ştie tot ce se petrece în lume pentru că feciorii ei cutreieră

pământul în lung şi-n lat şi când se-ntorc acasă, ca feciori buni ce sunt, îi povestesc tot ce-au văzut măicuţei lor. De aceea, cine vrea un sfat bun sau caută pe cineva pierdut sau furat, o întreabă pe ea. Aşa a făcut şi Arghir, când, pierzând pe prea frumoasa Elena, s-a dus la curţile Sffintei] Duminici şi, întrebând-o, de ştie sau nu, unde e ascunsă, Sf[ânta] Duminică i-a răspuns: „Aşteaptă, până mi-or veni feciorii acasă şi-i voi întreba pe ei”. Şi care cum venea, îl întreba, până a ştiricit de ea şi mergând într-acolo, au aflat-o. Tot aşa a făcut şi Făt-Frumos, când şi-a căutat pe soriţa lui Ileana şi feciorul de-mpărat, când a căutat merele roşii sau apa vie.

Feciorii aceştia ai Sfintei Duminici nu pot fi văzuţi de ochii oamenilor, că dacă i-ar vedea, s-ar certa poate cu ei, iar fetele s-ar îndrăgosti de careva din ei, căci sunt tare chipeşi la faţă şi mândri la port. Numai dobitoacele, acele dintre ele care sunt curate, îi pot vedea şi pentru asta îşi ridică în sus capul, când suflă vântul.

Cei 12 feciori îşi au locuinţa la curţile Sfintei Duminici. Curţile sunt toate de aur şi-i o curăţenie ca-n biserică. De acolo pornesc vânturile, când le porunceşte Dumnezeu, Sfjanta] Duminică sau când le vine lor. Dumnezeu îi trimite să ajute colţului de iarbă, să salte afară din pământ şi semănăturilor să iasă la lumină, crengilor ca să se mai dezmorţească, pentru că ele săracele nu se

pot mişca, şi frunzelor să se mai primenească. Tot el îi trimite să mişte spicele se grâu, să nu se prea coacă numai pe o parte, ci să le mai ardă Soarele pe toate părţile. Ei aduc ploile cele bune, care fac să crească semănăturile, care clau must poamelor şi roşesc faţa lor.

Sfânta Duminică îi trimite să-i aducă veşti din lume şi să spuie oamenilor crugul vremilor. Vânturile sunt în genere prietenii oamenilor. De aceea când se spânzură cineva, atunci vântul care trece pe acolo, se supără şi bate 41 de zile, întruna.

afară de aceşti feciori ai Sf[intei] Duminici mai sunt şi alte vânturi, care fac numai rău oamenilor şi se numesc vânturi rele, aceste [al sunt fetele lui Irod împărat – vântoasele – cărora Dumnezeu le-a luat minţile şi umblă nebune, iar Dracul, când le prinde, le cântă şi ele joacă atunci tontoroiul cel drăcesc, de stârnesc tot praful din cale, descoperă casele şi rup crengile pomilor.

Sf. Duminică cu fiii ei: Vânturile

VOLBURA

Volbura

Volbura e vârtejul de vânt, ce se face mai ales vara, prin mijlocul drumurilor şi câmpurilor. Ea prevesteşte în timp de secetă, apropierea ploii. Aşa, din senin, când cerul e numai încruntat, se

stârneşte un vârtej ca un fum de praf şi porneşte de obicei în lungul drumurilor sau a şoselelor, trecând apoi pe câmpuri, unde se pierde. Vârtejul ridică tot ce-ntâlneşte în cale: paie, gunoaie, hârtii şi orice obiect uşor, ducându-le şi părăsindu-le departe în mijlocul câmpului.

Volbura e o femeie, fata lui Irod, care a jucat înaintea lui tatăl-său, ca să-i dea capul lui Ion Botezătorul, iar Dumnezeu a blestemat-o să tot joace cât va fi lumea lume. Când vedem dar, volbura iscându-se în mijlocul drumului şi luând câmpii, atunci joacă fata lui Irod, cea blestemată, un dans drăcesc. Iar dacă se aude şi un vâjiit prin văzduh, atunci Dracul îi fluieră şi ea joacă.

Fata lui Irod are o mulţime de ajutoare, dintre cele prefăcute de Dumnezeu în vânturi rele: Vântoasele. Ele locuiesc în pustiu şi pentru că sunt rele, stau închise într-o bute, pe care o păzeşte o babă, Baba Vânturilor. Baba stă pe un scăunel şi toarce, dar, din când în când, o fură somnul şi atunci vântoasele scapă şi-şi fac mendrele pe afară. Când se deşteaptă, Baba fuge după ele, le prinde de păr şi le bagă înapoi în butoi.

Vântoasele sunt duşmanele omului şi-i aduc o mulţime de rele. Pe lângă că le descopere casele, ori le rup pomii, Vântoasele pot să strice minţile oamenilor, care-i întâlneşte în cale şi să-i lase loviţi de „Vântoase”, ori în cazul cel mai bun, să le dea o durere de cap straşnică.

ROUA

Cea mai frumoasă credinţă despre rouă e că pâcurii de rouă de pe florile câmpului sunt lacrimile Maicii Precista, pe care le varsă în durerile ei de mamă, pentru chinurile fiului ei cel sfanţ, cât şi pentru păcatele noastre.

Roua de pe iarbă şi de pe pământ e, însă, sudoarea pământului, pentru că pământul, în credinţa românească, e o fiinţă vie, ca tot omul, cu suflet şi cu corp şi [de aceea]* se spune „mâncate-ar pământul”, fiindcă pământul se hrăneşte, ca orice vietate, cu trupurile noastre ale celor sortiţi pieirii; el şi asudă, atunci când e cald, sau când doarme acoperit de o plapumă prea deasă de nori.

Dar roua mai provine şi din alte motive. Ştim că pământul e înconjurat de apă şi susţinut de patru peşti. Peştii aceştia sunt vii şi din când în când se mai mişcă şi dau din coadă, împroşcând cu stropi de apă în toate părţile, aşa cum fac raţele când se spală. Stropii aceştia cad sub formă de rouă pe pământ.

Fetele cred, că cine se spală cu rouă dimineaţa, adică se rourează, se fac frumoase şi atrăgătoare şi au faţă curată şi strălucitoare.

GRINDINA

Balaurii de multe ori se-ntâlnesc în văzduhuri, se sisdesc ca nişte babe şi la urmă se iau la bătaie, ca nişte beţivi, sărind unul asupra altuia, bătându-se cap în cap, sau zgâriindu-se cu ghearele şi suflând asupra celuilalt aburi îngheţaţi. Aburii aceştia şi cu piatra îngheţată şi zdrobită de picioarele înfierate ale balaurului, cad asupra ogoarelor oamenilor, pe care solomonarii vor să-i pedepsească, pentru că nu i-a ascultat sau s-au purtat rău cu ei.

SOLOMONARII

În vremurile nu tare de demult, ba în unele locuri şi acum, umblă nişte oameni zdrenţă [ro] şi din casă-n casă şi din sat în sat, neavând cu ei decât o desagă în spate şi sunt tare bine primiţi, oriunde se prezintă.

Solomonar călare pe balaur aceştia sunt

solomonarii. Românii cred despre ei că sunt oameni tare evâavioşi şi, mai ales, cu multă ştiinţă de carte şi foarte deschişi la minte. După ce au învăţat toate cărţile, câte suni în ţara noastră, au plecat într-o ţară spre soare răsare, undeva prin ţara muscalului, ori poate şi mai departe, prin ţările unde a domnit Por împărat şi acolo stau într-o peşteră şi scriu la o masă de piatră şi într-o carte mare toată ştiinţa şi învăţătura, câtă se află în lumea asta. Acolo ei stau ca-ntr-o şcoală şi sunt tare mulţi, dar nu toţi ajung până la sfârşit solomonari, pentru că trebuie să treacă prin grele încercări şi numai pe aceea îi face Dumnezeu solomonari, care trec încercările cu bine.

În şcoala asta a solomonarilor numită Solomanţă, sunt atârnate de un fir de aţă pietre de moară, care de-abia stau să nu cadă. Cei care vor să fie solomonari, trebuie să treacă pe sub aceste pietre şi mulţi de frică se-ntorc înapoi. Şi mai sunt şi alte încercări, din ce în ce mai grele. Iar după ce au isprăvit de scris tot ce se poate şti pe lumea asta, în cartea ce se cheamă „solomonărie” şi după ce au trecut cu bine încercările, numai atunci pot fi făcuţi solomonari. Din peştera aceea, apoi Dumnezeu, fiindcă s-au purtat tot timpul ca nişte sfinţi, le dă putere să se-nalţe în nouri şi să-i stăpânească pre ei şi pre balauri. Pe calea norilor, aşa se-ntorc solomonarii înapoi în ţara noastră, şi-n satul de unde au plecat. Şi-i conduce aţa cum

vor ei. Ei stau pe nori ca pe un cal, ţin în mână o cârjă, cu care conduce norul şi cartea cu toate învăţăturile lumii. Ei pot sta în nori, cât vor ei. Numai din când în când se mai scoboară pe pământ, ca să cerce pe oameni, dacă ascultă de învăţăturile creştineşti şi dacă li-i tare credinţa. De aceea ei umblă rău îmbrăcaţi şi desculţi, cerşind din poartă-n poartă şi cântând „versuri”, ce nu sunt altceva, decât cele mai frumoase şi mai pline de învăţături creştineşti, versuri din *Biblie*. Dacă i-ai mulţumit şi i-ai omenit cum trebuie şi i-ai dăruit după starea ta, atunci solomonarul te răsplăteşte, mergându-ţi toate în plin. Acei, însă, care-i dispreţuiesc, ori îi alungă sunt pedepsiţi de solomonari, căci le bat ogoarele cu grindină şi furtună şi le merge tot rău.

Solomonarul are, în urma ştiinţei căpătate în şcolile solomonăreşti, o mare putere asupra norilor şi balaurilor. Dacă oamenii dintr-un sat l-au primit bine şi l-au rugat pentru ploaie, atunci el cheamă norii şi plouă cât le spune el. Dacă, dimpotrivă, l-au alungat şi i-au aruncat vorbe rele, atunci el pleacă supărat şi, ducându-se la iazul cel mai apropiat, îşi scoate cartea din desagă şi ceteşte din ea, ceteşte, până îngheaţă apa din iezer. Atunci se duce pe gheaţă până în mijlocul iezerului şi lovind cu câija, sparge gheaţa ca să iasă capul balaurului afară. Dacă balaurul ce iese afară e prea mic, îi dă în cap cu frâu de coajă de

mesteacăn, să meargă înapoi să crească. Dacă, însă, e destul de mare, atunci aruncă frâul în capul balaurului şi, încălecând pe spinarea lui, îi dă pinteni şi se suie cu el în înaltul văzduhului. Cu cârja face semn în cele patru vânturi şi vântul cel mai apropiat îi aduce furtunos nori negri, ce întunecă cerul. El cu balaurul stă deasupra şi în mijlocul lor şi le porunceşte ca un căpitan în luptă. Norii încep să clocotească, să se frământe, înainte se-mbulzesc norii cei negri, ca ţundra păstorilor, iar din spate îi împing cu caii lor albi norii de gheaţă. Iar pe lături vin norii cei slabi cu burdufurile pline de apă şi când ajung deasupra ogorului celui ce trebuie pedepsit, burdufurile se deschid şi apa cade ca din „cofa” ori din „găleată”, în timp ce grindina zdrobeşte grânele, iar furtuna scutură pomii de roada încă necoaptă şi smulge pe copacii cei tineri din rădăcini. Solomonarul e răzbunat, iar omul înfricoşat se va teme şi-l va respecta de acum înainte, pe el şi credinţele străbune.

Solomonarii primesc darul şi puterile acestea numai pentru un anumit timp de ani. După ce le trece timpul, ei se fac oameni cinstiţi şi gospodari de frunte în satul lor.

Uneori solomonarii se supără din nimica toată sau ascultă la sfaturi răuvoitoare şi pedepsesc prea aspru sate nevinovate pentru o vorbă rea a unuia. Atunci oamenii, ca să alunge năpasta de pe

capul lor, cer ajutorul „*oamenilor* meştenăceştia au fost şi ei pe vremuri solomonari, dar, trecându-le vremea şi statornicindu-se în satul lor, au rămas numai cu ştiinţa şi înţelepciunea solomonărească. Cunoscând astfel toate tainele solomonăritului, ei ştiu să le frângă puterea. De aceea, când văd că se apropie furtuna şi zăresc printre nori balaurul, se desculţă, pun jos încălţămintea cu talpa în sus şi stând în picioare pe ele, îşi întorc pălăria, punând-o cu fundul pe cap şi scoţând din şerpar 4 furchiţe, le implântă în cele 4 părţi ale lumii, făcând semne în aer, zicând: „Trage-te în altă parte dacă eşti curat să vii!

Simioane”. Iar dacă văd că vremea ce vine e prea groaznică şi ar inunda toate văile, iau un fier şi făcând cu aceasta cruce asupra norilor, menesc;

Cu crucea te opresc.

dacă eşti nor necurat şi te du pre munţi pustii.

CURCUBEUL

Curcubeul este brâul cerului El se coboară ca o panglică şi bea apă din iaz, mai ales atunci când, după pâoaie, iazul e plin de apă şi Soarele i-l arătă, făcând să joace lumini pe faţa lui. Curcubeul e un sorb şi, când bea apă, soarbe atât de puternic, încât trage pe oricine s-ar afla lângă iaz.

dacă se-ntâmpla ca cineva să bea apă tocmai în clipa când bea apă şi curcubcu, atunci a [al cela se face o lună fată şi o lună băiat. Tot aşa păţesc şi acei care merg în coate şi-n genunchi, să bea apă din iazul în care s-a adăpat un curcubeu.

Când vezi pentru prima oară un curcubeu, trebuie să-i strigi:

Curcubcu, curcubeu, acel roşu e al meu; acel verde e al tău.

Primăvara căci cel roşu e mai frumos şi mai vesel şi cine îi strigă aşa, va fi vesel tot anul.

Curcubeul, ca să bea apă, îşi alege o pietricică rotundă şi turtită pe care o găureşte, ca să poată bea apă prin ea. Oamenii o caută şi o strâng ca pe o piatră scumpă şi o lasă moştenire din tată în fiu. E bună la descântat, la făcut farmece, ca să dea mană vacilor.

ANOTIMPURILE

Într-un loc – care o fi acela nu poate şti nimeni – stau în raiul tuturor bunătăţilor şi Anotimpurile.

Primăvara e o femeie tinerică, cu boi plăcut, dar cam

Vara

[de] şuchetă, căci stă îmbrăcată şi-ncălţată pe o bucată de pământ cu o dungă de iarbă verde şi alta de pământ uscat, încă neînverzit, iar, printre

ele” o dungă de apă şi una de glod. În mijlocul acestui loc este un pom în floare, dar de-abia înmugurit.

Vara e tot o fată tânără şi frumoasă, dar bine legată. E numai în cămaşă şi se plimbă printre fiori de toate culorile şi cu toate mirosurile, mângâindu-le şi vorbind cu ele. Pomii sunt încărcaţi de fructe coapte, cireşe, pere, mere, vişine, care de care mai rumene şi mai ochioase, ce râd dintre frunzele verzi ca pielea burateculuí.

Toamna e tot o femeie, îmbrăcată bine şi c-un cojocel cu râuri şi cu bumbi de aur. E frumoasă coz, înaltă şi mlădioasă, dar deşi zâmbetul îi înfloreşte pe faţă, ochii ei îi sunt mereu trişti şi gândurile parcă i-ar fi departe. Fel de fel de fructe îi stau în cale aurii şi rumenite. De aramă şi de aur sunt şi frunzele copacilor. De aur e şi părul femeii. Şi iarba dimprejur e îngălbenită ca lu’

Toamna uşorul. Doar ici şi colo – câte o frunză încă înverzită. Pe pomi şiruri de vaca Domnului se soresc la Soare, în timp ce din depărtări neştiute, funigei împânzesc zarea.

Iama e un bătrân, cu barba albă, colilie, cu ţurţuri de gheaţă la sprâncene şi la musteţi, îmbrăcat în 12 cojoace şi tot dârdâind de

lama frig. Pomul de lângă el e uscat, de ramurile căruia, mai atârnă, ici şi colo, câte o frunză îngălbenită, ca zdrenţele şi hârtiuţele rămase pe bradul tristeţii de pe mormântul unui tânăr. Pământul e îngheţat bocnă şi, de câte ori moşneagul umblă, pasul lui tropăie pe pământul uscat. Nicio floare, decât florile de gheaţă şi nicio altă frunză verde, decât acele afle] bradului. Iar de câte ori moşneagul se mai scutură de frig, pe

pământ ninge.

ZI [LELE]* BABELOR ŞI AJLE] MOŞNEGILOR

Când e cap de primăvară şi prin coaja alunului se aud cele dintâi zvâcniri ale mugurului, Soarele, săturat şi el de atâta iarnă, dă să fugă spre miazăzi şi din pricină că, prin asta, el se abate din drumul lui, se clatină temelia lumii. Soarele are la teleguţa lui 9 cai, şi pentru ca să poată fugi mai repede spre căldura miezei zilei, ia nouă babe rele – ştiind că pentru treaba asta numai babele sunt bune, căci baba e mai rea decât Dracul – şi încalecă pe fiecare cal câte o babă, ca să bată caii şi să-i gonească, până le-o ieşi sufletul, ca astfel să poată scăpa cu fuga pe poarta cerului. În vremea asta tot plouă cu viscol şi cu ninsoare 9 zile, adică atâtea cât sunt şi babele.

Dar la poarta cerului stă San Toader păzitor. Şi fiind şi el cam somnoros de veghea şi de frigul femei, Soarele scapă pe poartă şi ţine-te pârleol. Dar şi San Toader cum prinde de veste, sare ars de la locul lui şi, aruncându-şi cojoacele, dă fuga la grajdurile cereşti, îşi ia şi el 9 cai năzdrăvani şi, încălecând pe fiecare cal câte un moş, dintre acei care au îmbătrânit mânând caii şi ştiu rânduiala frânelor, o porneşte în goană după soare.

şi 8 zile de la plecarea lui San Toader, tot pământul şi toată

Fuga Soarelui firea stă amorţită, pentru că 8 cai şi 8 moşi nu pot da de veste, încotro a apucat Soarele. Numai Alexa, moşul cel de al 9-lea apucă tocmai pe drumul pe care a apucat Soarele şi-l zăreşte, dând de veste şi celorlalţi moşi. Şi atunci toţi moşii fug împreună după Soare. Şi în ziua asta toată firea se dezmorţeşte şi ies gângăniile pământului din toate borţile unde au iernat. Ies la iveală şi şerpii şi broaştele şi tot ce-a adormit pentru iarnă. Iar dacă Moş Alexe nu-l zăreşte nici în ziua [al noua, atunci toată firea şi toate gângăniile pământului, trebuie să doarmă până-n ziua când Moş Alexe găseşte drumul Soarelui, şi prinzându-l, îl aduc cu alai iar pe drumul, pe care Dumnezeu i-a poruncit să meargă de la începutul lumii. Şi fug 9 zile babele până se deie San Toader de veste, că i-a fug it Soarele şi fug 9 zile moşii după Soare, până să-l zărească şi trec 9 zile, pană ce Soarele revine la drumul lui din cer, când toate vietăţile pământului se ivesc şi înveselesc pământul, ca semn de bună veste, că n-are să piară pământul. Şi, de aceea, de la Baba Dochia,

cea mai straşnică babă, sunt 9 zile până la San Toader şi de la San Toader 9 zile până la Alexe, omul lui Dumnezeu şi de la Alexe 9 zile până la Buna-Vestire.

BABA DOCHIA

Despre Baba Dochia se spune, că era cea mai rea babă dintre toate babele rele, pe care le-a purtat pământul. Aşa de rea era, încât şi copiii ei, care, cum creştea, fugea unde-i vedea ochii, numai să

Baba Dochia scape de răutăţile şi de gura ei. Numai un singur băiat, cel mai răbdător, poate pentru că era cam puţintel la minte, i-a fost rămas dintre toţi copiii. Dragomir, aşa îl chema pe băiat, avea o nevastă foarte harnică, dar pentru că el era tot dus cu oile, biata nevastă multe neajunsuri

avea de suferit de la zgripţuroaica de Baba Dochia. Nu-i lăsa pic de odihnă şi toată ziua era cu gura pe ea. Ba, de la o vreme îi puse gând rău şi voia cu tot dinadinsul să se scape de ea. Aşa, o trimise într-o zi la râu cu o desagă cu lână albă s-o spele, până s-o înnegri, că altfel o ia de păr şi o răpede până-n şes de se alege praful din ea. Femeia cătrănită se duse la râu şi o spălă 3 zile şi lâna tot nu se mai înnegrea. Ştia doar baba de ce-o trimisese, aşa că acuma credea că a scăpat de noră-sa. Dar, a treia zi, se trezeşte biata femeie, care acum nici nu mai vedea bine de atâta plâns şi nesomn, cu 2 oameni bătrâni, care nu erau alţii decât Dumnezeu şi Sf[ântul] Petru, cărora li se făcuse milă de câte îndura biata femeie şi înnegrindu-i lâna, o trimiseră acasă. Baba, când o văzu, se uită chindorâs, şi la ea şi la lână, dar nu zise nimic. După o vreme iar o trimise la râu, dar de data asta să înălbească nişte lână neagră. Munci biata femeie iar trei zile, dar lâna pas să se înălbească.

Către seară iar veniră Dumnezeu şi Sf[ântul] Petru, dar acum nu-i mai înălbiră lâna, ci-i deteră o chită de flori de fragi s-o ducă babei.

Baba când văzu florile de fragi, uită de lână şi de tot şi strigând pe Dragomir, îi zise;

— Dragomire, fragile au înflorit şi noi încă n-am măsurat oile. Hai sus la munte, să le măsurăm, şi-i grăbită şi furtunoasă cum îi era firea, Baba

Dochia plecă aşa cum era îmbrăcată, atunci, cu 9 cojoace pe ea şi cu Dragomir cu oile după ea. Afarăse-ncălzise bine şi, cum mergea repede şi urca la deal, se încălzi baba, de începu să lepede la cojoace, până ce ajungând sus pe munte, rămăsese numai în cămeşoi şi poate. Dădu însă Dumnezeu repede o viforniţă cu zloată şi îngheţ, de îngheţară şi se-mpetriră şi Baba şi oile şi Dragomir. Şi de atunci, de ziua Dochiei, care-i a 9-a babă, vine o viforniţă şi un frig, ca-n dricul femei şi vai ş-amar de cel ce se-ncrede în căldura zilelor precedente. Iar pentru ţinere de minte şi până astăzi, stau în vârful munţilor stâncile, pe care poporul le numeşte Baba Dochia cu oile ei.

ZILELE

Zilele sunt nişte sfinte, pe care Dumnezeu le-a pus ca să păzească şi să măsoare faptele oamenilor. Locuinţa lor ar fi, după lumea basmelor, pe tărâmurile celelalte, iar după credinţele drept-credincioşilor, în cer; fiecare zi având un alt cer* aceste locuinţe s-ar găsi astfel aşezate: acolo pe unde îşi are Soarele palatele sale se găsesc locuinţele Sf[intei] Luni şi Sf[ântei] Vineri; la sfinţitul Soarelui locuiesc Sfânta] Marţi şi Sfjânta] Miercuri, iar la Miazăzi Sf[ânta] Joi şi Sf[ânta] Duminică. Numai Sâmbăta stă singurică la Miazănoapte.

LUNEA

Sfânta Lunea e femeie tare bătrână, cea mai bătrână, pentru că în ziua ei a început Dumnezeu să facă toate câte le-a făcut. E femeie tare sfântă şi Dumnezeu a pus-o să ţie cheile care descuie cele 7 ceruri. Sfânta Lunea e în fruntea tuturor a, de aceea e bine ca lunea săse-nccapă orice lucru de ispravă, pentru că numai aşa ajută Dumnezeu să se termine cu bine şi în curând. Oricine trebuie să se bucure în această zi, pentru a fi vesel peste săptămână, iar dacă i-ar cădea supărare, atunci toată săptămâna se va întrista şi-i va merge rău pentru te miri ce. Copiii e bine să fie înţărcaţi tot lunea, că le va merge bine. Nu e bine să se dea bani din casă în această zi şi mai cu seamă dimineaţa, căci atunci toată săptămâna se vor tot da. E mai bine să primeşti, căci atunci în toate zilele săptămânii vei încasa parale. De aceea negustorii caută să dea celui dintâi care intră în prăvălia lui, marfa chiar cu un câştig de nimica numai ca să nu plece fără a fi cumpărat ceva, că atunci vor păgubi în săptămâna aceea. Nu e bine să-şi taie cineva unghiile la început de săptămână, că îşi va căpăta vrăjmaşi şi-l vor urî prietenii. Lunea nu e bine să meargă cineva în peţit, pentru că se poate întâmpla să fie refuzat şi atunci nicio fată nu va mai merge după el.

Lunea nu se-ngroapă morţii, pentru că luând-o din capul săptămânii, e rău de moarte pentru cei rămaşi încă în viaţă din familie.

Să nu se ia ouăle din cuibar, pentru că găinile nu vor mai oua acolo. Să nu se pună cloşcă în această zi, că ies numai cocoşi.

Lunea nu e bine a se reteza stupii, căci fiind zi de post, le vor merge prost şi vor seca. Nu e bine a se da gunoiul afară din casă, că îţi ia uliul găinile şi puii. Să nu dai nimic lunea din casă, că-ţi dai norocul.

Lunea nu e bine a se lăia, că de este fată, se va mărita după bătrân. Fetele, care se vor spăla lunea cu apă adusă de Duminică, nu se vor mai mărita.

Cine se naşte lunea, n-are noroc.

Cine posteşte lunea, îi merge bine, căci îi va trăi copiii şi vitele şi i se va-mplini orice dorinţă. Femeia care n-ale copii, să postească 12 luni după laolaltă, că va rămânea grea. Cel ce-şi pune în cap ceva şi vrea cu tot dinadinsul să i se-mplinească, să postească totdeauna lunea, că i se va împlini.

Oamenii cred că lunea e a sfinţilor îngeri şi e bine să postească, fiindcă atunci când moare omul, Sfinţii Mihail şi Gravii, când vor veni să-i ia sufletul* va merge de-a dreptul în rai, pentru că multe se vor ierta acelora care vor respecta pe Sf[ânta] Lunea, postind în toate zilele ei.

MARŢEA

Marţea e o femeie bătrână şi cârtitoare. Umblă tot posomorâtă, şi din nimic îi sare ţandăra.

În legătură cu ziua de marţi, poporul are o mulţime de superstiţii. Astfel:

Marţea nu e bine să pleci la drum, nici să-ncepiun lucru de căpetenie, căci îţi merge rău. Tot din pricina asta, nu-i bine să croieşti cămăşi sau orice haine, că e primejdie de moarte. Sau chiar dacă le croieşti, să nu tai gura cămăşii. Femeile care-şi spală capul marţea rămân văduve. Nu e bine să meargă în peţit, nici să nu cunune, pentru că marţi a început Dumnezeu pământul şi trebuie să respecte ziua aceasta. Tot aşa să nu urzeşti pânza marţea, că în ziua asta a urzit D [umne] zeu pământul şi cu toate ce se află pe el.

Să nu începi la plug marţea, că nu se fac bucate. Să nu tai unghiile, că e rău de supărare.

dacă plouă într-o zi de marţi, atunci va ploua toată săptămâna.

Cine se mută marţea, nu-i merge bine în casa în care se va muta.

Cui i se fură o oaie sau i se face de către cineva un rău oarecare, să ţie zile asupra aceluia, că va fi pedepsit. Zilele trebuie ţinute numai marţea şi să ajuneze post negru. Postul îi va ţine 7 marţi după olaltă. Iar în a treia marţi, cel care a furat sau a făcut paguba îşi va primi pedeapsa de

la Dumnezeu, fie îmbolnăvindu-se, ori [fiind păgubit]* [de] un lucru de seamă şi numai astfel poate scăpa, dacă se duce la păgubaş şi-i cere iertare.

MIERCUREA

Sf[ânta] Miercurea e şi ea o bătrână, gureşă şi mofturoasă. Se supără repede, dar şi repede îi trece. Miercureea a rămas de cu vreme văduvă şi poate din asta i s-a tras firea ei curioasă.

În legătură cu ziua ei, poporul crede că:

Miercuri s-a născut Soarele, şi de aceea în orice timp ar fi, cu negură sau ploi, în ziua aceasta Soarele tot se arată măcar o clipă, însă pentru că baba e cam sucită, toţi cei care se nasc în ziua ei, sunt fără noroc şi suciţi la fire.

Miercuri nu se dă afară cenuşa din sobă, că e rău de sărăcie.

Miercurea se posteşte că e ziua Maicii Domnului. Cine mănâncă de frupt, i se întâmplă primejdii şi năpaste, ori cade în vreo boală.

Cine se laie în ziua asta, rămâne văduv şi-l urăsc prietenii. Tot aşa păţeşte cine merge în peţit sau se cunună tocmai în ziua văduvei Miercurea.

Miercurea nu e bine să se spele rufele, nu e bine să se radă, nu e bine să retezi stupii, nu e bine să rupi castraveţii (că se amărăsc), nu e bine să faci leşie, să fierbi cămăşi şi nu se iau ouăle

[din]* cuibar, că se fac pecingene pe obraz.

JOIA

Joia e şi ea o femeie bătrâna, foarte rea cu oamenii şi mai ales cu femeile rele şi leneşe, dar binevoitoare cu cei harnici, buni şi vrednici. De aceea joia e slobod să faci şi să începi orice lucru, că-ţi va merge bine. Cine se-nsoară sau se logodeşte sau merge numai în peţit joia, va avea noroc în căsnicie.

Nu e bine, însă, să se spele cineva pe cap, că e rău de năpastă. Şi mai ales nu e bine să nu faci nimic, că te pedepseşte Sfânta Joia, dar mai mult Joimăriţa.

VINEREA

Sfânta Vinerea e o bătrânică mică şi cama dusă de şale, ca acele ce stau în uşa bisericii. Are părul alb ca felia caşului şi e cu faţa zbârcită ca o prună opărită. Sfânta Vinerea e însă o bătrânică bună ca o bunicuţă, care a văzut şi a trăit multe.

Sf. Vinerea.

Sfânta Vinerea a trecut şi în basme, unde, de multe ori, ajută Feţi-Frumoşi şi Ilene Cosânzene în năcazurile şi întreprinderile lor. În credinţele româneşti, Sfânta Vinerea e o bătrânică tare credincioasă. De aceea, cine se naşte în ziua ei, e om tare credincios la Dumnezeu. E bine să posteşti în această zi, iar celui care ţine post negru, îi va ajuta Dumnezeu în tot ce plănuieşte. Vinerea e cea mai mare zi din săptămână.

dacă fetele ţin post în toate vinerele, se fac frumoase, le creşte părul mare şi bogat şi se mărită bine. Vinerea nu se coase, nici acul să stea înfipt, că împungi pe Sf[ânta] Vinerea. Vineri seara să nu mănânci usturoi, că a doua zi ţi se împărtăşeşte îngerul. Vinerea nu se coase, nu se toarce, nu se spală rufe, nu se bărbiereşte, nu se tunde şi nici nu se taie unghiile. Nu se fac logodne şi cununii. Cine se spală pe cap, îi va cădea părul. Nu se mătură prin casă, nici nu se dă gunoiul afară, nici nu se dă cu mătura prin vatră, că-ţi mănâncă uliul găinile. Nu se retează stupii şi nici nu se rup castraveţii, că se amărăsc. În schimb să se semene şi să se răsădească busuiocul, că va

mirosi frumos.

În credinţele băbeşti există şi o rugăciune-descântec pentru liniştea sufletului şi mai ales a femeilor însărcinate înainte de a naşte. Iată cum sună această rugăciune:

Sfântă Vineri, Vinerea, Că eşti la faţă ţinerea, Inima-ţi încărunţea.

Nime nu se pricepea, Numai trei fete fecioare.

A lui Lazăr surioare.

Una Maria Mălina Una blânda Mădălina, şi-una d-alba Rusalina.

De cum mi te-au văzut îndată s-au priceput şi în câmp că mi s-au dus. De la Rusalim spre apus. Pe la revărsat de zori.

Să găsească 9 flori.

9 flori bune de leac.

Ele, fiori bune de leac.

Ori şi cât S-au trudit N-au găsit Ci-au găsit.

Pe la-nserate[11]

9 luman în curate. Luminile s-au aprins, Raiul s-a deschis, Hristos a învins. Maică-sa a râs şi din gură a zis: „Cine-o şti şi-a spune Astă rugăciune A

11 Sfânta Duminică e cea mai sfântă dintre toate, pentru că ziua ei e închinată lui Dumnezeu, odihnei şi păcii. Şi pentru că şi Iisus Hristos tot într-o duminică a înviat. Sfânta Duminică intră de dimineaţă la tot omul în casă. De aceea şi Sfţânta] Duminică, bătrână tare bună de altmintrelea, se supără tare rău, când lucrezi în ziua ei, sau faci lucruri rele şi nepermise şi dacă nu se dă respectul cuvenit ei. Ea e mama vânturilor şi află toate de la fiii ei, iar unde vede că nu-i măturat şi nu-i curat, nu intră.

preasfintei Vineri Totdeauna joi seara.

Câte de 3 ori şi vineri dimineaţa Câte 4 ori.

Scos îl va fi sufletul Din negură.

Din păcură.

Din văpaia focului.

De sub talpa Iadului, Din viţă în viţă Până-ntr-a şaptea viţă”.

Astfel, Sf[ânta] Vineri are aci rolul de salvatoare a sufletelor de pe lumea cealaltă, din focul Gheenei, dar şi [pe] acela de a ocroti pe cei ce se roagă şi se-nclună ei.

SÂMBĂTA

Sâmbăta e o femeie blajină şi-şi are locuinţa hăt departe, tocmai la miazănoapte. Ea îndreptează pe calea cea bună sufletele, ce rătăcesc pe ceea lume. De aceea trebuie să se facă de ziua ei pomana morţilor. Sâmbăta e o bătrână, care nu stă un minut locului şi umblă de colo până colo şi agrăieşte toate sufletele cu vorbele cele mai bune. Pentru că umblă atât de mult, e încălţată cu opinci de fier.

Sâmbăta se împărtăşesc îngerii, de aceea e bine să nu se mănânce nimic de dimineaţă, până răsare Soarele. Tot sâmbăta a isprăvit de urzit Dumnezeu lumea, de aceea e bine ca în ziua sâmbetei să isprăveşti tot ce ai început, dar să nu începi nimic în această zi. Sau chiar dacă începi,

să isprăveşti până seara. Deci, nu se croise haine, nu se taie gura la cămăşi, nici gura pânzei.

Sâmbăta, fiind ziua morţilor, se face pomană pentru ei. Nu se unge nici nu se văruieşte, căci s-ar unge cu lut gurile morţilor. Nu se pleacă la drum, căci e zi închinată morţilor.

Tot din cauza asta şi Iadul sâmbăta stă închis.

E bine să se spele oamenii în această zi, pentru ca toate boalele şi durerile de cap, să se ducă pe apa Sâmbetei. Tot aşa e bine să tai unghiile, să speli rufe. E bine şi să coci pâine, ca să poţi da de pomană.

Sf. Dumunică

Câine se îmbolnăveşte sâmbăta, cu greu scapă, pentru că în această zi toate se sfârşesc şi uşor poate să sfârşească şi cu viaţa, în schimb, dacă începe să plouă sâmbăta, ploaia va ţine mult

timp.

DUMINICA

Duminica este mare păcat a lucra. Nu se scaldă copilul, pentru că atunci atât cât creşte într-o săptămână, dă înapoi. Florile nu se udă, că se usucă. Duminică nu se taie pasere, nici altfel de dobitoc, că pe urmă nu-ţi merge bine [la]* acele dobitoace. Dacă te lai faci mătreaţă şi pecingene. Dacă împleteşti, te tai. Cine taie, taie pe Dumnezeu. Să nu mături în faţa Soarelui, că-i colbăieşti faţa. Să nu munceşti, că-i a foc; dacă înjugi boii, faci a lup. Dacă o femeie grea coase duminica, copilul ce-l va naşte va fi cu limba cusută. Dacă ciopleşti duminica, pe lumea cealaltă îţi vor arde aşchiile pe piept.

Duminica dimineaţa nu e bine să dormi, tocmai atunci când este slujba la biserică, pentru că pe cealaltă lume dracii te vor apăsa cu o furcă pe piept şi te vor pune pe jăratec de foc. Iar dacă dormi când trag clopotele la biserică, vor trece şerpii peste tine.

Cine se naşte duminica va fi om vesel. Duminica e bine să se facă nunţi şi botezuri, că în cinstea Domnului se fac.

SĂPTĂMÂNA LENEŞILOR

Românilor le place să râdă şi să glumească pe socoteala tuturor, pentru că nu o fac din răutate. Când versul poporului nu e doină, e glumă. Aşa au versuri de luare în râs contra celora, care sub cuvânt că sunt mai credincioşi decât sfinţii, nu vor să lucreze nimic. Au făcut atunci o săptămână a leneşilor, care sună astfel:

De la părinţi am apucat Lunea, marţea n-am lucrat; Miercurea e o zi mare.

O ţin pentru multe boli; Joile sunt legate.

Căci nu vreau să fac păcate. Vinerea-i o zi scumpă.

Nu mă prea silesc la muncă; Sâmbăta m-am apucat Sam făcut o bubă-n cap. Ce să fac să sar în pat.

Să scap de buba din cap. Duminica-i zi împărătească Toată lumea s-o cinstească.

I:

Luni este lunii.

Maiţi – Macovei.

Miercuri – Miercurele.

Joi – Joia Iepelor.

Vineri s-au strâns unsprezece vineri.

Sâmbăta se face pomană în sat, Să nu mă duc ar fi păcat. Duminică a lăsat Dumnezeu.

Să mă odihnesc şi eu.

CALENDARUL VRĂJILOR, FARMECELOR DE DRAGOSTE, URSITĂ ŞI MĂRITIŞ DE PESTE A’N

1 IANUARIE

În noaptea de Sf[ântul] Vasile fetele pun punţi ca să viseze pe tânărul ce-l vor lua în căsătorie. Punţile se fac din rămurele de măr dulce, care sunt construite din două crăcuţe, şi se aşază în marginea gârlei sau prin locuri ascunse. De ele se leagă busuioc, o para de argint legată cu un fir de amici roşu, un inel, o batistă şi un şir de mărgele. Dacă puntea are chidă (brumă) este semn că fata va lua un bărbat bogat, iar de nu, va fi sărac.

Fetele, în alte părţi, pun busuioc la ghizdurile fântânei. Dacă a doua zi găsesc busuiocul cu promoroacă pe el, fata se va mărita în acea iarnă.

În altă parte fetele scriu două bilete, unul cu numele fetei şi altul cu numele celui ce gândeşte că are s-o ia. Amândouă biletele le pun la culcare sub pernă. A doua zi dimineaţa bagă mâna sub pernă şi ia un bilet. Dacă nimereşte pe cel în care a scris numele băiatului, se va mărita în acel an cu el; dacă nu, mai târziu.

O femeie bătrână, fără ca să fie văzută de fetele şi flăcăii adunaţi în casă, pune pâne, piepteni, sare, cuţite, cărbuni, păr sub talgere pe o masă. Apoi ia de mână câte un fecior sau o fată, ce aşteaptă în altă odaie şi-i duce la masă. Flăcăul sau fata ridică la întâmplare un talger, iar bătrâna le proroceşte ursita după obiectul ce-l va găsi.

Dacă a găsit sare, va fi norocos; dacă va găsi pâine, atunci soţul sau soaţa va fi harnică şi bună. Cărbunele înseamnă un soţ urât şi negru. Cuţitul înseamnă că viitorul soţ sau soţie va fi rea de gură. Părul arată că soţii vor fi norocoşi la vite. Asta se numeşte a căuta în vergel.

Se pune o bucată de plumb pe vătrar sau pe lopăţică şi se ţine-n foc până se topeşte. Apoi repede se aruncă într-un vas cu apă rece. Plumbul, răcindu-se, ia diferite forme, din care se poate găsi asemănări cu diferiţi oameni, cunoscuţi şi presupuşi candidaţi la însurătoare.

Tot aşa se face şi cu ceară topită, în care se poate uşor cunoaşte chipul viitorului soţ.

Mai e şi alt obicei. Fata, care voieşte să ştie dacă se va mărita în cursul anului sau în anul viitor ori peste doi, trei ani, merge la coteţul porcilor sau în grajdul vitelor şi, dând cu piciorul într-un porc sau într-o vită, zice cu glas tare; „hui atimp (anul acesta), hui atimp (anul viitor), hui dincolo de atimp” (al doilea an). Dacă porcul grohoteşte sau vita se mişcă la prima strigare, fata se mărită chiar în câşlegii care vin, iar dacă se ridică la a doua sau la a treia strigare, atunci se va mărita peste un an sau doi. Iar dacă se-ntâmplă să nu se mişte deloc, atunci fata mai are să aştepte.

Fata sau flăcăul cu ochii legaţi se duce până la gardul ocolului şi numărând parii de la 9 până la 1, adică [înapoi], leagă pe cel numărat unul cu

amiciu roş. Dimineaţa se duce şi-l caută şi cum va fi parul, aşa va fi şi viitorul soţ. Dacă va fi drept, atunci soţul va fi frumos, mândru şi bogat, dacă are noduri, va fi bătrân şi arţăgos, dacă e strâmb, va fi urât şi pocit.

5 IANUARIE

Fetele mari pun mărgelele, pe care le poartă la gât, pe pragul uşii, ca să treacă preotul peste ele, când vine cu crucea, apoi le ia şi le pun la gât, ca să se mărite curând.

Ia busuioc de la crucea popii şi seara, când se culcă, pune stebla de busuioc sub perna pe care doaimne, ca să i se arate în vis scrisul ei.

Fetele nemăritate nu mănâncă nimic în ajunul Bobotezei, ca să aibă noroc, să se mărite curând şi bine.

Fetele şi femeile – care au curajul – se duc noaptea să se scalde în gârlă, ca să fie sănătoase, frumoase şi plăcute tot anul.

6 IANUARIE (BOBOTEAZĂ)

Se repetă aceleaşi datini ca şi la Anul Nou, pentru că se crede că şi în noaptea aceasta, ca şi în noaptea Sfanţului Vasile, cerni se deschide şi harul Domnului se revarsă asupra tuturor şi toate vrăjile se vor împlini.

dacă o fată cade pe gheaţă pe neştiute, atunci sigur se va mărita repede.

FEBRUARIE

În ziua de zăpostit sau [de] lăsat de sec, fetele mai bătrâioare, care au rămas nemăritate, postesc toată ziua post negru, nemâncând şi nici bând nimica până seara târziu, crezând, astfel, că se vor mărita după Paşti.

24 FEBRUARIE

E cea mai bună zi de făcut de dată, de ursită şi de dragoste, pentru că Dragobetele e cap de primăvară şi primăvara e a dragostei.

Când se deschid cerurile
De aceea se strâng mai multe fete şi pornesc

prin lunca să culeagă tămâioară şi alte flori, bune de dragoste şi de ursită.

1 MARTIE

Cu apa de zăpadă din ziua aceasta se spală fetele, ca să rămâie tinere şi frumoase.

SÂN TOADER

Fetele au obiceiul în noaptea de San Toader, să se spele pe cap şi să se pieptene, trăgând cu pieptănul cât mai departe ca să le crească părul mare. În apa cu care se laie, se pune iarbă mare, busuioc, izmă şi alte flon mirositoare, ca să fie drăguţe ca florile şi iubite ca ele. După ce s-au lăiat, pun albia sau vasul în care s-au spălat sub pat, iar pieptănul sub perna pe care dorm, ca să-şi viseze ursitul. În afară de florile bine mirositoare, unele fete mai pun ogrinji din ieslea vitelor şi păr din coada mânjilor şi, în timp ce se spală, spun; „Toadere, San Toadere, îţi dau coada feţei, să-mi dai coada iepei” şi atunci vor căpăta păr frumos.

MIEZUL PĂRESIMII

Fetele se spală pe faţă cu apă curgătoare, la râu ori la pârâu, în timpul când se trag clopotele la biserică, pentru ca să fie frumoase, drăgăstoase şi plăcute flăcăilor.

23 APRILIE

De Sânjoiz, mamele care au fete de măritat» pun leuştean sub pragul uşii la biserică, iar după ce au ieşit cu toţii din biserică, îl duc acasă şi stropesc cu el şi cu agheazină, adusă de la biserică, fetele, pentru ca să fie norocoase în măritiş.

1 MAI

Fetele şi nevestele tinere se scoală dis-de-dimineaţă ca să se spele, înainte de a răsări Soarele, pe mâini şi pe faţă cu rouă ce cade noaptea pe iarbă şi flori, ca să fie curate la faţă, plăcute şi drăgăstoase.

TODUROSALE

Fetele mari, ca să se mărite mai repede, sacrifică un cocoş, pe care îl bagă de viu în cuptorul încins.

ISPAS

În noaptea de Ispas se duc feciorii şi fetele în aluniş ca să culeagă flori de alun, care sunt bune de leac şi de dragoste. Tot în noaptea aceasta, adună şi vrăjitoarele şi femeile pricepute vărguţe de alun, cu care fac de ciată şi cu care aduc ursita.

SÂNZIENE (24 IUNIE)

Se fac cununi de sânziene ori de sulfină galbenă şi se aruncă pe casă. Dacă a doua zi cununa este cu rouă, acela care a aruncat-o se va însura sau se va mărita peste an şi va fi cu noroc.

14 SEPTEMBRIE

Se strânge mătrăgună şi năvalnic, cu care fac fetele şi nevestele, de măritat şi de dragoste.

13 NOIEMBRIE

Femeile şi fetele duc lumânări la biserică şi le aprind de la capătul cu care se pun în sfeşnice, pentru a întoarce inima celui iubit spre ele, asemenea şi inimile duşmanilor.

În seara de Sf[ântul] Andrei, fetele măsoară nouă ceşcuţe cu apă, umplute cu vârf şi le toarnă într-o strachină, care se pune sub icoane. A doua zi de dimineaţă se măsoară din nou cu aceeaşi ceşcuţă apa din strachină. Dacă va mai rămânea pe fundul străchinii, cât de puţină apă, chiar câteva picături, atunci va avea noroc. Iar din contra, dacă ultima ceşcuţă va rămânea neumplută cum trebuie, atunci nu va avea noroc şi nu se va mărita.

În noaptea de Sfântul] Andrei, ca să-şi viseze ursitul, fata îşi pune sub cap 41 de boabe de grâu şi dacă visează că-i ia cineva grâul, se va mărita.

4 DECEMBRIE

Fetele postesc de ziua Sf[ânta] Varvara pentru a se mărita mai curând. Tot în această zi se face turta de dragoste.

6 DECEMBRIE

Fetele se roagă de Sf[ântul] Nicolai ca să le dea noroc şi un măritiş bun. Şi în această zi se face turta dragostei.

24 DECEMBRIE

Fata mare pune toate lingurile cu care a mâncat la masă, aşa nespălate, sub perina pe care doarme şi îşi va visa ursitul.

Fata, după ce s-a lăut, îşi pune săpunul şi pieptănul sub pernă, tot ca să-şi viseze ursitul.

Fetele, una după alta, iau câte o sămânţă de cânepă şi, după ce o înfig într-un ac, o întind la flacăra lumânării. Dacă sămânţa pocneşte, atunci fata se mărită în scurt timp, iar de nu pocneşte, va trebui să mai aştepte.

dacă se hotărăşte căsătoria unor tineri în această zi, perechea aceea va fi foarte fericită.

De la Ajun şi până la Iordan se mătură casa de la prag spre răsărit, spre icoane, ca să vie peţitorii la casa cu fete mari.

Tot aşa, în acest timp, nu se toarce, pentru acelaşi motiv. Tot în ajun, când fata mare face

colaci, ia seama că să nu greşească, ca să iasă frumoşi din cuptor, căci de vor fi frumoşi şi viitorul bărbat va fi frumos; după ce i-a copt, taie o bucată dintr-un colac şi o dă câinelui şi încotro va porni câinele cu colacul în gură, dintr-acea parte îi va veni alesul, în Ajunul Crăciunului, de cum s-a-nserat, fata mare se duce afară, ia un braţ de lemne tăiate mărunt sau de aşchii şi le pune sub masa* După ce au stat cu toţii la masă şi au mâncat, le numără şi de vor fi cu soţ, atunci chiar în anul acela se va mărita.

În ajun, la masă, fata nu şade la colţul mesei» pentru că nu se va mărita niciodată sau chiar dacă" se va mărita, va lua un văduvoi.

În seara de Crăciun, fata nu se culcă, iar la miezul nopţii aşterne o faţă de masă albă pe masă, şi după ce pleacă toţi ai casei la biserică (pentru că la ţară se începe slujba după ora 2 noaptea) iese în curte, înconjoară casa de trei ori şi se uită pe fereastră în casă şi de va vedea faţa unui om, acela va fi scrisul ei.

Fata mare iese în grădină, când aude clopotul la biserică, începe să scuture pomii din grădină pe rând, până încetează clopotele; după aceea numără pomii şi de vor fi cu pereche, atunci se va mărita în anul acela.

SĂRBĂTORILE ŞI DATINILE ÎN LEGĂTURĂ CU ELE

1 IANUARIE (CĂLINDAR, GHENARIE, GERAR)

Sf[ântul] Vasile (San Vasile, San Vasii), începutul anului. În noaptea spre Anul Nou se aprinde câte o lumânare la Sf[ânta] Icoană, ca să meargă bine tot anul.

Se face calendarul pentru tot anul, spre a şti care lună va fi ploiasă sau secetoasă din cursul anului. Calendarul se face astfel: se pune 12 foi de ceapă şi în fiecare foaie câte un strop de sare. Fiecare foaie reprezintă o lună. Toate foile se pun într-un loc uscat şi unde nu umblă nimeni. Dimineaţa, a doua zi, se ia fiecare foaie şi care va fi cu apă, acea lună va fi ploioasă, iar în care sarea nu se va fi topit, acea lună va fi secetoasă.

PLUGUSORUL

Se umblă în noaptea de San Vasile cu uratul, cu pluguşorul. Copiii, 4 – 5, merg din casă-n casă şi cântă un cântec sau recită o poezie lungă, pluguşorul, în timp ce unul trage buhaiul, altul plesneşte din bici, iar al treilea sună cu clopoţelul. La pluguşor, se întovărăşesc băieţi mai mari şi chiar flăcăi. Înhamă 2 – 4 boi, împodobiţi frumos cu hârtii colorate, panglici sau brad, la un plug, în care de cele mai multe ori se aşază un pom verde împodobit tot aşa cu hârtii şi panglici colorate.

Merg din casă-n casă, plesnind din bici şi sunând din clopot. În timp ce unul recită pluguşorul, ceilalţi strigă: „hai, hăi, hăi”, când urătorul strigă: „mai îndemnaţi măi”. Gazdele la care merg le dau bani, covrigi, nuci sau mere.

Flăcăi şi chiar bărbaţi tineri se strâng toţi la un loc şi fac toţi o ceată de vreo 30 – 40 de inşi, ba chiar şi mai mulţi. Aceştia aleg pe unul dintre ei împărat pentru 2 – 3 ani. Împăratul este obligat să dea colindătorilor să-i mâncare şi băutura din ziua de Ignat şi până-n seara de Ajun, când merg la colindat, înaintea colindătorilor merg

3 vestitori, numiţi de ei, pisici. Aceştia se duc la casa omului şi unul strigă bulgăreşte: soli! (sare), altul luc! (ceapă) şi al treilea: piper! Stăpâna casei iese iute şi le dă câte puţin din cele cerute. Pisicii le iau şi pleacă mai departe. Puţin în urma lor sosesc colindătorii cu brezaia. Brezaia e reprezentată de un om învelit într-o manta sau într-o zeghe şi împodobit cu o mulţime de basmale şi panglici de diferite colori. Poartă pe cap un cap de animal cu bot sau de pasere cu cioc, făcut din două lemne legate cu o sfoară, în aşa fel cât le poate clămpăni mereu ca barza. Botul are înfăţişarea de capră, ţap, lup sau de barză.

Colindătorii se aşază sub fereastră şi cântă câte 10 – 15 deodată două versuri, apoi alţii continuă alte două versuri şi tot astfel, până termină colindul brezaiei. Colindul are multe

cuvinte bulgăreşti şi se termină la fiecare vers cu refrenul: coladele! După ce termină colindul, unul din colindători cântă din fluier, iar altul din diblă, iar alţii din gură:

Ieşi, brezaie, din hodaie, ca să-ţi dau paie!

Atunci apare şi brezaia, care până acum a stat ascunsă printre colindători, şi începe să sară în patru îabe, întocmai ca ursul înaintea stăpânului casei, când iese să plătească împăratul. Tot timpul sare, clămpăne din cioc şi cântă măscări, repetând adesea refrenul:

Brezăiţa moşului. Pe coada cocoşului.

După ce gospodarul le dă bani sau vin, pleacă înspre alte case.

VASILCA

Vasilca era un colind mai mult al ţiganilor, foşti bucătari pe la curţile boiereşti. Obiceiul constă în a împodobi o căpăţână de porc, preferându-se de scroafă, cu panglici, foi de copac» flori artificiale şi naturale şi mai ales cu verdeţuri şi legume de bucătărie. Capul este aşezat pe o tavă. Se merge astfel pe la casele mai mari cu tava în mână şi se cântă la fereastră colindul Vasilcăi. În acest timp alţi

Afirmaţie falsă, valabilă eventual pentru localităţile cu populaţie mixtă, româno-bulgară (n.ed. V colindători bat cu piuliţele în piuă:

Obiceiul acesta e [cunoscut] numai [în oraşele din Muntenia şi pe cale de dispariţie.

TURCA

Turca este cioplită şi sculptată în lemn întocmai ca un cap de cerb, ori de ţap, având printre corniţe fel de fel de panglici, bentiţe de mărgele şi cu clopoţei pe la urechi. De falca dedesubt sunt legate pe la grumazi nişte sfori, cu care jucătorul îi pune capul în mişcare, cum îi place.

Capul e înţepenit într-o bâtă mică şi groasă. Împrejurul bâtei de la grumazi, e croită din covoare scumpe o haină largă întocmai ca o ffistă femeiască şi care e împodobită cu tot felul de năfrămi de mătase, şi curele cu ţinte. Jucătorul intră sub această haină şi, răzimat pe bâtă, face figura unui patruped.

Pentru a juca „turca”, se cere o mare deprindere. De obicei feciorii în postul Crăciunului se adună seara la o casă, unde învaţă a colinda şi unde, fiind şi câte un ceteraş sau fluieraş, se aleg doi feciori mai îndemânatici în jocuri gimnastice, spre a se deprinde [cu]** jocul cu „turca”.

Covoarele, năfrămile, panglicele şi bentiţele sunt împrumutate de pe la fetele fruntaşilor, pe care, după sărbători, le înapoiază în aceeaşi stare cum le-au şi primit.

Sunt rari feciorii care se decid să joace „turca”, deoarece ei cred că de cel care o joacă, se depărtează pentru 6 săptămâni îngerul cel bun şi în acel timp ar fi lăsat în voia celui rău. Afară de aceasta jocul e atât de obositor, încât tot mereu trebuie să se schimbe cei doi jucători.

Feciorii având de mai-nainte tocmită o gazdă, unde au să se ospăteze, în dimineaţa ajunului se adună şi-şi aleg un econom sau cârşmar, care să poarte grijă de ale mâncării şi băuturii, un jude sau birău pentru ţinerea ordinii, un vornic şi doi sau trei feciori mai nătângi, pe care îi numesc „caii”? fiindcă duc în spinare carnea şi colacii primiţi. Cu gătirea bucatelor se însărcinează găzdoaia casei.

Fiind toate lucrurile pregătite, în ziua de Crăciun, după ieşirea din biserică, feciorii se adună la gazdă de unde pleacă la colindat cu vâsc şi cu iederă [la]*** căciula, cu lăutarul şi cu turca, mai întâi la fruntaşi, apoi la mijlocaşi şi pe urmă la oamenii de rând din sat.

La poarta fiecărei curţi, se opresc şi doi din fruntea feciorilor intră şi roagă pe stăpânul casei să le permită să colinde. Primind răspuns favorabil, feciorii intră în curte şi se aşază la fereastră, unde

În text: Ja” (n.ed.)… În text: „de „(n.ed.)… În text: „În „(n> *ed.*).

se împart în două coruri, cântând alternativ

câte o strofă din colindă, aşa că un cor nu e gata pe când celălalt începe acompaniat de lăutar, iar turca face prin curte comedii. După terminarea colindei, feciorii intră în casă cu turca spre a juca, iar pe masă e pusă cinstea: daruri, un colac mare făcut din grâu curat, came de râmător, bani şi câte o doniţă de vin.

Terminând turca cu jocul, vornicul se apropie de masă împrejurul căreia sunt membrii familiei şi începe să vorbească, recitând colindul „turcii”.

După aceasta, joacă pe stăpâna casei, pe fete şi chiar pe servitoare, dacă sunt la casă şi apoi mai mulţumind o dată se depărtează.

Se mai umblă în alte părţi cu căluţul – care se aseamănă întrucâtva cu turca cu nunta ţărănească, ce e o parodie satirică a obiceiurilor de nuntă şi [cu] altele.

Fetele caută, după multe vrăji, să-şi cunoască ursitul* în această seară se deschide cerul şi mulţi oameni stau şi păzesc să-l vadă când se deschide.

Se umblă cu sorcova. În dimineaţa de Anul Nou, copiii ţin calea celor ce ies de la biserică, ori se duc pe la case şi-i sorcovesc. Sorcova e o ramură de flori artificiale, de diferite colori, cu care cel ce sorcoveşte, atinge cadenţat spatele ori umerii celui sorcovit, recitând la unison colindul următor:

Sorvoca.

Vesela.

Să trăiţi, Să-mbătrâniţi: Ca merii.

Ca perii, în mijlocul verii.

Ca toamna cea bogată, De toate îmbelşugată. Câte paie sunt pe casă Tot atâţia bani pe masă. La anu’ şi la mulţi ani!

Se sorcoveşte pe rând fiecare membru ai familiei. Sorcovarii nu merg în grup, ci fiecare îşi are sorvoca lui şi sorcovesc, mai ales, prietenii şi rudele.

Femeile fac piftii (reci, răcituri) ca să le fie faţa curată şi fragedă ca piftiile.

Se mănâncă purcel în ziua de Anul Nou şi nu găină, ca să meargă lucrurile cu bine, căci găina râcâie înapoi, iar porcul râmă înainte.

dacă cel dintâi care intra în casă e băiat, atunci şi femeia însărcinată din casă tot băiat va naşte. De asemenea şi vitele vor naşte numai parte bărbătească.

De va fi chidă (promoroacă) pe copaci, anul va fi mânos.

Se face plăcintă cu răvaşe.

Se bea vin roşu la masă ca să se înnoiască sângele.

Cine strănută în seara de Sf[ântul] Vasile, va căpăta daruri a doua zi.

Femeile cele tinere, de dimineaţă, iau pâne, rachiu, cârnaţi, piftii şi, dimpreună cu copilul cel mai mic, se duc la moaşa care a moşit-o, unde duc daruri şi petrec până seara.

De Anul Nou se măreşte ziua.

Spre Anul Nou, noaptea, e bine să ardă tot timpul în casă lumină.

dacă coşi în ziua de Anul Nou, ai mare noroc. Dacă [cel cel]* coase este băiat, se va însura curând, iar dacă e fată, se va mărita devreme.

În ziua de Anul Nou, nimeni nu doarme, că tot anul va fi somnoros, nu se dă bani împrumut, că tot anul va da. Iar cine n-are bani în pungă, va fi tot lipsit.

La Anul Nou de demânceate, fiecare om trebuie să aibă în mână unealta cu care lucrează în cursul anului şi s-o mânuiască de trei ori, ca semn de bărbăţie şi spor la lucru. Aşa, plugarul ia sapa, cu care dă de trei ori în pământ, şi furca cu care ridică de trei ori. Tot aşa fac, fiecare în felul său, ciubotarul, croitorul, dulgherul, pietrarul, morarul şi alţii.

De Sf[ântul] Vasile femeile se duc cu copiii la moaşă, ca să-i dea de grindă, ca să fie sănătoşi şi tari ca lemnul. Apoi fac chef.

În munţi, se învelesc roatele de la car cu paie şi apoi dându-le foc, le rostogolesc de-a dura pe dealurile din marginea satelor. Asta se face la miezul nopţii, iar flăcăii strigă peste sat diferite chiuituri în gura mare, despre fetele care au greşit, care nu s-au măritat, care se ţin mândre, ori despre muierele care au drăguţ.

5 IANUARIE

Se ţine post. Nu se lucrează nimic. Preotul merge cu crucea din casă în casă şi le stropeşte cu apă sfinţită. Femeile întind pe paturi toate lucrurile şi zestrea casei, ca să le boteze şi să fie trainice, să nu le roadă moliile.

De va fi bură pe pomi, vor fi poame multe la vară.

6 IANUARIE

În ziua de Bobotează se face agheazma cea mare, care este bună pentru lecuire de boli.

Se fac aceleaşi datini ca la Sfântul] Vasile de către fete pentru ursită.

În timpul când preotul face sfinţirea apei la râu, se scot toate vitele afară din grajd, în noaptea de Bobotează se crede că se deschide cerul şi orice cere omul, care îl vede, i se împlineşte de către Dumnezeu.

După Bobotează nu se spală rufele două săptămâni, pentru că sunt sfinţite apele.

Unde sunt fete în casă, când vine preotul cu crucea în ajunul

Bobotezei, se aşază pe colţul patului, ca să stea logoditorii şi cloştile pe ouă.

De va bate Crivăţul în ziua de Bobotează, vor fi roade la bucate.

Cine va intra în apă în această zi, scapă de friguri.

Se ta scaieţi, usturoi şi tămâie neagră, care sunt bune de Al Spurcat.

Se stropesc vitele cu agjiiazmă, ca să fie ferite de boli.

Pentru ca să nu te cuprindă frigurile, durerile de cap, de piept şi de stomac, e bine ca la Bobotează, când se afundă steagul sau crucea în apă, să te speli în acel moment cu apă de râu, că vei fi sănătos tot anul.

dacă va fi vreme frumoasă în această zi, va fi un an îmbelşugat în pâne şi peşte.

Cine se aruncă în apă în ziua de Bobotează, se vindecă de orice boală ar fi având. Din ziua de Bobotează şase săptămâni sunt curate şi sfinte chiar în vârful munţilor.

Apa de la Bobotează se păstrează în sticle, ca să fie la îndemână, atunci când e cineva bolnav.

7 IANUARIE

La Sf. Ioan se duce zăpada, dacă a adus-o Sf[ântul] Niculai. Se serbează onomastica celor [pe] care îi cheamă Ion. Se umblă cu *Iordanul*

Băieţii de la 15 ani şi mai mult, flăcăii, sunt cei care umblă cu Iordanul. Încă din seara de 6 spre 7 ianuarie, flăcăii merg la preotul satului şi-i cer căldămşa de botez, busuioc şi agheazma din ziua aceea. Unul dintre ei, – capul – pe care îl şi numesc popa, duce căldărusa, în care strâng şi banii.

Altul duce [pământuful]*, cu care iordănesc oamenii, iar alţii duc o ţepuşă, pe care strâng carnea ce o capătă. Cum [soţ înserează o iau de la marginea satului, intrând în fiecare casă şi cântă întocmai ca preotul: „În Iordan botezându-te Tu Doamne” şi stropesc cu agheazmă prin casă. Cântând întruna se reped şi apucă pe fiecare din cei prezenţi, îi ia în braţă şi-i învârtesc. Învârtirea aceasta se numeşte „iordănire” şi ei nu lasă pe nimenea „neiordănit”. Îi caută pe toţi, oriunde s-ar ascunde, chiar şi sub paturi şi prin podul casei.

Unii gospodari se iau chiar la trântă cu iordănitorii, fiind credinţa că, luptându-te cu ei, te întinereşti, dobândeşti putere, căci luptătorii iordănitori sunt ajutaţi în timpul luptei de & f [antul] Ion şi acesta dă în urmă putere şi celui care s-a luptat cu iordănitorii, în dimineaţa zilei de 7 ianuarie, de Sf[ântul] Ioan, se duc iordănitorii la biserică şi, când ies oamenii de la biserică, îi prind în braţe şi-i iordănesc. Nici preotul nu scapă. Pe cei care îi cheamă Ion îi duc la gârlă să-i ude şi nu-i iartă celui care s-a luptat cu iordănitorii.

dacă un flăcău a mers într-un an între iordănitori, trebuie să meargă trei ani de-a rândul. Altfel nu e bine. Obiceiul acesta e ţinut mai mult la munte.

16 IANUARIE (SF[ÂNTUL] PETRE DE IARNĂ)

E mijlocul iernii. Se ţine şi nu se dă gunoiul

afară din casă, ca să nu mănânce lupii vitele şi să nu asuprească duşmanii. Pe cei ce serbează această zi» Sf[ântul] Petru îi păzeşte de prigoniri, de junghiuri şi de boli. Sf[ântul] Petru e patronul lupilor, căci lupul e câinele Sfântului Petru şi unde-i porunceşte el, acolo pradă. Când se strâng mai mulţi lupi ia un loc de urlă, se zice că se roagă lui Sf[ântul] Petru, să le rânduiască prada. Se mai crede că lupul are trei peri de drac pe cap, de aceea îi fioros. Lupul a fost făcut de Drac, dar neputându-l face să se mişte, l-a dăruit lui Dumnezeu, care, cum i-a spus; „fugi după Drac” cum s-a repezit după el şi dacă Diacul nu se urca într-un copac, l-ar fi sfâşiat. Dumnezeu a dăruit lupul Sfanţului Petru, care le crânduieşte în fiecare an prada, de unde s-o ia şi cât să ia. Pe oameni nu au voie să-i atace decât de la Sf[ântul] Andrei şi până la Bobotează.

17 ŞI 18 IANUARIE

În aceste zile sunt circovii de iarnă, [supranumiţi]* „fulgerătoarele”, care sunt trei zile rele de fulgere, trăsnete şi vifore, numite şi zilele trăsnetelor. Poporul crede că aceste zile sunt cele mai primejdioase şi le ţine cu mare credinţă, ferindu-se de a lucra. Căci de va lucra, în vara viitoare îl va ajunge fulgerele şi trăsnetele lui Sf[ântul] Ilie, aceste zile sunt rele de boli mari şi de pojar, care bântuie printre copii.

25 IANUARIE

Sunt sărbătorile Filipilor. Din această zi şi până la 2 februarie femeile serbează pe cei 7 Filipi.

În aceste zile nu se spală pe cap, nu se coase şi nu se face niciun fel de muncă, pentru că-i rău de lupi.

Nu se dă de împrumut şi nici cenuşa nu se dă afară din casă, că altfel îţi mănâncă lupii vitele.

E bine să speli cămăşi în aceste zile, că opăreşti gura gravătului (lupului).

1 FEBRUARIE (FAUR, FĂURAR)

În această zi se serbează Sf[ântul] Trif (a se vedea legendele Maicii Domnului). Nu se lucrează, ca via să fie păzită de grindină (piatră, gheaţă). Se mai ţine pentru ca lupii să nu mănânce vitele. Femeile lipesc cu pământ vetrele, gura cuptorului şi orişice crăpătură prin casă, ca să se lipească ochii şi gura păsărilor, viermilor şi la orice insectă ce atacă şi mănâncă holdele şi viile. Se dă de pomană o strachină de mălai, ca să nu mănânce vara lăcustele porumbul.

2 FEBRUARIE

Întâmpinarea Domnului sau *Şiretenia*, în această zi se crede că se întâmpină vara cu iarna; atunci începe a călători iama. Soarele se urcă tot mai sus şi noaptea este tot mai mică.

De Stretenie se mai serbează Martirii de iarnă, ca păzitori ai lupilor. Ei împiedică – dacă le ţii ziua – pe lupi, ca să mance vitele şi mai cu seamă oile.

această zi e ziua ursului. El iese din vizuină, de unde a stat, cum a dat zăpada, şi începe a juca învârtindu-se ca într-o arie dinaintea vizuinii. Dacă în această zi [nu] e soare şi ursul [nu] îşi vede umbra, atunci el se-ntoarce înapoi în vizuină şi mai stă încă şase săptămâni, căci va mai fi încă iamă. Iar dacă [-şi]* vede umbra, atunci rămâne afară, căci nu mai este iamă.

Se face apă sfinţită amestecată cu unt pentru ungerea pomilor contra omizilor. Nu se dă gunoiul afară din casă, tot pentru ca să nu mănânce lupii vitele. De va fi lună plină, va fi an cu belşug.

10 FEBRUARIE

E Sf[ântul] Haralambie. El ţine legată moartea, ciuma şi holera, de aceea e bine să nu lucrezi în această zi, ea să te apere Sf[ântul] Haralambie de ciumă ori de holeră şi de boala numită lovitură. Se face în această zi pomană, pentru cei care au murit de moarte rea. Se face colivă, din care se păstrează în cursul anului pentru a se da la păsări (hoare), ca să nu mai moară, dacă a dat vreo molimă printre ele.

11 FEBRUARIE

Sf[ântul] Vlasie. Se serbează pentru ca femeile însărcinate să nu facă copii schilozi; ca vitele să nu nască orătănii pocite, cu mai multe picioare, cu două capete, cu un ochi şi altele, pentru că atunci înseamnă că Dracul s-a corcit cu ele şi a pus stăpânire pe gospodăria omului.

24 FEBRUARIE (DRAGOBETELE)

Cu această zi se începe primăvara, Dragobetele fiind cap de primăvară. Dacă e timp frumos, tinerii se duc de culeg ghiocei. Dragobetele se serbează. Nu se lucrează, pentru a fi ferit de boli. E ziua dragostei. Se începe orice lucru pentru casă, că merge cu spor. Se scutură şi se aşază în casă, ca să vie binele şi averea să se-ntoarcă în casă. Nu se lucrează însă la câmp, în atelier sau în curte că-i rău de friguri. Această sărbătoare o ţin şi păsările. Ele se strâng în stoluri şi ciripesc, apoi se logodesc şi încep să strângă cele trebuincioase, ca să facă cuiburi. Când cineva lucrează în ziua de Dragobete, cântă ca toate păsările.

LĂSATUL SECULUI (Zăpostitul)

Se prinde postul. Nu are dată fixă, ci se schimbă odată cu aşezarea Paştilor. Postul ţine [şapte]* săptămâni.

Seara, la masă, toţi mănâncă un ou fiert, pentru că se spune: „cu un ou se astupă şi cu un ou se destupă gura la Paşti”, şi pentru ca să li se

pară postul mai uşor şi mai scurt. Se fac iertăciunile: vecinii şi rudele îşi cer iertare, unii de la alţii, ca să intre curaţi în post. După ce s-a mâncat seara, masa se lasă neridicată şi se pune pe o farfurie, din fiecare mâncare câte puţin, dimpreună cu solniţa eu sare, o felie de pâine şi un pahar cu vin şi se lasă până dimineaţa, ca să mănânce şi morţii. Se face plăcintă cu brânză şi se petrece în lege eu lăutari, pentru că [şapte]** săptămâni nu mai sunt slobode petrecerile. În unele locuri se bate alviţa. După masă se pun toate oalele cu gura în jos, ca să fii ferit de pagubă. Se strigă fetele, care au rămas nemăritate. În munţi, duminica seara, în care se începe săptămâna albă şi în cea următoare, în care se începe postul, copiii de la 12 ani în sus şi flăcăii, după ce s-a înserat, ies cu hodăiţele, pe câte un deal deasupra satului. Hodăiţele se fac din nuiele cu câte două ramuri, între care se îndeasă bine paie şi tuleie de porumb, pe care le aprind în deal, purtându-le în mână şi făcând cu ele tot felul de figuri, încât din sat par focuri de artificii. După ce au ars, se înşiră în rând în frunte cu un vătaf şi încep a striga, batjocorind mai cu seamă fetele rămase nemăritate sau feciorii rămaşi neînsuraţi în câşlegi. Strigătele se încep cu formule sacramentale din pildele de mai jos:

şi de ciudă şi bănat că nu s-o măritat.
I-o ieşit pe piele vărsat.

Alo, more, more!
Silit-o, silit-o more!
Fata lui popa Vasile.
S-a uitat în fântână
Alo, more, more.
Silâto, silit-o, more!
Uiu-iu pe deal în sus.
Prind fetele mâţe-n jug.
şi anume cin le mână.

Fata lui N.N. Cea bătrânăbate-o, Doamne, şi-o trăsneşte că ea cum le mai plesneşte. Bate-o, Doamne, şi-o detună că ea tare le mai mână.

Alo, more, more!
Silit-o, silit-o, more!

Asta-i fata popii nost, Ţese pânză fără rost, Printre iţe* printre spată, Paşte-o îapă-mpâedâcată. Iar pe sulul dinapoi şaptezeci de lăturoi;

Iar pe sulul dinainte Dracul le mai ţine minte.

PARE SIMILE

Începutul postului mare e a doua zi după lăsatul de sec. Se face spălăcania (spolocania), adică se spală toate vasele, în care s-a gătit în ele de dulce înainte de post. Se face tărbaca cânilor şi jujeul, adică se leagă de cozile cânilor tinichele ori cratiţe stricate şi în huiduitul copiilor şi al oamenilor, sunt lăsaţi să fugă pe uliţi, în timp ce

toţi râd de spaima lor. În schimb gâştele sunt îngrijite foarte bine ca să nu le lipsească nimic.

În această zi se mai serbează Ciricul Păsărilor, pentru ca să nu mănânce păsările sămânţa de cânepă.

SÂN TOADER

San Toader este şi ea o sărbătoare schimbătoare. Ea cade totdeauna în sâmbăta din prima săptămână a Postului mare. În această zi sunt următoarele credinţe: Se face colivă şi se duce la biserică, căci se crede că această colivă este bună a se mânca peste an contra frigurilor. Se tund coadele la cai şi părul de pe lângă coamele vitelor. Fetele se spală pe cap, ca să le crească părul mare. Se face alergarea cailor. Înaintea lui San Toader nouă seri nu se toarce, căci amorţesc mâinile şi capeţi dureri de ochi. Cum apune Soarele, se lasă şi lucrul. Se spală ceapa, ca să crească mare. În această zi, bărbaţii nu merg la pădure, că li se-ntâmplă o nenorocire. Nu se toarce, nu se sapă, căci fiarele sălbatice vin către casă şi atunci omul acela care a lucrat aduce nenorocirile şi sălbătăciumle peste sat şi este urât de toţi oamenii lui tot anul. În dimineaţa de San Toader să nu iasă fetele afară înainte de a se fi lăut, căci caii le vor paşte părul* San Toader ţine pe Dracul de păr. Se prind fraţii de cruce sau

fartaţi şi surori de cruce sau surate.

FRĂŢIA DE CRUCE

Fraţi de cruce sunt doi prieteni foarte intimi, gata să sară în foc şi în apă, unul pentru altul. Li se mai zice şi fraţi sau fartaţi din dragoste. Legea lor este iubirea până la moarte. Nu se trădează şi nu se ceartă. Un frate de cruce valorează mai mult decât unirate de sânge. Secretele lor nimănui nu se spun. Dacă moare unul dintre ei) atunci cel rămas în viaţă umblă cu capul gol, ca şi ceilalţi consângeni ai mortului, până-l îngroapă. El ia parte la înmormântare, duce sicriul dimpreună cu alţi prieteni şi-i păstrează amintirea toată viaţa, zicând: „Avusei şi eu fărtate şi n-am avut de el parte[12]v Pruncii fraţilor de cruce, nu se căsătoresc între ei, pentru că-i păcat. Fraţii de cruce se prind sau când sunt copii de 10 – 16 ani, ori în juneţe”, adică atunci când sunt flăcăi la horă şi încă nu s-au însurat. După ce s-au prins numai moartea îi mai poate despărţi. Prinderea se face pe pâne şi

12î ntâia zi de martie se mai numeşte şi cap de primăvară şi cum va fi prima zi, aşa va fi toată primăvara şi vara. Femeile îşi aleg dinainte câte una din Zilele Babelor şi se zice că după cum este acea zi, frumoasă sau urâtă, aşa este şi caracterul acelei femei, ori aşa îi va fi norocul peste an. Punerea mărţişorului: este datina ca să se pună pe gâtul copiilor, şi al femeilor uneori, câte o monedă de argint ori de aur sau chiar un medalion în diferite chipuri, legate de un fir roşu amestecat cu alb. Cel care poartă mărţişor va avea noroc, va fi sănătos şi curat ca argintul cu venirea primăverii, iar

sare, iar formula de jurământ este aceasta:

Eu ţi-o1 fi frate Până la moarte.

M-oi lăsa de pâine şi de sare mai bine

Decât să mă las de tine!

După rostirea jurământului, dau mana şi frăţia este încheiată, în alte părţi îşi crestează degetul mic şi, amestecându-şi sângele, îşi sigilează frăţia* în alte locuri sângele este scurs într-un pahar de vin şi băut pe din două de cei doi Birtaţi.

Tot aşa se prind şi suratele sau surorile de cruce.

Tot de San Toader îşi schimbă fetele chica de copilă cu cea de fată de măritat. „E fată-n păr”, cum se zice prin unele sate din Transilvania. Fata de 14 ani – căci de atunci intră în horă – şi mai în vârstă, îşi spală în seara de San Toader părul cu leşie făcută din propivnic sau părlangian (levănţică) şi iederă, îşi desface chica dinainte, care era trasă peste frunte şi împreunând-o cu chica dindărăt, se piaptănă cu cărare în semn că de-acum înainte e fată mare de măritat. În timp ce se spală, mamele lor rostesc de trei ori cuvintele:

San Toadere! San Toadere! Creşti cosiţa fetelor Cât coadele iepelor.

vara nu-l va apuca frigurile. Mărţişorul se poartă la gât până la înflorirea trandafirilor, când se pune pe un trandafir firul roşu, iar cu partea din ban se cumpără caş dulce, ca fetele să fie albe

ca şi caşul. Banul înseamnă îmbelşugare, firele roşii şi albe înseamnă că faţa celui care îl va purta să se facă albă cum e crinul şi rumenă ca trandafirul, în unele părţi, mărţişorul se ţine la gât până înfloresc vişinii, când se pune pe o ramură de vişin, rupându-l în trei. Apoi se iau trei flori de vişin: două se pun la urechi şi una sub brâu.

Cu apa de zăpadă din această zi se spală fetele, ca să fie curate şi albe la faţă. Nu se lucrează în această zi, pentru ca să se domolească mânia Babei Dochia şi pentru ca frigul de primăvară să nu facă pagubă în câmpuri. Ca să nu te mănânce purecii, să înfigi un cuţit în mijlocul pragului şi să zici de trei ori: Marte în casă, purecii afară.

9 MARTIE

În această zi se serbează 40 de Mucenici. Se fac mai multe feluri de copturi, care se împart în amintirea celor 40 de Mucenici. Se fac colaci în formă de om cu cap, care se ung cu miere şi se presară cu nuci pisate. În alte părţi colacii au forma unui opt, sau a unor simple rotocoale, ce se pun într-o zeamă dulceagă de miere, zahăr şi nuci pisate. Aceştia se mai numesc Brându-şi, Brânduşei, „Bradoşi”, „Sfinţi” şi „Sfinţişori”, Se mătură ograda şi se strânge gunoiul grămadă la un loc, după care se dă foc, iar copiii şi tinerii sar peste el. Aceasta ca amintire că aşa au fost

chinuiţi cei 40 de Mucenici arşi în foc şi pentru că e credinţa că cei ce vor sări peste acest foc vor fi sănătoşi. Bătrânii bat cu maiele sau ciomegele în pământ ca să intre frigul şi să iasă căldura, ca să vie mai repede primăvara. Se aprinde o cârpă sau o zdreanţă, cu care se afumă casă, grajdurile şi toate din curtea gospodarului, spre a fi ferite de rele şi şerpi în timpul anului. La 40 de Mucenici, dacă pământul este acoperit cu zăpadă, anul acela va fi bun. Se retează stupii, iar cu mierea de la stupi se ung bradoşii sau sfinţişorii. Cum va fi timpul în ziua de 40 de Mucenici, aşa va fi toată primăvara, în ziua de 40 de Mucenici, oamenii ies cu plugul la câmp. Vin berzele. Femeile înconjură cu cenuşă casă, ca să nu poată intra şerpii în casă. Începe a se face ziua mai mare. De va ploua în ziua aceasta, va merge bine stupilor peste an. Toate femeile pitesc furcile de tors în ajunul celor 40 de sfinţi, pentru ca în cursul anului să nu vadă şerpi; iar vitelor li se dă dovleci pisaţi cu sămânţă de cânepă, ca să nu aibă strechie în timpul verii. Se stropesc vitele cu mujdei (usturoi pisat şi amestecat cu apă), sare şi oţet, ca să le apere contra muşcăturilor de şerpi şi [de] nevăstuici. Femeile fac două turtiţe, în care împung cu ţava de ţesut, până se fac 40 de găurele, care închipuiesc pe cei 40 de Mucenici şi le ung cu mire, până se astupă găurele. Una din aceste turtiţe o dă de pomană primului trecător sau unui

vecin. E bine ca în această zi fiecare om să bea 40 de pahare cu vin, [câte unul] pentru fiecare din cei 40 de Mucenici.

17 MARTIE

Se serbează Sf. Alexe, omul lui Dumnezeu. Se crede că în această zi se dezgheaţă şi se deschide pământul pentru arătură. Se afumă grădinile şi pomii, pentru ca să fie feriţi de gângănii şi şerpi, căci în această zi înviază toate gângăniile şi şerpii, şi ies din pământ. Să nu iei în mână ac, sulă, furcă şi nimic ce este ascuţit, căci vezi numai şerpi tot anul. Se scot stupii cu albine afară. Se ia apă până nu răsare Soarele şi se păstrează, fiind bună să se stropească albinele, ca să nu fugă roiurile.

25 MARTIE

În această zi cade Buna-Vestire sau Blagoveşteniile. Se mănâncă peşte („De Blagoveşte, tot ţiganul mânca peşte”). Nimeni să nu caute gâlceavă, că este rău de pagubă. Cum va fi timpul la Buna-Vestire, tot aşa va fi şi în ziua de Paşti. Se dezleagă limba cucului şi cântă până la Sânziene; tot atunci se dezleagă limba şi la celelalte păsări. Se afumă împrejurul caselor şi grădinilor cu pomi. Să nu pui mâna pe ou, să nu cauţi găinile de ou şi să nu pui cloşte, căci ies puii strâmbi şi cu două capete. E bine ca în această zi, să stea toată ziua masa întinsă.

MIEZII PĂREŢILOR (MIEZUL PĂRESIMII)

Sau mijlocul Păresimilor, adică mijlocul postului, cade totdeauna într-o miercuri din săptămâna a patra din post, când seara este şi denie la biserică. În această zi se face şi numărătoarea ouălor, câte le-au ouat până atunci găinile, pentru ca să nu se strice până la Paşti şi de se găsesc cu soţ, este bine.

Fetele se spală pe faţă cu apă curgătoare, la râu, când trag clopotele la biserică, ca să fie frumoase şi drăgăstoase.

6 APRILIE (PRIER)

În această zi e Sâmbăta lui Lazăr. Se împarte pâine la săraci. Se umblă cu „Lăzărelur; Mai mulţi copii se îmbracă în haine albe, îşi pun prin păr cordele colorate şi umblă din casă în casă, cu ramuri de salcie în mână şi cântă cântece despre moartea lui Lazăr. Nu se lucrează la lucru voinicesc, căci e rău de căzătură, deoarece Lazăr a fost un sfanţ, care a murit căzând dintr-un arbore.

Lăzârelul

DUMINICA FLORIILOR

Se culeg tot felul de flori de primăvară şi se duc la biserică, pentru că astăzi e ziua Florilor. La biserică se împart ramuri de salcie şi, cum vin cu ele acasă, ating cu ele pe copiii cei mici, ca să crească şi să înflorească întocmai ca salcia. După aceea le pun la icoană şi le întrebuinţează în timpul anului contra mai multor boli, şi ca apărare contra grindinei şi furtunilor. Se pun ramuri verzi de salcie pe morminte. Se încing stupii cu salcie luată de la biserică şi cu care trebuie să stea până la anul, pentru ca stupul să rodească din belşug.

Masa să stea toată ziua întinsă. De va cânta broaştele până la Florii, vara va fi frumoasă. Se încinge mijlocul cu salcie luată de la biserică, pentru ca să nu aibă dureri în timpul anului, în ziua de Florii se înghit mâţişoarele de salcie luate de la biserică, spre a fi scutit de dureri de grumaz. Toate atunci se ating şi vitele cu salcie sfinţită, pentru ca vitele peste an să fie înflorite, adică frumoase. Să se pună o crenguţă de salcie sfinţită de Florii, pe vreme de furtună ori de grindină, pe foc, pentru că fumul lor împrăştie zloata, trăsnetele şi grindina. Cum va fi în ziua de Florii, tot aşa va fi şi în ziua de Paşti. Mlădiţele de lozie de la biserică din ziua de Florii, nu se pun în casă, ci să iasă afară sub streaşina casei.

JOIA MARE

Până în aceasta zi femeile şi fetele trebuie să-şi termine torsul cânepii şi să aibă cămaşă nouă făcută pentru Paşti. Se fac colaci şi se dau de pomană. În unele locuri se dă de pomană pentru morţi de-ale mâncării, precum şi de-ale îmbrăcămintei. Se face pomană mare în curtea bisericii, unde se aduc felurite mâncări şi băuturi. Se face „focul morţilor”. Se crede că sufletele morţilor vin în fiecare an în această zi, pe la vechile locuinţe, unde aşteaptă până ia Moşi şi şed sub streaşina casei. De aceea este obiceiul ca să

se facă foc în curte dimineaţa, ca să se poată încălzi sufletele la foc. Fiecare femeie sau fată trebuie să care două doniţe cu apă şi să toarne peste iarba şi mormintele casei. Se înroşesc ouăle. Se împietresc, pentru a le face galbene. Se duc 12 ouă roşii într-un şervet la biserică, seara la denie şi se lasă acolo până în ziua de Paşti, în urmă se îngroapă câte un ou din acelea la hotarele moşiei satului, spre a fi ferite de piatră. Din Joia Mare şi până la Ispas nu se toarce, nu se coase, nu se spală rufe în nicio joie, pentru că atunci va bate piatra, ori se opresc ploile şi va fi secetă. Se ia un bulgăre de tămâie, se aprinde mereu, când se cetesc cele 12 *Evnaghelii* şi ce rămâne este bun de aprins în casă, când tună sau trăsneşte şi se afumă copiii de speriate. În dimineaţa Joii Mari, înainte de a cânta cocoşii a treia oară, oamenii fac focuri prin curţi. Acestea închipuiesc focul, unde a fost oprit Apostolul Petru şi întrebat, când s-a lepădat de Mântuitorul Iisus, înainte de a cânta cocoşul a treia oară. Nu se spală rufe în ziua de Joia Mare, căci la morţi, în loc să li se ducă pomana ce li se dă, se duc lături din spălături.

VINEREA PAŞTILOR

I se mai zice şi Vinerea Seacă ori Vinerea Marea. În această zi se ajunează toată ziua, spre a fi ferit de boli şi năcazuri. Nu se coace pâine. Pe

unele locuri se fac ouă roşii. Fiecare creştin este dator să se ducă la biserică şi să treacă pe sub Sfântul] Aer, După ce iese de la biserică se duce cu lumânarea aprinsă până acasă şi, dacă nu se stinge, ocoleşte casa de trei ori, făcând cruce cu lumânarea pe pereţii casei, pentru ca să fie ferită de trăsnet, de foc şi de boli. Lumânarea de la Vinerea Mare – care apoi a fost aprinsă şi la înviere se aprinde când este furtună mare, cu trăsnete şi grindină. În seara de Vinerea Mare, când preotul ocoleşte biserica cu Sf[ântul] Aer, se aprind lumânări la morminte. Nu se dă nimic afară din casă, sau din curte, că nu este bine. Nu se ară, nu se seamănă, nu se sădesc pomii, căci toate seacă în urmă. Cei care au scurgere de sânge din nas, să se radă, că le va trece; iar cei care au durere de cap, să se spele pe cap, căci [le]* va scădea durerea. Cine se scaldă în Vinerea Seacă înainte de a răsări Soarele, acela nu mai are boli în oase.

ÎNVIEREA

Toţi se duc la biserică cu o lumânare, pe care o ţin aprinsă tot timpul cât ţine slujba. Cei ce nu au lumânare se consideră ca nevrednici. Lumânarea de la înviere este bună pentru vremuri rele cu tunete şi piatră, spre a se aprinde în casă. Cei care nu merg la biserică la înviere, tot anul

sunt bolnăvicioşi. Cine se naşte în ziua de Paşti, tocmai când se trag clopotele, este om norocos în toată viaţa. Cine moare în noaptea de Paşti, i se iartă toate păcatele şi merge de-a dreptul în rai. Cine pune mâna pe sare, toată vara îi va asuda mâinile. Cine doarme în ziua de Paşti, tot anul va fi somnoros şi leneş şi îi va ploua fânul. În ziua de Paşti se mănâncă întâi peşte proaspăt, came de iepure sau de vrabie şi numai după aceea alte bucate, ca să fie tot anul vioi ca peştele şi sprinten ca iepurele şi ca vrabia şi să nu-i fie greu la lucru. Se îmbracă o cămaşă nouă, ţesută şi cusută în timpul Păresimilor. În ziua de Paşti nu e bine a călători. Cu cel [cu] care ciocneşti mai întâi ouă în ziua de Paşti, te întâlneşti pe lumea cealaltă. Se dă lumea în scrânciob, (leagăn, dulap), care e făcut în amintirea spânzurătoarei lui Iuda.

Întoarcerea de la înviere care s-a spânzurat, după ce l-a vândut pe Domnul Iisus. Se pune în pragul casei o brazdă de iarbă verde şi un fier

peste care se calcă, pentru ca tot anul să fie bun şi îmbelşugat. În ziua de Paşti, cum te scoli, să te uiţi în cofa cu apă, că vezi tot bine peste an. În noaptea de Paşti, este bine ca să ardă tot timpul lumânarea în casă, în noaptea învierii, în unele sate, flăcăii fac la poarta bisericii un foc mare, care arde până la ziuă. Fetele şi băieţii, când se-ntorc de la biserică în ziua de Paşti, să se uite în fântână, ca să fie tot anul frumoşi ca apa. Ca să nu te doară mijlocul la secere, să nu mănânci oua roşii în ziua de Paşti. Să nu arunci cojile ouălor roşii afară, că-ţi arunci norocul şi rodul bucatelor, ci să le arunci pe apă, ca să meargă pe Apa Sâmbetei, până în ţara Blajinilor. În ziua de Paşti flăcăii toacă la biserică toată ziua, pentru ca să se facă multă cânepă, în munţi se trag cu treascurile. În ziua de Paşti, cum te scoli, să pui mâna pe piatră, ca să nu-ţi asude mâinile. Se mănâncă pască. Dacă pasca a crescut frumos, va fi un an bun. Aducându-se pasca de la biserică acasă, se gustă mai întâi din anaforă şi mai apoi din crucea pascăi. Care gustă mai întâi din usturoi sau hrean, pe acela nu-i mănâncă puricii.

În cele trei zile ale învierii, ard în văzduh trei candele mari, pe care însă nu le vede nimeni.

Pe unele locuri, feciorii udă fetele cu apă. Ei umblă din casă în casă cu udatul, iar fetele cinstesc pe băieţi cu ouă roşii. A doua zi de Paşti, se duc finii la naşi cu ouă roşii şi cozonaci. În

unele sate, după-amiază se duc oamenii la morminte, aprind lumânări, se face o mică slujbă pentru odihna sufletelor morţilor, apoi petrec.

ROBOTINUL [ROPOTINUL]

Robotinul [Ropotinul] cade marţea după Paşti. Se mai zice şi Robotinul ţestelor. Femeile se strâng şi fac ţeste. Altceva nu lucrează în această zi. Tot în această zi fetele, care au rămas nemăritate, fac un ţest, îl pun pe foc, îl ard până se roşeşte bine şi bagă sub el de viu un cocoş. Ele cred că făcând astfel se vor mărita în curând.

MÂNECĂTOARE

Mânecătoarea se serbează în ajunul Sf[ântului] Gheorghe. De Mânecătoare trebuie să te plimbi dimineaţa până-n răsăritul Soarelui, prin holdele pline de rouă, ca să fii sănătos peste an. În noaptea de Mânecătoare spre Sf[ântul] Gheorghe se fac cele mai multe vrăji.

În această noapte vrăjitoarele umblă în pielea goală prin holde, de iau sporul câmpului şi laptele vitelor. Puterea acestor vrăjitoare nu se poate slăbi decât cu zgomote de clopote sau cântec de bucium.

Sf[ântul]
Gheorghe

De aceea, în noaptea aceasta, se aude mai în fiecare sat bueiumându-se prelung, sau trăgându-se clopotul.

23 APRILIE

E Sf[ântul] Gheorghe (San Giorgiu, Sânjorzul). Sf[ântul] Gheorghe e cel ce-a ucis balaurul necredincios. De aceea Sânjorzul este împotriva tuturor vrăjitoarelor şi a duhurilor necurate. În cinstea lui se pun crăci verzi de pom înfipte în brazde cu iarbă verde la uşa casei, la poartă, la uşa grajdului şi, în sfârşit, peste tot

unde este vreo intrare, pentru a feri casa şi locurile de duhurile rele. Se pun brazde verzi de iarba pe pragul caselor şi pe stâlpii gardului, în semn că a sosit primăvara* Nu trebuie să doarmă nimeni, căci doarme somnul mieilor şi tot anul va fi somnoros. Oamenii se cântăresc, ca să nu se lipească farmecele de cel ce se cântăreşte. Se spală fetele şi femeile şi chiar copiii pe faţa cu rouă în dimineaţa de Sângiorgiu, ca să fie sănătoase tot anul şi să nu le iasă pete pe faţă. În noaptea de Sf[ântul] Gheorghe se păzesc comorile, căci atunci joacă banii, care sunt îngropaţi în pământ. Nu se dă nimic din casă, căci dai tot anul. În dimineaţa de Sfântul] Gheorghe înainte de a răsări Soarele, fetele seamănă busuioc, iar sămânţa o ţin în gură ca să crească frumos şi să aibă miros plăcut. Busuiocul semănat în ziua de Sângiorgiu e bun de dragoste. De la Sf[ântul] Gheorghe şi până la Rusalii se tund oile* De va fi rouă multă, pâclă ori ceaţă în ziua aceasta, e semn de an bogat. Gunoiul din ziua de Sf[ântul] Gheorghe să se lepede la rădăcina pomilor, căci rodesc bine. În noaptea de Sf[ântul] Gheorghe şi înainte de răsăritul Soarelui, cel care va fi bolnav de orice boală, de se va tăvăli prin rouă, se va tămădui. În această zi se udă fetele de către flăcăi. Udatul ţine până la amiază. Care fată scapă neudată, aceea este sărbătorită de către celelalte, lucru ce cam rar se poate întâmpla, căci nicio fată

nu rămâne neudată în ziua de Sânjorz. Se ung ţâţele vacilor de lapte cu usturoi, pentru ca să nu poată vrăjitoarele să le ia laptele. De va cădea Sfântul] Gheorghe în zi de post, nu va fi mană nici la albine, nici la oi şi nici câmpul şi nici pomii nu vor rodi din belşug.

Se unge cu leuştean uşa grajdului şi coteţelor, iar în fereastră se pun spini, ca strigoii să nu poată lua mana de la vaci, puterea vitelor şi a oamenilor. Căci mai ales în noaptea aceasta umblă strigoii şi cine are curajul să stea în grajd noaptea sub o groapă cu colţii de fier, acela vede pe strigoi, când vin, şi-i poate şi apuca. Se ung cu usturoi ţâţele vacilor, care au lapte, ca să nu le poată lua mana fermecătoarele. Se despart mieii de oi, iar laptele muls în această zi se da săracilor. Când un pom nu face roade, se găureşte în ziua de Sf[ântul] Gheorghe, că atunci va face. Ca vacile să aibă lapte bun şi mult, se mulg în ajunul Sf[ântului] Gheorghe şi se lasă şiştarul cu lapte afară în grădină.

ÎMPROOR

În preziua Sf[ântului] Gheorghe se face din mlădiţe verzi o stropitoare numită improor. Se aduce apoi, într-un vas nou, apă curată de la un izvor sau de la un râu şi, în dimineaţa zilei de Sânjorz, se stropesc cu improorul, căscnii, vitele,

casă, grajdul şi această stropire se numeşte improorare. Peste cei care ies pentru întâia oară cu plugul la arat de primăvară, se aruncă grâu şi restul nearuncat se dă săracilor.

Pe la poalele munţilor (Transilvania) feciorii, tocmind un lăutar, se duc cu toţii în pădure, unde îmbracă pe unul din ei în frunză de fag şi îl pun călare pe cal, iar ceilalţi se înşiră în urma lui şi în cântece, jocuri şi chiuituri, ca la nuntă, se întorc spre sat. Apoi iau fiecare casă la rând şi joacă, până ce stăpânul casei le dă bani sau vin. Cei ai casei obişnuiesc să arunce cu apă asupra celui îmbrăcat în frunze şi care întruchipează pe Sânj orzul.

MĂTCĂLĂLL

Se serbează lunea sau marţea după Duminica Tomii. Mătcalăul e o fiinţă, parte omenească, parte îngerească. Arată ca un june frumos, dar care e veşnic călător, umblând în toate părţile prin lume. Oamenii nu-l pot vedea, din cauză că au început să înjure urât de cele sfinte şi s-au spurcat. Numai cel cu totul nevinovat l-ar putea vedea. Nu se lucrează în această zi la câmp, că e rău de vifor şi trăsnet. Femeile nu ţes, nici nu cos. În această zi ele obişnuiesc să se mătcălească, adică se prind surate şi [surori]* de cruce.

25 APRILIE

E Marcu Boilor, pentru că e ziua Evanghelistului Marcu, ce e închipuit, în icoană, având lângă el un bou. Nu se lucrează, că e rău de vite.

1 MAI (FLORAR)

În această zi este Armindenul, când se serbează profetul Ieremia, de unde i se trage şi numele. Nu se pun boii la jug, la car sau la plug, căci e ziua boilor, că atâta sărbătoare au şi ei. Se pun la case, la uşi, la porţi, la ferestre şi pe la grajduri, ramuri verzi de stejar sau de orice alt arbore. Aceştia sunt Armindenii. Înainte de a răsări Soarele, fetele, femeile şi copiii se spală cu roua ce cade peste noapte pe flori şi pe iarbă, ca să se facă curate şi sănătoase. Se frige un miel la îngare într-o poiană din pădure sau chiar la margine de crâng şi se petrece cu lăutari. E obiceiul ca la această petrecere să nu se bea decât pelin, sau vin roşu, pentru că [în această zi]** se înnoieşte sângele. Pelinul e bun şi pentru ca să nu te mănânce purecii şi să nu te îmbolnăveşti de friguri. Armindenul din faţa casei se ţine la poartă, până ce se macină grâul nou şi când pentru întâia oară se face pâine din acest grâu. Atunci se taie şi se pune pe foc, ca el să coacă cea dintâi coptură.

TODURUSALE

Sărbătoarea aceasta cade la 24 zile de la Paşti, adică exact la mijlocul timpului dintre Paşti şi Rusalii. Se mai numesc şi Todorusele, înjumătăţirea Prazniculuí, Răpotinul, ori Strat de Rusalii. Todurusalele sunt semănătura Rusaliilor, aruncată cu 24 de zile înainte, ca să ştie oamenii că vin Rusaliile şi să se ferească de ele.

În text: „sore” (n.ed.). În text: „azi” (n.ed.).

Rusaliile sunt 7 surori, fete curate şi nevinovate, pe care Dumnezeu le-a prefăcut în zâne. Aceste zâne n-au murit şi nu vor muri în vecii vecilor. Oamenii nu le pot vedea, că sunt răi şi n-au sufletul curat.

În lume, printre oameni, nu stau decât 5 săptămâni, adică de la Todurusale şi până la Rusitori. Prima zi când coboară printre oameni, fiind această zi, ele îşi petrec cu San Toaderii, care sunt nişte flăcăi frumoşi şi tineri, cu care joacă hore mândre şi horesc cântece frumoase. Todurusalele adună vârfuri de drumbravnic şi fac din ele chite frumoase, cu care împodobesc părul San Toaderilor. Todurusalele sunt zâne bune şi-ţi dau pace, dacă nu le faci vreun rău, şi dacă nu încerci să le strici jocurile. [dacă cumva le tulburi, atuncea se supără rău de tot şi pocesc pe acei oameni răi. E bine să se ţie ziua lor, ca să le ai de partea ta, poate-ţi prind bine cândva. De aceea, femeile şi fetele nu lucrează. E bine, totuşi, ca în această zi să se semene cânepa şi să se culeagă

dumbravnic. Se culeg buruienele de leac, căci sunt binecuvântate de ele. Se pune prin casă peste tot pelin, usturoi şi leuştean pe la porţile curţii, pe la ferestrele caselor. Toată ziua se ţine în mână şi prin sân numai pelin ca să piară purecii şi să fie feriţi contra Ielelor.

În această zi, femeile, adunându-se vecină cu vecină, fac din pământ frământat cu baligă şi paie „teşte” *, unde coc în timpul anului pâine, mălai şi chiar friptură. După ce le-au terminat, pun toate, mână de la mână, şi cumpără vin şi le stropesc ca să fie norocoase şi să poată coace bine în ele. Cu restul vinului petrec.

În ziua aceasta au dreptul femeile să se poarte aspru cu bărbaţii lor, drept răzbunare pentru orice le-au făcut în timpul anului.

Unele chiar îi bat şi bărbaţii n-au dreptul să zică nimica.

ISPASUL SAU ÎNĂLŢAREA DOMNULUI

Cu o zi înainte de Ispas, femeile dau de pomană azimă caldă, ceapă verde şi vin pentru morţi, ca să aibă pe drum, căci se crede că în această zi sufletele morţilor zboară la cer. Se culege alunul pentru făcutul de dragoste. Se pun flori la ferestrele şi uşile caselor, precum şi pe mormintele morţilor. Se face la câmp sfinţirea grânelor. Preoţii îmbrăcaţi în odăjdiile sfinte,

având prapurii înainte şi tot poporul după ei, merg în procesi [un] e la câmpuri, unde stropesc ogoarele şi după o mică rugăciune făcută la vreo rugă sau troiţă, fac cununi de grâu şi se întorc cu ele, aducându-le la biserică, întocmai ca pe o ofrandă, ca mulţumire adusă lui Dumnezeu, pentru belşugul dăruit oamenilor. Nu se dă foc din casă, că-ţi mănâncă lupul oile. Se leagă căluşerii.

RUSALIILE SAU DUMINICA MARE

Se poartă pelin la brâu sau în sân, spre a fi ferit de Iele şi Rusalii. Nu este bine a se urca în arbori sau locuri înalte şi nici a călători în această zi. Până la Rusalii se tunde lâna de pe oi. Se pun, în casă şi la poartă, frunze de tei sau de nuc şi flori. În ziua de Rusalii să nu se certe nimeni, căci acela este luat de Iele sau de Rusalii şi este bine să se poarte trei fire de usturoi în sân sau la brâu. Femeile duc la biserică frunze de nuc şi de tei. Să nu umble în noaptea de Rusalii nimeni în pădure sau pe câmp, pentru că îl pocesc Ielele. Să nu doarmă cineva afară, că vin Rusaliile şi-i iau o mână sau vreun picior, îi pocesc gura sau cine ştie ce rele îi fac. În noaptea spre Rusalii, se pune pelin sub cap, ca să nu te ia din Rusalii. Se pun prin lăzi, foi de nuc luate de la biserică, pentru a feri hainele de molii. Teiul de la Duminica Mare de la biserică, este bun să-l ţii, pentru piatră. Când

începe a ploua cu piatră, să se ia o crenguţă din acel tei şi să se arunce afară. Imediat piatra va sta. Se începe jocul căluserilor şi se joacă toată săptămâna Rusaliilor. De la Duminica Mare înainte, poate oricine să doarmă afară pe prispă, căci înainte de asta nu era bine, căci te cuprindeau frigurile aduse de spiritele rele şi de Iele. Când copilul e bolnav de friguri, să fie culcat jos şi să treacă peste el căluşerii de trei ori şi-i va trece. Când se sfinţeşte apa la Rusalii, fetele beau apă sfinţită din clopoţelul bisericii, ca să poată hori bine. Pe cine-l doare capul, să se afume cu pelin de la Rusalii, că-i va trece.

SÂMBĂTA MORŢILOR

Se dau de doamnă oale, doniţe, cofiţe şi străchini cu mâncare (friptură de miel, orez cu lapte, colarez, cireşe, iar în doniţe şi-n oale cei mai cu dare de mână pun vin); la fiecare doniţă şi oală se leagă câte un bucheţel de flori şi o lumânare pentru sufletul morţilor, care se zice că se duc în această zi pe la mormintele lor. Este mijlocul verii şi începe să descrească ziua. În această zi seacă rădăcina grâului.

11 IUNIE (CIREŞAR)

E Sf[ântul] Vartolomeu, care se serbează pentru că e rău de furtuni, cu piatră.

12 IUNIE

Este Sf[ântul] Onufrie. În această zi se încheie vara. Dacă va ploua în această zi, tot anul nu vor mai fi şoareci, pentru că această zi se mai numeşte şi „sărbătoarea şoarecilor.

Sf[ântul] Eliseu. Se serbează pentru paza câmpului, fiind ferite holdele de bătaia pietrei. Oamenii, mai ales femeile, nu lucrează în această zi, pentru ca grâul să lege rod. Cine nu ţine această sărbătoare, va secera grâul cu spicul sec. Dacă cucul încetează să mai cânte cu mult înainte de Sânziene, este semn că vara va începe cu căldură şi apoi va fi secetoasă. Cucul părăseşte ţara şi se duce de îndată ce aude fâsâitul coasei, căci atunci începe cositul.

24 IUNIE

Naşterea Sf[ântului] Ioan Botezătorul sau Drăgaica şi Sânzienele. În această zi se fac cununi de sulfină galbenă şi se pun afară la ferestre sau la poartă. După ieşirea din biserică se aruncă cununi de sulfină pe casă; fiecare cunună poartă numele unui membru din familie. A cărui cunună cade de pe casă, acela are să moară în acel an, iar a cărei [cunună] stă pe casă, are să trăiască. Cununele căzute se aruncă până la trei ori. De dimineaţă fetele şi flăcăii se duc de strâng flori de sulfină, umblând prin rouă. Din aceste flori fac

coroane şi se-ncing peste mijloc, iar seara le pun de se usucă şi le păstrează pentru diferite boli. După asta, în unele locuri se face un foc mare şi sar toţi peste el. Apoi aruncă coroniţe de sulfină pe casă. A doua zi, fiecare îşi cercetează coroniţa, dacă e plină cu rouă, atunci fata sau flăcăul acela se va căsători în curând şi va avea noroc. Se pune sulfină în haine, spre a le feri de molii şi ca să le parfumeze. În ziua de Sânziene nu se scaldă nimeni, că e rău de înec. Se împart sânziene la biserică. În această zi e miezul verii, în seara de Sânziene, răsare Cloşca pe cer. Se culeg sânziene spre a tămădui cu ele lipitura, guturaiul şi alte boli; mai sunt bune şi împotriva Ielelor şi a frigurilor. Pe la miezul nopţii spre Sânziene, înfloreşte „iarba fiarelor”, cu care se crede că se poate descuia orice încuietoare. Această iarbă este foarte mult căutată de tâlhari. Nu mai cântă cucul, care cântă de la Buna-Vestire până acum, când se îneacă cu orz sau cireşe, răguşeşte şi nu mai poate cânta. Se încing oamenii cu cicoare peste mijloc, ca să nu-i doară şalele şi ca să fie feriţi de a fi luaţi din Drăgaică. Cine lucrează în această zi, e pocit de Drăgaică (Şoimane, Rusalii, Sfinte) înnebuneşte şi joacă întocmai ca ele. În noaptea de Sânziene, femeile, şi mai ales cele caic descântă şi vrăjesc, pleacă de cu noapte pe câmp şi adună din tot felul de ierburi şi buruieni, pe care le păstrează peste an pentru leacuri şi vrăji.

Cu deosebire usturoiul luat din Sânziene e minunat de bun pentru leacuri. În ziua de Drăgaică, cine va trece o apă de trei ori înot, fără să se înece, nu se va mai îneca tot anul.

San Petru şi Pavel. Din ziua de San Petru nu mai cântă cucul.

Nu se lucrează fiind rău de pagubă şi de lupi. Când tună de San Petru, în anul acela nu se vor face alune şi nuci, căci le mănâncă viermii şi pică jos. Se dă de pomană pentru sufletul morţilor colaci, lumânări şi mere. Se păzesc „pietrele lui San Petrul care se ţin spre a nu bate piatra porumbul şi via. Sătenii, care au vite, duc la biserică spre sfinţire: caş proaspăt, brânză, urdă şi colarez. Femeile măritate nu mănâncă mere până la San Petru, când împart de sufletul morţilor.

1 IULIE (CUPTOR)

Sunt Sfţinţii] doftori fără de arginţi Cozma şi Damian. Se serbează pentru a fi oamenii feriţi de boli. Această sărbătoare se mai numeşte, în Transilvania, Ana Foca şi nu se lucrează la vie pentru că Soarele îi dogoare via şi se va usca. În ziua de Ana Foca arde piatra în apă şi joacă Soarele în apă.

8 IULIE

E Sf[ântul] Procopie sau Pricopul. Se serbează ca să nu se prichească grânele, să nu trăsnească şi să nu dea piatră. Se zice că Pricopul

pricopseşte grâneie, adică face să dea în copt semănăturile. Pricopul arde şi topeşte piatra în apă şi în loc de grindină cade ploaie. Se ţine ca să nu dea vijelii mari. La moţi se crede că, dacă ar lucra cineva la Precup, ar veni Harcodan şi Domados, două vânturi puternice şi primejdioase. Harcodan suflă ca un sfredel, iar Domados drept înainte. Pe un boier, care a săpat ceapă în această zi, Harcodan l-a luat pe sus şi l-a lăsat tocmai pe vârful Biharici, unde se găseşte cea mai bună ceapă, iar locul se numeşte „Grădina Cepelor”.

15 IULIE

În această zi cade Ciurica. Se serbează ca să nu ajungă omul şchiop şi ca femeile să aibă traiu bun cu bărbatul în căsătorie.

Cine va fi bătut în această zi, va fi bătut tot anul.

17 IULIE

Cade muceniţa Marina. Se ţine pentru toate bolile femeilor îngreunate. Femeile nu se piaptănă, pentru ca lupii să nu le mănânce vitele. Se culege pelinul, din care se face apă de pelin, care este bună pentru obraz. Se culeg măturele [le], izma şi muşeţelul, care sunt bune de leac. Marina este aceea care începe zilele Circovilor Marinei şi care ţin trei zile. În ziua de Marina se lipeşte de gard o baligă de vacă şi se lasă acolo

până se usucă, pentru că e bună pentru bube şi năjit afumându-se cu ea bolnavii. Se dă de pomană pâine şi miere. Acestei sărbători i se mai zice în unele părţi şi Foca şi se ţine ca fiind rea de piatră şi de foc. Cine lucrează în această zi, i se vor strica semănăturile, focul îi va arde casa şi lupii îi vor mânca vitele.

20 IULIE

În această zi cade Sf[ântul] Ilie (Sântilie). Se duc poame la biserică şi se dau de pomană pentru cei morţi, căci până în această zi, nu se cade nimănui a mânca din ele, căci, trebuie mai întâi să se dea de sufletul morţilor. Femeile duc la biserică busuioc şi îl pun pe iconostas. După ce s-a terminat slujba, îl iau şi îi dau foc, iar cu cenuşa lui se freacă copiii în gură când au bube. Nu se azvârle cu mere în sus, că bate piatra merele. Mărul este pomul Sfântului Ilie, de aceea nu se mănâncă mere până-n această zi. Până la Sf[ântul] Die nu se scutură mere, nici nu se bat unele de altele, căci se fac furtuni mari, tunete, fulgere şi piatră. De va tuna în ziua de sunt Ilie, vor seca toate alunele. Din ziua de sunt Ilie, o parte dintre femei nu lucrează o săptămână încheiată, fiindcă este rău de foc, de trăsnet şi fel de fel de boli arzătoare. Se răfuieşte cea dintâi zi de toamnă. Se fac praznice pentru morţi. De va tuna în ziua de sunt Ilie, toate poamele vor fi viermănoase. De nu

vei duce „doamne” la biserică de ziua de Sf[ântul] Ilie, pomii nu vor da roade în anul viitor. De ziua lui umblă sunt Ilie să trăsnească pe draci. În această zi a lovit aşa de rău pe Tartorul dracilor, încât i-a scos un ochi. De atunci sunt banii de aur pe pământ, căci ochiul acela căzând jos, s-a prefăcut în ban de aur. E a belşug să scuturi mărul în ziua aceea şi măcar două mere de sunt, să chemi copiii în grădină şi să le dai de pomană.

22 IULIE

Cade Foca. Se serbează pentru foc şi piatră. Tot în această zi se mai serbează Pălia, pentru toate bolile rele şi pentru ca să nu se pălească grânele. Se dă de pomană.

27 IULIE

Sf[ântul] Pantelimon. Poporul îi zice Pintilie Călătorul, căci atunci se călătoreşte vara şi pleacă păsările călătoare. Se serbează pentru a fi ferit de arsuri, de opărituri şi alte boli. Se mai serbează pentru grindină şi furtuni. Se crede că e cea din urma zi din vară, când vara se călătoreşte şi începe toamna.

1 AUGUST (AUGUST, AUST.

MĂSĂLAR, GUSTAR)

E ziua Crucii. Femeile o ţin că e rău de lovituri de moarte. În această zi se mai ţine şi

Macoveiul Stupilor, se retează stupii, păstrându-se mierea în cursul anului.

6 AUGUST

Schimbarea la faţă. Sărbătoare mare. Se mănâncă peşte. Pe cine-l doare capul, pe acela îl va durea un an încheiat. În această zi pleacă berzele. Nu e bine să te sfădeşti. Se îngălbeneşte frunza pădurilor. Nu mai e bine să se scalde în apă curgătoare. Se ia o crăcuţă cu 7 prune, câteva alune şi se păstrează la loc neumblat, ca să nu fie stricate de cineva. Aceste sunt bune de friguri şi alte boli în tot timpul anului. Să te păzeşti să nu fii ocărit în această zi, că tot anul vei fi certat.

15 AUGUST

Sfânta Maria Mare. Adormirea Maicii Domnului. Se începe a se culege alunele şi busuiocul. Se culeg tot felul de buruieni de leac. Se face pomană pentru cei morţi, dându-se fructe de pomană. Dacă nu cade brumă, în timpul de la Sfântă Maria Mare şi până la Sfânta Marie Mică, se imput jidanii.

29 AUGUST

Tăierea capului Sfântului Ioan se serbează cu post. Nu se mănâncă usturoi, pentru că usturoiul are cap. De asemenea, nici ceapă, nici măr şi nimic ce are cap. Nu este bine a se samăna niciun

fel de bucate.

Nu se mănâncă varză murată, nici struguri negri, nici nu se bea vin, pentru că se zice că pe varză (curechi) i s-a tăiat capul lui Sf[ântul] Ioan, şi pentru că vinul şi strugurii aduc aminte de sângele vărsat. Nu se taie nimic cu cuţitul, nici chiar pâinea, ci se rupe cu mâna. Se ţine această zi, contra frigurilor, căci atunci începe a prinde frigurile pe oameni.

2 SEPTEMBRIE (RĂPCIUNE)

Sf[ântul] Simion Stâlpnicul. Se serbează pentru vânt, căci el ţine vânturile. Cum va fi vremea în această zi, va fi tot anul.

Se serbează martirul Vavila, pentru a avea noroc şi parte la vite, pentru că acest sfânt şi-a petrecut toată viaţa în pădure cu vitele şi dobitoacele.

8 SEPTEMBRIE

Sânta Marie Mică. Se duc păsările călătoare, îndeosebi rândunelele.

14 SEPTEMBRIE

Înălţarea Sfintei Cruci. Ziua Crucii. I se mai zice şi Cârstovul Viilor. Să iei din prun cu gura prune şi să le ţii în casă, iar când auzi că te vorbeşte de rău cineva, să te speli cu pruna cu apă. Se strâng flori şi se pun sub streaşina casei, ca să nu se mai apropie trăsnetul de casăvân ziua

Crucii vorbesc toate florile, căci le pare rău că se usucă. În ziua Crucii dacă va tuna, va fi toamna lungă. Prunele din ziua Crucii sunt bune pentru dureri de cap, dinţi, umflături la oameni şi la vite. Se pune în gard o baligă de vacă şi se lasă să se usuce. Se afumă cu ea [e bună] pentru diferite boli. Se strânge mătrăgună şi năvalnic, cu care fetele fac de dragoste şi de măritat.

26 ŞI 27 SEPTEMBRIE

Sunt Filipii de Toamnă. Se serbează, pentru că este rău de lupi. În aceste zile nu se mătură prin casă, nu se coase, nu se macină, căci este rău de vite.

28 SEPTEMBRIE

Femeile serbează pe Sf[ântul] Hariton, căci se tem să nu înnebunească.

14 OCTOMBRIE (BRUMĂREL)

Sfânta Paraschiva (Vinerea Mare). Se serbează cu post. Nu se coase şi nu se face niciun fel de lucru, fiindcă este rău de trăsnet, de piatră şi de durere de cap. Vinerea Mare se mai numeşte şi Vinerea celor 12 Vineri.

18 OCTOMBRIE

Se serbează Evanghelistul Luca. Poporul îi zice Lucinul. Se serbează, pentru ca să fie vitele ferite de lupi.

Este Sf[ântul] Dumitru. Se începe iama. Se tunde coama cailor, pentru ca să crească frumos. În ajunul lui Sf[ântul] Dumitru se fac focuri pe lângă care se adun copiii şi strigă: „Hai la focul lui Sâmedru” Focurile acestea se fac din găteje, paie şi puţin bălegar. Se fac în număr de 9. Flăcăii şi fetele sar prin foc. Cei ce-l trec se vor căsători în anul acela. La urmă vin babele şi le dau colaci, nuci, mere. Când pleacă spre casă, iau câte un tăciune şi-l aruncă prin grădinile cu pruni, ca să facă prune multe în vara viitoare. În noaptea de Sâmedru, ciobanii care vor să afle cum va fi iama, geroasă sau moaie, îşi aştern sarica în mijlocul oilor. De se va culca pe ea oaie neagră, iama va fi bună; iar de se va culca oaie albă, iama va fi grea, cu zăpadă multă. În noaptea de Sâmedru de va fi lună plină şi senin, iama va fi bună; iar de nu va fi lună plină, ci nor sau ploaie, este semn că iarna va fi grea şi zăpezi mari.

1 NOIEMBRIE (BRUMAR)

Cosma şi Damian. Se serbează, pentru că tămăduieşte toate bolile.

8 NOIEMBRIE

Arhanghelii Mihail şi Gavril. Sărbătoare mare, căci ei sunt acei care iau sufletele oamenilor, când mor. Se aprinde o lumânare la biserică şi acea lumânare îi va lumina omului în viaţa vecilor Sub mâna Sfinţilor Arhangheli sunt

toate vietăţile şi oamenii, atât cei vii, cât şi cei morţi. La Sf[inţii] Arhangheli se desparte vara şi dă vietăţile pe mâna Sfanţului Nicolai.

11 NOIEMBRIE

Sf[ântul] Ioan Milostivul se serbează ca să fie ferite [vitele] de lupi şi de şerpi.

13 NOIEMBRIE

Sf[ânta] Mina. Se serbează pentru orice pagubă. Femeile şi fetele duc lumânări la biserică şi le aprind de la capătul cu care se lipesc de sfeşnic. Aceasta o fac pentru a întoarce inima celui iubit spre ele, precum şi inimile duşmanilor.

14 NOIEMBRIE

Sunt Filipii de iarnă. Se încep şezătorile. Filipii sunt în număr de şapte şi la 21 noiembrie se termină. Se serbează lăsatul secului de Crăciun. Seara, după-masă, se pun cu gura în jos toate vasele ca să fie ferite de pagubă. Nu se lucrează niciun fel de lucru, nu se coase, nu se ţese. Filipii apără casele de rele, de cădere, de pagubă. Nu se scoate gunoiul din casă, căci este rău de lupi. Asemenea, nu se coase, căci înţeapă bubatul, ci numai se spală rufele, ca să opărească gura lupului. Nu se toarce, căci vin lupii la casă şi mănâncă oile. Al şaselea Filip se numeşte Filip cel Şchiop.

21 NOIEMBRIE

Intrarea în biserică (Ovidenia). Se întâlneşte iama cu vara. Intră iama în vară. Se serbează pentru vedere. Se face praznic pentru copiii morţi şi [de către cei] cărora nu le trăiesc copiii. Se fac lumânări pentru morţi şi se dau de pomană, mai cu seamă pentru cei ce au murit fără lumânare. De asemenea, se dau de pomană haine şi mâncare. S-a vădit lumea, [şic!] Se ţine pentru sănătate şi se fac praznice pentru morţi. În această zi, e bine să nu dormi şi toată noaptea să ardă lumânări. Nici focul să nu se stingă, căci atunci se deschide cerul.

30 NOIEMBRIE

Sf[ântul] Andrei. În seara de Sf[ântul] Andrei se măsoară bine nouă ceşti de apă şi se toarnă într-o strachină, care se pune sub icoane.

A doua zi dimineaţa se măsoară din nou cu aceeaşi ceaşcă apa din strachină. Dacă va prisosi apă cât de puţină, măcar o picătură, va avea noroc; iar de va scădea apa, va fi fără noroc.

Se pune într-o sticluţă cu apă crenguţe de măr, pentru fiecare membru al familiei câte o crenguţă. Se ţine până la Anul Nou. Iar a cărui creangă va fi înflorită va avea noroc. Se seamănă grâu sau orz în ghivece pentru flori, iar la Anul Nou se trimite spre felicitare la cei mai de

aproape. Nu se mătură, nu se dă gunoiul afară din casă şi nimic nu este bine să dai afară, că-i rău şi-ţi mănâncă lupii vitele. Sf[ântul] Andrei se serbează pentru oamenii care sunt drumeţi, ca să nu-i mănânce lupii. Se descântă sarea şi se îngroapă înfăşurată într-o învelitoare sub pragul uşii de la grajd. Se dezgroapă la Sf[ântul] Gheorghe şi se dă în târâţe la vite, spre a fi ferite de lupi, de farmece şi de toate relele. Femeile nu se iau şi nici nu se piaptănă. Se ung cu usturoi ţâţânele uşilor, spre a opri intrarea în casă a strigoilor, ca să nu atace persoanele din casă. Se întorc toate oalele, străchinele şi orice vas cu fundul în sus, tot de frica strigoilor, pentru ca să nu le deschidă uşile. Înspre Sf[ântul] Andrei se duce fata la fântână, ţinând o lumânare de la Paşti, se pleacă peste ghizdurile fântânii şi, uitându-se pe faţa apei, îşi vede chipul scrisu lui ei. Fetele pândesc pe la casele unde nu sunt de a doua oară cununaţi, ci oameni care s-au luat şi trăiesc în dragoste, şi fură câte un resteu de car, cu care fac vrăji de dragoste, Usturoiul e al Sf[ântului] Andrei, de aceea se mănâncă numai usturoi şi se ung uşile şi ferestrele cu el în formă de cruce, pentru ca mirosul lor să alunge strigoii, în noaptea de Sf[ântul] Andrei se adună lupii şi Sf[ântul Andrei împarte prada din iarna aceasta, fiecărui lup, în noaptea de Sf[ântul] Andrei, către cântatul cocoşului de miezul nopţii, ies fel de fel

de vedenii şi arătări pe pământ. Strigoii joacă şi se bat la răscrucea drumurilor şi în jurul caselor vechi şi nelocuite.

Fata, ca să-şi viseze ursitul, pune sub cap 41 de boabe de grâu şi dacă visează că cineva îi fură grâul, se va mărita. Să nu împrumuţi şi să nu dai nimica din casă, ca să nu-ţi fure nimeni bucatele de pe câmp. Se face turta ciumei şi se păzeşte usturoiul de strigoi, înspre Sf[ântul] Andrei nu se toarce, căci [femeia care o face] nu are spor la tors tot anul. În seara de Sf[ântul] Andrei fetele mari şi flăcăii pun grâu în câte o strachină cu pământ şi al cărui grâu va fi răsărit mai bine şi mai frumos, acela va fi mai sănătos şi mai norocos.

La Sf[ântul] Andrei creşte ziua cât bobul de mei. Toate animalele vorbesc în noaptea de Sflântul] Andrei. Cine ascultă ce vorbesc animalele, moare.

Sf[ântul] Nicolae. Fetele se roagă la Sf[ântul] Nicolai, ca să le dea norocla Sf[ântul] Nicolai este mijlocul postului Crăciunului, dacă de Sf[ântul] Nicolai dă zăpada, atunci va fi iarnă grea, care va ţine până la Sf[ântul] Ioan.

Când ninge de Sf[ântul] Nicolai, înseamnă că sfanţul îşi scutură barba.

Sf[ântul] Nicolai e patronul caselor.

9 DECEMBRIE

Zămislirea Sffintei] An [al său Ana Zastina.

De la 9 până la

12 decembrie ziua şi noaptea stau pe loc. În această zi e bine săse-nccapă tot lucrul, că e cu spor

20 DECEMBRIE

Sf[ântul] Ignat, Ignatul, în această zi se taie porcii pentru Crăciun. Când se aduce în casă porcul tăiat, mai întâi se aduce căpăţâna cu rătul înainte, ca să fie cu noroc. Nu se coase, nu se toarce, căci pe femeia care lucrează, o găseşte Ignatul, adică se îmbolnăveşte. Sângele, care curge de la porc, când 2 taie, se pune într-o strachină cu mei. După ce se usucă sângele cu mei, se macină şi se păstrează, fiind bun a se afuma copiii de guturai, de spaimă şi de nălucă. Ignatul îl ţin femeile însărcinate, de teamă ca să nu facă copii pociţi, ci să fie zdraveni şi întregi. Când se taie porcul, să se ungă cu sânge în frunte şi obraz, ca să fie ferit de vărsat. Nu e bine să lucrezi în ziua de Ignat, că-ţi rup porcii bulendrele de pe gard. La Ignat, dacă nu vezi şi nu auzi porc tăindu-se, e bine ca să-ţi înţepi degetul cu un ac, ca măcar să vezi sânge. Când se taie porcii, e bine ca să se dea de pomană o strachină de fainã şi o mână de sare, ca să nu piară porcii de boli. E bine să te mânjeşti cu sânge de porc pe faţă, ca să fii roş la faţă şi sănătos peste an.

24 DECEMBRIE.

AJUNUL CRĂCIUNULUI

În ajun de Crăciun şi în zilele ce urmează, să te fereşti să te cerţi sau să fii ocărit, căci, tot anul, vei fi în ceartă şi ocară. La masă în seara de ajun să nu laşi lingura din mână, ca să-ţi meargă tot anul bine şi să ţi se împlinească orice gând, în ziua de ajun să nu dai foc din casă, căci tot anul vei avea supărare în familie. De asemenea, să nu dai nimica din casă, pentru că n-ai noroc la vite şi-ţi dai norocul din casă. În ajun se dă de pomană pentru morţi. Se umblă cu icoana Naşterii Mântuitorului Iisus din casă-n casă. De se naşte un copil în Ajunul Crăciunului, va fi norocos, iar de se pune la cale o căsătorie, tinerii vor fi fericiţi în căsătorie. În ziua de ajun e bine să nu mănânci nimic toată ziua, ca să ai noroc şi să fii sănătos. Oamenii se scoală de cu noapte, ies pe afară şi când intră în casă, iau în mână paie, aşchii, surcele şi le bagă în sobă zgândărind focul ca să iasă scântei multe, căci atunci vor avea parte de bucate, bani şi vite. De dimineaţă se umblă cu *Bună dimineaţa la Moş Ajun*. Colindul acesta se cântă la unison de către băieţi şi fete de pe la 5 – 13 ani. Ei rostesc colinda aproape de fereastra caselor. Se cântă:

Bună Dimineaţa la Moş Ajun!
Ne daţi ori nu ne daţi?

Colindele acestea sunt foarte variate ca melodie şi ca text.

Colindătorilor li se dă: covrigi (cărora li se spun colindeţe), mere, pere, nuci, câteodată şi bani. În Munţii Apuseni, la moţi, aceşti colindători, care se numesc piţărăi, când intră în casele oamenilor spun: „bun ajunul lui Crăciun**, iar când ies; „Noi ieşim, Dumnezeu intră”. Seara vin să colinde băieţi mai mari, chiar flăcăi până la 20 [de] ani. Aceştia cântă felurite colinde, după casa la care merg. Aşa sunt colinde pentru fete mari, pentru preoţi, pentru tânăr, pentru bătrân, de văduvă, de om însurat, de familie, după cine locuieşte în casă. Colindele au o melodie frumoasă şi cu totul aparte, în unele părţi, colindele sunt întovărăşite şi de muzică instrumentală; vioară, armonică, clarinet sau dubă.

25 DECEMBRIE

Naşterea Domnului Iisus Christos. Crăciunul. Se umblă cu steaua. Copiii de la 7 – 15 ani se întovărăşesc câte trei, patru sau chiar cinci şi, după ce făuresc o stea dintr-o veşcă de la sită cu 4, 5 şi chiar

7 colţuri, împodobite frumos cu hârtie colorată, pornesc din casă în casă, cântând cântece anumite pentru stea. Se umblă cu Vicleimul sau Irozii, care nu sunt altceva decât o reprezentare teatrală a plecării celor trei magi în

căutarea Pruncului nou născut şi a uciderii celor 14 mii de copii mici, din porunca lui Irod. Băieţii vin costumaţi în trei magi, în Irod, în îngerul, în cioban, după rolurile pe care le au. Cu steaua şi cu Irozii se umblă de la Crăciun şi până la Bobotează, în unele părţi se aştern paie prin casă, spre aducerea aminte că Mântuitorul Iisus s-a născut în iesle pe paie. Se deschide cerul. Crăciunul vine pe un cal alb, după ce cântă cocoşii de trei ori, căci el este un moşneag bătrân, dacă în ziua de Crăciun este nor, ploaie ori ninsoare, anul va fi bun. În noaptea Crăciunului să mături coşul, iar funinginea să o pui la rădăcina pomilor, ca să rodească. În Ajunul Crăciunului se ung pâinile şi mălaiele pe deasupra cu muruială de făină de grâu, ca ele să nu crape, iar cu rămăşiţa muruielei se ung pomii din grădină, ca, în vara viitoare, să rodească şi să fie aşa de încărcaţi cu poame, cum e încărcată masa cu mâncări.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

VIII

DUHURILE NEVĂZUTE

[SPIRITE BUNE – SPIRITE RELE]

Diavolul ca să se poată război cu Dumnezeu şi să facă făpturilor lui cât mai mult rău sau să-i îndemne la rele, a născocit o mulţime de spirite rele, care de care mai urâtă şi mai pocită, dar deopotrivă de rele. Rar se găsea câte un român să le poată prinde şi să se lupte cu ele. Demult, tare demult, că nu se ştie când i-a fost veacul şi prin ce părţi şi-a purtat traiul, a trăit un om tare vestit şi isteţ, pre numele lui Solomon. Înţelepciunea lui era aşa de mare, încât se zvonise peste mări şi toată lumea venea la el după un sfat. Dar mai mult decât toţi înţelepţii şi vrăjitorii lumii, el ştia să stăpânească duhurile rele şi toată armata lui Satan. Unele din ele atât de mult îi ştiau de frică, încât la cel mai mic semn al lui, i se supuneau. Pe cele mai rele, însă, ca să scape lumea de uneltirile lor, le-a închis în nişte sticle, pe dopul cărora a pus sigiliul său şi le-a aruncat în fundul mării, unde stau şi acum, pentru că oricât ar fi ele de puternice şi de rele, nu îndrăznesc să scoată dopul

sticlei, sau să spargă sticla şi să iasă afară, pentru că ele cred că Solomon mai trăieşte încă, atât de tare le e frică de el. Pe alte duhuri rele le-a-nchis în fundul pământului. Numai câteva au scăpat atunci de pedeapsa lui Solomon, sau mai târziu, prin cine ştie ce tertipuri şi acestea sunt duhurile care mai învrăjbesc lumea. Sunt însă şi duhuri bune lăsate de Dumnezeu, în ajutorul omului slab, care, fără ele, ar cădea uşor în capcanele Dracului. Pe toate acestea, care trăiesc în libertate şi care o duc mereu în lupte pline de şiretenie pentru salvarea sau pierderea omului, le descriem în paginile care urmează.

SPIRITELE BUNE

NOROCUL

Tot omul îşi are norocul lui, ca o altă sosie a lui. Când se naşte, i se naşte şi norocul lui în lumea Noroacelor. Lumea Noroacelor e ca un târg mare, în care trăieşte norocul fiecărui om. Când moare omul, îi moare şi norocul.

Norocul omului bogat e foarte muncitor. Asudă şi munceşte de dimineaţă până seara, numai ca omul lui să fie bogat. Cel sărac are un noroc bogat sau leneş, care stă toată ziua şi nu face nimic, şi atunci omul trebuie să muncească singur pentru el. La alţii, 4 a care le merge totul în plin, norocul e orb.

Norocul e hotărât de Dumnezeu şi de ursitoare. Când i se face ursita, ursitoarea îi zice: „... şi norocul lui va fi sărac ori bogat, leneş sau muncitor, adică pe dos de cum vrea să fie omul” Cine are noroc, dacă doarme, îl aşteaptă, dacă e grăbit îl ajunge, dacă fuge aleargă după el, Dar cine n-are noroc, orice-ar face, cu norocul lui nu se-ntâlneşte. Aşa au fost odată într-un sat doi fraţi, unul norocos şi altul, al cărui noroc era leneş, leneş, de nici nu se mişca din loc. Ce n-a făcut omul să-şi înfiripe şi el o gospodărie, dar totul era în zadar. Fratele norocos îl ajuta ori de câte ori venea pe la el, Odată, făcându-i-se milă de străduniile lui, se ascunde în calea lui, pe unde trebuia să vie de la câmp şi-i aşează pe un pod, o pungă de bani, s-o găsească. Omul nostru, fără noroc ca totdeauna, când ajunge lângă pod, ce-i veni în minte: „Mă totdeauna am trecut pe podul ăsta, ca pe un drum bătut, oare nu l-aş putea trece şi cu ochii închişi?” şi cum zise şi făcu. Închise ochii şi trecu pe poci şi pe lângă pungă fără să se lovească de ea măcar. Se uită fratele după el şi clătinând din cap, zise: „dacă-i omul fără noroc, orice-ai face, e degeaba”. De aceea bine zice vorba cea veche: „Fă-mă, mamă, cu noroc şi aruncă-mă în foc”, că dacă ai noroc şi din foc şi apă ieşi, dacă însă n-ai te îneci şi pe uscat.

Norocoşi sunt: Cei ce se nasc pe vreme bună, dimineaţa, duminică sau luni.

Cei ce postesc duminicile şi lunile.

Cei ce postesc vinerile.

Cel ce se naşte în cămaşă.

Cei ce văd în noaptea de ajun sau de Bobotează deschizându-se cerul

Celor ce le plouă la nuntă.

Cei ce au cuiburi de lăstuni, de rândunele, ori de cocostârci.

Celor care le iese de timpuriu păr alb.

Cei ce au pecingeni, negi sau semne.

Cei ce au părul răsucit în vârful capului.

Cei ce găsesc trifoi cu patru foi.

Mulţi caută să-şi afle norocul. Şi cum nu se pot duce în târgul noroacelor, fac diferite vrăji, ca să-l cunoască.

Aşa, în noaptea de Sf[ântul] Vasile se pun afară, pe prichâciul ferestrei, atâtea coji de ceapă, menite pe numele celor din casă. În fiecare coajă se pune puţină sare şi aşa se lasă până a doua zi, când se caută să se vadă în care coajă este mai multă apă sau în care s-a umezit sarea mai mult, pentru că acela va avea mai mult noroc peste an.

Alţii pun tot atunci linguri pline cu apă într-o tavă şi a cui o fi seacă până a doua zi dinimeaţă, acela n-are noroc.

La Sf[ântul] Andrei se pune o crenguţă de măr într-un pahar cu apă, într-un loc unde nu-i nici prea cald, nici prea rece. Dacă crenguţa înmugureşte şi-nfloreşte, atunci acela care a pus-

o, are noroc.

Tot românul când începe un lucru zice: „Noroc să dea Dumnezeu!” sau „Hai, noroc!”

Românii mai cred că nu e bine să mănânci în prag, la gura hornului, sau uitându-te în oglindă, că-ţi fuge norocul. Tot aşa să nu dai gunoiul afară la sfârşitul Soarelui, că-ţi dai norocul afară.

Mulţi cred că dacă schimbi locul, schimbi şi norocul.

ŞARPELE CASEI

Fiecare casă îşi are norocul ei, înfăţişat printr-un şarpe, ce se numeşte şi ştima casei, şarpele casei ori ceasornicul de casă. Şarpele casei e întocmai ca un şarpe obişnuit, doar că e de culoare albă din pricină că trăieşte la întuneric în zidurile casei. Cine ascultă cu luare-aminte în timpul verii, punându-şi urechea lipită de peretele casei de lut sau de vălugă, aude un ticăit ca de ceasornic. Ticăitul acesta e făcut de şarpe, ce bate cu coada sa în perete. Şarpele casei e blând, nu muşcă, nu face niciun rău; ba în unele case e atât de blând, încât vine şi mănâncă din blidul cu lapte al copiilor.

Fiecare casă îşi are şarpele ei şi chiar fiecare om. El aduce noroc casei şi de aceea râu trebuie omorât, că nu e bine. Cine îşi omoară şarpele îşi omoară norocul. Dacă şarpele fuge de la casă, ea

va rămâne pustie, sau are să moară cineva din acea casă. Se zice [nu] numai că* un şarpe are casă, dar că are atâţia pui câte suflete sunt în casă.

ZÂNELE BUNE

Zânele sunt nişte fecioare frumoase şi bune, care vin în ajutorul oamenilor. Nu se ştie câte sunt, dar se crede că e o zână a florilor, o zână a pădurilor, una a poienilor, alta a pâraielor, alta a păsărilor, o zână a lacurilor şi că au toate o Zână a Zânelor, care de frumoasă ce e, la Soare te poţi uita, dar la dânsa ba. Ele locuiesc în palate de cleştar, în parcuri ca rupte din rai şi nu au duşmani mai mari ca zmeii.

În unele părţi e obiceiul ca miercurea seara şi joi dimineaţa din săptămâna Patimilor, să se facă focuri prin curţi cu lemne de jugastru, alun şi.com. Lângă foc se pun: un ciob cu tămâine, un pahar cu apă, trei azime de pâine şi 3 scaune. Focurile nu le pot face decât copiii până la 15 ani, pentru că sunt curaţi. Zânele vin să se spele, să mănânce şi să se încălzească la foc. Unde vin, acolo aduc noroc.

În basmele noastre, ele ajută pe toţi cei ce luptă pentru dreptate, pentru frumos, sau pentru dragoste. Câteodată se-ndrăgostesc de câte vreun Făt-Frumos şi, căsătorindu-se cu el, devin ca şi femeile muritoare.

FLOAREA DE FERIGĂ

Cel mai mare noroc, însă, ţi-l aduce floarea de ferigă, albă şi strălucitoare ca o stea, care se iveşte în noaptea Sânzienelor între ceasurile 10 şi 12, şi numai puţini pot s-o vadă şi s-o culeagă din pricina Dracului, care, cum răsare, o şi culege.

De cules o pot culege şi oamenii, dar numai doi fraţi, dimpreună cu doi veri primari din fraţi, doi veri al doilea din veri primari, toţi scoborâtori din aceeaşi familie, ori doi gemeni. Aceştia trebuie să se îmbrace curat, cu cămeşi albe şi să fie curaţi de păcate şi să nu fi cunoscut încă femeie. În noaptea spre Sânziene se duc ia locul unde înfloreşte feriga, se-nvârt o dată în jurul ei şi stau de priveghere, fără să vorbească, fără să râdă, fără să doarmă şi fără să se aşeze jos. În timp cât cei şase oameni stau de pază şi priveghează, se iveşte Dracul, care nu voieşte să vadă pe om fericit şi începe a face fel de fel de drăcovenii şi ghinduşii, care de care mai caraghioase, spre a face pe careva, din cei ce o păzesc, să calce consemnul şi să râdă sau să vorbească.

dacă cumva unul din ei se lasă înşelat de Necuratul şi face ceva ce nu e slobod, atunci floarea dispare sau o fură Necuratul. Dacă, din contră, oamenii se ţin tare şi nu se lasă duşi de şiretlicurile Diavolului, atunci când floarea răsare,

cel mai vârstnic dintre ei se duce la floare, face trei cruci şi mătănii spre răsărit, rupe floarea şi o pune într-o năframă curată. Aşa o duc acasă, unde o aşază fa icoane.

După câteva zile, omul o poate pune la lucrul sau la locul la care voieşte să aibă noroc şi după aceea treburile îi merg de minune.

Floarea de ferigă, însă, trebuie luată dintr-o pădure îndepărtată de orice aşezare omenească, pentru ca să nu se audă cântec de cocoş.

SPIRITELE RELE

SPIRIDUSUL

Spiriduşul e un drăcuşor sau întruparea lui într-o vietate văzută sau nevăzută, care aduce toate noroacele de pe lume omului pe lângă care e aciuat. Drăcuşorul acesta e dat de Diavol unui om care a făcut legământ cu Necuratul pentru o vreme anumită, în schimbul unei închinări sau dăruiri de sine după moarte. De obicei vrăjitorii şi mai ales babele vrăjitoare se serversc de aceşti spiriduşi la farmecele şi vrăjile lor.

Spiriduşul se poate dobândi în mai multe feluri. Cea mai uzitată e cumpărarea lui pentru un anumit timp şi pentru un preţ de nimic.

Spiriduşul

Vânzarea se face astfel: cel care vrea să-l vândă, îl leagă într-o batistă bună şi nouă şi o pune în buzunar, numai cu un colţ, iar restul atârnând afară. Cine vrea să-l cumpere, trage batista şi aruncă

2 bani jos sau îi pune în loc. De cele mai multe ori, spiriduşul se obţine dintr-un ou. Se caută un ou părăsit de găină neagră. Oul părăsit se cunoaşte pe aceea că e mult mai mic decât ouăle obişnuite. Se ia şi se cloceşte de către om, ţinându-l la subţioară de la

3 până la 6 săptămâni, iar puiul ce iese e spiriduşul. El trebuie ţinut într-un vas de lut spoit şi hrănit bine, cu miez de pâine şi nucă.

Spiriduşul are înfăţişarea unui drăcuşor mic cât degetarul şi negru, dar se poate întruchipa şi într-un pui sau un şarpe mic şi negru.

Spiriduşul stă totdeauna gata la porunca stăpânului său. Oriunde îl mână, trebuie să

meargă şi tot ce-i cere trebuie să-i aducă. Nu e slugă mai credincioasă ca spiriduşul şi nici mai harnică. Vrăjitoarele fac toate farmecele cu ajutorul lor. Ei aduc călare pe prăjină pe ibovnicii necredincioşi şi îndepărtează drăguţele de ursitul cuiva, ei merg să ia mana vacilor, să tămăduiască bolile ce chinuiesc pe oameni şi multe altele. Spiriduşul ştie tot şi vede tot, dar nu-ţi spune decât cele care te duc la rău şi la pierderea sufletului. Omul care are spiriduş nu poate merge la biserică şi nici la popă.

În unele părţi se mai crede şi în banul norocos, adică [în banul, care oricui l-ai da, se-ntoarce înapoi în punga ta şi mai aduce şi alţii după el. În Bucovina se numeşte „ancluz

Banul acela ar avea spiriduş sau ar fi chiar el spiriduş. Ancluzul nu se poate obţine decât de la vrăjitoare. Ele procedează astfel: bagă un ban nevrăjit în apă neîncepută, adunată de la 9 fântâni şi-l descântă.

— Iată, te dau după Necurat, dimpreună cu leul acesta al lui N. Să-i fii de noroc. Unde se va schimba leul, să-l aduci înapoi.

Omul trebuie să-l poarte apoi 9 zile sub călcâi, în cizma lui, şi nu trebuie să se spele, nici săse-ncbine, nici să vorbească cu cineva.

După asta, oriunde şi oriciu i-ar da banul, [acesta] se-ntoarce înapoi.

PIAZA REA ŞI PIAZA BUNĂ

Când cuiva îi merge totul şi încontinuu rău, iar de ce se apucă, nu-i iese şi chiar dacă n-ar face nimic şi ce are, ar pierde, se zice că în casa aceluia s-a-ncuibat piaza rea. Dacă norocul aduce omului „şi pe uşi şi pe ferestre” o vreme îndelungată [tot ce vrea], Piaza Rea poate să risipească avutul într-o singură zi. Piaza Rea e un duh rău al nenorocului şi se-ntrupează într-un om, mai adesea într-un câine negru, găină care cântă cocoşeşte şi orice animal de casă.

Povestea fetei cu piază rea zugrăveşte pretutindenea credinţa în acest duh:

Unui împărat cu doisprezece feciori, i se născu, în cele din urmă, şi o fată. Cu naşterea ei, toate îi începură a merge rău şi a da îndărăt, nu numai el dar şi toată împărăţia, încât în scurtă vreme ajunse împăratul la sapă de lemn.

Un filosof sau cetitor în stele, ori vreun vraci, tare vestit pe vremea ceea, spuse împăratului să cerceteze pe copiii lui cum dormeau şi când i-a spus împăratul că a găsit pe fata sa că doarme pe brânci şi făcută ghem, răspunse:

— Aceasta e piaza rea a împărăţiei tale!

şi-l sfătui pe bietul împărat s-o oropsească, că nu se va alege nici praful de el şi de copiii lui.

Bietul împărat se văzu nevoit să facă după povaţa vraciului şi o dete atunci unui credincios al

lui s-o ducă şi s-o părăsească într-o pădure. Rătăcind multă vreme, [copila] ajunse, într-un târziu, la o colibă, unde fu primită de o baba, dar şi baba peste câteva zile o ruga să plece, căci cu dânsa Intrară toate belelele în casa ei. De acolo, îmbrăcată ca cerşetoare, ea se duse la o stână, unde ciobanii o primiră tare bucuroşi, dar mai târziu şi ciobanii o alungară, căci se luaseră de gând bieţii ciobani, de câte pagube căzură pe capul lor, de când le venise în gazdă fata cea străină. Şi plecă fata mai departe şi oriunde se oprea şi nenorocirile se aciuiau odată cu ea.

Când Piaza Rea se încuibă într-o găină, e obiceiul ca să i se taie gâtul imediat, ca, prin moartea ei, să [nu] se adeverească cobirea morţii şi să se alunge astfel primejdia nenorocirii de la cei de-ai casei.

Piaza Rea se confundă adesea cu sărăcia, deoarece una fără alta nu se poate.

Sunt oameni deocheaţi, „însemnaţi care aduc rău celor cu care se întâlnesc în cale. Aşa sunt spânii, ce-i cu părul roşu, încrucişaţii, pociţii, şi alţii.

Tot aşa aduc nenoroc călugării şi preoţii, cucuvaiele şi păsările de noapte în general.

Ca să scapi de Piază Rea e bine să porţi o bucată de frânghie, cu care s-a spânzurat cineva.

Piaza Bună sau chejii cei buni sunt de obicei animalele de pripas, care se oploşesc la casa

omului, tot aşa şi banii găsiţi. Piaza Bună poate fi şi un om din casă, cane e cu mai mult noroc. Ei aduc numai bine omului, la casa căruia locuiesc.

BREHNELE

Brehnele sunt nişte duhuri mici, ca nişte spiridusi ghiduşari, şi care se ţin numai de drăcii, speriind pe cei proşti şi fricoşi. Locuinţa lor e în scorburile copacilor şi prin tufişuri. Nu fac niciun rău nimănui. Ei sunt urâţi, pociţi, croiţi din membrele amestecate între ele ale animalelor, păsărilor şi insectelor. Unele au cap de broască, trup de pasăre şi gheare de şorpână, încât, candele vezi, te cuprinde greaţa ori spaima.

SAMCA

Samca mai e numită şi Avestiţa, aripa Satanei. Ea obişnuieşte să vie la paturile femeilor şi să le mărească chinurile şi muncile facerilor. Uneori le şi omoară, iar pe copii, dacă nu-i poate omorî, le dă o boală urâtă numită samcă sau spasm.

Samca e o femeie îngrozitoare la vedere, cu părul capului rar, dar lung până la călcâie. Are ochii roşii ca de foc şi-i joacă în cap, ca nişte îămpaşe bătute de vânt. Mâinile îi sunt schimonosite şi schimonosit îi e şi trupul ei, care

nu stă un minut locului, ci se suceşte şi se strâmbă întruna. Mereu bolboroseşte cuvinte, ce nu se pot înţelege.

Samca locuieşte în fundul Tartarului, De acolo porneşte, trimisă de Scaraoschi, să facă rele pe pământ. Samca se arată sub diferite înfăţişări şi femeile nu scapă de ea decât dacă poartă cu ele o rugăciune a Sf[ântului] Arhanghel Mihail şi în care se găsesc toate numirile ei. În această rugăciune se zice că Arhanghelul Mihail a prins-o pe Samca, tocmai când se ducea s-o chinuie pe Fecioara Maria. Arhanghelul Mihail a prins-o de păr şi a bătut-o cu sabia, să-i spună cum şi în ce chip chinuie pe copiii oamenilor. Şi a trebuit

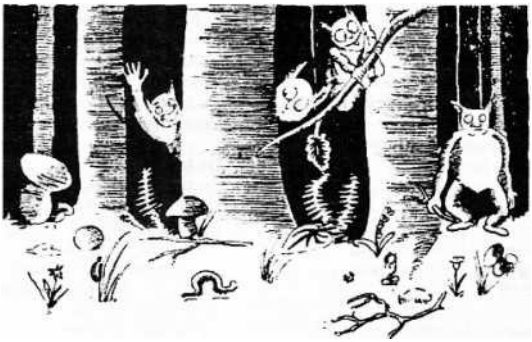

Brehnele să spună că în timpul somnului, ea vine sub diferite chipuri şi-i omoară cu meşteşugurile ei văzute şi nevăzute.

„Eu mă fac ogar şi pisică eu mă fac, eu mă fac umbră şi lăcustă; eu mă fac păianjen şi muscă şi

toate nălucirile văzute şi nevăzute eu mă fac. Şi aşa intru prin casele oamenilor, de le smintesc maicele, când sunt îngreunate şi iau faţa lor când sunt în somn. Şi mai curând mă apropii de fata care este însărcinată şi de ruşinea lumii îşi frământă trupul şi [-şi] omoară copilul într-însa, şi de pezevenghe şi de fermecătoare şi de care caută cu ceară sau de care dă cu bobii şi de care caută cu sita sau cu peria şi de care nu ţine în dreptate cu bărbatul său.

şi am nouăsprezece nume: 1, Avestiţa, 2, Nadarca, 3, Salomia, 4. Nacara, 5. Avezuha, 6. Nadariea, 7. Salmona, 8, Paha, 9. Puha, 10. Grapa, 11, Zliha, 12. Nervuza, 13. Hamba, 14, Glipina, 15. Humba, 16. Gara, 17. Glapeca, 18. Tisavia şi 19, Pliaştia. Cu aceste 19 nume ale mele merg de smintesc femeile, dar unde sunt numele mele scrise, eu nu mă pot apropia de peste 2 mile de loc şi nicio treabă nu am la acea casă şi la toate ale casei aceleia şi unde s-ar găsi acest zapis cu aceste nume”.

Boala, pe care o capătă cei munciţi de Samcă, se poate izgoni prin descântecul următor:

A purces pe cale, pe cărare, N. Când, la jumătate de cale.

L-a întâlnit o Samcă cu patru picioare.

Cu păr de urs îmbrăcată până în pământ.

Bine l-a întâlnit.

Trupul i-a schimonosit

Pieptul i-a stricat.

Ochii i-a păienjenit. Sângele i-a băut.

Came i-a mâncat.

Toate puterile i-a luat. Nimeni nu l-a văzut, Nimeni nu l-a auzit. Numai Maica Domnului

Din poarta cerului A auzit şi l-a văzut şi l-a întrebat:

— Ce te văicărezi şi te căinezi?

— Cum nu m-oi văicăra şi nu m-oi căina.

Când am purces pe cale pe cărare* Gras şi frumos când la jumătate de cale M-a întâlnit o Samcă cu patru picioare, Cu piele de urs îmbrăcată.

Trupul mi l-a schimonosit Pieptul mi l-a stricat.

Ochii mi-a păienjenit.

Sângele mi-a băut.

Carnea mi-a mâncat, şi nime nu m-a auzit şi nime nu m-a văzut!

şi i-a zis Maica Domnului:

— Du-te ia cine ştie descânta.

Cu mătura te-a mătura.

De la tine l-a depărta.

Cu acu l-a împunge şi l-a străpunge.

De la tine s-a duce.

Cu biciul l-a biciui.

De la tine s-a porni.

Peste Marea Neagră l-a arunca, Unde popa nu toacă.

Lui Dumnezeu nu se roagă.

Acolo să-i fie cina şi odihna, şi N, să rămâi e luminat la cristalul de curat.

Cum Dumnezeu l-a zidit, şi mă-sa ce l-a făcut!

Se descântă în trei luni, în câte trei zile de câte trei ori, în rachiu cu un pai de mătură, un ac şi o biciuşcă de găsit. Rachiul îl bea bolnavul şi se mai spală cu ei.

Samca e tot una cu Baba-Coaja, care sperie copiii neascultători.

CEASUL CEL RĂU

şi Ceasul cel Rău e tot un fel de duh. El umblă noaptea şi poccete pe cei ce-i întâlneşte întârziaţi pe drumuri singuratece. Sunt trei ceasuri rele în timpul nopţii şi nu-i bine să te prindă vreunul umblând singur pe afară. Ceasurile cele rele umblă prin văzduh şi se cunosc că zboară prin apropiere, după un fel de ţiuit. De aceea se crede că, atunci când îţi ţiuie urechile, trece vreun Ceas Rău sau slab şi caută să te pocească. Dacă-ţi faci repede cruce la ureche, nu-ţi poate face niciun rău.

dacă cumva te-a prins şi, înspăimântându-te, ai căpătat ceasul rău, atunci te vindici cu următorul descântec:

Ceas rău cu pocitură.

Ceas rău cu săgetătură.

Ceas rău cu spaimă.

Ceas rău de cu seară.

Ceas rău de la miezu-nopţii, Ceas rău de cu ziuă.

Să te duci pe munţi.

Pe sub munţi.

C-aoolo-s a tale curţi! C-acolo-s mese aşternute şi pahare umplute şi scaune aşternute, Pentru tine gătite!

Acolo să trăieşti.

Acolo să vecuieşti.

De N. Să nu gândeşti!

CEL DIN BALTĂ

Cel din Baltă e numele Dracului, care a căzut în apă, când a azvârlit Dumnezeu şi Sfântu Ilie toţi dracii din cer şi de atunci s-a înmulţit atât de mult, încât nu-i apă cât de mică şi de neînsemnată să nu-şi aibă drăcuşorul ei. Ei şi-au făcut locuinţe frumoase în fundul apelor şi îşi fac de mâncare acolo, la foc, ca şi noi pe pământ, pentru că focul lor apa nu-l poate stinge. Ba în mări şi-n apele mari, ei au palate minunate, frumos împodobite cu flori, cum nu cresc pe pământ, şi cu pietre nestemate cu focuri de-ţi iau privirile. Au o mulţime de slujitori, dar nimeni nu-i poate cunoaşte, pentru că au forme pe care ochiul omenesc încă nu le-a văzut. Dracii nu stau liniştiţi

acolo în ape. Ei pândesc pe oameni şi corăbiile lor şi caută să le facă rău, necazuri şi chiar, dacă pot, să-i omoare. Ei dau cârceie înotătorilor şi tot ei găuresc fundul năilor şi îneacă grele şi mari corăbii.

Copiii ştiu, că la scăldat, când le intră apă în urechi şi aud un ţiuit, atunci Dracul caută să-i ademenească la adânc şi să-i înece. Ei sar atunci într-un picior şi, ţinând câte o piatră la urechi, zic:

Nu mă scutura pe mine.

Scutură-l pe Al din Baltă.

Că-i mai mare şi-i mai tare cu patruzeci de picioare.

STIMA APEI

Ştima apei este vietatea fiecărei ape, nimfa apelor româneşti. Dar o nimfă răufăcătoare, apropiată mai mult sirenelor. În imaginaţia mitologică ea apare ca o femeie frumoasă cu înfăţişare albă.

Auriei.

Păcurici.

Scoate apă din urechi.

Că ţi-oi da parale vechi să le pui ia cheotori.

Să le ai la sărbători!

Ştima Lacului sălbatică, voinică şi mândră la boi, când pune piciorul pe pământ. Poartă cămaşă cu altiţă şi ştergar, ce-i ţine părul lung până-n pământ, ce sclipeşte ca aurul în bătaia Soarelui. Are sânii foarte mari. Când stă în apă, atunci e jumătate femeie, jumătate peşte.

Fiecare pârâu, râu sau apă stătătoare are câte o ştimă şi în fiecare zi cere un cap de om. Când se înfurie vreuna, atunci iese din matca apei şi pleacă peste câmpuri, ducând după ea apa râului, crescută în aşa măsură, încât inundă totul în cale. Dar după ce îneacă atâtea capete, de se satură, se reîntoarce iarăşi la matcă sau se aşază în iazuri. Iar în timp de secetă, când apele nu cresc şi ele trebuie să se ascundă în adânc de arşiţa Soarteui, noaptea, pe aproape de miezul nopţii, îşi scoate capul afară şi îşi cere capul de om strigând:

Ceasul a sosit Omu! n-a venit

Atunci, de oriunde a fi el, cel sortit să-i mănânce capul ştima, lasă totul baltă, lucru sau hodină, şi porneşte drept la apă, în care stă ştima, şi se îneacă. Dacă e oprit se zbate şi, oricât l-ar ţine cineva, se smulge şi fuge; iar de nu poate, se roagă să-şi ude măcar picioarele.

şi cum atinge apa, cum moare.

tinele ape, cum e Oltul, dacă nu capătă capul de om, se-nvolbură şi urlă, de se aude departe. Oamenii îi ştiu toanele şi atunci se feresc să intre în el.

VIDRA SAU IUDA

Iuda sau Vidra e un spirit al mărilor şi locuieşte în fundul Mării Negre într-un palat mare şi frumos şi de acolo conduce împărăţia peştilor. Toţi peştii ascultă de el. Locul unde e palatul lui se cheamă Vidros şi e cel mai adânc loc al mării. E tot aşa de adânc, ca de la cer la pământ. Acolo sunt peşti câtă frunză şi iarbă.

Într-o baladă românească se vorbeşte de un pescar, Antofiţă al lui Vioară, care s-a dus acolo să prindă peşte şi a prins chiar pe puiul Iudei.

Iuda a făgăduit să-i dea în schimbul puiului, peşte cât o vrea el de mult. Antofiţă primeşte, dar după ce îi umple năvoadele şi corăbiile că mai să se scufunde, Iuda viclean trimite un val de-i răstoarnă corăbiile, iar pe Antofiţă îl plesneşte

peste ochi cu coada şi-l orbeşte.

FARAONI (FEMEILE PEŞTI)

Tot în mare se găsesc nişte fiinţe ciudate, jumătate peşti, jumătate femeie, numite faraoni. Ele stau toată săptămâna, cât se

Faraonii frământă marea, ascunse pe fundul ei, iar sâmbăta, când şi marea se odihneşte, ies la suprafaţa mării. În locul acela se face o dungă roşie, una galbenă şi alta albastră. Ele se ţin de mâini şi cântă foarte frumos. Aşa de frumos e cântecul lor, încât cine-l aude, rămâne fermecat şi dacă nu e om drept, îşi pierde capul şi se îneacă. Dacă e, însă, om drept şi cu frica lui Dumnezeu, ţine minte cântecele acele şi le aduce apoi pe pământ, de le învaţă toată lumea de la el Acolo deci, între valurile mării, se nasc cântecele şi

faraonii le cântă, împrăştiindu-le pe spuma mării, până ajung la urechile oamenilor.

Rareori aceste femei-peşti ies pe malul mării. Doar primăvara când e cald, se rânduiesc pe mal şi pe stânci şi se joacă cu şiragurile de mărgele şi tot felul de scumpeturi ale mării. Ele nu doresc să fie văzute de ochi de pământean şi, de aceea, când simt că se apropie pas de muritor, se zvârl în valuri, uitând adesea pe maluri scoici, ghiocuri şi pietre de toată frumuseţea.

OAMENII DE APĂ

Românii cred că şi imensitatea apei e locuită de oameni, animale şi plante, ca şi pământul. Că adică şi apele ar avea lumea lor. Deci şi în apă se găsesc oameni – oameni de apă – care sunt ca şi noi, numai că nu pot vorbi, ci scot din gură un cârâit ca al ciorilor: caucau-cau. Sunt foarte slabi şi nu pot face nimic oamenilor. De aceea, sunt foarte fricoşi. Cum aud paşi de oameni, se scufundă în valuri sau se ascund în stufişurile bălţilor.

PESTELE MĂRII

În marea cea mare îşi are locuinţa un peşte uriaş. Pe spinarea lui cresc buruieni ca pe pământ. E aşa de mare, încât un târg întreg ar sta pe

spinarea lui. De obicei, stă nemişcat şi peştii şi oamenii de apă vin de se odihnesc pe el, ca pe o insulă! Dar cum vede pe Dracu' scăldându-se, ori pe Al din Baltă, ori numai vreun drăcuşor cât de mic, se ia după el să-l înghită. Dracul, cum îl vede, caută să scape înotând, dar peştele se ţine după el. Când îl ajunge, se iau la bătaie şi din fuga şi din lupta lor, se nasc valurile mării.

SORBUL

Sorbul trăieşte şi el tot în ape. Se aseamănă cu peştii, pentru că are şi el solzi lucitori, dar are o gură foarte mare, cu care soarbe apa, înecând pe toţi oamenii care se scaldă în apă sau care stau numai pe maluri, privind. Sorbii se găsesc în toate apele mai mari. Iar în Marea Neagră este unul mai mare decât toţi, care soarbe apa din când în când, căci altfel dacă n-ar sorbi-o, s-ar mări mult şi ar îneca pământul. Sorbul acesta al mărilor locuieşte acolo unde se adună toate apele pământului. Când îi e sete – şi atunci totdeauna e semn de secetă –, soarbe şi apa râurilor cu atâta lăcomie, încât soarbe şi broaştele, care cad apoi pe pământ împreună cu ploaia. Aşa se /ac ploile „cu broaştele", când, după o secetă, plouă îndelung şi mult.

PÂCA

Există în credinţa poporului românesc un duh curios. E acela al tutunului şi al fumatului. El se confundă adeseori cu Mama Dracului, care a născocit toate răutăţile, care nenorocesc pe oameni, deci şi tutunul.

Pâca sau Pafa e o babă bătrână cât lumea, neagră şi urâtă ca întunericul Iadului, cu coame în cap ca răschitoarele, cu nasul lung şi încârligat ca un ardei de cel iute, cu ochii umflaţi ca de capră, înecată, cu colţi în gură că ai mistreţului, cu gheare ca secerile, cu coadă ca de vită, lungă şi îmbârligată şi înnegriţi de tutun, iar pe beregăţile gâtului şi pe nările nasului ieşind [a-i] flacără de foc, fum negru şi duhoare de tutun.

S-a scremut iadul şi a născut-o pre dânsa. Bătrână şi urâtă s-a născut, şi născocitoare de rele. Şi, împreună cu ea, s-a înălţat din fundul iadului un fel de fum înecăcios, care s-a lăţit în lume, răspândind boală şi moarte.

Pâca

Ea a născut apoi o mulţime de draci, care, mai târziu, la o aniversare a numelui ei, s-au gândit să-i facă un dar rar, şi aducător de atâtea rele, cum nu se mai pomenise pe atunci. Au văzut ei pe îngeri cum ardeau tămâie şi cădelniţau pe Dumnezeu preamărindu-l încântări şi au vrut să facă şi ei la fel. Au născocit atunci o sămânţă, pe care, semănând-o în pământ, a răsărit o buruiană frumoasă, dar buruiana Dracului. Culegând frunzele acestei buruieni, le-au uscat şi, dându-le foc, într-atât le-a plăcut fumul ce-l scoteau, încât imediat le-a venit în minte gândul să-l dea şi oamenilor, ca şi ei să preamărească pe Scaraoschi al lor S-au apucat apoi dracii şi, frământând lutişor în palmele lor, au făcut un fel de ulcicuţe de lut, în care au pus frunzele uscate ale buruienii

şi i-au dat foc. Dar pentru că fumul se răspândea în toate părţile, în loc de toartă, i-au pus o ţeavă de soc, ca fumul să treacă prin el şi să meargă în gura celui ce fumează.

Încântaţi de isprava lor, dracii au dus darul lor mamei lor, Pâca şi i-au spus: „Toţi cei care te vor preamări pretine, vor arde din această buruiană şi trăgându-l în pieptul lor, îşi vor da şi sufletul, odată cu fumul buruienii aceştia pe nările lor.

Aşa s-a făcut tutunul şi luleaua, cădelniţă Dracului. Oamenii, când trag din lulea, fac pâc, pâc, pâc din gură, adică o preamăresc pe Pâca, pomenind numele mamei Dracului. Şi de atunci toţi pipasii şi fumătorii preamăresc pe Talpa Iadului, Pâca, mama Dracului.

FIINŢE NĂZDRĂVANE

IARBA FIARELOR

Iarba fiarelor e o plantă mică, ce creşte în livezi şi în poienile mlăştinoase de la munte şi înfloreşte în lunile iulie şi august. Are floricele mici albe, în forma unei steluţe şi frunze rotunde, în forma unui bănuţ. Frunzele sunt acoperite cu nişte perişori roşietici, ceea ce dă întregii plante un aspect roşietic ca de rugină. Perii aceştia slobod un fel de suc cleios, ce rămâne apoi pe

marginea lor ca o picătură de rouă.

Omul care vrea să fie tare ca fierul, să ieie dimineaţa un fir din această iarbă, să-l ducă acasă, să taie puţin pielea de la palma dreaptă, să-l puie sub piele şi atunci, nu numai că se va întări ca fierul, ci va putea zdrobi orice încuietoare de fier. Iar dacă atingi numai cu un fir, din această iarbă, orice încuietoare, fie cât de grea şi de complicată, se deschide de la sine.

Greutatea e însă în a găsi această iarbă. Oamenii de la munte recurg la un anumit şiretlic, prin care ajung în stăpânirea ierbii. Fac un ocol mic din nuiele, dar atât de des, încât să nu poată trece nicio lăcustă. În acest ocol închid un pui de sobol, ori de ţânc. Pe portiţă pun un lacăt greu, atârnând până la pământ. Mama puiului caută să-şi scape puiul şi neputând sări ocolul, se duce şi caută iarba fiarelor. Cu un fir din această iarbă, în gură, vine şi atinge cu el lacătul, care se deschide imediat. Mama, bucuroasă că şi-a scăpat puiul, uită firul lângă lacăt, iar omul, care a pândit tot timpul, ascuns prin apropiere, vine de ia firul şi-l ascunde în palma sa.

Credinţa aceasta e provenită din basm şi cu ea intrăm în lumea fiinţelor năzdrăvane, atât de minunată şi de variată.

MUMA PĂDURII

Muma Pădurii e o babă bătrână, bătrână, cu dinţii de lână şi cu care se sperie copiii, să nu umble noaptea prin sat, sau să întârzie în împrejurimile pădurilor. La înfăţişare seamănă cu un copac ciotoros şi plin de crăci uscate. Şuviţele de păr cad ca nişte şerpi, în jurul ei. E lungă şi adusă de spate, merge prin pădure bocindu-se, sprijinită într-o cârjă. Locuinţa ei e într-o colibă de lemne în miezul codrilor. Când o apucă noaptea sau oboseala pe undeva, se ştie aciua şi în scorburi de copac şi chiar se urcă în copacii înalţi, la vreme de primejdie. Cât e de urâtă şi de spăimântoasă, şi totuşi are

Muma Pădurii o mulţime de copii, făcuţi cu

Dracu’ sau cu Moşu Pădurii. Copiii aceştia sunt grozav de răi şi o năcăjesc mereu, de aceea Muma Pădurii fură somnul copiilor oamenilor şi-l aduce copiilor ei, ca să doarmă cât mai mult.

Ea cunoaşte toţi copacii din pădurea pe care o străjuieşte. Îi îngrijeşte de când sunt mici. Se zice chiar că-i alăptează, dându-le piept, ca la copiii oamenilor îi dojeneşte, dacă cresc strâmbi, le pune nume şi porecle şi când se supura pe vreunul, îl blestemă să fie tăiat sau trăsnit. De aceea se găssesc fulgeraţi tocmai copacii cei mai frumoşi, dar care s-au mândrit în faţa Mumei Pădurii.

Pe oameni nu-i poate suferi, că-s frumoşi şi ea e urâtă ca ciuma. Când îi găseşte rătăciţi prin pădure, îi înspăimântă de rămân pociţi, sau chiar mor de spaimă. Oamenii se pot apăra de ea, făcându-şi semnul crucii. Atunci ea se încovrigă într-un pom şi scânceşte. Dacă o întreabă cineva: „Doamnă mare, de ce plângi?” ea îţi răspunde: „Mi-e foame că n-am mâncat de o săptămână**, întocmai ca o babă cerşetoare. Dacă-i dai un codru de pâine, atunci îţi dă pace şi-şi caută de treabă. De cei veniţi cu arme şi cu câini, îi e frică grozav, mai ales că animalele o simt mai repede decât oamenii şi încep să urle, ca la lună nouă. Pe un fecior de împărat, căruia i s-a făcut milă de ea, Văzând-o plângând, şi şi-a legat câinii, l-a împietrit şi pe el şi pe câni, c-un fir de păr din capul ei.

Muma Pădurii fură nu numai somnul, dar chiar şi pe copiii mici lăsaţi fără pază şi-i mănâncă. Pentru ca să întâmpine una ca asta, femeile care trebuie să meargă la câmp şi să-şi lese copiii singuri, le pun de pază mătura, forfecele, vătraiul sau cleştele, făcute cruce. Când copiii sunt mici de tot, de faşă, li se leagă de capătul feşii, un ban de argint, tămâie, sare şi ai (usturoi).

Copiilor cărora li se fură somnul, nu mai pot dormi, ori plâng prin somn şi se învârt în pat. Atunci se zice că sunt bolnavi de Muma Pădurii. Se vindecă prin descântec. Dăm, pentru pitorescul versurilor, următoarele descântece;

Se iau trei cărbuni aprinşi şi, punându-se în trei locuri la uşă, se zice:

Voi, aceşti cărbuni.

Să vă faceţi trei îngeri buni să păziţi prin bătătură.

Prin casă.

Pe sub masă Prin pat.

Pe sub pat

Unde veţi afla de Muma-Pădurii, S-o luaţi.

Să o sfărâmaţi, linima să i-o mâncaţi, în casă să n-o mai lăsaţi.

Căci Muma Pădurii copilul mi-a izmenit şi mi l-a prăpădit.

Muma Mumelor.

Muma-ţi adurilor.

Eu te strig.
Tu să-mi răspunzi;
Eu să-ţi dau.
Tu să-mi dai;
Eu îţi dau plânsul meu.
Tu să-mi dai odihna [copilului meu].
Să doarmă ca tunul să tacă ca alunul;
Cum dorm păsările în tine.
Aşa să doarmă copilul la mine.

Apoi i se dă copilului să bea şi se afumă cu anumite buruieni. Altfuir*:

Tu, colţato.
Ce vii aşa spăimântată şi despletită
Aşa grozav de urâtă.
Că spăimântezi copiii.
Cu dinţii ca secerile?
Cu secerea te-oi înţepa.

Cu tămâie de la Bobotează te-oi afuma şi în apă mare te-oi îneca, de pe trupul copiilor te-oi tăia, în vânt turbat te-oi trimitea, şi N.N. Să rămână Curat.

Luminat.
Ca argintul strecurat.

Mai dăm încă un descântec din judeţul Covurlui.

Muma Pădurii, în afară de răutăţile pe care le face celor găsiţi pe tărâmurile împărăţiei ei, e capabilă, când e supărată şi vrea să se răzbune, şi de alte blăstămăţii. Astfel trimite şerpii pădurilor

să sugă mana vacilor, dă ploi cu broaşte, ori opreşte ploile să vină asupra unui sat, urcându-se pe o movilă şi oprind norii.

M-am sculat marţi dimineaţa, Bună, sănătoasă.

Grasă şi frumoasă.

M-am uitat să văd Soare răsărind şi-am văzut Mama-Pădurii viind, la o iapă nechezând.

Ca o scroafă gâfâind.

şi cum a venit, cu gura m-a luat în pământ m-a trântit.

Frica-n trup băgatu-mi-a.

Sângele suptu-mi-a.

Oasele zdrobitu-mi-a.

Carnea mursăcatu-mi-a.

Mâinile legatu-mi-a.

Picioarele împiedicaru-mi-a”.

Limba încurcatu-mi-a în stobor de cămeşi înfăşură.

tu-m-a

Peste drum m-a aruncat.

M-a făcut din om neom.

Am ţipat şi m-am văicărat.

Nimeni nu m-a auzit.

Numai Maica Maria, Sfânta Maria, Jos din cer s-a coborât. Pe o scară de argint şi-a întrebat:

— Ce ţi-i, ce te vaiţi?

— Cum n-oi ţipa şi nu m-oi văita. Că m-am sculat, bun, sănătos.

Gras şi frumos să văz Soare răsărind, şi-am văzut Mama-Pădurii viind, la o iapă nechezând.

Ca o scroafă gâfâind, în gură m-a luat.

Jos că m-a trântit.

Frica-n trup băgatu-mi-a, Sângele băutu-mi-a.

Mâinile legatu-mi-a.

Oasele zdrobitu-mi-a, Carnea mursucatu-mi-a, Picioarele împiedicatu-mi-a, Limba încurc atu-mi-a.

— Nu ţipa, nu te văicăra, Curând, alergând, la cutare şi ea cu foc şi cu tămâie JTe-o descânta]

şi cu topor.

Oasele s-or dezdrobi, Camca s-o dezmăcelări, Frica din trup ţi-o ieşi, Mâinile s-or dezlega, Picioarele s-or despiedica, Limba s-o descurca.

Cu toporul oi tăia.

Cu tămâia oi tămâia.

Cu mână le-oi lua.

Peste mări-negre oi arunca, Toată boala lui.

Toată frica lui Toată lipitura lui.

Din inimă, de sub inimă, Din creierul capului.

Din sfârcul nasului.

Din faţa obrazului.

Să rămâie curat.

Luminat.

Ca Dumnezeu ce l-a lăsat. Descântecul de la mine.

şi leacul de la Dumnezeu.

MOŞUL CODRULUI

Moşul Codrului, ca şi Muma-Pădurii, este duhul năzdrăvan al pădurilor. Are aceleaşi defecte şi însuşiri ca şi baba lui, Muma-Pădurii, doar că e mai prost şi mai uşor de înşelat.

Ielele sunt nişte fecioare foarte frumoase şi care ar fi fetele lui Iraclie sau ale lui Rusalim împărat. Împăratul Alexandri Machidon, după ce-a trecut de împărăţia lui Por împărat şi de împărăţia furnicilor, a ajuns în împărăţia acestui Iraclie sau Rusalim, care avea la curţile lui împărăteşti, chiar la picioarele tronului său, o fântână cu apă vie. Împăratul Alexandru Machidon a luat numai o ploscă din această apă, socotind că o să-i fie de-ajuns pentru el. Dar n-a fost aşa cum a vrut el, ci cum a vrut Dumnezeu. Din această apă vie, din care cine bea, nu mai murea, s-a adăpat mai întâi Ducipal, calul lui Alexandru Machidon şi carele după moartea lui Alexandru s-a dus în ostroavele mării şi trăieşte acolo şi astăzi. Alexandru a pus încă plosca aceea cu apă vie într-un dulap, spunând celor 9 fete ale împăratului, pe care le luase cu sine ca să-i slujească, să nu se atingă de ea. Însă fetele, în lipsa stăpânului plecat în războaie, au umblat pe la ploscă şi în prima zi, mai codindu-se că ce-o să li se întâmple, 3 fete mai curajoase au băut din ploscă şi pe care au băut, le-au şi crescut aripi şi au zburat pe fereastră. A

doua zi, mai cu teamă să nu păţească ceva, dacă o veni împăratul şi o vedea că din apă s-a băut, iar trei fete nu sunt, au mai băut trei fete şi au zburat şi ele. Iar în a treia zi au băut şi celelalte trei mai fricoase şi au zburat şi acelea, iar în ploscă n-a mai rămas nicio picătură. Şi pe când a fost să moară, Alexandru, n-au mai găsit niciun strop şi împăratul a trebuit să moară. Iar fetele acelea toate s-au prefăcut în Iele sau Şoimane şi umblă în trei părţi de lume, având fiecare ocupaţia ei. Trei iau vinele de la oamenii pe care îi pocesc, trei fac de dragoste şi de urât, iar cele mai mari se ocupă cu ursitul copiilor. Am văzut în alt capitol, cum lucrează aceste ursitoare.

aceste 9 Şoimane sau Iele au fiecare lucrul lor şi nu se-ntâlnesc decât o dată pe an. Când se-ntâlnesc, de bucurie că s-au revăzut, fac o horă îndrăcită şi joacă învârtindu-se ca nişte nebune, cântând aşa:

Usturoi de samurastră Toată lume-ar fi a noastră.

şi cel ce va călca mai întâi, unde au jucat Şoimanele, sau va bea apă din fântâna în care s-au scăldat, sau va durmi sub nucul peste care au trecut şi nu va lăsa semn, adică o mică streamătă – câteva fire rupte din brâu sau din haină –, acela rămâne pocit Cântecul, pe care îl cântă ele, vine de-acolo că Ielele nu se pot apropia de locurile unde se află leuştean, odolean, avrămeasă şi mai

ales usturoi.

Hai, de n-ar fi în lumea asta Leuştean şi hodolean Avrămeasă, cârtinească

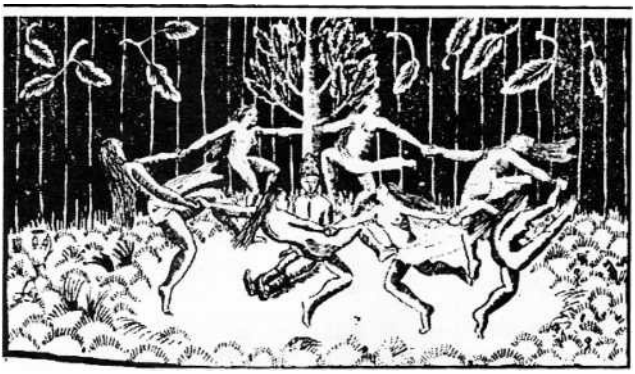

Ielele

Iar omul pocit de către aceste Iele, tot cu aceste ierburi se lecuieşte, dacă vor fi descântaţi de către oameni curaţi la suflet şi la trup.

Ielele au foarte multe numiri, pentru că romanii cred, că dacă le chemi prin alt nume decât cel obişnuit, ele nu-ţi fac niciun rău. De aceea se mai numesc şi Zânele, Rusaliile, Nemilostivele, Dânsele, Drăgaicele, Vântoasele, Vâlvele, Irodiencele, Frumoasele, Domniţele, Sfintele, Şoimanele, Fetele şi alte multe.

Ielele au foarte multe numiri, pentru că românii cred, că numai îngerii din cer le întrec, dar cu frumuseţea lor caută să piardă pe oameni. Ele n-au trup de came, ci sunt „numai nişte năluci în clip de femei tinere şi vesele* Numai puţini

oameni le pot vedea, faii să păţească ceva. Aceştia sunt cei buni la suflet şi făcătorii de bine. Uneori umblă goale, alteori au haine străvezii, zale pe piept şi clopoţei la picioare. Ele zboară prin văzduh înainte de miezul nopţii şi trec cântând din zale, din gură ori din clopoţei, pe deasupra caselor, unde au de pedepsit pe cineva. Cântarea lor e aşa de frumoasă, că nu se poate asemăna cu nicio cântare de pe pământ, chiar cu cea de privighetoare. În nopţile cu lună, ielele îşi aleg câte o livadă mare cu iarbă verde sau vreo poiană înrourată din vreun codru şi acolo joacă hore zvăpăiate, de iau minţile celor care privesc. Când vor să pedepsească pe vreun om care le-a făcut vreun rău, atunci Ielele se apropie de om, îl încântă cu cântecele lor frumoase şi atât de dulci şi de legănate, încât îl adorm în visuri minunate. Pe urmă joacă o horă-ndrăcită în jurul lui, blăstămându-l fiecare, cum îi vine la îndemână: ori să i se lege limba, ori din minte să-şi sară, ori pocit să rămâie. Ielele, fiind nişte năluci, par ca nişte fiinţe luminoase, aşa că de departe se văd ca nişte lumini aprinsse ce zboară prin văzduh. Astfel, ele uşor pot înşela pe întârziatul înnoptat în căutarea unui sălaş de odihnit. Puţnii dintre cei care au văzut jocul lor, fără să fie văzuţi de Iele – şi au scăpat astfel nepociţi – spun că-i minunat: mai întâi se înşiră în rând şi după aceea se-nvârtesc în fel de fel de forme, învârtituri şi jocuri,

de-ţi încântă ochii şi nu ştii pe care s-o admiri mai mult. Iar când trebuie să se despartă, se-nvârtesc roată şi aşa de iute, încât pare că se vede, ca un cerc luminos de foc, aşa cum ar fi, dacă ar lua cineva o făclie aprinsă şi s-ar învârti repede, repede, încât cel care e aşezat în mijlocul cercului, rămâne zăpăcit, hăbăuc şi cu mintea sărită din loc.

Locul unde Ielele şi-au întins hora, se cunoaşte a doua zi, căci rămâne în iarbă un rotogol mare, fără iarbă, sau cu iarba arsă ca de arşiţă.

Ielele zboară din livadă în livadă, din poiană în poiană, ca nişte zvăpăiate, iar când li se face sete, beau din fântâni sau din izvoarele pe care le găsesc în cale. Cine bea după ele, rămâne pocit. De aceea, e bine ca cineva, când bea dimineaţa apă dintr-o fântână, să lase vreun semn, un pai sau o frunză, pentru ca pocială să cadă pe acel semn.

În zbenguiala lor, Ielele fac tare multe şotii. Aşa, dacă găsesc în drumul lor vreun tânăr dormind afară noaptea, cu capul pe pragul casei, îl duc fără să simtă, în vreo poiană apropiată şi acolo îl învaţă să cânte, iar ele joacă în jurul lui. Cântecul acela îi revine apoi mai târziu în minte, dar nu tot, ci numai în crâmpeie, şi aşa se fac cântecele cele frumoase. Dacă tânărul acela se deşteaptă în timp ce ele joacă, Ielele îi iau la bătaie, până îi iau puterile.

Pentru ca să nu se apropie de gospodăriile lor şi să-şi păzească familia şi animalele de mâna Ielelor, ţăranii înfig un cap de cal într-un par. Când îl văd, Ielele fug şi nu mai trec pe acolo.

În şapte ţări şi şapte mări Vă depărtaţi.

Iar cine e mai slab de înger şi-l fură vârtejul nebunesc al jocului lor luminos, rămâne pocit pentru toată viaţa.

Conducătoarea Ielelor este Doamna Irodia.

Tot pe ea o recunosc de stăpână şi vrăjitoarele şi toate femeile, care cer ajutorul duhurilor necurate şi ale Diavolului şi umblă noaptea călări pe mături. Când îşi serbează, o dată în an, Sabatul lor, vrăjitoarele o pomenesc în cântecele lor, ca pe o zeiţă a lor.

Iar cine le vede jucând şi vrea să scape teafăr, să se dea de 3 ori peste cap şi să spună:

Şapte fete care jucaţi, şi cântaţi.

PRICOLICII

Căţelul pământului

Pricolicii sunt oameni care se pot preface în animale, încă în viaţa lor. Ei sunt deosebiţi de stafii, care numai după moarte se pot preface. Cei mai mulţi sunt pricolici cu buna ştiinţă a lor, adică vrăjitori, care pentru un anumit scop al lor, se dau

peste cap şi se schimbă într-un anumit animal, după voia lor, fie ca să sperie pe cineva, sau să facă anumite rele, bunăoară să sece fântânile, să ia mana animalelor, să sperie copiii şi altele. Ei se pot schimba în orice animal, afară de porumbel, de mici, arici, cerb şi rândunică, pentru că aceste animale sunt sfinte. De obicei se schimbă în lup şi câine. Mai sunt încă mulţi oameni, care fără să ştie, în timpul somnului – cum ar fi cei lunateci se schimbă în animale. Aceştia sunt pricolicii fără voie, din blestemul vrăjitorilor, sau că au fost vânduţi de mici Necuratului, sau s-au născut în a treia generaţia tot din fată nemăritată. Pentru aceştia, transformarea în animale e un blestem şi o suferă ca o ruşine, dar nu pot face nimic contra acestei nenorociri.

CĂŢELUL PĂMÂNTULUI

În nopţile întunecoase pe câmpurile întinse, departe de sate şi mai ales de fântâni, prin apropierea crucilor de piatră şi a troiţelor, se aude un lătrat asemănător celui de câine. E căţelul pământului sau ţâncul pământu-Trece Toma cel bogat cu cinci bice-l bat – Sună din inele, lui, o vietate asemănătoare câinelui şi care trăieşte în fundul pământului. De aceea are culoarea albă şi e lung, strecurându-se prin găurile pământului, prin scobituri şi râpe lăuntrice. Nu iese decât rareori

afară din pământ şi numai ca să sperie pe cei rătăciţi, ori pe cei care umblă noaptea hai-hui. Mai mult năcăjeşte pe cei morţi, care trebuie să-i dea un ban, ca să-i lase în pace.

IRODEASA

Irodeasa, Irodea Doamna sau chiar Aradia Doamna e socotită drept conducătoarea Ielelor, stăpâna vrăjitoarelor şi a tuturor femeilor, care cer ajutorul duhurilor necurate şi ale Diavolului, umblând noaptea călare pe mături prin locurile pustii şi făcând tot felul de vrăji. O dată pe an, când vrăjitoarele se adună într-un anumit loc, aşa cum numai ele ştiu, înainte de a începe petrecania, invocă pe Irodeasa, ca pe o zeiţă de-a lor şi o pomenesc în toate cântecele ce le cântă atunci.

Irodia Doamna, după un cântec popular, chinuie pe cei bogaţi şi neîndurători:

Ce sună, ce răsună?
Luncile cu junrile.
Văile cu oile.
Zmiccle cu caprele.
Da prin vaduri cine trece?
Bate* din vergele.
Arodia Doamna.

Mai curios e că Irodeasa este şi patroana căluşerilor. Căluşerii

— Care, în unele părţi ale Transilvaniei, formează un fel de instituţie, când se procedează la legarea căluşerilor, adică la recrutarea de flăcăi pentru joc – după ce umblă la 9 hotare şi iau apă de la 9 izvoare, vătafiil lor îi duce la o răscruce de 3 hotare, unde le leagă zurgălăii şi face o rugăciune către Irodeasa, ca să-i ajute, stropindu-i pe toţi căluşerii cu apa adunată. După asta îşi ciocnesc bâtele, ca semn de recunoaştere între ei.

Niciodată nu încep jocul, fără a nu pomeni numele Irodesei. Iar dacă sunt ospătaţi, prima îmbucătură de mâncare şi cel dintă pahar de băutură trebuie să fie aruncat sub masa pentru Irodeasa Poate pentru acest motiv, cei care intră într-o astfel de ceată, ni sunt primiţi de preot la cuminicare.

VÂLVA BĂILOR

Fiecare mină sau baie, cum se spune prin Transilvania, este stăpânită de o fiinţă supranaturală, care supraveghează baia şi distribuie aurul prin băi. Vâlva Băii pare un om ca toţi oamenii, doar [că] e foarte înalt, e îmbrăcat bine, nu ca minerii, dar cu haine de ale lor. Nu se arată decât uneori şi numai oamenilor curajoşi. Aceştia îl zăresc cum iese din peretele de piatră, mergând cu ştearţul (lampa de miner) în mână şi ciocănind din când în când în piatră. Minerii spun,

că acolo unde ciocăneşte ea, acolo e aur. Uneori se aude numai ciocănitul ei. Cât timp se aude zgomotul acela rar al ciocănitului, minerii sunt mulţumiţi; mai este aur. Când aurul se isprăveşte, vâlva pleacă în altă parte. De aceea, minerii o socotesc ca o fiinţă binevoitoare lor.

SPERIETORILE

Există o mulţime de fiinţe nevăzute, pe care, fie că le creează mintea copiilor, ca să-şi explice anumite suferinţe, fie că le închipuie părinţii, ca să sperie cu ele pe copiii neastâmpăraţi, când sunt gata să facă vreo poznă. Astfel, dacă un copil se apropie de sobă, atras fiind de lumina focului, mama, ca să-l sperie şi să nu se frigă, îi spune; „Bâja” dacă copilul cu toate astea a pus mâna pe jăratec sau pe sobă şi s-a ars, pentru el Bâja devine o fiinţă rea, care se ascunde în foc, ca să-i facă lui rău. Şi aşa s-au creat o mulţime de fiinţe rele, care necăjesc şi sperie copiii. Acestea sunt:

Bău, Baul care are înfăţişarea lupului, al cărui suflet ar fi bauuu!

Babauul sau Babaua, Bâbâcul, Băbălucul ori Bălăuca, Babaluca, care e o fiinţă urâtă şi rea, având darul de a se face cât de mică şi a se vârî în toate lucrurile lor, chiar şi în copiii răi.

Bâca este aceea care dă brânci copiilor să cadă jos din pat sau de pe trepte şi chiar pe loc

neted.

Bodaia e Dracul cel pocit, care sperie şi ia copiii.

Bolea ar fi un fel de spiriduş, care gâdilă copiii:

Merge Bolea pe ici, pe ici şi face hap-hap de ici.

zic mamele, gâdilând copiii şi apucându-i de nas sau de urechi.

C-urechea dăbălată, Cu gura căscată.

Cu mână crăpăcâoase, Cu mână flotocoase.

Borza, care după un descântec ar fi:

Borză imbrozată.

Borză blestemată cu dinţii rânjiţi.

Cu ochii beliţi.

Sângele să-l beau,

Viaţa să i-o iau,

Carnea să-i mănânc,

Viaţa să i-o sting.

şi care se arată cuiva.

Ca s-o-nspăimântez.

S-o înfierbânt, şi s-o înfiorez.

Să mi-o îngrozesc

S-o sf & nu, *s-o* zdrobesc.

Caut sau Caua are înfăţişarea ciudată a unui animal care-şi poate schimba glasul şi faţa, după cum vrea, numai ca să sperie copiii. El poate să-şi lungească corpul şi atunci copiii vad o arătare lungă, fără început şi fără sfârşit şi care, în

tinzând o mână de negură, îi poate smulge de lângă uşă şi să-i ducă în ţara lui, unde-i chinuie sau îi pune la îngrăşat, ca să-i mănânce. Nu degeaba spune cântecul:

Merge Caua pe perete şi mănâncă şapte fete.

Didiu e un moşneag ceţuros, care îngheaţă tot în cale. Cu el se sperie copiii, ca să nu iasă afară-n frig.

Goţa ori Goaţa, Goga, Gaga sau Gogul e o babă bătrână, bătrână cu dinţii de lână, cane trăieşte de când lumea şi strânge pe copiii care plâng în sacul ei mare, mare.

Tot sperietori de copii, mai sunt Bătrânul, Ţiganul, Moima, Moşul, Turcul şi mulţi alţii, care nu sunt decât alte numiri pentru aceeaşi [fiinţă imaginară].

CRASNICUL

Crasnicul sau Crâsnicul este un drăcuşor născut din alipirea unei femei cu Diavolul, La înfăţişare seamănă cu un purcel şi cum e născut, dă buzna prin casă guiţând şi sărind la neamuri să-i muşte. Ba chiar se crede că din muşcătura lui, oamenii mor. După ce îi muşcă pe toţi ai casei, se ascunde înapoi, unde a fost zămislit. Tocmai pentru că e aşa de rău, moaşa are grijă ca, imediat ce se naşte, să-l înfăşure într-un ţol şi apoi cheamă neamurile să-l ucidă cu ciomegele. Sau dacă i-a

scăpat moaşei, deschid uşa vetrei sau [al cuptorului şi toate neamurile îl fugăresc prin casă, până, neavând unde să se ascundă, caută să scape prin gura cuptorului. Femeile închid, însă, repede cuptorul şi crâsnicul moare în foc.

MARŢI SEARA

Marţi seara, după credinţa poporului, a făcut Dumnezeu pământul şi, de aceea, Marţi seara nicio femeie nu trebuie să lucreze şi mai ales să nu dea afară gunoiul. Sfânta Marţi e tare grijulie pentru ziua ei şi se supără grozav dacă vreo femeie îi calcă respectul ce i se datorează. Pe cine o prinde că lucrează în scara de marţi, o pedepseşte foarte aspru. Pentru că puţină lume îi respectă ziua, Sfânta Marţi e tare necăjită şi umblă mereu supărată din cauza asta. De aceea a îmbătrânit rău de tot. A ajuns o bătrânică amarnică şi rea, că toată lumea se teme de ea, ca de o mare năpastă, căci pedepseşte cu atâta răutate pe toate femeile pe care le prinde lucrând în seara zilei ei.

Odată, o fată săracă, săcăruţă, care n-avea pe nimeni s-o înveţe, se apucase să toarcă nişte cânepă ce-i mai rămăsese, într-o marţi seara, că lucra şi ea pe apucate, când avea vreme. Pe când lucra aşa, numai se trezeşte cu o babă urâtă, că-i intră în casă.

— Bună seara, fată mare, da ce faci, lucrezi, hai?

— Lucrez, da, că n-am alt când vreme.

— Nu-i nimica. Iaca îţi ajut şi eu să dăm tortu gata.

şi nu ştiu ce face baba, că odată dă gata caierul.

— Acum du-te de scoboară cazanul din pod, să fierbem tortul, îi zise baba grăbită.

— Apoi n-am că al meu s-a stricat…

— Du-te în sat degrabă şi adă unul.

Fata iese, dar mâţa ei, care era năzdrăvană, se ia după ea şi-i spune cine [-i baba] şi o învaţă ce să facă. Îşi mai face fata de lucru pe afară şi apoi deodată se dă în spatele casei şi strigă:

Aoleo! între deal şi-ntre Ardeal.

Ard casele Sfintei Marţi!

Cum aude Sfânta Marţi una ca asta, iese afară şi o zbugheşte înspre munţi. Fata repede intră în casă şi încuie uşa, că baba nu voia să fiarbă tortul, ci să opărească pe fată. Baba fuge, ce fuge şi, când vede că nu-i nimica, se întoarce înapoi. În vremea asta, fata, după sfatul mâţei, întoarce toate lucrurile cu gura în jos şi unge cu usturoi toate încheieturile uşii şi a ferestrelor.

Baba, cum ajunge, dă să deschidă şi când vede că-i încuiată, strigă:

— Deschide, fa, uşa!

Fata tăcu mâlc. Baba o mai străgă o dată, fata

iar tace.

— Îi, mi-o făcuşi tu mie.

Da ţi-o făceam eu ţie, bodogăni baba. Apoi începu să strige masa ori scaunul, ori ceaunul să vie să-i deschidă, dar cum erau cu gura în jos, toate îi strigară că nu pot merge. Numai o ulcică, pe care a fost uitat-o pe sobă, îi răspunse şi se grăbi să-i deschidă, dar când sări jos, se sparse.

şi aşa scăpă biata fată, fără s-o chinuiască Marţi Seara, pentru că baba, dacă văzu şi văzu că nu-i mai poate face nimica, îşi luă tălpăşiţa şi se tot duse.

JOIMĂRITA

Joimăriţa e o femeie urâtă, urâtă, de te sperii când o vezi, lungă cât o sperietoare de ciori, bătrână şi zbârcită ca o salcie găunoasă.

Umblă despletită ca nebunele ce strâng petecele şi hârtiile din gunoaie şi rânjeşte din toată gura, din care îi răsar doi-trei dinţi stricaţi şi îngălbeniţi, ca nişte bolovani în gura unei peşteri. Pe cap poartă o procoviţă, ca babele care stau de vând pe vreme rea mărunţişuri în piaţă.

Joimăriţa e spaima fetelor leneşe. Ea vine noaptea şi toacă cu vătrariul degetele fetelor, care în Joia Mare, mai au cânepă netoarsă. E aşa de rea, încât fetele îi ştiu de frică. Când se apropie Joia Mare, ung fereştile şi uşile şi chiar pe ele

înşile cu usturoi. În noaptea dinspre Joia Mare, apare pe la ferestrele caselor unde sunt fete mari şi strigă:

Câlţii dacă n-ai torcat Mâinile ţi le-am tocat.

Câlţii.

Câlţii.

Torsa-i câlţii?

Fetele răspund:

— „Tors! tors! tors!”

Pe cele ce le găseşte, însă, cu cânepa netoarsă, le ia de păr şi le toacă degetele sau le frige mâinile în jar. Joimăriţa e soră bună cu Muma Pădurii, căci e tot aşa de rea ca şi ea.

În unele părţi ale ţării, copiii umblă cu colindul înspre Joia Mare strigând:

Să te-nduri şi să ne dai Cele ouă-neondeiate: Unu mie Unu ţie, şi unu de tovărăşie!

La anul şi la mulţi ani!

Câţii.

Mâţii.

Toarce câlţii!

Ori i-al tors.

Ori i-ai ros.

Scoate ţolul să ţi-l văz.

On:

Câlţi.

Câlţi.

Tors-ai câlţii?

şi de-l ai.

Două ouă încondciete, Puse bine pe perete.
Iar femeile le dau ouă roşii încondeiate.

VÂRCOLACII

Vârcolacii sunt nişte dihănii, care caută să mănânce Luna şi ajungând până la ea, rup dintr-însa bucăţi mai mari sau mai mici şi atunci Luna se-ntunecă. Ei sunt un fel de animale asemănătoare câinilor şi care se fac din copiii nebotezaţi din părinţi necununaţi, ori se fac din văzduh, numai din cauză că torc femeile fără lumânare noaptea, mai ales la miezul nopţii, pentru ca să facă vrăji cu firul tors astfel. Pe acele fire stau vârcolacii şi acele fire se fac de la sine în calea unui vârcolac. Cât timp aceste fire nu se rup, vârcolacii rezemaţi pe ele sunt puternici şi merg încotro vor; atunci ei atacă corpurile cereşti şi le rup cu dinţii. Aşa rup şi mănâncă din Lună, pe care uneori o prefac în sânge şi noi vedem atunci Luna toată înroşită. Alteori atât mănâncă din ea, că nu mai rămâne decât o dunguliţă mică. Dar, mâncând prea mult, ei devin prea grei; firul, pe care stau ei se rupe şi atunci ei îşi pierd toată puterea. Luna îşi recapătă din nou vlaga, se luptă cu ei şi, învingându-i, scapă din gura lor şi redevine iarăşi curată, cum a fost mai înainte. Oamenii, ca să ajute Luna în lupta ei contra vârcolacilor, pentru că este credinţa că dacă

vârcolacii ar izbuti să înghită întreagă Lună, s-ar sfârşi lumea, obişnuiesc să facă un zgomot asurzitor, pentru ca să înspăimânte pe vârcolaci şi de frică să fugă. Astfel, în multe părţi se trag clopotele la biserică, fac zgomote cu cleştele şi cu vătraiul, pirostrii, frigări şi orice fel de fiare, bat în tingiri sau tăvi, trag cu puştile, ţiganii lăutari cântă cu viorile şi instrumentele lor, se face, în sfârşit, zgomot cu orice, numai să fie zgomotul cât de mare, ca să se audă pân' la Lună.

Uneori vârcolacii, când se simt mai în putere, cutează să atace şi Soarele. Soarele, însă, are cai mai iuţi şi scapă cu fuga.

Există, însă, şi vârcolaci vii, adică oameni cu însuşiri de vârcolac şi pe care îi cunosc şi consătenii lor. Pe aceştia îi bănuiesc oamenii, după figura lor palidă şi uscată, după somnul lor adânc, în care timp sufletul le iese pe gură şi merge la Lună şi începe s-o mănânce. Aceştia nu mănâncă Luna numai în timpul întunecimilor, ci şi în timpul când tipsia Lunii este roşietică, arămie. Atunci, sângele Lunii scapă pe la cheutorile gurii vârcolacului şi se revarsă pe toată faţa Lunii.

Când sufletului de vârcolac îi vine chef să mănânce puţin din Lună, omului cu astfel de suflet îi vine mai întâi un fel de picoteală şi apoi o neînfrântă poftă de somn, de parcă n-ar fi dormit o săptămână. Dacă scoli sau mişti pe vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul

când se-ntoarce din drumul lui, nu mai găseşte în acelaşi loc gura prin care a ieşit şi atunci rătăceşte în jurul casei, până o ia apoi pe drumul cel neîntors al sufletelor moarte.

CIUMA

Ciuma este un duh necurat, care se arată oamenilor sub înfăţişarea unei babe urâte, de-ţi vine să-ţi iei lumea-n cap. Românul chiar spune: „urâta ca ciuma”. [El slabă şi stafidită, lungă şi deşirată. Ciuma umblă cu coasa în mână, secerând la oameni, cum ar secera spicele.

Ciumele, că sunt foarte multe, au şi copii pe care îi poartă în nişte cărucioare. Sunt foarte crude, rele şi nemiloase. Unul singur nu s-a lăsat intimidat de urâţenia feţei şi de privirile ei înspăimântătoare. A fost Sf[ântul] Haralambie. Iată ce povestire e legată de această legendă. Se spune că, într-o vreme, făcuse Ciuma atât [el a pustiiri între oameni, că unul nu era să mi rămâie.

— Să ne rugăm fraţilor şi lui Sf[ântul] Haralambie, poate ne-o scăpa el! zise un unchias.

— Să ne rugăm, deci ziseră ceilalţi.

şi unde îngenunche tot norodul, mic şi mare, tânăr şi bătrân, şi se puseră pe mătănii şi rugi fierbinţi. Iar după trei zile, iaca se pomenesc c-un flăcău frumos şi înalt ca bradul, că vine şi, cum dă cu ochii de Ciumă, – că baba dracului se aciuase

acolo în sat şi nu se mai da dusă, cât de urâtă şi scârboasă era –, o şi înhaţă de păr.

— Intră aici, huştupină bătrână!

şi o băgă într-o nucă.

— Păi ce să fac aici, Haralambie, maică? – îl luă mieros baba vicleană.

— Ia să te mai odihneşti, surato, – îi răspunse tot aşa şi sfanţul.

— Că destul ai mâncat la oameni.

şi a purtat Sf[ântul] Haralambie nuca în sân trei ani şi şase luni/Atunci, după multe rugăminţi, i-a dat voie să iasă din nucă şi să umble prin lume, dar să nu mănânce decât rădăcini.

— Pentru ce să mă canonesc aşa, Haralambie? Mai lasă-mă că mi-e dor de carne de om!

— Nu! mai mănâncă şi ce-ţi dau eu, să mai slăbeşti.

şi trei ani împliniţi, Ciuma nu roase decât rădăcini, de i se strepeziră diniţii în gură.

Apoi a mai canonit-o trei ani, dându-i voie să mănânce ghindă de prin pădure şi încă alţi trei ani, mâncând pădure tânără.

După ce-şi isprăvi osânda, o legă c-un lanţ la marginea unei ape şi acolo stă legată şi astăzi. Iar Sf[ântul] Haralambie o păzeşte.

şi numai când vede că lumea s-a-nmulţit şi s-a făcut rea, îi dă drumul din lanţ să mai dea câte o raită printre oameni.

HOLERA

Holera este şi ea tot o babă învechită şi urâtă foc A Umblă despletită cu haine, ce se rup de pe ea de ferfeniţe ce sunt. În mână are o secere, cu care loveşte drept în cap. Holera vine de seceră lumea, mai ales când Dumnezeu vrea s-o pedepsească pentru multele ci fărădelegi. Aceasta se-ntâmplă mai cu seamă după războaie, când se ivesc pe cer semnele obişnuite cumpenelor mari, precum sunt întunecimele de Soare şi de Lună, cutremurele de pământ, căderea stelelor şi ivirea stelelor cu coadă.

Holera, ca şi Ciuma, este foarte des pomenită în cântecele noastre populare. Dăm după Alecsandri o astfel de poezie:

Jos pe malul Prutului.

La casele Vâlcului.

Vâlcu bea, se-n veseleşte cu trei fete se-ndrăgeşte, De Holeră nici gândeşte. Maică-sa grija-i ducea şi cu lacrimi îi zicea:

— Dragul mamii, Vâlcule, Mândrule, voinicule.

Tu tot bei şi veseleşti. De Holeră nici gândeşti; Lasă-mi-te de beţie şi de dalba veselie.

Că Holera-i chiar la Prut şi chiar dincoace-a trecut. Vâlcul ci se supunea, Patru boi la car punea şi pe cal încăleca.

Drumul la vale-apuca; Apuca-n călătorie.

Să facă negustorie.

Când la cotul Prutului, Prin mijlocul câmpului.

El zărea, mări, zărea.

O clonţată ce râdea.

O clonţată-nveninată.

Cu pielea pe trup uscată şi cu părul despletit Tot cu şerpi împleticit.

Ea din loc în loc sărea, Spini în urmă-i răsărea, iarba câmpului ardea.

— Calc bună, măi drumeţ, Unde mergi aşa sumeţ?

— Cale-ntoaisă, cloanţă fa Unde-alergi curând aşa?

— Merg la casa Vâlcului, de pe malul Prutului.

Ca să-i ridic zilele.

Să mă duc cu dânsele.

— Alei, iazmă călătoare, Boală rea şi-ucigătoare! Na-ţi calul şi armele.

De-mi hingeşte zilele.

Să-mi mai văd copilele, Că-mi sunt dragi ca soarele. N-aţi şi carul, na-ţi şi boi, Numai te du de la noi.

— Nu vreau arme omeneşti, Că eu am arme drăceşti.

Am trei coase nevăzute.

Cu ciocan de foc bătute, Una pentru cei

voinici.

Una pentru copii mici Una pentru fete mari, şi neveste cu ştergari.

Nu vreau nici carul cu boi, Ci vă vreau pe toţi, pe voi, Să vă umflu zilele.

Să mă duc cu dânsele! Vâlcul biet se oţărea.

Holera la el sărea.

Oasele şi le-ntindea, şi pe Vâlcu-l cuprindea. Gură pe gură punea.

Buză pe buze lipea.

Zilele i le sorbea.

Apoi cloanţa iar râdea.

Cu zilele purcedea.

şi voinicul mort cădea.

Jos la cotul Prutului, în mijlocul câmpului.

Cel mai cunoscut mijloc de apărare în contra Holerei este cămaşa numită de izbândă* Iată cum e datina să se facă această cămaşă:

„Femeile dintr-un sat, în care s-a aciuat Holera, se strâng într-un număr îndestulător, într-o casă anumită. Toate încep să toarcă fuioare mici de cânepă, tort trebuitor şi îndestulător pentru o cămaşă. Apoi urzesc şi nevedesc trecând prin spată şi iţe, tot tortul lucrat de ele. Îl pun în războiş şi ţes pânza. Pânza o iau de pe sul şi croiesc o cămaşă. Altele coase cât mai repede această cămaşă. Când e gata cămaşa, o duc doi-trei oameni în drum sau la o răscruce, fie la capul satului, fie în mijlocul lui, acolo unde e trecerea

mai mare. Lumea vine după ei şi pe când unul ţine cămaşa strânsă de guler, toţi copiii, bărbaţii şi femeile, trec prin ea, ca să scape de holeia”. 1

Cel mai bun leac, însă, contra holerei e socotit usturoiul, fie mâncat aşa, pe inima goală, fie ca mujdei, fie cu rachiu.

DULFUL

Dulful sau Dolful de mare şi chiar Dop şi Duhul Mării este o fiinţă, când om, când peşte şi care trăieşte pe malul şi în apa Mării Negre* La malul mării este un măr cu mere de aur sau roşii, pe care numai el le mănâncă şi de aceea i se zice chiar şi „Hoţul merelor de aur”. Se spune în mai multe colinde, că au fost nouă fraţi şi nouă surori, dar au murit toţi împuşcaţi şi săgetaţi, numai Dolful a scăpat şi cu soră-sa mai mică, pe care o mărită după cel cărui i se închină colinda, ca să nu-l săgeteze şi pe el. Despre înfăţişarea lui nu se mai ştie bine acum, cum arăta.

HALELE

Halele sau Helele ori Altehele nu sunt altceva decât nişte duhuri necurate, nişte spirite mărunte, „slugile dracilor” şi de care dracii se servesc pentru a necăji sau chiar a pricinui oamenilor felurite neplăceri, rele şi necazuri. Norodul

Halelor este foarte numeros, pentru că şi nenumărate sunt şi păcatele, necazurile şi suferinţele oamenilor. După răul pe care-i ştiu face, capătă şi numiri diferite, în general Halele sunt acelea care dau omului boala epilepsia (ducă-se pe pustii) şi tot ele dau şi damblaua. „L-au pocit Halele” se spune despre cei loviţi de dambla. Pe câmpuri, dacă întâlnesc turme de oi, le vatămă. Pentru asta ciobanii, în seara de Sf[ântul] Gheorghe, îşi afumă oile cu untură de oi, în care s-au băgat plantele: usturoi, laptele câinelui, boz, leuştean, pelin, scai şi frunze de salcie cu mâţi soare. Jarul se pune într-K) oală şi acolo se aruncă o bobiţă din astfel de unsoare, purtându-se apoi oala pe lângă ugerul oilor. A filmarea acesta se face de aceea, pentru că trecând oile peste vreo vale sau râurel, să nu-şi piardă laptele, pe care i l-ar fura Halele.

Halele ce umblă la miezul nopţii pe dealuri se numesc Vâlve. Pentru ca să le înduplece să nu mai umble şi să-i sperie, copiii aprind seara, când e lună nouă, crenguţe uscate de tamarică (cătină mică).

Duhurile, care umblă noaptea agăţându-se de orice şi mai ales ascunzându-se în apa din care se bea sau în care se scaldă copiii cei mici, se numesc Eresurile. De aceea, e bine ca să sufli de trei ori în formă de cruce înainte de a bea dintr-o apă neîncepută sau care a stat o noaptea afară.

Alte hale se prind de pelincele unui copil mic, uitate afară peste noapte şi, dacă nu se afumă cu secăricică, dau copilului spasme şi ducă-se pe pustii.

Tot hală e şi Lucrul Slab, care se dă tot la copii. Cât timp copilul nu e botezat, se aprinde în fiecare seară în casă o zdreanţă de lână neagră şi, atât copilul, cât şi mamă-sa se afumă cu ea, ca să nu se apropie Lucrul Slab de ei.

Halele numite şi Boglodate sau Lohoane sunt tot nişte duhuri spurcate, care vin noaptea după cină şi până la cântatul cocoşilor, sub chipul diferitelor animale sau „moime" speriind copiii şi pe mamele lehuze şi dându-le boala numită „frasuT4 (epilepsia). Contra lor numai moaşa ştie ce să facă, pentru ca să-i oprească de la răutăţile lor. Aceasta, când aude vreun zgomot în camera lehuzei, imediat aprinde tămâie, îşi face cruce şi strigă: „Cară-te de aici, Iudo, tu şi cu toate duhurile necurate, în lemne şi în piatră!"

Căpetenia acestor duhuri este Iuda, un alt nume pe care poporul din Ardeal îl dă Dracului.

Duhurile aceste [al necurate stăpânesc pământul numai până la miezul nopţii. Găinile le simt când se apropie şi fac: „cru, cru, cru" iar cocoşii bat din aripi şi cântă „cucurigu!" Atunci vin şi îngerii, care păzesc pământul, şi mătură de pe pământ toate duhurile necurate. Ca şi strigoii şi stafiile, ziua lor cea mai mare e noaptea Sf[ântului] Andrei, când petrec, urlând şi chiuind,

că a lor e lumea în noaptea aceea şi nimeni, nici chiar îngerii nu se pot apropia de ei. Numai cu usturoi se pot apăra oamenii, ca să nu vie în casa lor şi să-i nenorocească.

DUHURILE NOPŢII MIAZĂNOAPTE

Cum se-nserează, încep să apară duhurile necurate, care lucrează numai noaptea. Ele locuiesc într-o pădure bătrână, în care n-a călcat pictor de om şi-şi au fiecare casele lor, în care se ascund peste zi, căci nu pot suferi lumina Soarelui, care, ca şi pe cârtiţe, îi omoară. Cea mai cunoscută e Miazănoapte, care, de cum se-nnoptează, cutreieră toate drumurile, în calea celor întârziaţi. Ea e o namilă urâtă, neagra la faţă, şi mare cât un car de fan. Când dă peste vreun om, se preface într-o negreală mătăhăloasă, care înghite pe om, de parcă nici n-ar fi fost. Merge necurmat de la răsărit spre apus, cum curge şi noaptea. Miazănoapte, pe cât e de mătăhăloasă, pe atât e de proastă. Dacă ştii cum s-o iei, uşor o poţi înşela. În basmele noastre, mai toţi voinicii care au întâlnit-o, au legat-o de vreun copac şi au mers şi şi-au făcut lucrurile şi, întorcându-se, iau dat drumul şi ei şi nopţii, căci doar ea poartă noaptea. Şi cât a fost legată, noaptea a ţinut întruna.

Mai bătrân decât Miazănoapte e Murgilă ori

De-cu-seară, un frate mai mare al ei. E tare bătrân şi, de cum apune Soarele, se deşteaptă puţin şi închide ziua, apoi iar se culcă.

Mai tânăr decât ei e Zorilă sau De-către-Ziuă. Treaba lui e să stingă luminile cerului, pe care frăţâne-său mai bătrân Murgilă, le-a aprins. Apoi, descuie uşa zilei. Vara, Zorilă e tare grăbit şi stinge stelele mai repede. Iama, însă, când e frig, se mai lasă şi el pradă somnului şi se trezeşte mai târziu. Şi pe ei, voinicii Feţi-Frumoşi ai basmelor îi leagă, când au nevoie ca noaptea sa ţie mai mult.

În obicieurile noastre la mort, se crede că mai există nişte surori – Zorile – care vin şi aprind luminile dimineţii. Nu se ştie câte sunt. Din cântecul pe care îl reproducem, se vede că ele sunt tinere – ca ziua, care de-abia începe, înfloreşte.

Zorilor, surorilor Unde-aţi zăbovit.

De n-aţi înflorit şi azi dimineaţă ia în alte zile?

— Noi am zăbovit.

La Iele-am privit.

La Iele cu lacirmi, Că s-a despărţit Tânără Măriuţă, De către măicuţă, De către tăicuţă, De către frăţiori, De către surori.

Mioriţa k Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

FĂPTURI DE BASM

FĂT-FRUMOS

Făt-Frumos este personajul din basmele româneşti, care întrupează frumuseţea trupească, frumuseţea sufletească şi vitejia faia seamăn. În imaginaţia poporului, Făt-Frumos are toate calităţile şi niciun defect. Nu are puteri supranaturale, ci rămâne în toate acţiunile sale un om, pe care, pentru bunătatea sufletului său şi pentru curăţenia intenţiilor şi faptelor sale* îl ajută toate zânele, toate babele sfinte, toate duhurile bune şi însăşi Maica Domnului. E veşnic în luptă cu duhurile necurate, reprezentate prin zmei, pajure, Muma Pădurii şi vrăjitoare, învingându-le după lungi şi interesante peripeţii.

Pentru că viaţa îi e o continuă luptă, imaginaţia poporală îi da şi naştere ciudată. Ori e găsit într-un sicriaş pe apă de către un pustnic, ori se naşte, ca un al doilea Ion Botezătorul, către apusul vieţii împărătesei, sau e fiul „Iepei v Făt-Frumos creşte într-o zi, ca alţii într-un an, uimeşte pe toţi cu deşteptăciunea sa şi, după ce îndeplineşte faptele pentru care a fost ursit, se căsătoreşte cu Ileana Cosânzeana sau cu vreo zână, ori chiar cu fiica vreunui împărat, care-i dă şi jumătate din împărăţie.

Făt-Frumos în luptă cu balaurul

ILEANA COSÂNZEANA SAU SÂNZIANA

Ileana Cosânzeana este fiica de împărat,

vitează şi frumoasă, de al cărei boi s-a dus veste peste ţări şi mări, Peţită de toţi fiii de împărat din împărăţiile cele mai renumite, se căsătoreşte numai cu Făt-Frumos, cu care face o pereche ce nu se mai află pe lume. I se zice „Ileana Cosânzeana, cosiţă de aur, câmpul înverzeşte, florile înfloreşte”, pentru că e atât de frumoasă, încât la Soare te puteai uita, iar la dânsa ba; pe unde trecea, „câmpul înverzea, florile înflorea”. Soarele era însemnat pe pieptul ei, Luna pe spate, iar luceferii pe umeri. E tot atât de bună, pe cât e de frumoasă. Zmeii, auzind de frumuseţea ei, vin şi-o fură, ducând-o în palaltele lor de pe tărâmurile celelalte, dar Făt-Frumos, călare pe calul năzdrăvan, se duce până-n împărăţia lor şi, după ce se bate cu ei şi-i omoară, o aduce înapoi şi trăiesc fericiţi până la adânci bătrâneţi.

Zmeul furând fata de împărat

ZMEUL

Zmeul are, în credinţele româneşti, două înfăţişări deosebite. În basme, zmeii sunt nişte fiinţe cu chip de om, dar cu proporţii mai mari. Au o coadă solzoasă, o înfăţişare fioroasă, sunt foarte puternici şi umblă de cele mai multe ori pe cai năzdrăvani eu mai multe inimi.

Sunt în luptă veşnică cu Făt-Frumos, care iese totdeauna învingător, şi se cunună cu cea mai tânără din domniţele furate de zmei şi scăpate de el. Când lupta devine mai înverşunată, zmeul şi Făt-Frumos se prefac în [câte o roată* de foc de diferite culori, unul pară vânătă şi celălalt pară galbenă, unul de pară roşie şi celălalt de pară verde.

Arma zmeilor este buzduganul, care, aruncat de departe, în semn de sosire, izbeşte cu vuiet poarta şi uşa, deschizându-le, sare apoi pe masă, de unde, după ce se învârteşte de 3 ori, în semn ca bucatele să fie gata, se aşază singur în cui. Când îl întâlneşte ce Făt-Frumos îl provoacă astfel: „Cum vrei să ne luptăm? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă dreaptă să ne luptăm?”

Zmeii trăiesc pe tărâmul celălalt, unde au palate strălucite. Un erou, care s-a întors de acolo,

povesteşte: „Mândreţe, ce am văzut în palaturile acele, nu se poate povesti. Grădini cu fel de fel de flori şi pomi cu poame de aur şi argint, casele învelite cu argint, care străluceşte la soare ca oglinda. Pereţii erau împodobiţi cu chipuri şi flori săpate, iar ciubucele erau poleite. În grădini şi pe săli se găseau fântâni, care aruncau apă în sus”.

O apă mare şi lată sau un râu de foc desparte moşia oamenilor de cea a zmeilor.

Zmeii sunt îndrăgostiţi veşnic de domniţele frumoase, pe care le fură şi le ţin închise în palatele lor, de unde sunt scăpate de Feţi-Frumoşi. Nu numai domniţe, dar tot ce se găseşte mai frumos în lume, caută să aducă pe moşia lor. Moşiile lor se-nvecinează cu ţinuturile zânelor, cu care nu trăiesc în bune relaţii de vecinătate şi care ajută pe Făt-Frumos să-i răpună.

Mama zmeilor are o figură mai răutăcioa A şi mai sălbatică, Ea se ia după fugari (Făt-Frumos şi domniţa) c-o falcă-n cer şi cu alta în pământ, aruncând foc pe nări şi pe gură ca dintr-un cuptor. Fata de-mpărat aruncă o [cute]*, care se preface într-un munte, un pieptăn, care se preface într-o pădure, sau o andrea, ce se preface într-o apă adâncă. Ea trece peste munţi, păduri şi ape, se strecoară prin bunget, alergând ca un vârtej. Dacă nu-i poate ajunge pe fhgari, plesneşte fierea în ea de ciudă. Ea îşi împrospătează puterile, sorbind din sufletele închise în cada cea plină cu suflete de

după uşa palataului.

şi zmeoaica şi zmeul pot lua diferite forme. Tot aşa şi fetele ei, când urmăresc pe Feţi-Frumoşi, se prefac în pădure şi izvor, fântână şi rug, dar voinicul le loveşte cu paloşul şi sângele negru ce curge din apă sau din arbore, dovedesc pe cel ce se ascunsese în ele.

Zmeul e cam nătâng şi adesea înşelat de oameni şi de Făt-Frumos.

În a doua înfăţişare, zmeul e confundat cu Zburătorul.

FLĂMÂNZILĂ

E o namilă de om deşirat şi uscat ca un peşte afumat; numai pielea şi oasele. Ochii îi stau în fundul capului şi lucesc ca nişte licurici, fugind în toate părţile după mâncare. De slab ce-i, hainele de pe el îi cădeau şi păreau lungi. Coastele i se vedeau şi stomacul îi era veşnic lipit de şira spinării. Tot ce vedea, mânca. Chiar şi brazdele de pământ le mânca şi tot striga că îi e foame. Pe unde umbla tot stingea, de lăsa foamete în urma lui.

Flămânzilă

SETILĂ

Frate cu celălalt, dar nu semănau deloc la înfăţişare. Setilă era un om mic, gros cât un poloboc, şi cu o burtă mare ca un burduf. Umbla veşnic cu buzele fripte de sete şi cu limba scoasă şi uscată, ca ogarii vara pe zăpuşeală. Unde vedea un râu, îl şi sorbea, de rămânea peştii zbatându-se pe uscat. Setilă şi cu Flămânzilă sunt spaima ogoarelor.

În urma lor rămânea pământul uscat şi toate orătăniile fugeau din locurile acelea, să nu moară de foame.

Setilă

STATU-PALMĂ-BARBĂ-COT (TARTACOT)

Tot o jumătate de om o fi fost şi Statu-Palmă-Barbă-Cot, de care sunt pline poveştile noastre. Era o pocitură de om, mic ca un copil de 5 – 6 ani, înalt de-o palmă şi cu barba de un cot, cu capul cât nuca, cu ochii cât talgerele, cu mâinile cât fusele, cu picioarele cât drugii şi cu şezutul cât o faţă de arie. E tartorul piticilor şi umblă de colo până colo, călare pe un butuc, căruia îi pune frâul în cap şi zboară unde-l duce gândul. Împreună cu piticii lui a strâns comori *în* fundul pământului, acolo unde-şi are el locuinţa şi le păzeşte ca ochii din cap. E totdeauna gata de şotii, dar face mai mult rău decât bine. I se mai zice şi Tartacot-cu-barbă-cu-tot şi umblă călare pe un iepure şchiop.

STRÂMBĂ LEMNE

Om voinic, de statură uriaşă şi de o putere straşnică. Ocupaţia lui e să îndoaie copacii cu mâinile, aşa cum ar îndoi cineva o nuia. Om bun, de altfel, şi săritor la nevoie. Tovarăş de necazuri şi de luptă al lui Făt-Fiumos şi al lui Harap-Alb.

Tartacot

Strâmbă Lemne

SFARMĂ PIATRĂ

Tovarăş de voinicie de al lui Strâmbă-Lemne. Poate şi mai puternic decât el, sfărâma cu uşurinţă stâncile şi bolovanii şi tulbura apele cu sfărâmăturile lor.

Sfarmă-Piatră

GERILĂ

O dihanie de om ce se perpeleşte la un foc de 24 de stânjeni de lemne şi tot strigă că-i e frig. La înfăţişare era urât ca naiba. Avea nişte urechi clăpăuge şi nişte buzoaie groase şi dăbalate. Când sufla cu ele, cea de deasupra se răsfrângea în sus peste scăfârlia capului, iar cea dedesubt atârna în jos, de-i acoperea pântecele. Şi ori şi pe ce se oprea răsuflarea lui, se punea promoroaca, groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dânsul, că aşa tremura de tare, de parcă îl zghihuiau dracii. Toate făpturile şi lucrurile dimprejur îi ţineau hangul; vântul gemea ca un nebun, copacii din

pădure se văicărau, pietrele ţipau, vreascurile ţiuiau şi chiar lemnele de pe foc pocneau de ger, iară veveriţele găvozdite una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii şi plângeau în pumni, blăstămându-şi ceasul în care s-au născut. Frarap-Alb numai o ţâră cât a stat şi s-a uitat la el şi a făcut ţurţuri la gură.

Gerilă este şi tartorul vânturilor de iarnă şi al frigurilor.

OCHILĂ

Era un om ce avea în frunte numai un ochi, mare cât o sită şi când îl deschidea nu vedea nimic cu el, da chior peste ce apuca. Iar când îl ţinea închis, fie *zi*, fie noapte, spunea că vede cu dânsul şi măruntaiele pământului. Toate lucrurile i se arătau găurite ca sitişca şi străvezii ca apa cea limpede. În văzduh vedea o mulţime de fiinţe văzute şi nevăzute de ochii muritorilor de rând. Vedea chiar iarba când creşte din pământ. Vedea şi Soarele cum se rostogoleşte pe după pământ, Luna şi stelele cufundate în mare, copacii cu vârful în jos, de partea cealaltă a pământului.

La înfăţişare părea un boţ chilimboţ, boţit, urât şi tot încreţit, ca feţele babelor bătrâne şi era spân.

Ochite

Păsărilă-Lăţilă-Lungilă

PĂSĂRILĂ-LĂTILĂ-LUNGILĂ

Fiul săgetătorului şi nepotul arcaşului, deci

descinzând direct din zodiac» brâul pământului şi scara cerului, inima zbuiătoarelor şi spaima oamenilor, era o pocitanie de om, ce umbla cu arcul după vânat păsări, şi părea un om tare de treabă la prima vedere. Dar, când îi scăpa o pasăre de săgeata lui, sau era prea sus, odată se-ntindea de ajungea cu mâna la stele, cu coatele la Lună şi capul la Soare. Iar dacă de acolo zărea vreo păsărică, hăt departe, tocmai acolo, unde scoboară Soarele în mare, tot aşa de uşor se lăţea, de putea cuprinde pământul în braţe. Aşa că sărmanele păsări, dacă cumva scăpau de săgeţile arcului său meşteşugit, nu scăpau de mâinile lui, care le prindeau ori ce-ar fi făcut, de s-ar fi ascuns după Lună, sau s-ar fi pitit după marginea pământului. Şi aşa era de lăcomos, încât, cum le prindea cu mâna din zbor, le răsucea gâtul cu ciudă şi apoi le mânca aşa crude şi cu pene cu tot.

BALAURII

Balaurii poveştilor, care se deosebesc de balaurii norilor, sunt nişte animale groaznice la vedere şi tare crude în apucături. Un balaur din poveste avea înfăţişarea înspăimântătoare, pentru că în el se întâlnea tot ce era mai urât şi mai groaznic de la celelalte animale! Avea un cap mare, dar cu 12 limbi, de cele mai multe ori însă avea până la 7 capete. Gura îi era largă de putea

cuprinde un om întreg şi semăna cu cea de la şarpe sau de la crocodil. Ochii îi erau bulbucaţi ca la broască. Nările semănau ca cele de la cal şi puteau zvârli foc şi pară asupra celui cu care se lupta. Trupul îi era lung ca [de] şopârlă, dar era acoperit de solzi şi de plăci de fier ori de piatră. Avea patru sau mai multe picioare, aşa cum au şopârlele, dar avea gheare ca de leu. Coada îi era lungă ca la şarpe, dar aşa de puternică, încât cu o lovitură ucidea un taur. Unii aveau şi aripi în spate, dar cei mai mulţi se târau numai pe pământ şi locuiau în păduri, în peşteri ori în fântâni. Se hrăneau cu carne de om, pe care îl înghiţea cu cal cu tot, după care adormeau şi stăteau aşa zile întregi. Sf[ântul] Gheorghe, Făt-Frumos şi alţi eroi de basm s-au luptat cu ei şi i-au ucis.

Balaurul simbolizează forţa unită cu răutatea şi pornirile rele.

Balaurii se nasc din şerpi. Într-o anumită zi ele primăvară, se strâng la un loc sumedenie de şerpi, veniţi de departe şi mai mari şi mai mici şi mai tineri şi mai bătrâni. Locul acela este în munte printre pietre şi stânci şi-i înconjurat de bălării, încât picior de om n-a putut ajunge până acolo. Cică e într-o văgăună aşa de priporă, că îţi vine ameţeală, numai dacă te uiţi în jos. Când se apropie ziua aceea, care cade o dată la 7 ani, toţi şerpii încep să se neliniştească, nu-şi mai aflu locul, joacă la Lună şi apoi deodată pornesc aşa,

de parcă ar fi chemaţi de vreun glas ori fluier vrăjit. Acolo, toţi şerpii aceştia se strâng unii în alţii şi-şi pleacă capetele în dreapta şi-n stânga, fluierând mereu până se adună toţi şerpii. Atunci, pe rând, îşi varsă balele într-un loc ferit, în timp ce cel mai bătrân şarpe descântă un descântec, numai de el ştiut. Din balele acestea, amestecate şi vrăjite, se formează o piatră scumpă, cu focuri de soare. Pentru ea se iau toţi şerpii la bătaie. E o frământare şi o încolăcire de trupuri, unduiri de solzuri, muşcături, sfărâmări se oase, până [cel cel mai tare se apropie de piatra aceea şi o înghite.

Toată ceremonia aceasta se numeşte „fiertul mărgelei”. Şarpele, după ce-a înghiţit piatra scumpă, învingând astfel pe toţi tovarăşii lui, fuge prin păduri şi codri şi, dacă 7 ani de-a rândul nu vede faţă de om, atunci din şarpe se face balaur. Pentru asta şarpele acesta se ascunde în cei mai întunecaţi codri sau în văgăunile cele ascunse. În vechime, când lumea era mai puţină, era mai uşor să se ascundă. Astăzi, însă, rar şarpe care să mai poată ajunge balaur. Un şarpe dintre aceştia, care a înghiţit piatra, dacă vede faţă de om, plesneşte de ciudă.

dacă, însă, ajunge balaur, atunci se ascunde într-o fântână sau [într-un lac, de unde e scos de solomonari. Când cade jos – din nouri, atunci se ascunde în păduri sau în fântâni şi înghite oameni şi vite.

Pe tărâmul celălalt, balaurul se hrăneşte cu pui de pajură sau de zgripţuroaică. Făt-Frumos, părăsit de fraţii lui mişei, îi scapă puii şi atunci, ca răsplată, pajura îl scapă, scoţându-l la lumină.

GHEONOAIA SAU ZGRIPTOROAICA

Poporul românesc a născocit pentru fetele încrezute, neascultătoare, fudule şi răutăcioase, o pedeapsă grozavă, care le-ar veni din blestemul părinţilor ori din supărarea vreunei zâne.

aceste fete sunt prefăcute în zgripţoroaice, gheonoaie ori scorpii, îngrozitoare la vedere şi atât de urâte, pe cât le e răutatea de mare. Ele îşi au moşia lor, undeva pe la marginea lumii şi cine îi încalcă moşiile e vrăjit, prefăcut în piatră sau înlemnit, ori mâncat fript. Fiindcă sunt teribil de rele şi de crude, poporul crede că ele nu se pot mărita decât cu Dracul, cu care are şi copii, la fel de urâţi şi tot aşa de răi. Are puteri supranaturale dăruite ei de Dracul, dar numai în a face rău.

Sunt învinse totdeauna de geniul binelui, care e Făt-Frumos, ajutat de zânele cele bune.

Câteodată, zgripţoroaicele vin în sate, noaptea, de fură copiii care plâng şi nu ascultă şi, ducându-i la casele lor, îi mănâncă.

CALUL NĂZDRĂVAN

Este animalul cel mai credincios lui Făt-Frumos, fără de care acesta din urmă n-ar putea face isprăvile sale minunate.

De obicei, se ascunde sub înfăţişarea unei gloabe costelive în vreun grajd împărătesc, unde este descoperit de Făt-Frumos, după indicaţiile zânelor. Se numeşte Galben de Soare, are 4, 7 sau 12 aripi, se hrăneşte cu jar, zboară ca gândul, ca vântul, şi poate ghici viitorul.

El va aduce, în dinţi, trupul sfârtecat al lui Făt-Frumos, zânei celei bune, care îl va învia cu apă vie, adusă tot de el, de unde se bat munţii în capete.

Calul năzdrăvan mai are multe însuşiri, care fac din el o fiinţă binefăcătoare pentru Feţii-Frumoşi ai basmelor noastre.

Aşa, el putea sări de 3 suliţe în sus şi patru în lungime, fără ajutorul aripilor. Pe o nară sufla vânt rece, iar pe alta cald. Presimte tot ce se va întâmpla, având chiar darul profeţiei. Înţelege vorbele stăpânului şi chiar poate el singur grăi ca oamenii.

Calul năzdrăvan nu se lasă încălecat decât de stăpânul său. Când cineva străin vrea să se urce pe el, îl azvârle jos imediat sau se urcă cu el până-n cer şi-l aruncă de acolo, de se face praf până la pământ.

Se zice că un cal de acesta se obţine ţinând la întuneric mânzul nou-născut până la vârsta de trei

ani.

Calul năzdrăvan e foarte isteţ şi ştie să scoată din încurcăturile cele mai grele pe stăpânul lui. Când Mama Zmeilor vine c-o falcă-n cer şi cu alta în pământ să-i prindă, calul spune lui Făt-Frumos să scoată din urechile lui o perie, un pieptăn sau o cute, care, aruncate îndărăt, se prefac într-un zid de piatră până-n cer, [într-o pădure deasă, [într-Jun munte sau o apă lată.

Se crede, îndeobşte, că un astfel de cal de aceea e aşa de puternic şi de isteţ, pentru că are mai multe suflete, având mai multe inimi.

APA VIE

Alexandru Machidon, ajungând în ţara fericiţilor, dete peste împăratul Ivant, sub picioarele căruia curgea o fântână. Alexandru a întrebat ce e cu această apă şi împăratul i-a spus că, atunci când omul îmbătrâneşte, vine şi se scaldă în apa aceasta, care e ca aurul şi întinereşte ca de 30 de ani. Alexandru a luat şi el apă de aceasta şi a pus-o în sticle, ca să le aibă la bătrâneţe, dar servitoarele lui i-au furat apa şi, bând, s-au prefăcut, după unii în „Ursitoare”, după alţii în Dânsele (Iele). Apa aceea se zice, însă, că ar izvorî din munţii care se bat în capete. Acolo, apa aceasta ar izvorî din două fântâni. Una cu apă vie şi cealaltă cu apă moartă. Cu apa moartă

zânele au prins la loc şi au lipit oasele şi trupul sfârtecat al lui Făt-Frumos, iar cu apa vie l-au înviat, făcându-l şi mai tânăr şi mai frumos de cum a fost.

Apa aceasta e foarte greu de luat, pentru că munţii l-ar turti, atunci când se bat, pe acela care ar îndrăzni să se strecoare printre ei. Numai o jumătate de ceas, la amiază, se odihnesc şi munţii aceştia şi atunci e momentul prielnic de a fura apă. Dar şi atunci e pericol mare, pentru că, dacă prind de veste, iar încep a se bate şi „aşa de cumplit se bat, încât nici păsările nu îndrăznesc să treacă pe acolo, că şi pe ele le-ar turti.

„Voinicul cel fără tată”, învăţat de zâna cea bună, a luat apă în alt fel: la amiază, când Soarele era în cruci, înălţă o prăjină, în vârful căreia legase o cârpă roşie. Munţii s-au oprit din luptă şi s-au uitat cu ochi bleojdiţi la cârpă şi nu se dumireau ce e, că nu mai văzuseră până atunci aşa ceva. Voinicul s-a strecurat călare până la fântâni, a luat apă în ulcioare şi a făcut calen-toarsă. Dar când să iasă, munţii au prins de veste şi s-au luat la trântă, strângându-se aşa de strâns, încât au prins coada calului. De atunci au rămas caii cu coada jumătate de came şi jumătate de păr.

BURUIANA VIEŢII

afară de apa vie, lumea basmelor mai

cunoaşte şi o buruiană a vieţii, pe care* însă, o cunosc numai animalele şi cu care se pot învia oamenii şi animalele moarte. Îndeosebi o cunosc şerpii. Şi pentru ca să puie mâna pe ea, oamenii omoară un pui de şarpe, apoi aşteaptă până vine mama puiului cu buruiana în gură. După ce şarpele şi-a înviat puiul, părăseşte iarba şi omul poate s-o ia. Aşa a făcut mama voinicului din poveste şi tot aşa au făcut iepurele, vulpea, lupul şi ursul, adică:

N-aude, N-a vede.

Na greul pământului, Uşurelul vântului, ca să scape pe stăpânul lor.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

X

A DOUA VIAŢĂ

5

MOARTEA

Moartea este un duh nevăzut» care vine la căpătâiul celui ce se pregăteşte să treacă pe lumea cealaltă şi-i desparte sufletul de trup, în ceasul ce i l-au orânduit Ursitoarele.

Moartea, înainte cu multă vreme, se vedea ca orice om şi o cunoştea toată lumea. Dar Dumnezeu a văzut că nu-i bine, pentru că cei ce o vedeau se speriau şi, neştiind pentru cine vine, se văicărcau, ori fugeau şi lăsau tot lucrul lor baltă, ori se luau la bătaie cu ea. Atunci Dumnezeu a hotărât să fie şi ea, ca orice duh, nevăzută.

Pe vremea când se vedea, Moartea era o babă hâdă şi urâtă şi slabă, de i se putea număra coastele şi i se vedeau toate ciolanele. Ochii îi erau duşi în fundul capului, dinţii erau mari şi ieşiţi în afară, iar faţa îi era scofâlcită şi smochinită, ca o prună uscată. Avea degete *lungi* şi subţiri şi purta o coasă în spinare. Ca să poată trece repede dintr-un ţinut în altul, unde-o chema datoria, avea şi aripi, dar pentru că, pe vremurile de demult, nu erau atâţia oameni ca acuma, Moartea nu prea era grăbită. Avea timp să se hârjonească cu oamenii, care nu voiau cu una cu două să-şi dea sufletul în mâinile ei. Ba, dacă erau mai voinici, o prindeau şi o încuiau undeva şi atunci nu mai murea nimeni. Aşa a făcut Ivan Turbincă, iar în alte povestiri, un mocan a fost

acela care i-a furat coasa Morţii şi, atunci, iar o bucată de vreme n-a mai murit nimeni. Şi de aceea Dumnezeu a făcut-o pe Moarte nevăzută, ca să nu mai sperie pe nimeni şi nici ea să nu mai păţească nimic.

Oamenii mai de mult ştiau şi ziua şi ceasul în care vor muri. Dar nici asta n-a fost bine, că oamenii ştiind că au să moară la un anumit ceas, nu mai lucrau nimic, dându-se lenei, că ziceau: „şi dacă n-oi avea nimic, tot n-o să mor acum, ci o să mor atunci şi atunci, cum ştiau ei”. Ori spuneau: „Ce să mai lucrez, că mai am 2 – 3 ani şi morf.

Dumnezeu s-a dus odată pe pământ cu Sfântul] Petru şi, când a vrut, seara, să se odihnească, a tras la casa unui om, care n-avea nici cămaşă pe el şi nici fărâmitură de mălai de mâncare.

— Bine, măi omule, de ce nu munceşti şi te laşi aşa lenei; că doar văd că eşti om în toată firea?

— Dav ce să-mi fac trudă degeaba, că şi aşa am să mor peste patru ani.

Atâta l-a scârbit pe Dumnezeu lenea şi murdăria şi nepăsarea acelui om, încât imediat a luat oamenilor din minte ziua şi ceasul morţii lor

Moartea, se zice, că-şi trimite vestitorii ei: Puterile slăbesc, se suie ameţeala la cap. Urechile vâjâie. Junghiuri şi dureri chinuie oasele. Dinţii cad; părul albeşte, ochii slăbesc. Moartea ia

sufletul omului, fie că-l atinge cu aripă, fie că-l taie cu coasa, fie că-l săgeată.

Alteori îmbie celor bolnavi să beie paharul morţii, o băutură amară. Omul, de voie, de nevoie, trebuie să guste şi atunci sufletul se dezlipeşte de trup, ca o frunză de pe ram şi iese ca un abur pe gura mortului.

Când nu poate doborî singură pe cineva, Moartea cere ajutorul bolilor.

Odată, Moartea nu se încumeta să dea piept, ca să răpuie un om voinic. Şi cum se căina ea că e slabă, iată că se întâlneşte cu Frigurile. Îşi dau bineţe, ca prietene ce erau şi Frigurile întreabă pe Moarte, de ce e aşa de amărâtă. Atunci Moartea povesti toată tărăşenia, iar Frigurile îi ziseră:

— Să vii să-l iei după o săptămână, că până atunci ţi-l punem noi bine, de să-l iei numai c-un deget.

şi aşa a şi fost. Când s-a întors după o săptămână, omul era numai bun de moarte.

Alteori, ca să poată să-şi îndeplinească slujba, încredinţată ei de către Dumnezeu, trebuie să recurgă la înşelăciuni. Aşa, odată, Moartea a plecat cu un om la drum. Omul însă nu voia să moară şi se tot ruga de Moarte să-l îngăduie încă vreo câţiva ani, plângându-se cât îl ţineau baierile, uitându-se la mâinile şi la picioarele lui şi la trupul lui:

— Sărac trupul meu, cât te-am hrănit şi cât

te-am spălat şi te-am îmbrăcat şi acum o să pieri!

Moartea fu mişcată de văicărelile lui şi pentru ca să nu-l sperie, aşteptă până i se făcu sete şi când omul plecat peste vadra cu apă suflă mai întâi peste apă, cum e datina, îi luă sufletul.

Sufletul acelui om, după o vreme, trecu pe acolo, cu Dumnezeu şi Atotputernicul îi porunci să intre din nou în trupul rămas acolo, la marginea apei. Dar sufletul nu vra, căci se sperie, când văzu că mortăciunea aceea era putrezită şi plină de viermi.

— Vai de mine, cât am fost de prost, că nu voiam să mă scoată din acest trup. Vai de mine cât e de urât şi de scârbos! şi cât sunt acum de slobod!

şi atunci se rugă de Dumnezeu să nu-l pedepsească, punându-l să se bage din nou în spurcăciunea aceea de trup.

Dar după ce Dumnezeu orândui astfel ca Moartea să nu mai fie văzută, baba îşi făcu de cap, căci începu să taie la capete cu coasa, cum îi venea la îndemână. Şi mai ales, ca să se răzbune de cele ce păţise, alegea tot oameni voinici, de care i-ar fi fost frică, dacă ar fi fost văzută. Şi pierea atâta lume, încât Dumnezeu se puse pe gânduri. Chemă atunci pe Sf[ântul] Haralambie, care a prins-o şi a legat-o bine cu un lanţ de fier şi astfel legată o ţine şi-o poartă şi azi. Numai pe vremuri de rea păcătoşenie a oamenilor, când dă

Dumnezeu războaie şi molime, atunci o lasă şi Sfântul Haralambie mai liberă. Pe urma iar o înlănţuie şi nu-i dă drumul să meargă, decât la cei ce le-a venit soarta să moară.

Moartea îşi are şi ea sălaşul ei, unde, din când în când, vine şi se odihneşte, deşi e un duh neobosit [cel* umblă zi şi noapte. Un mocan, căruia Moartea îi luase un miel, s-a luat după Moarte şi a ajuns până la casa Morţii. Casa Morţii e foarte mare şi c-o mulţime de cuie în care erau atârnate câte un ghem; unele mai mari, altele mai mici şi altele de tot mici.

— Ce-s astea? întrebă ciobanul pe Moarte.

— Astea sunt ghemele cu firul vieţii fiecărui om; când s-a mântuit firul, traiul omului s-a sfârşit şi eu mă duc să-i iau sufletul.

Altă poveste spune că în loc de gheme, în casa Morţii sunt candele, mii de candele aprinse; când se isprăveşte untul de lemn din candelă, se sfârşeşte şi viaţa omului de pe pământ…

Moartea face aşa/cum se porunceşte de Dumnezeu şi de către Soartă. Ea, deci, nu face altceva, decât execută poruncile altora. De aceea i s-a zis că e nemiloasă, pentru că de multe ori a despărţit tineri care se iubeau, copii de părinţi, lăsând de multe ori bătrâni sau copii fragezi fără sprijin. O singură dată s-a lăsat Moartea înduioşată de soarta unei femei, care avea 8 copii mici, fără niciun sprijin. Patru stăteau de o parte şi

patru de alta şi plângeau de ţi se rupea inima. Văzând sărăcia din casa lor şi durerea copilaşilor, i se făcu milă şi s-a dus la Dumnezeu să-i spuie, că nu s-a îndurat să-i ia sufletul, întrebându-l ce se vor face copiii?

— Vezi piatra aceea?

Acolo jos era o piatră mică. Dumnezeu dădu cu cârja lui peste piatră, care se sfarmă în bucăţele mici. Dintre ele se strecurară nişte viermişori mici:

— Vezi viermişorii aceştia? şi de aceştia port Eu grijă. Du-te înapoi la femeie şi-i ia sufletul.

Moartea s-a dus şi a făcut aşa cum i-a poruncit Dumnezeu, iar de copii a avut grijă oamenii mai bogaţi din sat

SUFLETELE MORŢILOR

Îndată ce-a ieşit sufletul din corp în chip de abur pe gura mortului, el ia chip de porumbel nevăzut de ochii omeneşti, şi zboară puţin deasupra mortului, fâlfâind din aripi. Îndată ce a închis ochii mortul, se deschide fereastra, ca să aibă pe unde zbura sufletul.

Sufletul, însă, orbit de lumină şi neştiind unde se află, dă din colţ în colţ de odaie şi, în urmă, obosit, se aşază de s-odihneşte într-un colţ al odăii, sus pe lângă grindă. Iar când dă de fereastra deschisă, zboară afară.

Nedumerit el vede sfântul Soare şi Cerul lui Dumnezeu şi larga lume cu toate frumuseţile, pe care bunul Dumnezeu le-a dăruit pământului şi, cu teamă, dar şi cu uimire, zboară de ici-colo, nemaisăturându-se cu vederea atâtor minunăţii, ce sunt noi pentru ochii lui. Zboară puţin departe de casă, apoi iar se-ntoarce şi zboară pe lângă casă, până ce bocetele celor rămaşi şi a femeilor plângătoare îl întristează, aducându-i aminte cine e şi ce-a fost şi de unde a ieşit. Atunci, trist, că tot ce i s-a dat să vadă, va pierde peste puţină vreme, se aşază pe colţul streşinei de la casă, ori pe un capăt al bârnei de la cheutoarea casei şi şade aşa suspinând.

Începe atunci să-l chinuie o sete grozavă, căci sufletul suferă totdeauna după ce iese din trup, de un foc cumplit. Şi caută apă. Dacă vede o fântână aleargă ca turturica rămasă singură de soţul ei şi bea apă din ciutura plină, ori din oala cu apă curată pusă într-adins de oamenii casei, care s-au îngrijit de cu bună vreme să aşeze o găleată ori o oală neîncepută, ca să aibă sufletul unde să beie şi să se scalde. Căci, după ce bea şi se răcoreşte, sufletul se scaldă în apa aceea. Apoi se-ntoarce iarăşi lângă casă.

Dar nu ştie bietul suflet că oamenii casei s-au îngrijit să aibă apă nu la fântână, ci mai aproape, în calea sufletului, chiar pe fereastră. Aici i-au aşternut o bucată de pânză albă şi, pe ea, i-au pus

un colac, o oală cu apă curată şi făclie aprinsă. Şi tot aşa au făcut la căpătâiul mortului, ca să poată bea sufletul apă numaidecât. Sufletul, însă, în zăpăceala cea dintâi, e ca o păsărică, ce-a scăpat din colivie, n-a văzut nici apa de la căpătâiul mortului, nici [pe] cea de la fereastră. O vede el mai târziu. Că nici pe streaşina casei ori pe cheutoare nu stă el multă vreme şi iarăşi dă ocol pe lângă casă şi vine şi la fereastra deschisă. Şi acolo iarăşi bea apă şi stă pe pânza aşternută, apoi zboară pe deasupra mortului, stă la căpătâiul lui, zboară la vreo icoană sfântă, care este în casă şi, aşezându-se pe ea, se uită de acolo, la ce se petrece în casă.

şi aşa stă sufletul trei zile pe lângă casă şi în casă, până se duce mortul la groapă. Atunci zboară şi el pe deasupra convoiului şi, când se fac stările sau stâlpii, stă şi el pe deasupra convoiului şi când nu se fac podurile legiuite pentru morţi, se întristează şi plânge. El e de faţă şi vede toate şi toate le judecă, veselindu-se când vede că trupul lui e plâns din inimă curată şi că n-a intrat zavistia între neamurile lui pentru cele ce le-a lăsat pe pământul lor. Şi se mândreşte şi se simte tare bine, dacă vede că rudele şi cunoscuţii lui ţin tot rostul cel cuvenit morţilor. Iar după ce toată lumea a plecat din cimitir, sufletul rămas singur şi fără de nimeni pe lume, se aşază pe crucea mormântului lui proaspăt şi plânge. Dar dacă a

murit omul fără lumânare, sufletul n-are voie să se aşeze nici pe cruce, nici pe nimic, şi-l dor aripile obosite şi nu mai poate şi atunci, în deznădejdea lui, se-ntoarce la streşina bisericii. Dar nici aici nu are loc de stat şi de odihnă şi astfel se chinuieşte multe zile, alergând fără astâmpăr, între cer şi pământ. Şi numai făcliile aprinse în ziua de Rusitori, ori de ziua morţilor, on în orice zi de pomenire a celor duşi dintre noi şi lipsiţi de uşile bisericii, pentru toţi cei ce-au murit fără lumânare, numai acestea îi dau linişte, pace şi voie bună să se aşeze undeva să se odihnească. Dar soarta asta o au numai sufletele celor morţi departe de ai lor, în călătorii sau războaie şi ale celor [de]* moarte năprasnică. De aceea, aprind creştinii la Rusitori lumini pentru sufletele celor chinuite, iar la moşii de primăvară şi la cei de toamnă, li se răscumpără sufletele şi ale acestora şi ale tuturor, prin ulcica plină cu apă curată, ori cu vin şi cu lumânări, lipite de toarta ulcicăi.

De aceea e bine ca, atunci când întâlneşti pe câmp, ori în pădure, ori în orice alt loc un om muribund şi n-ai o lumânare să-i aprinzi la cap, atunci în clipa când îşi dă duhul, să-i pui palmele la gură *şi* să-i prinzi sufletul în palme – că e doar un vânt – şi închis aşa în palmele tale strânse, să-l duci până la biserică şi acolo să-i dai drumul sub streaşina ei. Aşa cel puţin nu se va mai zbate în tot lungul şi latul cerului, fără ţintă şi fără ştire, ci îşi

va aştepta pe lângă biserică, lumina lui Dumnezeu, pusă într-o făclie de ceară.

Iar după ce s-a făcut noapte, sufletul mortului se ridică de pe cruce şi, neştiind încotro să apuce prin întunericul nopţii, se întoarce pe drumul ştiut la casa mortului. El nu poate părăsi lumea aceasta şase săptămâni, ca să se ducă acolo unde se adună sufletele tuturor a, adică să plece pe lumea cealaltă, a sufletelor. Aceste şase săptămâni le petrece cutreierând locurile prin care a umblat în viaţă şi care i-au fost dragi, cât timp a fost în trup. Ori prin locurile cele în care n-a fost şi pe care le-a dorit în toată viaţa lui. Îşi aduce aminte de toate câte le-a făcut în viaţă şi de unele se mâhneşte şi de altele se bucură, pentru că acum are putinţă să le vadă limpede, prin ochii dumnezeieşti şi judecata sfântă, în cele dintâi trei nopţi după înmormântare, el, temându-se de întunericul nopţii, vine la casa mortului şi caută să intre în casă, izbindu-se de uşi şi de ferestre* Atunci, ca semn că a sosit, pocneşte de la sine câte o icoană în casă. În urmă, văzând că nu poate intra, se aşază pe pragul casei, unde cei în viaţă au grijă să-i aştearnă o bucată de pânză albă, o ulcică de apă şi mucul aprins rămas din lumânarea ce-a ars pe pieptul mortului, în mâna lui.

După trecerea acestor trei nopţi, el se duce în lume şi nu mai vine îndărăt, decât la zilele când se fac legiuitele pomeni după mort, la 6 zile după

moarte, ori la două săptămâni. Atunci vine acasă şi gustă câte puţin din toate mâncările şi băuturile şi, din când în când, vine pe puţină vreme, numai aşa să ia parte la bucuriile şi la durerile celor din casă* Iar dacă nu se fac pomenile legiuite [şi] el vine şi nu află nimic pentru el, atunci ia nisip şi cenuşă în gură şi pleacă mânios şi nu se [mai] întoarce niciodată acasă, dus fiind pentru totdeauna. După şase săptămâni, când i se fac pomenile, el lasă pământul şi – dacă nu e duh rău, ursit să chinuiască lumea ca strigoi se duce la sorbul pământului, unde se adună cu alte suflete într-o gloată mai mare, spre a purcede prin văzduh spre apele Sâmbetei, până la Mărul lui Sf[ântul] Pătru, unde stă Sfianta] Maria şi arată cărările către Rai şi Iad. Dacă e sortit să meargă la Rai, el trebuie să treacă prin vămile văzduhului, singur sau purtat de îngeri şi să plătească cuvenitele biruri.

dacă, în timpul celor şase săptămâni, nu i se fac mortului praznicele cuvenite şi toate rânduielile, atunci sufletul nemulţumit se arată celor vii în vise. După tâlcul acestor vise se descoperă nemulţumirea. De pildă, dacă le apare gol, înseamnă că trebuie să-i dea pomană haine» dacă îi flămând, să se dea de mâncare săracilor, dacă i-e sete, de băut etc. Dacă, însă, apare mereu în vis şi tot e nemulţumit, atunci se aruncă pe fereastră o ceapă. Sufletul se supără şi pleacă.

STRIGOII (MOROII)

Strigoii sunt sufletele năpăstuite ale unor anumiţi oameni, care nu-şi află odihna în timpul nopţii, ci urmând o soartă groaznică, merg de neliniştesc somnul şi viaţa cunoscuţilor lor şi fac anumite fapte ce le sunt dieatate de însăşi fiinţa lor necurată.

Strigoii se nasc ca orice copil, dar ei se cunosc, pe aceea, că la naştere au pe cap o tichie sau căiţă, iar pe corp o cămaşă. Un astfel de copil e născut de o femeie, care fiind însărcinată, a băut apă necurată, în care un drac şi-a lăsat balele sau care a ieşit noaptea cu capul gol. Atunci Satan vine şi-i pune pe cap o tichie roşie ca a lui, iar când copilul se naşte» are şi el tichia pe cap, dar aceea e de strigoi. Moaşa, când i-o vede, i-o ia repede de pe cap şi i-o rupe, să nu şi-o mănânce singur copilul, că astfel singur se face strigoi. Strigoii se mai fac din copii nebotezaţi, sau care mor ucişi de mama lor şi din toţi copiii care n-au fost crescuţi cum trebuie. Se mai fac din oamenii care s-au vândut Diavolului şi care îşi fac singuri moartea.

Strigoii nu sunt numai sufletele celor morţi şi care ies noaptea din cimitire, ci şi sufletele celor născuţi strigoi şi care noaptea părăsesc trupul lor» şi umblu prin lume să facă rele şi blăstămăţii. Ei se cunosc pe aceea, că nu mănâncă usturoi şi

ceapă şi se feresc de tămâie* Pe strigoi, numai cei născuţi sâmbăta îi pot vedea şi recunoaşte. Strigoii au coadă, adică şira spinării le e prelungită în forma de coadă acoperită de păr. Ei mai au picioare de cal, mâini păroase şi gură largă de căpcăun. Oricând se pot preface în cai sau [în alte animale.

Strigoii se mai fac şi din morţii lăsaţi singuri peste noapte şi pe sub care a trecut o mâţă, un şoarece sau un câine. Românii au, în această privinţă, foarte multe credinţe în legătură cu naşterea şi viaţa strigoilor, de care se tem grozav.

Sufletele celor prefăcuţi în strigoi, după un anumit timp de la moarte, se vor întrupa iar în oameni, dar care vor trăi în alte locuri, decât cele în care au trăit în prima lor viaţă. Dacă, însă, acolo întâlnesc pe cineva, care i-au mai cunoscut, fie om ori animal, mor subit şi pentru totdeauna. Alţi strigoi se prefac în fluturele cap de mort.

Ca să nu se prefacă în strigoi după moarte, celor bănuiţi li se pune, la înmormântare, tămâie în orice deschizătură a trupului, ca să nu poată intra Dracul în el şi să-i poruncească, sau li se pune un băţ, ca să nu se poată ridica din mormânt. Dacă pe urmă tot ies din morminte, li se întinge un par în sicriu, prin cap sau prin inimă.

Strigoii trăiesc o viaţă ca şi aceea de pe pământ şi chiar se înmulţesc tot aşa ca şi oamenii, prin trăire împreună.

Strigoii, când sunt vii, deoache. Mai ales cei cu sprâncenele îmbinate. Când sunt morţi fac diferite blăstămăţii şi sperie lumea* Ei vin pe pământ între oameni, între cel dintâi şi al treilea cântat al cocoşului, mai ales pe noapte cu lună* dacă nu au cui face vreun rău, atunci se încaieră între ei şi se bat ca orbeţii zicând: „Dau, dau, dar nu tai

Strigoii obişnuiesc să vie mai des pe la casele lor, căci le pare rău după viaţa care au dus-o* Atunci nu fac niciun rău nimănui, numai oamenii se sperie când îi văd şi se pot îmbolnăvi de ducă-se pe pustii.

Strigoaicele (Vidmele) sunt mai rele* Ele iau mana de la vite, ori de la câmpuri, mai ales în noaptea de Sfântul Gheorghe. Noaptea vin şi vor să facă dragoste cu cei vii. După ce se iubeşte cu cineva, strigoiaca îi suge sângele şi dimineaţa omul acela găseşte pe corpul lui o pată roşie şi o împunsătură ca de ac. Strigoaicele iau roua de pe ierburi şi opresc chiar ploile. Pentru asta ele se feresc de a se scălda, căci de îndată ce-ar intra în apă, ploile ar începe să curgă, iar dacă vor să înece ogoarele sau câmpurile dintr-un anumit loc, se scladă mai des în acea parte, oricât de adâncă ar fi apa, căci ele

Dansul strigoilor nu se înecă. Ca să oprească ploile, strigoiacele pun într-o strachină tot felul de grăunţe, iar deasupra pun sămânţă de cânepă şi un ou şi le amestecă tot până fac o turtă. Cât vor ţine turta aceasta pe cuptor» va fi secetă, iar dacă o ţin la reveneală, va ploua.

De strigoi te fereşti miruind şi ungând toate lucrurile cu usturoi, în Bihor, la Armindeni, flăcăii ies afară şi strigă:

— Auzi mă?

— Aud mă! răspund alţii.

— Cine-i strigă.

Dracu-l frigă

Pe frigare

De cea mare!

şi cu asta, ei cred că înfricoşează pe strigoaice (strige), fcând oamenii află că un mort este strigoi, caută în cimitir să afle care mormânt este găurit sau are pământul lăsat. Ori duc acolo un armăsar negru, ori un cocoş negru şi la care mormânt se opreşte, acolo e mormântul strigoiului. Atunci, acolo, se face o nouă înmormântare, ori dezgroapă pe mort pe ascuns şi îi înfig prin inimă sau cap, o frigare ori un par, ori i se toarnă mujdei de usturoi pe gaura de lângă cruce, pe unde iese strigoiul afară. Gaura aceasta e numită „urcelnic” şi după ea se cunoaşte adeseori, care îngropat e strigoi.

Odată aflat strigoiul, el este „dres” după unul din obiceiurile arătate mai sus. Aceasta se-ntâmplă adeseori, când strigoiul devine primejdios, adică încep să moară prea mulţi oameni din aceeaşi familie sau din acelaşi sat. Oamenii cred că atunci strigoiul îşi strânge neamurile şi prietenii.

Mai e credinţa că strigoiul mort, ca să poată să vie pe pământ şi să-şi facă treburile ordonate de Necurat, are nevoie să se-ntărească, adică să mai prindă puteri. Şi nu se poate întări, decât sugând sânge de om viu, de cele mai multe ori de la rudele apropiate. Cel căruia i se suge sângele, găseşte dimineaţa un punct roş pe piele după un somn neliniştit, are mereu dureri de cap şi [simte o] slăbire generală. Iar după câtva timp moare.

Altora le roade inima, ficatul, ori rărunchii. Câteodată poţi scăpa de strigoi prin descântece, dar, de cele mai multe ori, oamenii nu pot scăpa almintrelea, decât înmormântându-l din nou sau dregându-l.

Pentru descântec, se ia trei fire de busuioc şi un ou ouat de-o găină neagră într-o sâmbătă pe la asfinţitul Soarelui şi se descântă în capul bolnavului de trei ori în trei zile după laolaltă, şoptindu-i acest descântec:

Un om mare, roşu.

Luă secure mare roşie înjugă doi boi mari roşii.

La carul roşu.

Jugul roşu.

Proţapul roşu.

Roatele roşii Inima roşie.

Roatele roşii.

Li sitele roşii Osiile roşii.

Toate roşii, şi plecară în pădurea cea mare, roşie.

Să taie un copac mare roşu.

şi sparse copacul mare roşu, şi făcu stobori mari roşii.

şi îl puse în carul mare roşu şi înjugă boii mari roşii.

La carul mare roşu şi făcu un obor mare roşu şi plecă la casa mare roşie şi – închise viţei mari roşii.

şi mulse vacile mari roşii în găleata mare roşie şi plecă la târgul mare roşu cu lapte roşu şi strigă în târgu] roşu:

Lapte roşu!

Moroii.

Strigoii.

Deochetorii.

Râmnitorii.

Moroaicele.

Strigoaicele.

Deochetoarele.

Râmnitoarele

Năvăliră.

Care cum lapte din târg luară, inima.

Ficaţii.

Le plesniră.

N. Rămase Curat.

Luminat.

Ca steaua în cer.

Ca roua în câmp.

Ca maâcă-sa ce l-a făcut.

Strigoilor, ca oricărui duh necurat, le e frică de copii, care fiind suflete curate şi nevinovate, au un înger păzitor mai puternic. De aceea, în Ajunul Crăciunului şi în noaptea Anului Nou, când se umblă la colindat, dracii, strigoii şi orice duh necurat, fug de pe pământ.

Strigoii duc o viaţă cu totul aparte. Ei se adună în timpul nopţii într-un anumit loc, de obicei

o casă părăsită, sau în cimitire şi pun la cale treburile lor, între ei, trăiesc ca soţ şi soţie, chiar dacă în viaţa de *zi*, pe care o au între oameni, fiecare are alţi soţi. Ziua lor fiind tare scurtă, între primul şi al treilea cântat al cocoşilor, ei totuşi, trăiesc destul de repede şi de zbuciumat, pentru că fiinţa lor nevăzută poate să le ducă corpul lor cât de repede prin aer, unde vor ei. Când, din diferite motive, ei nu-şi pot duce şi corpul, ei merg numai cu fiinţa lor nevăzută de strigoi, cu duhul. Când se-ntorc, însă, ei trebuie să găsească corpul lor în aceeaşi poziţie cum l-au lăsat, pentru că spiritul lor fiind orb nu mai nimeresc locul pe unde au ieşit şi atunci, neputându-se întoarce înapoi în corpul lor, acesta rămâne mort de-a binelea.

Oamenii care, în timpul vieţii lor, sunt strigoi, merg în fiecare noapte, când e lună nouă la hotarul satului, ieşind pe horn pe la miezul nopţii, călări pe cociorve, pe măturі sau pe lopeţi. Acolo la hotar, se bat între ei cu ce au, ori cu meliţele în loc de săbii, iar din gură strigă: „Tai, ni tai, tai, ni tai”, că astfel s-ar omorî între ei. Bătaia între strigoi începe atunci când unul dintre ei strigă: „usturoi roşu” şi încetează, când altul strigă „usturoi alb”, sau când cocoşii cântă a treia oară.

Strigoaicele, înainte de a pleca de acasă, îşi adorm bărbaţii înconjurându-i cu nişte buruiene fermecate. Strigoii şi strigoaicele, ca să poată pleca de acasă zburând călări pe măturі mii de

kilometri în câteva clipe, se ung pe după urechi în jos pe gât cu o unsoare fermecată. Un om bănuind că şi femeia lui e strigoaică, s-a prefăcut adormit şi după ce i-a plecat femeia, s-a uns şi el cu unsoarea aceea şi a plecat călare pe o spangă de fier. La hotar a găsit mii de strigoi şi printre ei şi pe nevastă-sa. El, cu spanga, a început a da, spunând: „Dau şi tai” şi pe toţi i-a ciocârţit. A doua zi a-ntâlnit pe uliţele satului mulţi oameni şi femei lovite şi oblojite. Aceia toţi erau strigoi şi fuseseră în noaptea aceea la hotar.

Spre Paşti şi spre Sf[ântul] Gheorghe strigoaicele merg de se bat cu dracii la hotar. Atunci nu-i niciun drac pe pământ. Acolo, la hotar, strigoaicele fac foc mare şi joacă. Dracii vin în jurul lor şi nu le dau pace. Ele, însă, îi împung cu ţăpoiul şi le dau cu lopata în cap. Hârjoana asta face o larmă de se aude până departe. În noaptea aceea câinii şi lupii, care aud zgomotul, urlă prelung şi se ascund pe unde pot.

Astea toate le fac strigoii, pe când încă sunt în viaţă.

Strigoii, care ies din morminte, au şi ei adunarea lor în noaptea de Sf[ântul] Andrei, Atunci se adună în locuri anumite, mai ales prin cimitire sau biserici ruinate, unde se întâlnesc şi cu cei vii şi-ntind o horă mare în văzduh. Strigoaicele se prind şi ele, despletite şi dezbrăcate şi trag o horă drăcească, de i se umflă

inima lui Belzebut, Chiuie şi fac fel de fel de învârtituri, în timp ce Crivăţul le fluieră, iar huhurezii şi cucuvaiele le ţin isonul.

Strigoii vin pe la casele cunoscuţilor, rudelor sau prietenilor, fie ca să-i mai vadă, fie ca să le facă vreun rău. Oamenii prind de veste şi atunci fac tot felul de vrăji, ung uşile şi ferestrele caselor cu usturoi, ori pun rug pe la icoane şi atunci ei nu pot pune mâna pe uşă, s-o deschidă. Ca să poată intra, ei strigă lucrurile din casă, să vie să deschidă: „Oală deschidăe-mi-v ori „lingură deschide-mi, şi dacă lucrurile strigate nu sunt întoarse cu gura în jos, atunci ele capătă puteri de la strigoi, se dau jos şi deschid uşa. Dacă, însă, omul e prevăzător – şi de aceea e bine ca să ţinem lucrurile din casă cu gura în jos, una să nu le spurce muştele, cânii sau pisicile, dar şi pentru ca să nu poată da ajutor strigoilor, – atunci scapă.

Strigoii sunt deseori pomeniţi în basmele şi în poveştile, ba chiar şi în poeziile poporului român.

STAFIA

Stafia sau stahia este duhul unui mort, care rămâne legat de locul unde şi-a sfârşit viaţa, ca un fel de păzitor sau ştimă a lui. Ea nu apare în alt loc şi pe asta se deosebeşte de strigoi, deşi amândouă sunt duhuri şi seamănă cu trupul, pe care l-au părăsit. Şi deoarece împrejurările în care se

dezplipesc sufletele de trup sunt foarte variate, şi stafiile vor fi de mai multe feluri, în primul rând oamenii îşi caută singuri o stafie ocrotitoare pentru casele pe care le fac. Astfel, e obiceiul ca pietrarii să fure umbra cuiva, adică iau măsura umbrei cuiva cu o trestie şi apoi zidesc acea trestie în talpa zidirii. Omul cu umbra furată mai trăieşte 40 de zile şi apoi devine stafia acelei zidiri, adică geniul păzitor [al] acelei case. Meşterul Manole şi-a zidit chiar soţia în zid, când umbra n-a fost destul [de puternică] să ocrotească înălţarea bisericii.

Se caută mai cu temei să se ia măsura unui om, al cărui nume este Oprea sau Stan, sau al femeilor Stanca, căci Oprea opreşte duhurile rele de a se apropia de casă, iar de frica lui Stan sau a Stancăi, stă Duhul departe de casă.

această stafie e oarecum un duh ocrotitor, binevoitor, deoarece sperie duhurile rele şi pe străini.

Morţii de moarte năprasnică însă, dau locului unde şi-au găsit moartea stafii rele. Ele sperie lumea care întârzie noaptea prin locurile acelea, unde s-a spânzurat sau s-a înecat vreun om sau unde a fost ucis vreun trecător.

Înfăţişarea stafiilor este ca cea omenească, dar sunt îmbrăcaţi în giulgiuri albe, roşii, negre sau galbene. Românii cred că sufletele

— Deci şi stafiile şi strigoii – au aceleaşi nevoi

şi trebuinţe ca şi oamenii în viaţă. Aşa, despre stafii se crede, că ele se adună într-un loc unde ţin sfaturi şi fac petreceri. Locurile acestea sunt într-adins căutate, ca să nu fie tulburate de oameni şi de aceea au predilecţie pentru casele vechi (mai ales acelea în care s-au petrecut lucruri nu tocmai curate: hoţii, crime), case părăsite, cimitire etc. În casele părăsite se adună, de obicei, stafiile a căror case s-au dărâmat şi nu mai au ce păzi. Dacă şi de aci sunt îndepărtate prin dărâmarea ruinelor, atunci ele se supără şi umblă prin sate şi fac diferite răutăţi. Cea mai mare răutate pe care o poate [face]* o stafie e spaima.

VĂMILE VĂZDUHULUI

S-a văzut că atunci când Arhanghelul Gavril a poruncit să se oprească îngerii răzvrătiţi şi cu dracii acolo unde i-a prins ordinul

Înaintea raiului lui, mulţi draci au rămas pe pământ, alţii prin ape, iar alţii în văzduh. Cei care s-au oprit în văzduh, după ce s-au dezmeticit de cete ce păţiseră, s-au adunat şi au început să se gândească şi să plănuiască, cum ar putea să fie de folos căpeteniei lor Scaraoschi.

S-or fi sporovăit ei multă vreme. Până la urmă au născocit o trăsnaie, adică să facă nişte vămi între cer şi pământ, unde să vămuiască sufletele oamenilor, aşa ca să nu se strecoare vreun vinovat în rai, ci ce toţi păcătoşii să-i prindă şi să-i trimită în iad. Şi aşa au făcut. Între cer şi pământ sunt o mulţime de drumuri nevăzute, pe care sufletele trec spre rai. Dracii s-au aşezat la fiecare răscruce de drumuri, au înfipt nişte stâlpi ca la rohatcă, au aşezat un zăplaz de-a curmezişul drumului, ca să oprească trecerea şi şi-au hotărnicit vămile acolo. Nu se ştie câte vămi, or fi până la cer. Unii zic că

7, alţii că 12, dar cei mai mulţi spun că ar fi 24, ba chiar 99.

După zăplazul vămii, se află un râuleţ, peste care sufletul trebuie să treacă şi să se spele de păcate.

Iată acum, cum se face trecerea prin vămile văzduhului. Cum ajunge un suflet la vamă, îi ies înainte nişte drăcuşori, care îl opresc. Vine apoi vameşul, care e mai mare peste ei, şi dintr-o carte mare cu foi negre scrise cu cerneală aibă, citeşte toate păcatele care trebuie vămuite la vama aceea. Că fiecare vamă numai un fel de păcate vămuieşte. Aşa sunt: vama hoţilor, vama ucigaşilor, vama mincinoşilor, vama beţivilor, vama vrăjitoarelor, vama intriganţilor, vama lacomilor, vama celor care fac nedreptăţi şi multe altele.

Vameşul citeşte din cartea lui, iar îngerul păzitor al sufletului din cartea lui cu foi albe scrise cu cerneală neagră. Iar un drac ţine un cântar şi cântăreşte păcatele. Dacă păcatele sunt mai grele, atunci sufletul e luat de subsuori de către drăcuşorii care servesc vămile şi dus la iad. Dacă, însă, sufletul n-a făcut niciun păcat din cele ce se vămuiesc la vama aceea, sau a făcut păcate prea mici, sufletul trece prin vamă, trece şi prin apa din dosul vămii, de se curăţă şi pleacă mai departe să treacă prin celelalte vămi, unde se petrece acelaşi ceremonial. Dacă sufletul a putut trece toate vămile, îi mai rămâne cea mai grea încercare:

trecerea punţii raiului. Aceasta e o punte lungă-lungă, dar îngustă şi groasă cât o unghie şi ascuţită ca

O muchie de cuţit. Dacă sufletul a făcut păcate şi le-a putut trece pe la toate vămile, prin cine ştie ce indulgenţe sau vicleşuguri, aci

I se înfundă, că nu mai poate trece, mai departe, ci cade de pe ea, dedesubt, unde e o prăpastie adâncă şi întunecoasă ca o noapte fără stele. Din fundul ei se aud urlete de jivine şi de fel de fel de balauri, ce sălăşluiesc pe marginele unui iezăr mare de pucioasă, prin care se ajunge la iad.

Dar nici sufletul fără păcate nu trece aşa uşor. Nu-l sperie nici îngustimea punţii şi nici bezna de sub picioare şi nici urletele

Sf[ântul] Petru jivinelor din iezărul păcatelor, dacă are sufletul neînfricat şi credinţa în Dumnezeu, îşi face o cruce şi o rugăciune către Prea înaltul şi merge înainte, ca pe drumul drept, pentru că ştie lângă el este îngerul lui păzitor, şi că dracii l-au părăsit la capătul punţii şi n-are cine să-l mai ispitească. Dar la mijlocul punţii îi ies înainte o mâţă şi un câine. Mâţa se repede la suflet» ca să-i dea jos de pe punte. Ea vine cu toate momelele pământeşti să-l amăgească şi să-l răstoarne în iadul întunecat Acolo e însă câinele credincios, care se repede la mâţă şi n-o lasă. Se încinge o bătaie straşnică între aceste două animale mai apropiate sufletului omenesc. Vine atunci un om, şi dacă sufletul are o para la deget, o dă şi scapă, tiecând puntea până la poarta raiului, unde e primit de Sfântul Petru, care, după ce-i ascultă faptele, îl lasă înăuntru. De aceea e obiceiul ca să se puie la degetul mortului o lumânare, ca să poată vedea puntea când o va trece peste întunericul iadului şi o para, care s-o dea vamă omului de pe punte. Peste această punte se sfârşeşte drumul lung şi fără întoarcere al sufletului după moarte.

RAIUL

Raiul e o grădină frumoasă, cum nu şi-o poate închipui minte [al omenească. Dumnezeu a adunat

acolo tot ce e mai frumos pe lumea aceasta. Şi aşa e raiul faţă de pământ, cum e paâatul lui Vodă, faţă de coliba săracului. Nimeni nu-i ştie capătul şi poate să fie tot aşa de întins ca pământul, dacă nu mai mare. El e aşezat în cerul al 9-lea şi în el sunt curţile şi palatele lui Dumnezeu. Tot raiul e o grădină plină de fel de fel de pomi, care mai de care mai frumoşi şi cu poame mai dulci ca mierea. Prin pomi sunt mii şi milioane de pasări de tot soiul, una mai frumoasă ca alta, cu pene în toate culorile, de-ţi iau ochii şi care au un viers aşa de minunat şi nişte cântece aşa de frumoase de-ţi fermecă minţile. Cântece de acelea n-a fost ureche omenească să le fi auzit şi nici minte să şi le închipuie. Toată grădina e ca un covor de iarbă verde, smălţată de cele mai frumoase şi mai pline de miroasnă flori, în mii de culori, printre care lucesc merele de aur căzute din pom. Printre pomi curg pârâiaşe de apă rece ca gheaţa şi limpezi ca lacrima. Malurile sunt împodobite, din loc în loc, cu poiene cu iarbă verde ca smaragdul, printre care lucesc flori în toate culorile pietrelor preţioase. Nu se află zugrav să le poată picta şi poate nici culori să se apropie de ele.

Poamele nu se mai sfârşesc niciodată, iar când luau Adam şi Eva câte unul, creştea altul în locul lui.

În mijlocul raiului este un munte de sticlă, pe al cărui vârf creşte muşchi şi verdeaţă, dar de suit

nu se pot sui decât aceia cărora

Raiul îngerii le aruncă o scară de aur. Pe amândouă părţile acestei scări sunt lumini ca nişte stele. Sufletele celor buni, precum şi îngerir sfinţii şi arhanghelii se plimbă de colo până colo şi o duc într-o necontenită desfătare şi preamărire a lui Dumnezeu. Ici şi colo sunt mese întinse sub pomi, ori pe iarbă verde şi toată lumea petrece, dar fără să bea şi să mănânce ca la praznicele noastre, până-şi uită oamenii de ei.

Iisus Hristos umblă cu o trăsură cu cai şi toţi copiii când îl văd fug în calea lui, că le dă daruri frumoase şi te vorbeşte blând. O ceată de îngeri îl urmează, cântând şi jucând. În altă parte Maica Domnului cu o mulţime de mame stau de vorbă şi vorbesc despre copiii lor. Iar Dumnezeu stă în palatele lui, la sfat cu sfinţii şi, din când în când, se mai uită pe pământ, să mai vadă cum merg

lucrurile.

IADUL

Iadul se găseşte sub pământ, în măruntaiele lui. Acolo e un ţinut întins cât pământul şi-i înconjurat cu ziduri înalte, de nimeni nu le-ar putea sări, de acea nimeni nu s-a mai întors de acolo. Doar Iisus Hristos şi cu Maica Domnului au fost în iad, dar au intrat şi au ieşit tot pe poartă. Tot aşa a făcut şi Sf[ântul] Ilie, când s-a dus să ia înapoi Soarele şi odoarele furate de Scaraoschi.

Iadul

La intrarea în iad sunt nişte porţi grele de fler. Tot iadul e ocupat de râuri de foc şi de smoală, de feluri şi feluri de unelte cu care dracii chinuiesc sufletele păcătoşilor. Iar în mijlocul Tartarului

— Aşa se numeşte tot locul pe care stă iadul – sunt palatele lui Scaraoschi, în care se găseşte tronul lui de aramă, că aur n-a găsit Belzebut în iad.

Când se deschid porţile, păzite cu străşnicie de cei mai afurisiţi draci, se văd trei rânduri de morţi, ce stau drepţi cum stau cătanele în front. Numai cei din rândul al treilea pot vorbi, restul stau nemişcaţi ca pietrele. Dracul, în ambiţia lui, a vrut să-l ajungă pe Dumnezeu, dacă nu să-l întreacă. Rândurile aceste [al de morţi de la intrarea iadului ar vrea să imite şirurile de heruvimi şi serafimi de la intrarea Palatului Domnesc.

Cât e cerul de înalt, pe de trei ori e iadul de adânc, pentru că sunt mai mulţi păcătoşi pe pământ decât credincioşi.

Aşa, după spusese unora care s-au întors de acolo – adică au fost ca morţi câteva ceasuri, o zi sau chiar două şi pe urmă, s-au făcut bine şi în timpul acesta, sufletul lor a fost în iad – Tartarul ar fi cam astfel alcătuit în mijloc s-ar găsi o casă mare, mare şi întinsă, că nu i se mai cunoaşte capătul. Casa e-mpărţită în 4 camere: în camera I-îi, femeile ce şi-au înşelat bărbaţii, sunt cufundate în nişte cazane mari, sub care arde un foc mare. De sus le cade smoală aprinsă pe cap. În camera a II-a se găsesc preoţii, care şi-au râs de harul lor preoţesc şi au păcătuit. Ei atârnă spânzuraţi de

degetul cel mare de nişte cârlige, iar dedesubtul lor arde un foc nestins, care-i arde. Ei simt durerea, dar carnea lor se reface mereu, în altă sală, fiecare păcătos e chinuit după felul păcatelor făcute, în afara acelei case se-ntinde un ţinut aşa ca o ţară, cu dealuri, văi şi ape. În tot locul se ridică vreun loc de chinuire pentru păcătoşi după felul păcatelor lor. Aşa, cel care a furat un bostan ori un coş de mere, ori de păpuşoi, le cară în iad pe un munte ascuţit ca o piramidă. Tot ce a furat îi atârnă acum ca plumbul şi, cum ajunge sus şi vrea să-l aşeze, îi scapă coşul din mâini şi se duce de-a rostogolul înapoi până în vale. Şi el iar trebuie să-l ridice şi iar îi cade. Cel ce-a spus minciuni, stă cu faţa în sus şi un şarpe de pe o răchită, îi picură venin în gură.

Cel ce-a furat bani, duce un sac de bani grer în spate, până-i curg năduşelile şi un drac merge după ei şi-l tot împunge cu o furcă, nelăsându-i nicio clipă de odihnă. Cel ce-a furat haine e plin de răni pe corp şi dracii i le deschid mereu, nelăsându-le să i se vindece. Zgârcitului îi stă înainte un morman de fiare ruginite şi el crede că e aur şi le vântură cu mâna, sticlindu-i ochii de bucurie. Cine n-a dat de pomană mâncare, e veşnic flămând şi ar mânca de toate şi nu găseşte. Cu ochi hulpavi aşteaptă să cadă firimiturile de la masa dracilor şi se reped, bătându-se şi zgâriindu-se, să înhaţe cea mai mică bucăţică. Cel ce-a făcut

să cadă părul cuiva, e luat de păr de câte un drac şi lăsat să cadă de sus până în fundul iadului. Cel ce-a lucrat duminica şi sărbătorile, i se trece sufletul prin trei pietre de moară.

În iad sunt trei mori ce umblă ca vântul şi macină numai suflete păcătoase. Morile sunt de vânt» iar aripile sunt pline de sufletele păcătoase ale celor ce-au furat din visteria statului. Cei ce au băut averea copiilor lor sau celor încredinţaţi lor, stau pe marginea unei ape şi când vor să beie, apa se retrage, iar de mâncare le dă dracii numai bucate sărate. În tot locul vezi spânzurători, oameni care trag la care grele, oricare suie poveri în spinare şi drăcime peste tot. Iar pe câte un deal vezi câte un cuptor încins de foc, în care ard cei păcătoşi, iar dracii îi împing cu frigări de foc şi-i întorc cu cociorvele. Râuri de smoală aprinsă curge prin toate părţile şi prin fumul, putoarea şi bezna iadului, numai ochii dracilor sticlesc mulţumiţi de vaietele păcătoşilor, ce-şi aşteaptă mântuirea.

ANTIHÂRT

E un Hristos mincinos. Ei va apărea în ziua de apoi şi va începe să predice o religie nouă. Are să fie urât şi rău la inimă. Tot ce va predica, va fi minciună şi tot ce va spune, va fi ca să înşele lumea, iar cei ce vor crede în el, vor merge în

chinurile iadului.

Se va naşte d într-o fecioară, care n-a cunoscut bărbat, dar acea fecioară va fi Talpa Iadului şi va fi de o sluţenie îngrozitoare. Antihârţ va fi întruparea duhului rău şi necurat El va apărea înainte de sfârşitul lumii, când Dumnezeu va avea [şic!] să puie capăt acestei lumi şi va anunţa astfel judecata cea de apoi şi viaţa cea veşnică.

SFÂRŞITUL pământ Ntului

Când se va apropia mântuirea lumii» va fi mai întâi o secetă grozavă. Cerul va fi mereu limpede, doar numai când şi când va trece câte un nor alb şi mic, dar va fi aşa de sus, că picătură de apă nu va cădea. Pâraiele vor seca; vor seca şi râurile cele mai mari şi apă din ceruri nu va cădea. Soarele va arde ca un foc şi la toţi li se va părea că Soarele e mai aproape şi mai mare. Câmpurile vor fi arse, ierburile uscate; ars şi fără rod va fi tot ce va semăna omul. Vitele vor pieri şi de foame şi de sete. Va fi o foame îngrozitoare, când însuşi copilul va ţipa în pântecele maicei sale. Nu se va găsi nici mâncare, nici băutură şi oamenii se vor bate pentru un codru de pâine.

În acest timp de nevoie şi lipsă, va apărea Antihârţ umblând cu un car închis, în care va zice că e pâine, însă înăuntru nu vor fi decât putregaiuri de arbori, şi cu un alt car, în care va fi

un poloboc, ud pe dinafară, dar înăuntru va fi gol şi uscat. Cu ele va căuta să înşele lumea, spunându-le oamenilor: „Veniţi la mine, că eu sunt mai bun decât Dumnezeu, El vă pedepseşte cu foamete şi cu sete, iar eu, iată, vă dau vouă şi pâine şi apă, numai să vă supuneţi mie şi să-mi daţi ascultare”.

Lumea va alerga năucă după el şi-i vor cere şi-l vor ruga [cu]* lacrimi şi în genunchi şi se vor închina lui şi-l vor asculta. Iar Antihârţ îi va trimite să-şi ia singur fiecare ce doreşte şi vor găsi putregaiuri şi gol şi se vor amărî şi nici plânge nu vor putea. Şi se vor bate cu capul de ziduri şi pietre, că au fost înşelaţi.

Antihârţ va cutreiera pământul înşelând popoarele, până va ajunge la Ţarigrad. Acolo îi vor ieşi înainte Sf[ântul] Enoch, Sf[ântul] Ilie şi Sf[ântul] Mina, adică singurii sfinţi care sunt cu trupurile în ceruri şi vor căuta să-l oprească, strigându-i: „Ce vii tu să înşeli lumea în nevoie şi să-ţi baţi joc de suferinţele oamenilor?! Du-te înapoi în focul nestins de unde ai venit şi unde îţi este dat să locuieşti!”

Antihrist, însă, se va înfuria şi va scoate sabia şi va tăia capul sfinţilor. Sângele lor va curge ca un izvor şi va inunda pământurile din jurul Ţarigradului, până-n pieptul cailor. Iar în jurul lui, pământul se va aprinde de o atât de mare nelegiuire şi va arde de parcă ar fi cărbune, până

la o adâncime de 9 coţi. Atunci Dumnezeu se va îndura şi va da un vânt groaznic, de va astâmpăra arşiţa şi focul. Dar aşa de iute va zbura vântul, încât va lua coada boului şi o va îndoi pe spate.

Vântul va ridica cenuşa pământului până la ceruri, de se va întuneca Soarele şi va părea ca prin ceaţă. Cenuşa toată va merge în mare şi se va lăsa pe apa mării, înnegrind-o. După asta va veni o ploaie turbată, ca un potop, de va spăla toată faţa pământului şi-o va întoarce de nu se va mai cunoaşte cum a fost. Acolo unde va creşte urzica, se va înălţa portocalul, iar în locul bozului-chiparosul. În urmă se va scula rusul din ţara rusească şi va cuprinde Ţarigradul şi atunci va veni judecata de apoi.

JUDECATA DE APOI

Când va fi învierea morţilor, cu multă vreme înainte semne prevestitoare se vor arăta, dar mulţi le vor vedea şi foarte puţini lei vor cunoaşte. Ziua cea mare va cădea într-o duminică şi va fi atunci ziua întâi a Paştilor. Voievodul Cerurilor, Arhanghelul Mihail cu trâmbiţa lui de argint va trâmbiţa la miezul nopţii şi se vor ivi trupurile din pământ, aşa cum ies păianjenii; şi iar va trâmbiţa înainte cântării cucoşilor şi se vor zidi membrele şi bucăţile trupurilor împreună şi va fi aşa cum au fost odinioară pe pământ; şi iar va trâmbiţa înspre

zorii zilei şi vor intra sufletele în trupurile pe care le-au avut pe vremuri, şi vor purcede cu bucurie pe pământ şi va fi mare veselie, că se vor cunoaşte fiii cu părinţii şi rudele între ele şi cunoscuţii cu prietenii şi se vor bucura de regăsirea lor şi va fi tot pământul în strălucire.

Toată lumea va fi ca de treizeci de ani. Toţi vor fi de aceeaşi vârstă: copiii vor creşte, iar bătrânii vor întineri. Tot trupul şi tot sufletul va învia. Nimeni nu va mai rămânea în pământ şi niciun suflet în rai sau în iad. Toţi vor porni spre scaunul de judecată, iar pruncii vor creşte în drum.

Şi va trimite Dumnezeu îngerii săi pe pământ şi vor lua cinstitele vase ale bisericii şi sfintele cărţi şi le vor ridica la cer, iar toţi drepţii îi vor urma şi vor purcede întru întâmpinarea lui Iisus Hristos, carele primind toate aceste vase, le va aşeza în palatele lui Dumnezeu în cămara cea sfântă. Iar duhurile cele rele, care au chinuit lumea precum şi cele viclene, care au cântat prin biserici mincinoase şi au dus pe credincioşi pe drumuri greşite şi tot ce este sămânţă de rău şi suflet dăruit Diavolului, pe tot pământul de la răsărit până la apus, se vor alipi de Antihârţ. Iar Profetul acesta mincinos, văzându-şi oastea aşa de numeroasă, se va îngâmfa şi, încrezându-se pre sine, se va înălţa până la ceruri şi se va pogorî până la iad, anunţându-şi împărăţia sa. Iar cei ce îl

vor urmă vor înălţa din nou viţei de aur pe altarele lui Dumnezeu şi însuşi Antihârţ, în îngâmfarea lui va prinde şi va jertfi pe altarele cele noi, pe sfinţii Ilie, Enoch şi Ioan Mina de la Servelnic, tăindu-le capul.

Atunci se vor pogorî îngerii pe faţa pământului şi-l vor aprinde şi va arde 400 de stânjeni în adânc şi se vor sfărâma toate măgurile şi munţii cei înalţi şi vor pieri toate dobitoacele şi luarele şi toate gadinele şi păsările şi nu va mai fi niciun om viu pe pământ.

După asta se vor pomi patru vânturi mari dinspre răsărit şi vor sufla toată cenuşa şi scrumul cu toată spurcăciunea şi va curăţa faţa pământului, care va rămânea netedă şi albă ca o hârtie. Şi va prinde glas atunci pământul şi va striga de va răsuna întreaga lume: „Iată, azi sunt ca o floare curată înaintea ta, Doamnel”* şi umplându-se de multă mireasmă, se va închina înaintea lui Dumnezeu.

Atunci, cu mare pompă şi cinstire se va coborî Sfânta Cruce pe pământ şi va lumina ca Soarele. Înaintea ei vor merge armate nenumărate de îngeri, care vor străjui-o. Tot atunci se va arăta şi semnul venirii fiului Omului: Iisus Hristos cu putere multă de îngeri se va pogorî pe norii cerului şi, aşezându-se pe scaunul judecăţii, va judeca viii şi morţii şi va plăti fiştecăruia după faptele sale. Va aşeza pe cei drepţi de-a dreapta şi

pe cei păcătoşi de-a stânga.

Iar pe Antihârţ îl va ridica Iisus în slava cerului şi-l va ţine acolo cu puterea lui, iar Antihârţ nu va putea scăpa şi va sta în văzduh ca ţintuit, neputând nici mişca. Iar duhurile cele rele vor vedea toate acestea şi tare se vor înfricoşa, iar cei păcătoşi vor crişca dinţii şi, turnându-şi cenuşă în cap, vor zice: „Unde este puterea ta, cu care ne-ai înşelat? Am văzut din slava lui Dumnezeu, că iată vine Iisus Hristos şi ne va arunca pe noi în focul cel nestins şi în întunericul cel neosăbit. Şi va fi mare vaier şi scrâşnire de dinţi”.

Iar Fiul Omului va ucide pe Antihârţ numai cu puterea rostirei cuvântului. Îngerii vor trâmbiţa atunci către toate văzduhurile şi vor striga cu glas mare din cer către pământ: „Găteşte-te şi te pregăteşte ca o mireasă, că iată, în curând pogorî-se-va Mielul cu mare alai peste tine şi mare judeţ va dace”. Şi se va auzi glas peste toată lumea de la margine până la sfârşitul pământului în beznele cele întunecate.

Atunci se vor pomi toate puterile îngereşti de la marginele cele mai depărtate ale cerului şi toate armiile arhanghelilor şi chiar îngerii cei cu ochi mulţi, neadormiţi de nicio veghe, serafimii cei cu 6 aripi, vor forma 9 cete de îngeri, care vor alcătui alaiul cel mare al Marelui Judecător. Alaiul acesta se va pogorî, aşa cum sunt datinile la regi şi împăraţi, dar va fi şi mai măreţ, întrecând tot ce

s-a văzut pe vremelnicul nostru pământ, căci fără număr va fi îngerimea şi neasemuite vor fi comorile scoase din visteriile cerului şi pe care îngerii le vor purta şi vor împodobi drumul lui Iisus Hristos. Cădelniţi nenumărate vor înălţa încă pe pământ. Şi va fi pământul ca o prelungire a raiului. Atunci îngeri şi arhangheli în haine albe şi fire de aur, ce vor străluci ca luceferii, vor pogorî pe pământ Ierusalimul cel de sus şi tronul de aur al Fiului Omului, din care va face judecata cea mare. Iar după ei, înconjuraţi de sfinţi şi de apostoli şi de mari puteri de serafimi şi arhangheli, cu făclie ce vor lumina ca Soarele şi cântând: „Sfanţ, sfanţ, sfanţ este Domnul Sabaot, plin e cerul şi pământul de mărirea lui” se va pogorî Marele Judecător, Fiul Omului şi al lui Dumnezeu, cu putere şi mărire întru împărăţia cea fără de sfârşit.

şi va fi aşa ca şi cum Soarele se va coborî pe pământ. Şi aşezându-se Iisus pe tronul său, înconjurat de sfatul său, îl vor vedea atunci toate seminţiile pământului şi fiecare suflet de om, care a trecut peste acest pământ. Şi se vor închina lui şi vor sta prosternaţi la pământ în faţa lui, cu fricã şi cu nădejde.

Cerurile vor rămâne atunci goale şi deşarte, căci toate cele spre fiinţă lumească se vor fi coborât pe pământ; şi îngerime şi toţi sfinţii.

Atunci trâmbiţele de judecată vor suna în cele

patru vânturi, stele vor cădea din ceruri, iar Luna şi cu Soarele vor lumina împreună, stând de faţă la această cumplită judecată. Iadul se va ridica atunci din întunecimele adânci ale beznelor şi va veni deasupra feţei pământului în stânga judecăţii. Toate seminţiile omeneşti vor veni pe rând la judecată, iar fiecare va apărea înaintea tronului, străveziu de faptele sale şi cu sacul de păcate atârnate de gâtul lui. Mai înainte vor veni duhurile cele necurate şi nedrepte. Cu aspră judecată Iisus îi va judeca şi pedeapsă grea va lăsa să cadă pe capul lor, sortindu-le întunericului celui nepătruns, unde este scrâşnirea dinţilor şi viermii cei neadormiţi.

şi atât este de adânc acest întuneric neosăbit, încât dacă ar ridica un voinic o piatră şi ar arunca-o în acest întuneric, ar trebui să meargă trei ani până va ajunge în fundul iadului.

şi după asta se vor judeca toţi cei care au crezut în stele, în Lună şi-n Soare, în zei elineşti sau în animale, adică toate seminţiile care n-au crezut în Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Pre aceştia, după ce îi va certa cu aspră vorbă, îi va mâna în matca focului spre veşnică curăţare.

După asta vor veni jidovii care au răstignit pe Domnul Hristos şi toţi cei care au ştiut de El şi n-au crezut, ci s-au închinat mai departe la Dumnezeii lor falşi. Pre aceştia îi va mâna dedesubtul pământului, în Tartarul cel cumplit şi

plin de foc.

După aceea se vor judeca creştinii botezaţi, după rangurile şi credinţa lor. Întâi vor veni patriarhii, apoi vlădicii, arhiereii, călugării, preoţii, ţârcovnicii, diregătorii popoarelor şi ai noroadelor şi mai la urmă poporul. Fiecare preot va veni cu ienoriaşii lui şi va da seama de ei şi de felul cum i-a păstorit. Aşijderea vor da seama şi de feciorii lui. Fiecare ins va fi ascultat şi fiecăruia, Domnul Dumnezeu îi va da răsplătire după faptele ce le-a săvârşit. Şi se va împărţi tot norodul în două părţi: cei drepţi vor sta la dreapta lui Iisus Hristos, iar pe cei păcătoşi în stânga lui. Şi vor lumina cei drepţi ca Soarele şi se vor veseli, şi cântări de slavă vor ridica până la Dumnezeu Tatăl, iar pe păcătoşi îndată îi va lua îngerii cei nemilostivi şi cu diavolii şi-i vor duce în iad şi vor cădea în bezna iadului aşa cum au căzut îngerii lui Luţifer şi va mişuna iadul de ei, ca viermii într-un hoit.

Iar după asta se va deschide raiul cel luminat şi se vor bucura drepţii laolaltă cu îngerii. Şi cât număr va fi de îngeri, va fi şi de oameni drepţi. Atunci va face Dumnezeu cer şi pământ nou şi de la judecată înainte, nici nu se vor mai însura, nici nu se vor mărita, nici nu va mai fi grijă, nici suspin, nici pizmă, nici război, nici gânduri» nici grai, nici durere şi nici dor, nici grijă de aur şi nici de arginţi, nici dragoste şi nici moarte, nici

schimbarea anilor şi nici ceasuri. Ci va a tot o zi şi va fi o turmă şi un păstor şi atunci va fi împărăţia păcii cele ţi] veşnice, a iubirii de oameni întru Hristos, a cărei cinste şi slavă va fi în vecii vecilor. Atunci se va isprăvi şi cearta cea mare între Dumnezeu şi Diavol, căci nici picior de diavol nu se va mai putea ridica până la împărăţia lui Dumnezeu, care va fi una şi veşnică.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

ADDENDA

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

CUTREMURELE ÎN MITOLOGIA ROMÂNEASCĂ

Cutremurul îngrozitor din luna noiembrie 1940 a avut darul nu numai să scormonească „măruntaiele pământului”, straturile şi faliile de ţărână – pe care tot alte dezastre le-au aşezat, – ci mai ales în faliile sufletului nostru, sub multiplele straturi de civilizaţie, de încredere raţională în legile imuabile ale ştiinţelor noastre savante. De sub toate aceste straturi au ieşit la suprafaţă

porniri instinctuale, sentimente primare, şi, – de ce să nu o spunem fără să ne ruşinăm – niciodată ca acum nu s-a căutat încredere şi întărire sufletească, nădejdi şi siguranţă, în credinţa strămoşească, în Dumnezeu, dar mai ales în prezicerile bătrânilor iluminaţi, în profeţiile gromovnicilor şi în toate credinţele superstiţioase ale poporului.

Acolo unde minţile înspăimântate, descumpănite din comoditatea încrederii lor, văd falimentul ştiinţei, e explicabilă această orientare spre misticism, spre superstiţie. Superstiţiile au fost în toate veacurile» pridvorul adevăratei credinţi, calea Damascului pentru orice neofit. Or, toată această lume, ce, din dezabuzare Livrescă şi din dezamăgire, caută altă cale, vrea să pornească de la început, de la primar, din instinct sau din teamă.

Dintre toate nenorocirile ce se abat asupra omului căutând cu diavolească stăruinţă să-l distrugă, desigur că cutremurul parc mai înfricoşător. Orice altă năpastă poate fi în cât de mică măsură evitată sau cel mult întârziată, poate fi prevăzută şi înconjurată cu anumite mijloace de prevedere. Chiar moartea a fost primită de om, ca o pedeapsă divină a păcatului strămoşesc, ca un termen de neclintit al vieţii noastre pământeşti şi care, la rigoare, mai poate fi amânat. Cutremurul, însă, intră în domeniul neprevăzutului, al

necunoscutului, al necuprinsului, al lumii, pe care de atâtea veacuri o sondăm, pe care în zadar încercăm s-o învingem, s-o cucerim ca pe o altă Americă, dar de care ne temem, ne înfricoşăm, pe orice teaptă de cultură am fi.

acest mare infinit al „lumii de dincolo” de mijloacele noastre de percepere, a influenţat sufletul poporului mai puternic decât credinţa, dragostea şi supunerea ce-o datorăm Tatălui Ceresc. Observaţiile necomplete ale tuturor fenomenelor naturale, anumite coincidenţe bizare în succesiunea unor manifestări cereşti, o imaginaţie aprinsă de frica de întuneric, unele nelinişti şi stări sufleteşti greu de explicat, toate acestea puse în legătură unele cu altele, de către minţi aplicate spre speculaţii filosofice, au fost încadrate în singurul concept filosofic despre lume şi om, pe care îl are omul de la sate, acel religios. Aşa se explică noianul de credinţe superstiţioase, de mituri, de legende cu care poporul îşi colorează, îşi pigmentează credinţa lui în Dumnezeu, mituri şi superstiţii mai puternice de multe ori decât însăşi credinţa.

Credinţele şi miturile despre cutremur sunt foarte numeroase în mitologia noastră românească. Cutremurele au înfricoşat totdeauna pe om, dar mai ales pe omul primitiv* Toate mitologiile antice indiene, greco-romanc sau scandinave i-au dat o mare însemnătate, atribuind-

o mâniilor zeilor. Fie că pământul se cutremură ori de câte ori Zevs sau Jupiter îşi descarcă supărările sale capricioase, ori când Hephaestos şi Cyclopii loveau furios ciocanele pe nicovalele atelierelor lui subpământene, fie că se clătina scuturat de furiile neputincioase ale unor zeităţi minore ca Typhon-ul grec sau Locke, scandinav (zei turbulenţi, răutăcioşi, asemănători întrucâtva cu Aghiuţă ori Michiduţă din mitul românesc), miturile antice nu recunoşteau drept cauze ale cutremure! o de pământ decât izbucnirile capricioase ale zeilor. În felul acesta, cutremurul nu era socotit drept o pedeapsă a păcatelor omeneşti, ci ca o răzbunare a unor supărări trecătoare sau a unor nedreptăţi, ce se întâmplau în lumea olimpiană a zeilor.

Cu totul altfel e privit cutremurul pământului în mitologia românească. Din marele număr de mituri şi legende» pe care poporul românesc le-a creat ca să explice cutremurul, el este atribuit mai multor cauze. Astfel românii cred că pământul se clatină în urmă:

1. Mâniei lui Dumnezeu, ca o pedeapsă pentru păcatele oamenilor sau ca o prevestire pentru pedepse mai grave.
2. Felului de aşezare a pământului.
3. Uneltirilor Diavolului.
4. Altor cauze minore.

CUTREMURUL CA PEDEAPSĂ ŞI

PREVESTIRE DIVINĂ

Cea mai răspândită credinţă în poporul nostru este aceea că Dumnezeu, când vede că păcatele oamenilor au întrecut marginile îngăduinţei divine, hotărăşte să cutremure pământul, mai încet, când vrea numai să-i vestească şi să le aducă aminte de puterea lui şi mai tare, când vrea să-i şi pedepsească. Iată în privinţa aceasta o credinţă moldovenească: „Când Dumnezeu vede că răutatea oamenilor este din ce în ce mai mare, se uită cu mânie asupra pământului şi atunci pământul de frică se cutremură" (jŞezătoarea, an. II, pag. 193). Gradele de cutremurare despre care pomenesc comunicatele Institutului Meteorologic sunt văzute astfel de o altă credinţă: „Se mai cutremură, când se uită Dumnezeu pe pământ. Când se cutremură uşor şi puţin, atunci se uită Dumnezeu cu un sfert de ochi la el; când se uită cu o jumătate de ochi, se cutremură mai tare şi mai mult dacă s-ar uita cu un ochi, s-ar cutremura tare de tot, s-ar dărâma casele, ar prăpădi lumea" (revista *Şezătoarea*, an* III, pag. 99). O altă legendă, de astă dată bucovineană (E* Niculiţă-Voronca: *Daâinele şi credinţele poporului român*) spune acelaşi lucru, dar mai nuanţat: „Când se cutrmură pământul, se uită Dumnezeu din cer pe pământ; se uită supărat de cele ce vede, dar

numai oleacă deschide ochii, că dacă i-ar deschide mai tare, s-ar prăpădi lumea" (pag. 141).

Din toate acestea se vede că Dumnezeu vrea să pedepsească pe oameni pentru păcatele lor prin cutremur numai printr-o privire încruntată. Alte credinţe atribuie însuşi pământului, voinţa de a se cutremura pentru păcatele oamenilor: „Se crede că pământul când se cutremură, nu mai poate suferi păcatele oamenilor şi se scutură de ele" (Artur Gorovei: *Credinţe şi superstiţii ale poporului român*: CEI, pag. 94) aşa cum s-ar scutura omul de praf sau de pleavă. În alte părţi, dar mai cu seamă în Muntenia, se crede că Pământul se cutremură de frică, văzându-se: „că e păcătos, căci pe el să făptuiesc tot felul de păcate şi nelegiuiri; şi de-aia nu poate da Pământul ochii cu Dumnezeu fără să se cutremure" (I. Otescu: *Credinţele ţăranului român despre cer şi stele*).

În jud [eţui] Vâlcea se crede că: „pământul se cutremura de greutatea păcatelor* care îl apasă. Pentru copiii cei neprihăniţi şi pentru cei cu inima curată mai ţine Dumnezeu lumea, altfel ar tot zgudui-o, până s-ar prăbuşi. De aceea lumea, când se întâmplă de se cutremură pământul, începe să se închine** (Gh. F. Ciauşanu: *Superstiţiile poporului român*... pag. 9).

Credinţa aceasta în cutremurarea pământului ca o pedeapsă divină este, de altfel, apropiată de cuvintele *Bibliei*. Între marele nenorociri cu care

Dumnezeu a pedepsit popoarele pentru păcatele lor, cutremurul ocupă locul de frunte. În profeţiile sale împotriva Babilonului, Isaia spune: „Pentru aceasta, cerurile se vor zgudui şi pământul se va clătina din locul lui, din pricina furiei Domnului Savaot, în ziua aprinsei lui mânii (cap. 13, vers. 13). La fel scrie şi Amos: „Pentru aceasta, cu hotărâre pământul se va zbuciuma şi toţi locuitorii vor fi cuprinşi de jale (cap. 8, vers 8). Iar tot Isaia mai spune: „Pământul se clatină încoace şi încolo ca omul cel beat, şi se mişcă în toate părţile ca un leagăn spânzurat; căci nelegiuirea îi este prea grea pentru el (*isaia*, cap. 24, vers. 20). Iar atunci când Domnul Iisus Hristos şi-a dat duhul pe cruce, iată ce scria Matei: Ci Iisus strigând încă odată cu glas mare şi-a dat duhul şi iată, catapeteasma templului se despică în două de sus până jos, iar pământul se cutremură şi stâncile se despicară (cap. 27, vers. 50 şi 51).

Românii, deci, n-au făcut altceva decât au transpus într-o formă naivă, cuvintele citite sau auzite din *Biblie* şi aplicate la observaţiile şi temerile lor. De aceea, în popor, cutremurul mai e numit şi „mânia lui Dumnezeu”.

Dar Dumnezeu nu dă cutremurele numai ca să pedepsească păcatele oamenilor, ci şi atunci când vrea să le arate că ar trebui să meargă pe căile îndreptării. Astfel, o credinţă – foarte ciudată, de altfel, prin ipostaza în care îl pune pe

Dumnezeu – din jud. Goij (citată de Tudor Pamfile în: *Pământul după credinţele poporului*) spune următoarele: „Uneori Dumnezeu pune un picior pe o parte de pământ, pe margine şi alt picior pe cealaltă margine a pământului şi se dăinăie (se leagănă) când pe un picior, când pe celălalt; atunci pământul se cutremură, se glăcină încolo şi încoace, ca lumea să se înfricoşeze şi să se întoarcă la căile cele de trai curat.

Cutremurele, ca şi cometele, au fost primite de către toate popoarele ca nişte semne dumnezeieşti prevestitoare de mari nenorociri: războaie, molime, răscoale, vărsări de sânge, ori de anumite întâmplări miraculoase, de fapte nenaturale şi evenimente extraordinare. Faptul că orice cutremur, şi cel din Luna noiembrie [1940], este întovărăşit de fenomene cereşti neobişnuite – aurore boreale, lumini ciudate şi de zgomote şi huruituri subterane – a întărit această credinţă, deoarece lumina, în sufletul poporului, nu poate veni de cât de la Dumnezeu, iar zgomotele subterane, n-ar fi produse decât de duhurile necurate, înspăimântate de mânia lui Dumnezeu, pe care ele o presimt că se va abate asupra lor. Iată ce mărturisesc unii: „Cutremurul de pământ e însoţit totdeauna de diferite fantome, care fug cu iuţeala fulgerului”. Alţii spun că în timpul cutremurelor de pământ „văd fugind cai cu ochii cât talgerile”, că „vitele fug prin păduri”, iar

„câinii urlă a pustiu”.

Iar alţii mărturisesc că au văzut în „vântoasa”, care vine totdeauna înaintea cutremurelor de pământ din timpul nopţii, cum treceau într-o fugă nebună: „duhurile necurate, care voiau să se ascundă de mânia dumnezeiască” (*Şezătoarea*, an. II, pag. 193).

Toate aceste semne nu pot fi decât prevestitoare de mari nenorociri, în întărirea acestei credinţe a venit şi coincidenţa unor mari nenorociri ce s-au abătut asupra bietului nostru popor.

Iată ce găsim, de pildă, în cartea d [omnu] lui Gr. Ştefănescu: *Cutremurele de pământ în România*, Bucureşti 1901: „Într-acestaş an (6979 – 1471) august 29, s-au făcut un cutremur mare peste toată ţara, în vremea ce au şezut Domnul la masă de prânz” (Gr. Ureche) şi „Măcar că firesc lucru este acesta, cutremurul când se întâmplă, iar pot să zic, că semne şi arătare, cutremurul, vremurilor viitoare este, precum şi atunce au însemnat mare vărsare de sânge şi giugul păgânilor în biată Moldovă şi în aceste părţi creştineşti până azi” comentează Neculai Costin cutremurul de atunci.

Alta: „1738 luna mai 31, s-a făcut un cutremur mare, într-atât, să spun, că au căzut coşurile şi clopotele sunau singure; şi spuneau cei bătrâni că nu ţin minte să se fi făcut aşa cutremur.

După o lună a fost molimă foarte mare” (după o însemnare grecească).

Alta din timpul revoluţiei lui Tudor Vladimirescu: „821, iuli 14, Ia patru ciasuri dinză, 821, s-au cutremurat pământu’”, şi „Să se ştâc că s-au cutremurat pământu’ în zilele răzmeriţii lui Ipsilantu şi ale lui Tudor. Însă să zic de care (pricină), că pentru ale noastre păcate şi multe mândrii şi înşelătorii şi celelalte toate şi multe, au trimis fel de fel de semne pre pământ şi pre cer: cutrmure, furtuni mari, foarte cu primejdie de moarte şi cu păs mare. Apoi şi sabie de la turceasca împărăţie, strâjnică şi grozavă. La zilele lui Serasfiur-bei s-au mai cutremurat pământul a treia oară ia iulie 14, adică o mie opt sute douăzeci şi unul, la un cias din zi. Care pentru acel cutremur, spune aşa: mane perire va fi şi pe acea latura rane multe va fi. Şi va ucide unul pre altul. Şi în dobitoace va fi pagube. Şi se vor ridica războaie” (După o însemnare făcută în Muntenia).

Alta: din nişte însemnări vechi publicate de preotul T. Bălăşel în revista *Luminătorul* din Rfâmnicu] Vâlcea: „Înse (m) n-are ca să-şi (e) ştie 1827 şi s-au mai cutremurat în no (a) prea Naşterii lui H (risto) s-a de (un) o (a) că să ştiţi, fraţilor, că s-au cutremurat întru un an de două ori în luna lui dechemvric în 13 zile al doilea în doaozeci şi cinci de zile. Apoi nu ştiu ce-o fi, ori bine ori rău. Acest adagiu al celui ce a însemnat

aceste rânduri în bătrânele ceaslove, arată destul de lămurit că, în mintea tuturor, cutremurele au fost socotite drept semne prevestitoare a unor întâmplări viitoare. Şi ca să nu mai lungim pomelnicul, e destul să amintim de zilele noastre, când s-a cutremurat pământul în 1913 înainte de războiul nostru în Bulgaria, de cometa Hailey, care a veni între acest război şi cel din 1914 şi de nenorocirile ce s-au abătut asupra ţării noastre acum, când am rămas cu hotarele răşluite şi cu mult tineret omorât fără de vină, şi când războiul poate bate la uşă, pentru a ne relua drepturile noastre pierdute din vina laşităţii conducerii de atunci. E de mirare, atunci, că legături s-au făcut în toate timpurile între cutremure şi întâmplările survenite înainte sau după ele? şi că de totdeauna orice cutremur deşteaptă în suflete teama venirii unor nenorociri apropiate?

Cutremurarea pământului din cauza felului de aşezare a pământului

După credinţele populare, răspândite pretutindeni în ţara românească, pământul nu are forma sferică, ci întocmai ca popoarele vechi, sătenii cred că pământul are o formă Iată turtită şi întinsă, „ca o tipsie” sau „ca faţa unei mese”. La margini se îmbină cu cerul, sau cu cerurile – că sunt mai multe – şi care au forma unor clopote. Pământul acesta, aşa întins ca o farfurie, stă pe apă, pe întinsul apelor fără sfârşit, din fundul

cărora Dumnezeu a scos şi a plămădit pământul, cu ajutorul Diavolului, a broaştei ţestoase, a ariciului sau numai el singur după varianta legendei. Pentru ca pământul, care duce atât amar de oameni şi de animale pe spinarea lui, să nu se scufunde de greutatea lor, Dumnezeu i-a dat un sprijin – un suport – puternic care să-l susţie la suprafaţă. Pământul este astfel sprijinit pe spinarea unui peşte mare, a mai multor peşti, pe 4 stâlpi de argint, în cârca sfântului Simion Stâlpnicul şi chiar pe spinarea unor animale puternice, după felul şi locul de circulaţie a legendei. Desigur că suportul acesta mai slăbeşte din când în când, şi atunci pământul se ciatină, se cutremură. Aceasta ar fi, deci, a doua cauză a cutremurelor de pământ.

Să cercetăm acum fiecare credinţă aparte. O legendă de prin judeţul Dorohoi, pomenită de preotul D. Furtună în cartea sa: *Vremuri înţelepte* (pag. 69) spune: „Pământul se cutremură pentru că şade pe patru peşti, mari şi straşnici, iar peştii stau pe patru trestii şi mai mari. Şi aşa, când dau peştii din coadă, trestiile se cutremură şi cu dânsele se cutremură şi pământul nostru”. „Când peştii pe care stă pământul poartă cozile, el se cutremură (Artur Gorovei: *Credinţi şi superstiţii la români*, pag. 94). În alte părţi se crede că există numai doi sau chiar numai un peşte: „Fiindcă pământul stă răzemat pe coada a doi peşti uriaşi,

când aceştia mişcă coada, pământul se cutremură" (*Şezătoarea* an. II, pag. 193). „Pământul stă pe un peşte mare, uriaş... Când peştele clatină din coadă, atunci şi pământul se cutremură. De ar vrea să se întoarcă, sau s-ar clătina mai tare, şi pe noi ne-ar prăpădi" (El. Niculiţă Voronca: *Datinile şi credinţele poporului român*, pag. 141). După altă legendă, „pământul stă pe patru stâlpi pe un peşte adormit". Iar o colindă, care are aceeaşi variantă, spune:

Când peştele se trezeşte şi pământul se clăteşte".

(El. Niculiţă Voronca, pag. 957).

Peştii aceştia sunt de mare însemnătate pentru viaţa pământului. Ei se numesc: începătorul, Ascultătorul, Arătătorul şi Somnorosul.

Sfârşitul lumii va fi legat de moartea acestor peşti. Despre unul se zice că a pierit chiar odată cu Potopul – sau altă dată după unele variante

— Şi anume Somnorosul, şi a fost înlocuit cu Simion Stâlpnicul. În alte părţi se crede că într-o vreme peştii pe care se reazemă pământul, s-au înciudat foarte rău şi începând să se zvârcolească, au cutremurat pământul cu putere; din acest cutremur, pământul s-a crăpat pe alocorea, s-a burduşit, ridicându-se coamele dealurilor şi adăugându-se văile. Tot atunci s-ar fi deschis şi izvoarele pământului, care hrănesc cu apă râurile,

care curg prin văi" (*Şezătoarea*, an. I, pag. 232).

O altă legendă pune în legătură mişcările peştilor cu păcatele oamenilor: „Peştii, de la o vreme, au început să roadă unul din cei patru stâlpi; de aceea, zic o sumă de oameni, că pământul nu stă pe patru, ci numai pe trei stâlpi. Când a picat stâlpul acela atunci s-a prăbuşit o bucată de pământ în apă şi de atunci s-a făcut în partea aceea o mare foarte mare, care stă şi astăzi…

Cnd mănâncă oamenii de frupt în zilele de post, atunci peştii pământului se supără pe dânşii şi de aceea se apuca ei – şi-n timpul de faţă de rod stâlpii pământului, dându-le prin aceasta de cunoscut că posturile sunt rânduite de Dumnezeu ca ei să le postească, nu însă să se înfrupte sau chiar să mănânce de frupt în decursul lor. Iar când prind peştii a roade la stâlpii pământului, atunci pământul se cutremură şi se mişcă. Însă el nu se mişcă, nici nu se zdruncină pretutindeni, ci numai în acea parte unde stă pe stâlpi, adică la munţi (*Viaţa Literară*v an. I, pag. 7).

Se vede că, după această legendă, unul din stâlpii pământului ar fi chiar sub pământul ţării noastre, sub munţii Vrancei.

Apoi mai e credinţa, amintită mai sus, că pământul stă, fie de-a dreptul pe patru stâlpi de argint sau de piatră, de fier sau de ceară, fie prin intermediul peştilor. În unele părţi se crede că o

zgripţuroaică roade mereu aceşti stâlpi, chiar şi [pe] cei de fier şi roşul ei produce cutremurul de pământ. Această zgripţuroaică se hrăneşte numai cu mălai şi apă date de oamenii de pe pământ. Mălaiu [l] i se dă atuncea, când, după ce femeia a cernut* bate cu mâinile amândouă capetele căpisterei ca să se scuture mălaiul de pe ea: acel mălai e al zgripţuroaicei. Iar apă i se dă atunci când se duc femeile la fântână să ia apă: mai înainte de a umplea doniţele, femeile toarnă puţină apă ca să le clătească şi pe urmă o azvârl încolo: apa aceasta e pentru zgripţuroaică.

Prin Bucovina se crede că pământul se cutremură, când scorpia, legată cu lanţuri de stâlpul (aici e vorba numai de un stâlp şi nu de patru) pământului, se scarpină de acest stâlp (El. Voronca *op*, *citat*; pag. 141).

Macedo-românii cred că pământul se cutremură când boul de sub dânsul îşi mişcă urechea (D. Cosmulei. *Credinţe şi supertiţii aromâneşti*, Bucureşti, 1909, pag. 46).

Toate aceste legende arată că pământul nu s-ar cutremura decât prin faptul că este aşezat pe un suport viu (peşti, boi, urşi, bivoli sau zgripţuroaice şi scorpii), care, mişcându-se, provoacă la rândul său cutremurarea pământului. Asta ar fi şi cauza că cutremurele sunt atât de dese, animalele neputând sta mereu liniştite. Gradele de cutremurare ar depinde de tăria

mişcărilor, O legendă spune chiar că, dacă peştele s-ar întoarce cu totul, pământul s-ar prăbuşi de tot. Acolo unde se crede că pământul stă pe patru, trei sau chiar un stâlp, legenda mai adaugă şi un animal, un peşte, care stă sub stâlp, sau o zgripţuroaică, ce roade stâlpul, încât cauza adevărată sunt tot mişcările animalului.

Cutremurele datorate uneltirilor Diavolului

Cutremurele, producând atâtea nenorociri şi aducând atâta jale pe capul bieţilor oameni, nu se poate ca poporul să nu facă vreo legătură între aceste neaşteptate cutremure şi uneltirile Diavolului, cel care, în mitologia românească, ca şi în credinţa creştină, simbolizează geniul răului, producătorul tuturor relelor şi nenorocirilor din lumea aceasta. Diavolul, în credinţele poporului, caută de la începutul lumii să pună stăpânire pe toată creaţia lui Dumnezeu, iar când vede că nu poate, se porneşte cu o furie nestăpânită să distrugă tot ce i se opune mai cu îndârjire, tot ce crede că e mai ataşat de Dumnezeu, mai slab şi mai nevinovat şi deci mai uşor pentru el de nimicit. Cred că s-a ajuns la această părere prin faptul că mai totdeauna la cutremure, bisericele – casele Domnului – au mai mult de suferit. Poporul în aceste mituri, ca în cea mai mare parte din credinţele sale, n-a luat în seamă înălţimea şi mărimea clădirii bisericilor, deci mai supuse clătinărilor pământului decât căsuţele de lemn sau

de piatră, mai scunde şi mai puţin supuse seismelor; n-a făcut, deci, legătura între formele materiale ale lucrurilor şi cauzele cutremurului, ci a căutat şi aici spiritul, duhul formelor, fără de care poporul nu-şi poate închipui că ar putea exista cel mai mic lucru creat de Dumnezeu. Bisericile au suferit, nu pentru că sunt mai înalte, mai mari, ci pentru că sunt casele Domnului şi fiind locul de închinare al poporului pentru Dumnezeu, pentru cel pe care îl socoteşte drept cel mai mare duşman al lui, Diavolul va căuta [să le]1 dărâme, socotind în mintea lui deşartă, că oamenii nemaiavând unde să se închine, îl vor uita, sau vor fi impresionaţi de dărâmarea lor şi vor crede că el, Diavolul, e mai tare şi se vor închina lui Cutremurul, deci, trebuie socotit între multele uneltiri şi răutăţi ale împăratului întunericului. De aci nenumărate legende, în legătură cu aceste credinţe, legende, din care vom da câteva, spre a se vedea şi marea fantezie a poporului şi modul de uneltire al Diavolului.

În primul* rând vine legenda în legătură cu aşezarea pământului. Aşa se crede că „pământul stă pe coamele Diavolului, sprijinit în ele, ca în nişte proptele solide. Dracul stă într-o rână, culcat pe o parte, cu capul pe o mână în atitudinea aceluia care se odihneşte. Când Dracul oboseşte de stat într-o parte şi-i amorţeşte braţul, se va întoarce pe cealaltă parte şi atunci pământul se va

clăti” (Candrea, Densusianu, Speranţă, *Graiul nostru*, an. I, pag. 355).

Am văzut mai înainte că pământul se crede că stă pe patru stâlpi sau chiar pe patru turci şi că zgripţoroaica, rozând furcile, provoacă cutremurul. Acelaşi lucru se crede, în alte părţi, că-l face însuşi Diavolul; „Pământul se reazemă pe o osie, adică furca pământului şi o roade Iuda (aici e vorba de Iuda Pământului, o altă denumire a Dracului în poporul românesc) în tot minutul. Dacă nu ar cerne femeia omului mălaiul şi nu ar scutura capul căpisterei, ar roade şi s-ar scufunda pământul; dar când dă cu mâna în capul căpisterei, zdrăncăne postava şi ea (Iuda) aude şi stă în loc să asculte şi să vadă ce este, că i se pare că e Dumnezeu şi atunci creşte pământul la loc şi nu se mai isprăveşte (Legendă doljeană publicată în *Ghiluşul* an.

I, nr. 1, pag. 8). Acelaşi lucru, cu mici variante, se crede şi în Goij şi în mai multe părţi oltene.

În altă legendă răspândită în Moldova şi Bucovina, se vorbeşte că Diavolul cel mare, Belzebuţ, ar fi fost ferecat de Dumnezeu în timpul izgonirii îngerilor răsculaţi de Luţifer, cu lanţuri de oţel, de unul din stâlpii pământului. Povestea e foarte fkimoasă dar nu intră în cadrul acestui articol Ea se găseşte povestită pe larg în a mea *Mitologie românească* în curs de publicare.

Diavolul n-a putut fi legat aşa uşor, de aceea Dumnezeu a întrebuinţat un vicleşug. Când Diavolul s-a văzut ferecat şi încă pentru totdeauna s-a scuturat o dată din toate puterile lui, doar va rupe lanţurile răcnind cu deznădejde. Lanţurile nu le-a putut rupe şi a rămas legat pentru vecie, doar numai cerul şi pământul s-au cutremurat.

De atunci, Dracul stă legat, cufundat într-o neagră deznădejde, pentru că toţi dracii de pe lumea asta nu-i pot ajuta la nimic* Din când în când, cuprins de o vagă speranţă, că i se vor fi slăbit legăturile ori necăjit că nu poate face vreun rău cuiva, se scutură ca un nebun furios, zguduându-şi lanţurile şi scuturând stâlpul pământului. Atunci pământul se cutremură, iar zgomotul lanţurilor e huruitul subteran, care însoţeşte adeseori cutremurele.

O variantă a acestei legende, spune că atunci când arhanghelul Gavril a ridicat mâna să oprească puhoiul dracilor şi a îngerilor răzvrătiţi să curgă din cele 9 văzduhutri, dracii au rămas acolo unde i-a găsit porunca de sus. Cei care sunt în pământ, rod pomii şi grânele la rădăcină, numai aşa ca să facă rău oamenilor şi atrag pe oameni în prăpăstii. Câteodată încă, din te miri ce, se încaieră între ei şi se bat în capete ca berbecii. Atunci pământul se clatină de bruftuiturile lor. Cine ar pune atunci urechea la pământ – cu primejdia de a muri peste trei zile – ar auzi pe

aceşti draci bătându-se şi strigând: „I-auzi, măi, ce-i pe pământ! I-auzi, mă! lt

Iată acum o legendă ardelenească, în care răutatea Diavolului împreună cu slăbiciunile omeneşti sunt arătate drept cauzele cutremurelor: „Necuratul, care şi în ziua de astăzi e învrăjbit cu Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pământului, vrând să prăpădească pământul, adică pe oamenii creştini, s-a răzimat odată pe coasta pământului şi a vrut să-l răstoarne în mare. Îngerii Domnului, băgând de seamă că ce gânduri are, au proptit pământul cu aripile lor puternice, aşa [în cât, ori şi cât s-a necăjit Necuratul cu slugile lui nemernice, niciun rău n-a putut face, decât că l-a scuturat de vreo câteva ori.

Oamenii, văzându-se în primejdie de moarte, au rugat pe Dumnezeu ca să-i scape de mânia Necuratului. Dumnezeu, căruia i-a fost milă de oameni, le-a făgăduit că le va sta în ajutor dacă vor posti trei posturi. Oamenii s-au învoit. Le-a mai spus Dumnezeu că, cu cât oamenii vor ţine mai puţine posturi, cu atât şi sprijinul va fi mai slab.

Făcându-se legătura între Dumnezeu şi creştini şi anume ca Dumnezeu să le pună patru străji la cele patru cornuri ale pământului, iar creştinii să ţină în schimb patru posturi, în care să nu mănânce decât mâncări de post, Dumnezeu se ţinu de făgăduială şi a pus patru serafimi cu săbii

de foc, înarmaţi cu arme şi îmbrăcaţi cu haine pe care focul nu le arde şi glonţul nu le cuprinde.

Necuratul, văzând legătura făcută între Dumnezeu şi oameni, s-a mânia aşa de rău, de numai foc şi pucioasă a scuipat şi, aşa într-o mânie, s-a aruncat asupra străjilor pământului, cu gând să le omoare şi pământul să-l cufunde în fundul mării.

Aruncându-se asupra străjilor, acestea, cu ajutorul armelor şi al lui Dumnezeu, au învins pe Necuratul, şi prinzându-l de brâu, l-au trânt aşa de tare, de a intrat până în fundul pământului, unde e şi azi.

De atunci, de câte ori îşi aduce aminte de oamenii de pe pământ, încearcă să iasă deasupra, dar neputând de armele străjerilor se zvârcoleşte de se scutură tot pământul, iar de mânie scuipă numai foc, care de multe ori ajunge până la faţa pământului.

Creştinii, însă, de când au cele patru străji, trăiesc odihniţi, nefiindu-le fiică că se va prăpădi pământul. Aceasta, aşa va fi tot mereu, până când oamenii vor ţinea posturile. Când însă oamenii îşi vor uita făgăduiala făcută lui Dumnezeu, şi îşi vor lăsa legea, nici pământul nu va mai fi păztt, ci va fi lăsat pe voia Necuratului, care apoi de bună seamă va prăpădi lumea, răsturnând-o în marea cea fără fund şi fără margini” (*Gazeta Transilvaniei*, an. LXXHI, nr. 38).

Legenda aceasta dă şi explicaţia vulcanilor, nu numai a cutremurelor într-o formă foarte interesantă, legând-o de credinţa, dar şi de slăbiciunile oamenilor. De altfel, în alte legende amintite, tot aşa se face legătura între ţinerea posturilor – ca o dovadă de credinţă şi dragoste de Dumnezeu, – şi cutremure, ca pedeapsă, pentru părăsirea credinţei şi a legii strămoşeşti.

Alte cauze ale cutremurului

Am mai găsit câteva legende în legătură cu cutremurul, şi în care cutremurarea pământului e atribuită unor cauze diferite, ce nu au legătură directă cu păcatele oamenilor sau cu voinţa lui Dumnezeu. Aceste par să se potrivească micilor clătinări de pământ, pe care numai puţini le simt.

Astfel, prin judeţul Vâlcea se crede „că pământul se cutremură şi când nechează calul lui Alexandru Machidon, Ducipalul, care a băut apă vie şi nu are moarte. El trăieşte prin ostroavele pustiilor de mări şi când îi vine dor de stăpânul lui, nechează de se cutremură pământul” (*Şezătoarea*, an. III, pag. 99).

În alte dăţi, se cutremură pământul atunci, când strigele (strigoaicele) se bat între ele, la margine de hotar, cu limbile meliţelor şi meliţoaielor, pe care femeile le uită noaptea pe afară, în nopţile de către Filip şi Andreiu de iarnă (Art. Gorovei, *op. Citaty* pag. 256).

Mai e o legendă, în legătură cu credinţa că

pământul e o fiinţă vie – şi, după unele spuse, de parte feminină. Ca orice vietate şi pământul are clipe de slăbiciune. Astea se întâmplă adesea în anii când rodeşte mult şi atunci tremură, cum ar tremura un om ostenit de prea multă povară. În clipele acelea, oamenii simt cutremurăturile pământului şi spun că e cutremur (El. Voronca, op. cit., pag. 141).

Într-o legendă din jud. Iaşi e amestecată şi credinţa că cine pune urechea la pământ, când se cutremură pământul, aude oamenii de pe ceea lume vorbind, vitele răgând, clopotele trăgând* Asta vine numai de acolo că marginile pământului sunt unite cu cele ale cerului. Când se cutremură pământul, se cutremură şi cerul, dar şi apa, pe care stă pământul, aşa că unii aud şi ce grăiesc Blajinii.

Cutremurul ca prezicere a sfârşitului pământului în mitologia românească sunt rezervate foarte multe legende în legătură cu sfârşitul pământului. Cele mai multe sunt de origine cărturărească, scoase din *Apocaâipsa Sfântului Ioan* sau din *Cartea Sfântului Vasile cel Mare*, şi din multe alte cărţi apocrife. Pe român, drept credincios creştin, l-a interesat foarte mult judecata de apoi „marele judeţ v cât şi învierea din morţi cu consecinţa ei fericită: viaţa veşnică, luată în înţeles propriu. De aceea au circulat în popor şi în toate timpurile o mulţime de cărţulii, în care se

profeţea sfârşitul pământului în fel şi fel de variante şi de care au făcut menţiune toţi cei care s-au ocupat cu cărţile populare vechi (M. Gaster, D. Caracostea, N. Cartojan).

În toate aceste preziceri, cutremurele de pământ suiit cele mai înfricoşătoare. Ele vor fi multe şi vor veni, unele după altele (*Şezătoarea*, an.

II, pag* 27), Vor fi 12 semne minunate înaintea venirii [a doua al lui Hristos* Al şaselea semn în a şasea zi „va fi cutremur mare peste toată lumea, cât să nu poată sta niciun om, nici dobitoc pre picioarele sale şi va cădea toate casele şi zidurile şi dealurile şi tot locul cel înalt şi să fie toată lumea un câmp” (M. Gaster, *Crestomaţie română*, vol. I, pag. 67, 68 şi 303).

Sunt însă şi alte credinţe, în legătură cu sfârşitul pământului, dar provenind din alte mituri. Aşa se spune că atunci va fi sfârşitul pământului, când Dracul va izbuti să roadă toţi stâlpii pământului şi pământul se va scufunda în apă. Sau când va scăpa din lanţurile în care e ferecat şi atunci va răsturna pământul cu tot ce e pe el Sau când oamenii îşi vor lepăda legea lor şi nu vor mai posti şi atunci Dumnezeu va rupe legământul cu ei, ridicând străjile pe care le-a pus să apere pământul contra atacurilor Diavolului. Atunci l-ar lăsa în seama lui şi Dracul îl va face praf şi

pulbere.

Altă legendă e în legătură cu Mărul Roşu, cu acel pom ce străjuieşte capătul pământului. Sub Mărul Roşu e un peşte. Când cineva ar ajunge până la acest măr şi ar fura vreun măr, peştele s-ar zbate, până ar muri şi ar arunca tot pământul peste cap nimicindu-l.

Superstiţii în legătură cu cutremurele dacă pământul se cutremură noaptea e a belşug, ziua – pagubă* Să nu laşi limbile de meliţă în noaptea de Andrei şi Filip pe-afară că vin strigile şi le fură, bătându-se între ele şi provocând cutremur.

Să păzeşti cele patru posturi, că e primejdie de cutremur (Gorovei, *Credinţe şi superstiţii la români*).

Sunt, aşadar, puţine supertiţii în legătură cu cutremurele la români, şi asta datorită faptului că românii cred că cutremurul este o pedeapsă trimisă de Dumnezeu, pentru păcatele cele multe şi grele făcute de oameni şi, deci, el nu poate fi evitat decât prin ascultarea şi respectarea tuturor preceptelor creştine, dar mai cu seamă prin ţinerea riguroasă a tuturor posturilor: lăcomia şi poftele fiind căile cele mai uşoare, prin care diavolii ne fac să cădem în păcat. Superstiţiile românilor sunt mai mult în legătură cu duhurile nevăzute – şi de aceea mai primejdioase – ale întunericului, singurele, care pot fi înconjurate prin descântece, evitate prin farmece, corupte

prin anumite practici vrăjitoreşti şi izgonite prin blesteme.

Prezicerile cutremurelor

Românii au căpătat prin observaţii, făcute de atâtea generaţii, din timpurile cele mai vechi şi transmise din tată în fiu şi din babă în neapoată, cunoştinţele foarte minuţioase cu privire la schimbările vremii, la influenţa lor asupra roadelor câmpurilor şi livezilor, la semnele premergătoare unor nenorociri: foamete, secetă, furtună» grindină, molime la vite şi la oameni. Ele pot fi prevăzute şi omul îşi aranjează lucrurile astfel ca să aibă cât mai puţine pagube. Singur cutremurul, dintre toate aceste năpaste, ce se abat peste capul românului, nu poate fi presimţit şi nici prevăzut după oarecare semne. Şi totuşi omul de la ţară, veşnic în luptă cu intemperiile pentru rodul muncii lui şi al ogorului pleacă urechea, cu respect şi atenţie, la tot ce i-ar putea da cât de slabe indicaţii asupra vremii ce va veni peste timpuri mai îndepărtate. Şi astfel au pătruns în lumea rurala o mulţime de cărţi de prezicere a vremii, după stele (horoscop), după vremea când tună (gromovnic), după cutremure (seismologhion). Toate aceste cărţi, după însăşi denumirea lor, sunt de origine grecească şi au uncie o vechime foarte mare. Ele ne-au venit, fie prin călugării greci, care au străbătut dintotdeauna ţările noastre în lung şi-n lat, fie prin

traduceri în slavonă şi mai apoi în româneşte. Toate sunt cunoscute sub numele generic de gromovnic [el şi aproape nu e uncheaş sfătos într-un sat sau dascăl la biserică să nu aibă un astfel de gromovme, la care vin oamenii să se intereseze de vremea, care va fi în luna sau săptămâna cutare, de va fi cutremur, sau pentru care grână va fi anul favorabil sau nu. Cele mai vechi gromovnice se cunosc din anii 1795 şi 1817. După ele s-au tipărit apoi o sumedenie de aceste gromovnice de către edituri dubioase, care nu au respectat vechile ediţii. Cel din 1817, de care m-am servit, are preziceri asupra vremii pentru două mii de ani, şi o pascalie. Cele mai multe gromovnice poartă titlul următor: *Gromovnic al lui iraclie-impârat, carele au fost numărătoriu de steale*. Prezicerile sunt nu după lunr ci după zodii, astfel ca să fie valabil pentru toate timpurile. Voi da aci, cu titlu de curiozitate, ce preziceri aduce acest gromovnic în legătură cu cutremurul din 10 noiembrie. În acea zi soarele era în zodia Scorpionului. Iată ce spune gromovnicul în legătură cu cutremurele din această zodie:

„Iar dă va fi cutremur, multă pâine va fi şi dă tot bine a tot omul şi carele va pieri. După aceasta va fi bucurie. Iar dă să vă cutremura pământul întru amiazăzi, între împăraţi va fi pace şi dragoste şi oamenilor bucurie. Oşti nu vor fi. Şi pâini va fi multă. Iar [în oameni ţi] cei tineri şi în

dobitoace va fi moarte. Iar dă va fi cutremur noaptea, toată lumea se va umplea de scârbă. Iar nezăbovind, iară va fi bucurie. Şi semănăturile celor din vreme, nu le va fi bine. Iar până lângă mare va fi ploi. Şi se vor înmulţi pâinile”.

E interesant de observat că în toate prezicerile gromovnicului în legătură cu cutremurele întâmplate în toate zodiile* [el că: toate prezic războaie* molime, răzcoale, pierite şi numai rareori belşug de poame sau să nu fie altceva decât trecerea în numărul cel mare de credinţi superstiţioase, a prezicerilor gromovnicului.

Din tot ce am înşirat până aici, se vede marea însemnătate, pe care a acordat-o poporul nostru mişcărilor seismice ale pământului. Acele legende care sunt puse în legătură cu păcatele oamenilor şi cu hotărârea lui Dumnezeu de a pedepsi aceste păcate, sunt în esenţa lor influenţate de duhul biblic, în jurul căruia fantezia populară a ţesut legende potrivite sau a localizat mituri străine apropiate. Celelalte sunt consecinţe logice ale felului de aşezare a pământului, fantezia populară înmulţind numai mijloacele de susţinere a pământului.

Desigur că aceste credinţe sunt acum mai mult de domeniul trecutului, chiar în mediul sătesc cel mai îndepărtat de centrele orăşeneşti. Astăzi, sub influenţa culturii, dar mai ales de

teama culturii, ţăranii îşi pierd sau ascund multe din credinţele lor, iar miturile se uită, nemaifiind cine să le asculte şi să le creadă. Totuşi, la vreme de grea cumpănă, când însăşi temelia pe care am ridicat şi continuăm să înălţăm toată truda şi speranţele noastre, se clatină şi nu mai prezintă siguranţi de sub straturile de indiferenţă şi materiaâsm feroce, cu care am blindat sufletul nostru, reapar aceste poveşti cu care am înflorit povestea copilăriei poporului nostru.

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

BIBLIOGRAFIE

ALECSANDRI, V.: *Poezii populare ale românilor*” 3 iblioteca pentru toţi”.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, publicat de Ion Muşlea, vol. I, 254 pag., Cluj, 1932.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR" vol. II, Bucureşti, 1933.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, vol. III, Bucureşti, 1935.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, vol. IV, Bucureşti, 1937.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR" vol. V, Bucureşti, 1940.

ANTONOVICI, ECONOM: *Monografia comunei Bogdana* (fără dată)

BACHELIN, LEO: Esquisses roumaines, Litterature, folklore, Bucureşti, 1903.

BAD IU» NICOLAE: Ion Ioviţă şi monografia comunei Jadaniv jud. Timiş-Torontal, Timişoara.

BĂNCILĂ, PETRU: *Colocăritul ţi vomicitul*. Sibiu, 1928.

BĂNCILĂ, PETRU: Colindele Crăciunului şi Paştilor, Sibiu, 1928.

BÂRLEA, I, Pr.: Balade, colinde şi bocete din

Maramureş, Bucureşti, 1924.

BARLEA, I. Pr.: Cântece poporane din Maramureş (Descântece, vrăji, farmece şi desfaceri), Bucureşti, 1924.

BÂRSEANU, ANDREI ŞI DR. URBAN 1. IARNIK: *Doine din Ardeal*, 1885.

BERN EA, ERNEST: *Botezul în satul Comova*, Braşov, 1934.

BERNEA, ERNEST: Bradul la înmormântare (rev. Rânduiala).

BILETCHI-OPRIŞAN, AXENETE: Din comorile neamului nostru (Datini, oraţiuni, cântece şi strigături de nuntă, Cernăuţi, 1930).

BRÂILOIU, CONST.: *„Ale mortului" din Gorj*, Bucureşti, 1936.

BRĂILOIU, CONST.: *Bocete din Oaş* (*Grai şi Suflet*, vol. VII), Bucureşti, 1936.

BREAZUL, GH.: *Colinde*, Bucureşti (Fund. Regale), 1938.

BUCUTA, EM.: Românii dintre Vidin şi Timoc,

Bucureşti, 1923.

CANDREA, I.A.: *Iarba fiarelor*, Bucureşti, 1928.

CANIANU, MIHAIL: Din psihologia poporană (Deochiul şi faptul) (Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie, vol. VII, Bucureşti, 1893).

CANTEMIR, DIMITRIE: *Descrierea Moldovei* („Biblioteca pentru toţi").

CARTOJAN, N.: Cărţile populare în literatura românească, vol. I, 1929*

CARTOJAN, N. R Cărţile populare în literatura românească, vol. II, 1929.

CÂT AN A, GEORGE: *Poveşti populare din Banat*, Caransebeş, 1924.

CERNEA, GHEORGHE: Obiceiuri de nuntă din judeţul Hunedoara, Bucureşti, 1933.

CHELCEA, ION: Obiceiuri, credinţe, colinde din sautl Mada, jud* Hunedoara, Cluj, 1933.

CIAUŞANU, G. R: Superstiţiile poporului român... Bucureşti, 1914.

CREANGĂ, ION: *Poveşti*.

DENSUSIANU, OVID: Viaţa păstorească în literatura noastră populară.
2 vol., 1922 – 1923.

DENSUSIANU, OVID: *Grai şi Suflet*, VII voi
Descântece, vrăji şi farmece (carte populară).

DIACONU, ION: *Folklor din Râmnicu Sărat*, Focşani, 1934.

DIM A, AL.: Zăcăminte folklorice în literatura noastră contemporană (Fundaţiile Regale), Bucureşti, 1936.

DUGAN-OPAIŢ, VALERIAN: Vătăjelul sau oraţiuni ţinute la nunţile ţărăneşti; Braşov, 1906.

DUMITRAŞCU, N. L: Moşteniri, Povestiri, legende şi amintiri istorice, Craiova, 1925.

DUMITRAŞCU, N.I.: *Oraţii sau carte de vornicitr* Bucureşti, 1937.

DUMITRAŞCU, N. L: *Poveşti oltene*, Bucureşti („Bibi. P. Toţi**).

DUMITRAŞCU, N.I.: Strigoii. Din credinţele, datinile şi povestirile poporului român, Bucureşti, 1929.

DUMITRAŞCU, N.I.: Vorbe de demult (povestiri şi legende).

ELEFTERESCU, EMANOIL: De toate şi din toate pentru popor sau Cartea Neamului, Vălenii de Munte, 1910 – 1912.

FALA, P.: Poveţe din înţelepciunea poporului român. Folklor basarabean, IV părţi, Chişinău, 1930.

FIRA, G., CIAUŞANU, G.F. ŞI POPESCU, C.M.: *Culegere de folklor din jud. Vâlcea şi împrejurimi*, Bucureşti, 1938.

FIRA, GH.: Nunta în jud. Vâlcea, 1928.

FURTUNĂ, D.: Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri şi legende româneşti, Bucureşti, 1914.

FURTUNĂ, D.: *Izvodiri din bătrâni*, Vălenii de Munte, 1912.

FURTUNĂ, D.: Vremuri înţelepte, Legende româneşti, Bucureşti, 1913.

GHERMAN, TRAI AN: Meteorologie populară (observări, credinţe şi obiceiuri), Blaj, 1928.

GOROVEI, AR TUR: Credinţi şi superstiţii ale poporului român, Bucureşti, 1915.

GOROVEI, ARTUR: *Datinile noastre la naşteri*, Bucureşti, 1909.

GOROVEI, ARTUR: *Datinile noastre la nuntă*, Bucureşti, 1910. GOROVEI, ARTUR: *Descântecele românilort* Bucureşti, 1931. GOROVEI, ARTUR: *Ouăle de Paşti*, Bucureşti, 1937.

GOROVEI, ARTUR: *Partea sufletului*, Fălticeni, 1925.

HARNEA, SIMION: Datinile şi obiceiurile noastre de Sărbătorile Paştilor, Focşani, 1931.

ISPIRESCU, P.: Legendele sau Basmele Românilor.

Istoria lui Alexandru cel Mare Machidon: (Alixăndria). LĂZĂREANU, BARBU: Ursitul fetelor şi al vădanelor, Bucureşti, 1927.

LUPESCU, MIHAIL ŞI TUDOR, PAMFILE: *Cromatica poporului român*, Bucureşti, 1914.

LUPAŞCU, D.P.: Medicina babelor. Adunare de descântece, reţete de doftorii şi vrăjitorii băbeşti.

MARIAN, S. FI.: *Cromatica poporului român*, Bucureşti, 1882. MARIAN, S. FI.: *Descântece*.

MARIAN, S. FI.: *Legendele Maicii Domnului*, Bucureşti, 1904. MARIAN, S. FI.: *înmormântarea la români*, Bucureşti, 1982. MARIAN, S. FI.: *Naşterea la români*. Bucureşti, 1892. MARIAN, S. FI.: *Nunta la români*, Bucureşti, 1890.

MARIAN, S. FI.: Ornitologia populară română, Bucureşti, 1883. MARIAN, S. FI.: Sărbătorile la români MARIAN, S. FI.: Vrăji, farmece şi desfaceri, 1893. MIHALACHE, D. ŞI RĂDULESCU-CODIN, C.: Sărbătorile populare cu obiceiurile, credinţele şi unele tradiţii legate de ele, Bucureşti, 1909.

OTESCU, I.: Credinţele ţăranului român despre cer şi stele, Buc., 1920.

PAMFILE, TUDOR: Cerul şi podoabele lui după credinţele poporului român, Bucureşti, 1915.

PAMFILE, TUDOR: Comorile după credinţele poporului român. PAMFILE, TUDOR: Diavolul învrăjbitor al lumii, după credinţele poporului

român.

PAMFILE, TUDOR: Duşmanii şi prietenii omului.

PAMFILE, TUDOR: Pământul PAMFILE, TUDOR: Povestea lumii de demult.

PAMFILE, TUDOR: *Sărbătorile la români* (Sărbătorile de toarnă). PAMFILE, TUDOR: *Sărbătorile de vară la români*.

PAMFILE, TUDOR: *Văzduhul după credinţele poporului român*. PAPAHAGI, PERICLE.: *Basme aromâne*, Bucureşti, 1905. PAPAHAGI, TACHE: *Aromânii*, Bucureşti, 1932. RĂDULESCU-CODIN: *Comorile poporului*. *Literatură*, *obiceiuri şi credinţe*, Bucureşti, 1930.

RĂDULESCU-CODIN: îngerul românuluil. Poveşti şi legende din popor.

RĂDULESCU-CODIN: Literatură, tradiţii şi obiceiuri din Corbii-Muscelului, Bucureşti, 1929.

ŞĂINEANU, LAZĂR: Basmele românilor în comparaţiune cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmele popoarelor învecinate, Bucureşti, 1895.

TEODORESCU, G. DEM.: *Poezii populare române*, Bucureşti, 1885. TOCILESCU, GR. G.: *Materialuri folkloristice*, Bucureşti, 1900. VORONCA, ELENA NICULIŢĂ: *Datinile şi credinţele poporului român*.

VORONCA, ELENA NICULIŢĂ V.: *Studii în folklor*, Bucureşti, 1918. Cărţi populare româneşti:

Alexăndria

Acatistul Maicii Domnului Gromovnic

Viaţa Sf[ântului] Vasile

Reviste

ALBINA

GRAI ŞI SUFLET ION CREANGĂ IZVORAŞUL ŞEZĂTOAREA

Mioriţa. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

CUPRINS

O sinteză singulară asupra mitologiei române… Notă asupra ediţiei… *

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Un cuvânt lămuritor
I. FACEREA LUMII

Dumnezeu
Diavolul
Zidirea pământului
Pământul
Soarele
Luna
Dragostea Soarelui
Cerul…
Îngerii
Stelele…
Mărul roşu
Căderea îngerilor

II. OAMENI VECHI

Rohmanii (Rugmanii)
Jidovii sau Urieşii
Nimicirea Urieşilor
Căpcânii ori căpcăunii

Blajinii
Jumătate de om

III. UNELTIRILE DIAVOLULUI CONTRA ÎNFĂPTUIRILOR LUI DUMNEZEU încercările Diavolului de a face rău lui Dumnezeu…
Dracul la întrecere cu Dumnezeu
Libelula sau Calul Dracului.
Sf[ântul] Ilie
Naşterea licuricilor
Dracul fură cheile raiului
Facerea tuturor vietăţilor
Comorile
Cum a vrut Diavolul să prindă pe Dumnezeu.
Sfanţul Spiridon şi Vrăjitoarea
Cum se ia rodul holdelor
Cum se ia mana vacilor
Cum se aduce ibovnicul

IV. CREAREA OMULUI

Crearea omului
Crearea Evei
Păcatul strămoşesc
A doua păcătuire a lui Adam
Zapisul lui Adam
Vârsta omenească
Munca
Felurile de femei

Moartea lui Adam
Cain şi Abel
Potopul
Iormorogul
Sfârşitul potopului
Viţa de vie
Ţiganii
Femeile uşarnice
V. LEGENDE DESPRE MAICA DOMNULUI ŞI IISUS HRISTOS

Naşterea Fecioarei Maria
Tinereţea Fecioarei Maria
Crăciunul şi Crăciuneasa
Naşterea lui Iisus
Maica Domnului şi Trif
Maica Domnului şi Păianjenul
Fuga în Egipt în căutarea lui Iisus
Alte legende despre învierea lui Hristos...
Armindenul
Legenda Lumânăricii
Racul
Ouăle roşii
Adormirea Maicii Domnului
Maica Domnului

VI. VIAŢA OMULUI

Naşterea

Scăldătoarea (Ciupa)
Înfăţişarea
Botezul
Cumătria
Ursitoarele
Zodiile
Soartea
Nunta
Sufletul
Dragostea
Focul.
Moartea. Semnele morţii
Superstiţii despre moarte înmormântarea

VII. TIMPUL

Norii
Ploaia
Fierăritul
Fulgerul
Vânturile
Volbura
Roua
Grindina
Solomonarii
Curcubeul
Anotimpurile
Ziflele] babelor şi a [le] moşnegilor
Baba Dochia

Zilele
Săptămâna leneşilor
Calendarul vrăjilor, farmecelor de dragoste, ursită şi măritiş de peste an
Sărbătorile şi datinile în legătură cu ele

VIII. DUHURILE NEVĂZUTE

[Spirite bune – Spirite rele]
Spiritele bune
Spiritele rele
Fiinţe năzdrăvane

IX. FĂPTURI DE BASM

Făt-Frumos
— Ileana Cosânzeana sau Sânziana
Zmeul
Flămânzilă
Setilă
Statu-Palmă-Barbă-Cot (Tartacot)
Strâmbă Lemne
Sfarmă-Piatră
Gerilă
Ochilă
Păsărilă-Lăţilă-Lungilă
Balaurii
Gheonoaia sau Zgripţoroaica
Calul năzdrăvan…

Apa vie
Buruiana vieţii
X. A DOUA VIAŢĂ

Moartea
Sufletele morţilor
Strigoii (Moroii)
Stafia
Vămile văzduhului
Raiul…
Iadul
Antihârţ”.
Siarşitul pământului
Judecata de apoi

ADDENDA

Cutremurele în credinţele mitologice ale poporului român
Bibliografie

3. Marcel Olinescu, *Mitologie românească*.

Cu desene şi xilogravuri de autor, Casa Şcolilor, Bucureşti, 1944, pp. 5 – 6.

5 – 6. Idem, ibidem.

1 MARTIE (MĂRŢIŞOR GERMINAR)

Azi încep Babele ori Zilele Babelor. Ele ţin 9 şi, în unele părţi, chiar 12 zile. Prima zi e ziua Babei Dochia sau a Babei Marta.

4 DECEMBRIE (UNDREA, ANDREA)

Este Sf[ânta] Varvara. În această zi femeile nu lucrează, ca să fie apărate de boli. Fetele postesc ca să se mărite, iar femeile ca să aibă naşteri uşoare. Se îmbărburează copiii cu miere în semnul crucii pe frunte, obraz şi bărbie, ca să fie feriţi de vărsat, iar dacă ies bubele să fie dulci ca mierea. Copiii care se îmbărburează nu trebuie să mănânce fasole şi niciun fel de boabe, ca să nu le iasă vărsatul cât bobul. Se face semnul crucii cu miere pe fruntea, în amândoi obrajii şi pe pântece. Se dă de pomană de mâncare, ca să aibă omul saţ în decursul anului. Se face turta dragostei. Se ţine pentru furtuni, căci de lucrezi, se stârnesc furtuni mari în timpul anului. Se dă turtă de pomană cu cânepă şi cu felii de dovleac nefiert. În această zi se mănâncă numai azimă cu miere. Cina n-a zăcut de vărsat, să se ferească de a mânca nuci, mere, prune, fasole şi orişice fruct, căci va ieşi vărsatul tot aşa de mare ca şi fructul mâncat. Părinţii care au copii ce n-au zăcut încă de vărsat, nu cos în această zi, căci va ieşi vărsatul veninos. Aceleaşi

credinţe sunt şi pentru ziua următoare, Sf[ântul] Sava, cu care împreună fac sărbătorile „vărsatului”.